

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

- ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ,
- ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ,
- ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ,

ΑΡΧΑΙΑ Γ/Κ = 27

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

- ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ
- ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ
- ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1969

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
464

ΣΤ'

89

ΣΧΒ

Νοτιάς

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΡΤΗΡΙΑΣ ΑΤΕΙ ΚΑΡΔΙΝΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ

ΣΤ'

89

ΣΧΒ

(ΚΥΡΙΑΚΟΥ) ΚΟΣΜΑ

Πυθαγόρας

Πυθαγόρας

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

(ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ, ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ,
ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ)
Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ

D. E. Δ. Β.

Α. ε. κ. 3252 το 6 έτους 1969

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1969

002
WIE
ET2B
464

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ

ΔΥΣΙΟΥ ΛΟΤΙ

ΔΟΥΡΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΑΣΗ
ΕΤΗΜΑΣΙΟΥ

ΣΑΔΑ

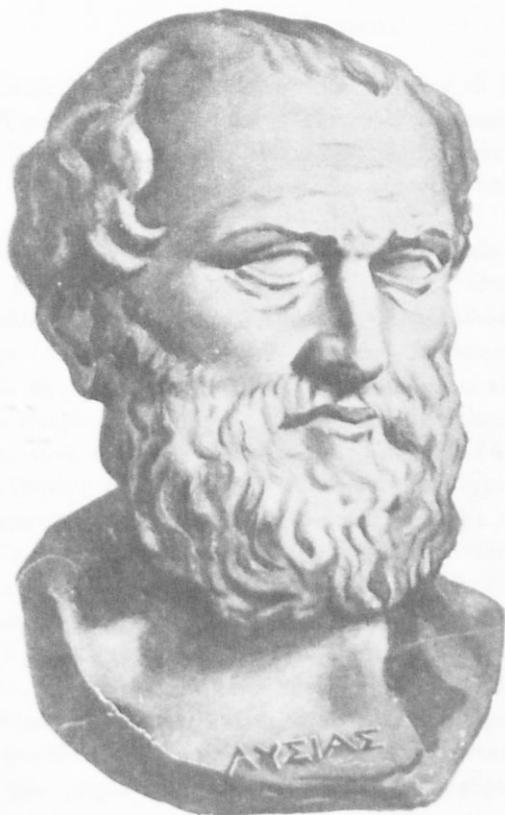
ΣΤΑΘΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΦΟΡΕΙΑΣ

ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ

ΠΕΛΛΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΣΤΕΥΤΗ

1974

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος Λυσίου.

Ὁ Λυσίας ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις πιθανώτατα τὸ 459 π.Χ. Ὁ πατήρ του Κέφαλος, ἐπιφανὴς καὶ πλούσιος Συρακόσιος, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ φίλου του πολιτικοῦ Περικλέους ἀφῆκε τὰς Συρακούσας καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἔζησεν ὡς μέτοικος πολλὰ ἔτη, περίπου τριάκοντα, μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ὁ Λυσίας εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ἀπῆλθε μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν του, Πολεμάρχου καὶ Εὐθυδήμου, εἰς τοὺς Θουρίους, πόλιν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων· ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὴν ρητορικὴν τέχνην ὑπὸ τοῦ Τισίου, τοῦ γνωστοῦ Συρακοσίου ρήτορος. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων εἰς Σικελίαν ὑπερίσχυσεν ἐν Θουρίοις ἡ δυσμενῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένη πολιτικὴ μερίς, τότε ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας (412 π.Χ.).

Ἐν Ἀθήναις ἔζη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας (404 π.Χ.) ὡς πλούσιος ἰσοτελής*, ἔχων κτήματα, τρεῖς οἰκίας καὶ σημαντικὸν ἐργοστάσιον ἀσπίδων ἐν Πειραιεῖ, ἐν τῷ ὀποίῳ εἰργάζοντο 120 δοῦλοι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ του εἶχον δημοκρατικὰ φρονήματα, ὁ μὲν ἀδελφός του Πολεμάρχος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους, ἐνὸς ἐκ τῶν τριάκοντα, ὁ δὲ Λυσίας διέφυγεν εἰς Μέγαρα, ἀφοῦ ἀπώλεσε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του. Ἐκ Μεγάρων ὑπεστήριζεν οὗτος τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον φυγάδων μετὰ πάσης θυσίας· οὕτως ἀπέστειλεν εἰς αὐτοὺς τὰ ὑπόλοιπα τῶν χρημάτων του, ἀσπίδας καὶ μισθοφόρους.

---

* Πᾶς ἰσοτελής ἦτο ἀπηλλαγμένος τοῦ μετοικίου — τοῦ ἐτησίου φόρου τῶν 12 δραχμῶν, τὰς ὁποίας κατέβαλλον οἱ μέτοικοι — καὶ ἄνευ ἀντιπροσώπου (πρ ο σ τ ἄ τ ο υ) ὁ ἴδιος ὑπερῆσπιζε τὰ συμφέροντά του ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ εἶχε δικαίωμα νὰ ἀγοράζῃ κτήματα.

Διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τοῦ Λυσίου ὁ Θρασύβουλος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας προέτεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ ἀραχωρηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου εἰς τὸν Λυσίαν, ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Θρασυβούλου κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ του ἀντιπάλου Ἀρχίνου ὡς παράνομος καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Λυσίας δὲν ἐπέτυχε τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου, ἀλλ' ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του ἰσχυρῶς.

Ὁ Λυσίας εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 403 παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὡς κατήγορος τοῦ Ἐρατοσθένους, τοῦ φονέως τοῦ ἀδερφοῦ του· ὁ λόγος οὗτος κατὰ Ἐρατοσθένους εἶναι ὁ μόνος, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ὁ Λυσίας ἐν τῷ δικαστηρίῳ εἶπεν. Ἐκτοτε, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπολέσει τὴν περιουσίαν του, ἠναγκάσθη πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων νὰ γίνῃ λογογράφος, ἥτοι νὰ γράφῃ ἐπὶ χρηματικῇ ἀμοιβῇ λόγους χάριν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἀνίκανοι ὄντες ν' ἀγορεύουν ἐν δικαστηρίοις ἀπεστήθιζον τοὺς ὑπὸ τοῦ Λυσίου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὑποθέσεών των γραφομένους λόγους.

Ὁ Λυσίας ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις πιθανῶς τὸ 377 π.Χ.

2. Λόγοι Λυσίου.

Ὁ Λυσίας ἔγραψε παρὰ πολλοὺς λόγους, ὑπὲρ τοὺς 230. Εἰς ἡμᾶς περιεσώθησαν 34 λόγοι καὶ ἀποσπάσματα ἐξ ἄλλων περισσοτέρων· ἐκ τῶν λόγων τούτων οἱ μὲν πλεῖστοι εἶναι δικανικοὶ (δηλ. ἀπηγγέλθησαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις), οἱ δὲ λοιποὶ συμβουλευτικοὶ, ἀπαγγελθέντες ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, καὶ ἐπιδεικτικοὶ, ἀπαγγελθέντες κατὰ τὰς ἐορτὰς καὶ τὰς πανηγύρεις.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ Α'

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Εἰσαγωγὴ. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς ἦτο κατάλληλον ἰδίως διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας. Ἐκτεταμένοι ἐλαιῶνες ἐκάλυπτον τὸ πάλαι — ὅπως καὶ σήμερον — τὴν πεδιάδα τῆς Ἀττικῆς, ἣ δὲ ἀθηναϊκὴ πολιτεία, τῆς ὁποίας ἡ εὐπορία ἐξηρτάτο ὄχι ὀλίγον καὶ ἐκ τῆς ἐλαίας, συμφέρον εἶχε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκρίζωσιν αὐτῆς δι' αὐστηρῶν τιμωρῶν. Ὅθεν ἐπὶ ποινῇ προστίμου ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς ἰδιοκτητὰς κτημάτων νὰ κόπτον ἐντὸς ἐνὸς ἔτους πρὸς ἰδίαν χρῆσιν περισσοτέρας τῶν δύο ἐλαιῶν. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἴσχυε μόνον διὰ τὰς ἰδιωτικὰς ἐλαίας. Ὅλως ὁμως ἰδιαιτέραν μέριμναν ἐδείκνυεν ἡ πολιτεία περὶ τῶν ἐλαιῶν, αἱ ὁποῖαι κατήγοντο ἐκ τῆς ἐλαίας τῆς φυτευθείσης ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων ἢ ἐκ τῶν παραφράδων αὐτῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ· αὗται ἐκαλοῦντο μορῖαι καὶ ἦσαν ἱεραὶ, ἀφιερωμέναι εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ὡς ἰδιοκτησίαι δὲ τῆς πολιτείας ἐμισθώνοντο αὗται εἰς τοὺς περισσότερα προσφέροντας.

Τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν μορῶν εἶχεν ὁ Ἄρειος πάγος. Οὗτος διέταττε τοὺς ἄρχοντας νὰ ἐπαγρυπνοῦν διὰ τὴν ἐγκαιρον πληρωμὴν τοῦ μισθώματος καὶ καθ' ἕκαστον μῆνα ἐλάμβανε γνῶσιν τῆς καταστάσεως τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν. Πάντα δὲ βλάπτοντα ἢ καταστρέφοντα μορῖαν ἐτιμῶρει ὁ Ἄρειος πάγος δι' ἐξουσίας καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Αἱ καταστροφαί, τὰς ὁποίας ἐπέφεραν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὁ πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ αἱ κατόπιν ἐσωτερικαὶ διαμάχαι τῆς χώρας, δὲν ἐφέεσθησαν καὶ τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν. Καὶ οὕτως ἐξηγεῖται, ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἐλήφθη πολὺ μεγαλυτέρα φροντίς περὶ τὴν διάσωσιν τῆς ἐλαιοφυτείας. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑπελείπετο ἀκόμη κεκολλημένος κορμὸς ἐλαίας καταστραφείσης διὰ πυρὸς ἢ ἄλλως πως, ὅστις ὑπῆρχεν ἐλπίς διὰ τὴν μεγάλην ζωτικότητα τῆς ἐλαίας νὰ γίνῃ πάλιν καρποφόρος διὰ καταλλήλου ἐπιμελείας. Ὅθεν οἱ τοιοῦτοι κορμοὶ τῶν μορῶν περιεβάλλοντο διὰ περιφραγμάτων ξυλίνων (σ η κ ῶ ν) καὶ ἀπηγορεύθη ἡ καλλιέργεια τοῦ πλησίον αὐτῶν χώρου. Ἡ λέξις σ η κ ὸς ἐσήμαινεν ἐν τούτοις καὶ τὸν περιπεφραγμένον κορμόν. Καὶ τῶν σηκῶν τούτων τὴν ἐπίβλεψιν εἶχεν ὡσαύτως ὁ Ἄρειος πάγος καὶ ἐτιμῶρει δι'

ἐξορίας καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας ἐκείνων, ὅστις εὐρίσκειτο ἔνοχος καταστροφῆς σηκοῦ τινος· τὸν δ' εὐρισκόμενον ἔνοχον καλλιεργείας τοῦ πλησίον τοῦ σηκοῦ χώρου ἐτιμῶρει διὰ χρηματικῆς ποινῆς.

Διὰ τὴν καταστροφὴν τοιοῦτου σηκοῦ (δηλ. κεκολωβωμένου κορμοῦ μορίας μετὰ τοῦ περιφράγματος αὐτοῦ) ὁ Νικόμαχος — νεανίας ἀπειρος — κατηγορήσεν εὐπορόν τινα Ἀθηναῖον πολίτην. Τὸ πρῶτον ὁμως εἶχε κατηγορήσει αὐτὸν ἐγγράφως διὰ καταστροφὴν μορίας· ἔπειτα δὲ κατανοήσας, ὅτι ἡ κατηγορία αὕτη δὲν θὰ ἐτύγχανεν ὑποστηρίξεως ἐκ μέρους τῶν δημοσίων μισθωτῶν, μετέβαλε τὸ περιεχόμενον τῆς κατηγορίας καὶ κατὰ τὴν προφορικὴν διαδικασίαν κατηγορεῖ τὸν πλούσιον Ἀθηναῖον διὰ καταστροφὴν σηκοῦ. Πρὸς ἀνασκευὴν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀπαγγέλλει ὁ πλούσιος Ἀθηναῖος τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὁποῖον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας.

Ἡ δίκη ἐγένετο ἐνώπιον τῆς βουλῆς τοῦ Ἀρείου πάγου προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως. Τὸ ἔτος τῆς ἀπαγγελίας τοῦ λόγου δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπηγγέθη οὗτος τὸ 395 π.Χ.

- 1 Πρότερον μὲν, ὦ βουλή, ἐνόμιζον ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ, ἡσυχίαν ἄγοντι, μήτε δίκας ἔχειν μήτε πράγματα· νυνὶ δὲ οὕτως ἀπροσδοκῆτοις αἰτίαις καὶ πονηροῖς συκοφάνταις περιπέπτωκα, ὥστ' εἴ πως οἶόν τε, δοκεῖ μοι δεῖν καὶ τοὺς μὴ γεγονότας ἤδη δεδιέναι περὶ τῶν μελλόντων ἔσσεσθαι· διὰ γὰρ τοὺς τοιοῦτους οἱ κίνδυνοι κοινοὶ γίνονται καὶ τοῖς μὴδὲν ἀδικοῦσι καὶ τοῖς πολλὰ ἡμαρτηκόσιν.
- 2 Οὕτω δ' ἄπορος ὁ ἀγὼν μοι καθέστηκεν, ὥστ' ἀπεγράφην τὸ μὲν πρῶτον ἐλάαν ἐκ τῆς γῆς ἀφανίζεις, καὶ πρὸς τοὺς ἐωνημένους τοὺς καρπούς τῶν μορίων πυνθανόμενοι προσῆσαν· ἐπειδὴ δ' ἐκ τούτου τοῦ τρόπου ἀδικοῦντά με οὐδὲν εὐρεῖν ἐδυνήθησαν, νυνὶ με σηκὸν φασιν ἀφανίζεις, ἡγούμενοι ἐμοὶ μὲν ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι, αὐτοῖς δὲ ἐξεῖναι μᾶλλον, ὅ τι ἂν βούλωνται, λέγειν.
- 3 Καὶ δεῖ με, περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἤκει, ἅμ' ὑμῖν

τοῖς διαγνωσομένοις περὶ τοῦ πράγματος ἀκούσαντα καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνίσασθαι. "Ὅμως δὲ πειράσομαι ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξαι.

Ἦν μὲν γὰρ τοῦτο Πεισάνδρου τὸ χωρίον, δημευθέντων δ' ἐκείνου τῶν ὄντων, Ἀπολλόδωρος ὁ Μεγαρεὺς δωρεὰν παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἐγεώργει, ὀλίγῳ δὲ πρὸ τῶν τριάκοντα Ἀντικλῆς παρ' αὐτοῦ πριάμενος ἐξεμίσθωσεν· ἐγὼ δὲ παρ' Ἀντικλέους εἰρήνης οὔσης ἐωνούμην.

Ἐγούμαι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐμὸν ἔργον ἀποδειῖξαι, ὡς, 5 ἐπειδὴ τὸ χωρίον ἐκτησάμην, οὐτ' ἐλάα οὔτε σηκὸς ἐνῆν ἐν αὐτῷ. Νομίζω γὰρ τοῦ μὲν προτέρου χρόνου, οὐδ' εἰ πολλὰ ἐνῆσαν μορίαί, οὐκ ἂν δικαίως ζημιουῖσθαι· εἰ γὰρ μὴ δι' ἡμᾶς εἰσιν ἠφανισμένοι, οὐδὲν προσήκει περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀμαρτημάτων ὡς ἀδικοῦντας κινδυνεύειν.

Πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ὁ πόλεμος καὶ ἄλλων πολ- 6 λῶν αἴτιος κακῶν γεγένηται, καὶ τὰ μὲν πόρρω ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐτέμνετο, τὰ δ' ἐγγύς ὑπὸ τῶν φίλων διηρπάζετο· ὥστε πῶς ἂν δικαίως ὑπὲρ τῶν τότε τῇ πόλει γεγενημένων συμφορῶν ἐγὼ νυνὶ δίκην διδοίην; Ἄλλως τε καὶ ὅτι τοῦτο τὸ χωρίον ἐν τῷ πολέμῳ δημευθὲν ἄπρατον ἦν πλεῖν ἢ τρία ἔτη. Οὐ θαυμαστὸν δ' εἰ τότε τὰς μορίας ἐξέ- 7 κοπτον, ἐν ᾧ οὐδὲ τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν φυλάττειν ἐδυνάμεθα. Ἐπίστασθε δέ, ὦ βουλή, ὅσῳ μάλιστα τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθε, πολλὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δασέα ὄντα ἰδίας καὶ μορίαίς ἐλάαις, ὧν νῦν τὰ πολλὰ ἐκκέκοπται καὶ ἡ γῆ ψιλὴ γεγένηται· καὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ κεκτημένων οὐκ ἀξιοῦτε παρ' αὐτῶν, ἐτέρων ἐκκο- 8 ψάντων, δίκην λαμβάνειν. Καίτοι εἰ τοὺς διὰ παντὸς τοῦ χρόνου γεωργοῦντας τῆς αἰτίας ἀφίετε, ἧ που χρὴ τοὺς γ' ἐν τῇ εἰρήνῃ πριαμένους ἀφ' ὑμῶν ἀζημίους γενέσθαι.

- 9 Ἄλλὰ γάρ, ὦ βουλή, περὶ μὲν τῶν πρότερον γεγενη-
μένων πολλά ἔχων εἰπεῖν ἱκανὰ νομίζω τὰ εἰρημένα· ἐπειδὴ
δ' ἐγὼ παρέλαβον τὸ χωρίον, πρὶν ἡμέρας πέντε γενέσθαι,
10 ἀπεμισθῶσα Καλλιστράτῳ, ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχοντος· ὃς
δύο ἔτη ἐγεώργησεν οὔτε ἰδίαν ἐλάαν οὔτε μορίαν οὔτε ση-
κὸν παραλαβών. Τρίτῳ δὲ ἔτει Δημήτριος οὕτοσι εἰργάσατο
ἐνιαυτόν· τῷ δὲ τετάρτῳ Ἀλκίᾳ Ἀντισθένης ἀπελευθέρω
ἐμισθῶσα, ὃς τέθνηκε· κατὰ τρία ἔτη ὁμοίως καὶ Πρωτέας
ἐμισθῶσατο. Καί μοι δεῦρ' ἴτε.

Μάρτυρες

- 11 Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήκει, αὐτὸς γεωργῶ.
Φησὶ δὲ ὁ κατήγορος ἐπὶ Σουινιάδου ἄρχοντος σηκὸν ὑπ' ἐ-
μοῦ ἐκκεκόφθαι. Ὑμῖν δὲ μεμαρτυρήκασιν οἱ πρότερον ἐρ-
γαζόμενοι καὶ πολλά ἔτη παρ' ἐμοῦ μεμισθωμένοι μὴ εἶναι
σηκὸν ἐν τῷ χωρίῳ. Καίτοι πῶς ἂν τις φανερώτερον ἐξε-
λέγξειε ψευδόμενον τὸν κατήγορον; Οὐ γὰρ οἶόν τε, ἂ πρότε-
ρον μὴ ἦν, ταῦτα τὸν ὕστερον ἐργαζόμενον ἀφανίζειν.
- 12 Ἐγὼ τοίνυν, ὦ βουλή, ἐν μὲν τῷ τέως χρόνῳ, ὅσοι με
φάσκοιεν δεινὸν εἶναι καὶ ἀκριβῆ καὶ οὐδὲν ἂν εἰκῆ καὶ ἀ-
λογίστως ποιῆσαι, ἠγανάκτου ἂν, ἠγούμενος μᾶλλον εὐλο-
γεῖσθαι ἢ ὡς μοι προσῆκε· νῦν δὲ πάντας ἂν ὑμᾶς βουλοί-
μην περὶ ἐμοῦ ταύτην τὴν γνώμην ἔχειν, ἵνα ἠγγῆσθέ με
σκοπεῖν ἂν, εἴπερ τοιοῦτοις ἔργοις ἐπεχείρουν, καὶ ὅ τι κέρ-
δος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι καὶ ἦτις ζημία τῷ περιποιήσαν-
τι, καὶ τί ἂν λαθὼν διεπραξάμην καὶ τί ἂν φανερὸς γενόμε-
13 νος ὑφ' ὑμῶν ἔπασχον. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι τὰ τοιαῦτα
οὐχ ὕβρεως ἀλλὰ κέρδους ἕνεκα ποιοῦσιν· ὥστε καὶ ὑμᾶς εἰ-
κὸς οὕτω σκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων τὰς κατη-
γορίας ποιεῖσθαι, ἀποφαίνοντας ἦτις ὠφέλεια τοῖς ἀδικήσα-
σιν ἐγίγνετο.

Οὗτος μέντοι οὐκ ἂν ἔχοι ἀποδειῖξαι, οὔθ' ὡς ὑπὸ πε-¹⁴
νίας ἠναγκάσθην τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν, οὔθ' ὡς τὸ χω-
ρίον μοι διεφθείρετο τοῦ σηκοῦ ὄντος, οὔθ' ὡς ἀμπέλοις ἐμ-
ποδῶν ἦν, οὔθ' ὡς οἰκίας ἐγγύς, οὔθ' ὡς ἐγὼ ἄπειρος τῶν
παρ' ὑμῖν κινδύνων. Ἐγὼ δ', εἴ τι τοιοῦτον ἔπραττον, πολ-
λὰς ἂν καὶ μεγάλας ἐμαυτῶ ζημίας γενομένας ἀποφῆναιμι.

“Ὅς πρῶτον μὲν μεθ' ἡμέραν ἐξέκοπτον τὸν σηκόν, ὥσ-¹⁵
περ οὐ πάντας λαθεῖν δέον, ἀλλὰ πάντας Ἀθηναίους εἰδέ-
ναι. Καὶ εἰ μὲν αἰσχροὺς ἦν μόνον τὸ πρᾶγμα, ἴσως ἂν τις
τῶν παριόντων ἠμέλησεν· νῦν δ' οὐ περὶ αἰσχύνης ἀλλὰ τῆς
μεγίστης ζημίας ἐκινδύνεον. Πῶς δ' οὐκ ἂν ἦν ἀθλιώτατος¹⁶
ἀνθρώπων ἀπάντων, εἰ τοὺς ἐμαυτοῦ θεράποντας μηκέτι
δούλους ἐμελλον ἔξειν, ἀλλὰ δεσπότας τὸν λοιπὸν βίον, τοι-
οῦτον ἔργον συνειδόμενος; Ὡστε εἰ καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐμὲ
ἐξημάρτανον, οὐκ ἂν οἴον τε ἦν δίκην με παρ' αὐτῶν λαμ-
βάνειν· εὖ γὰρ ἂν ᾔδειν, ὅτι ἐπ' ἐκείνοις ἦν καὶ ἐμὲ τιμωρή-
σασθαι καὶ αὐτοῖς μὴνύσασιν ἐλευθέρους γενέσθαι.

Ἔτι τοίνυν, εἰ τῶν οἰκετῶν παρέστη μοι μηδὲν φροντί-¹⁷
ζειν, πῶς ἂν ἐτόλμησα τοσοῦτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάν-
των συνειδόμετων ἀφανίσει τὸν σηκόν βραχείως μὲν κέρδους
ἔνεκα, προθεσμίας δὲ οὐδεμιᾶς οὔσης τῶ κινδύνῳ τοῖς εἰρ-
γασμένοις ἅπασιν τὸ χωρίον ὁμοίως προσῆκον εἶναι σῶν τὸν
σηκόν; Νῦν δὲ καὶ ἐμὲ ἀπολύσαντες φαίνονται, καὶ σφᾶς
αὐτούς, εἴπερ ψεύδονται, μετόχους τῆς αἰτίας καθιστάντες.

Εἰ τοίνυν καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην, πῶς ἂν οἴός τ' ἦν¹⁸
πάντας πείσαι τοὺς παριόντας ἢ τοὺς γείτονας, οἳ οὐ μόνον
ἀλλήλων ταῦτ' ἴσασιν, ἀ πᾶσιν ὄραν ἐξεστίν, ἀλλὰ καὶ περὶ
ῶν ἀποκρυπτόμεθα μηδένα εἰδένα, καὶ περὶ ἐκείνων πυνθά-
νονται; Ἐμοὶ τοίνυν τούτων οἱ μὲν φίλοι, οἱ δὲ διάφοροι
περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὄντες.

Οὓς ἐχρῆν τοῦτον παρασχέσθαι μάρτυρας, καὶ μὴ μόνον¹⁹

οὕτως τολμηρὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ὡς ἐγὼ μὲν παρειστήκειν, οἱ δ' οἰκέται ἐξέτεμνον τὰ πρέμνα, ἀναθέμενος δὲ ὁ βοηλάτης ὄχρητο ἀπάγων τὰ ξύλα.

- 20 Καίτοι, ὦ Νικόμαχε, χρῆν σε τότε καὶ παρακαλεῖν τοὺς παριόντας μάρτυρας καὶ φανερόν ποιεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ ἐμοὶ μὲν οὐδεμίαν ἂν ἀπολογίαν ὑπέλιπες, αὐτὸς δέ, εἰ μὲν σοι ἐχθρὸς ἦν, ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ ἦσθα ἂν με τετιμωρημένος, εἰ δὲ τῆς πόλεως ἕνεκα ἔπραττες, οὕτως ἐξελέγξας οὐκ ἂν ἐδόκεις εἶναι συκοφάντης, εἰ δὲ κερδαίνειν ἐβούλου, τότε ἂν
- 21 πλεῖστον ἔλαβες· φανεροῦ γὰρ ὄντος τοῦ πράγματος οὐδεμίαν ἄλλην ἠγούμην ἂν εἶναι μοι σωτηρίαν ἢ σὲ χρήμασι πεῖσαι. Τούτων τοίνυν οὐδὲν ποιήσας διὰ τοὺς σοὺς λόγους ἀξιοῖς με ἀπολέσθαι καὶ κατηγορεῖς, ὡς ὑπὸ τῆς ἐμῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἐμῶν χρημάτων οὐδεὶς ἐθέλει σοι μαρτυρεῖν.
- 22 Καίτοι εἰ εὐθύς μ' ἰδὼν τὴν μορίαν ἀφανίζοντα τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἐπήγαγες ἢ ἄλλους τινὰς τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου, οὐκ ἂν ἐτέρων ἔδει σοι μαρτύρων· οὕτω γὰρ ἂν σοι συνήδυσαν ἀληθῆ λέγοντι, ὅτι περ καὶ διαγιγνώσκειν ἔμελλον περὶ τοῦ πράγματος.
- 23 Δεινότατα οὖν πάσχω· οὗτος εἰ μὲν παρέσχετο μάρτυρας, τούτοις ἂν ἠξίου πιστεύειν, ἐπειδὴ δὲ οὐκ εἰσὶν αὐτῷ, ἐμοὶ καὶ ταύτην ζημίαν οἶεται χρῆναι γενέσθαι. Καὶ τούτου μὲν οὐ θαυμάζω· οὐ γὰρ δήπου συκοφαντῶν τοιούτων γε λόγων ἀπορήσει, ἀπορήσας μαρτύρων· ὑμᾶς δ' οὐκ ἀξιῶ τὴν αὐτὴν τούτῳ γνώμην ἔχειν.
- 24 Ἐπίστασθε γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ πολλὰς μορίας οὖσας καὶ πυρκαϊὰς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐμοῖς χωρίοις, ἅς, εἴπερ ἐπεθύμουν, πολὺ ἦν ἀσφαλέστερον καὶ ἀφανίσαι καὶ ἐκκόψαι καὶ ἐπεργάσασθαι, ὅσῳ περ ἤττον τὸ ἀδίχημα πολλῶν οὖσῶν ἔμελλε δῆλον ἔσεσθαι.
- 25 Νῦν δ' οὕτως αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι ὥσπερ καὶ

τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν, ἡγούμενος περὶ ἀμφοτέρων τούτων εἶναί μοι τὸν κίνδυνον. Αὐτοὺς τοίνυν ὑμᾶς τούτων μάρτυρας παρέξομαι, ἐπιμελουμένους μὲν ἐκάστου μηνός, ἐπιγνώμονας δὲ πέμποντας καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν· ὧν οὐδεὶς πώποτ' ἐζημιώσέ μ' ὡς ἐργαζόμενον τὰ περὶ τὰς μορίας χωρία. Καίτοι οὐ θαυμαστόν δήπου, εἰ τὰς μὲν μι- 26
κράς ζημίας οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, τοὺς δὲ περὶ τοῦ σώματος κινδύνους οὕτω περὶ οὐδενός ἡγοῦμαι, καὶ τὰς μὲν πολλὰς ἐλάας, εἰς ἃς ἐξῆν μᾶλλον ἐξαμαρτάνειν, οὕτω θεραπεύων φαίνομαι, τὴν δὲ μίαν μορίαν, ἣν οὐχ οἶόν τ' ἦν λαθεῖν ἐξορύξαντα, ὡς ἀφανίζων νυνὶ κρίνομαι;

Πότερον δέ μοι κρεῖττον ἦν, ὧ βουλή, δημοκρατίας 27
οὐσης παρανομεῖν ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα; Καὶ οὐ λέγω ὡς τότε δυνάμενος ἢ ὡς νῦν διαβεβλημένος, ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ τότε μᾶλλον ἐξῆν ἀδικεῖν ἢ νυνί. Ἐγὼ τοίνυν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὔτε τοιοῦτον οὔτ' ἄλλο οὐδὲν κακὸν ποιήσας φανήσομαι.

Πῶς δ' ἂν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῷ κακο- 28
νούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ δένδρον μὲν οὐδὲ ἐν ἔστι, μιᾶς δὲ ἐλάας σηκός, ὡς οὗτός φησιν, ἦν, κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει, ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἄερκτον δὲ καὶ πανταχόθεν κάτοπτόν ἐστιν; Ὡστε τίς ἂν ἀπετόλμησε, τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιχειρῆσαι τοιοῦτω πράγματι;

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι ὑμᾶς μὲν, οἷς ὑπὸ τῆς πόλεως τὸν 29
ἅπαντα χρόνον προστέταχται τῶν μορίων ἐλαῶν ἐπιμελεῖσθαι, μὴθ' ὡς ἐπεργαζόμενον πώποτε ζημιώσαί με μὴθ' ὡς ἀφανίσαντα εἰς κίνδυνον καταστῆσαι, τοῦτον δέ, ὃς οὔτε γεωργῶν ἐγγὺς τυγχάνει οὔτ' ἐπιμελητῆς ἡρημένος οὔθ' ἡλικίαν ἔχων εἰδέναι περὶ τῶν τοιούτων, ἀπογράψαι με μορίαν ἀφανίζειν.

- 30 Ἐγὼ τοίνυν δέομαι ὑμῶν μὴ τοὺς τοιοῦτους λόγους πιστοτέρους ἡγήσασθαι τῶν ἔργων, μηδὲ περὶ ὧν αὐτοὶ σύνιστε τὰ τοιαῦτ' ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν λεγόντων, ἐνθυμουμένους καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πολι-
- 31 τείας. Ἐγὼ γὰρ τὰ ἐμοὶ προστεταγμένα ἅπαντα προθυμότερον πεποίηκα, ἢ ὡς ὑπὸ τῆς πόλεως ἠναγκαζόμενη, καὶ τριηραρχῶν καὶ εἰσφορᾶς εἰσφέρων καὶ χορηγῶν καὶ τᾶλλα λητουργῶν οὐδενὸς ἦττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν.
- 32 Καίτοι ταῦτα μὲν μετρίως ποιῶν ἀλλὰ μὴ προθύμως οὔτ' ἂν περὶ φυγῆς οὔτ' ἂν περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας ἠγωνιζόμενη, πλείω δ' ἂν ἐκεκτῆμην, οὐδὲν ἀδικῶν οὐδ' ἐπικίνδυνον ἑμαυτῷ καταστήσας τὸν βίον· ταῦτα δὲ πράξας, ἃ οὗτός μου κατηγορεῖ, ἐκέρδαινον μὲν οὐδέν, ἑμαυτὸν δ' εἰς κίνδυνον
- 33 καθίστην. Καίτοι πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε δικαιότερον εἶναι τοῖς μεγάλους χρῆσθαι τεκμηρίοις περὶ τῶν μεγάλων, καὶ πιστότερα ἡγεῖσθαι, περὶ ὧν ἅπανα ἡ πόλις μαρτυρεῖ, μᾶλλον ἢ περὶ ὧν μόνος οὗτος κατηγορεῖ.
- 34 Ἔτι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐκ τῶν ἄλλων σκέψασθε. Μάρτυρας γὰρ ἔχων αὐτῷ προσῆλθον, λέγων, ὅτι μοι πάντες ἔτι εἰσὶν οἱ θεράποντες, οὓς ἐκεκτῆμην, ἐπειδὴ παρέλαβον τὸ χωρίον, καὶ ἔτοιμός εἰμι, εἴ τινα βούλοιο, παραδοῦναι βασιανίζειν, ἠγούμενος οὕτως ἂν τὸν ἔλεγχον ἰσχυρότατον γε-
- 35 νέσθαι τῶν τούτου λόγων καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐμῶν. Οὗτος δ' οὐκ ἠθέλεν, οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράπουσιν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι, εἰ περὶ αὐτῶν μὲν οἱ βασιανιζόμενοι κατηγοροῦσιν, εὖ εἰδότες ὅτι ἀποθανοῦνται, περὶ δὲ τῶν δεσποτῶν, οἷς πεφύκασι κακονοῦστατοι, μᾶλλον ἂν ἔλοιντο ἀνέχεσθαι βασιανιζόμενοι ἢ κατειπόντες ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν.
- 36 Καὶ μὲν δῆ, ὦ βουλή, φανερόν οἶμαι εἶναι ὅτι, εἰ Νικομάχου ἐξαιτουῦντος τοὺς θεράποντας μὴ παρεδίδουν, ἐδό-

κουν ἂν ἑμαυτῷ συνειδέναι· ἐπειδὴ τοίνυν ἔμοῦ παραδιδόν-
τος οὗτος παραλαβεῖν οὐκ ἤθελε, δίκαιον καὶ περὶ τούτου
τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν, ἄλλως τε καὶ τοῦ κινδύνου οὐκ
ἴσου ἀμφοτέροις ὄντος. Περὶ ἔμοῦ μὲν γὰρ εἰ ἔλεγον, ἃ οὗτος ³⁷
ἔβούλετο, οὐδ' ἂν ἀπολογήσασθαι μοι ἐξεγένετο· τούτῳ δ' εἰ
μὴ ὠμολόγουν, οὐδεμιᾶ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν. "Ὅστε πολὺ μᾶλ-
λον τοῦτον παραλαμβάνειν ἐχρῆν ἢ ἐμὲ παραδοῦναι προσῆ-
κεν. Ἐγὼ τοίνυν εἰς τοῦτο προθυμίας ἀφικόμην, ἡγούμενος
πρὸς ἔμοῦ εἶναι καὶ ἐκ βασιάνων καὶ ἐκ μαρτύρων καὶ ἐκ
τεκμηρίων ὑμᾶς περὶ τοῦ πράγματος τάληθῆ πυθέσθαι.

Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρῆ, ὧ βουλή, ποτέροις χρῆ πιστεύειν ³⁸
μᾶλλον, οἷς πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν ἢ ᾧ μηδεὶς τετόλμηκε,
καὶ πότερον εἰκὸς μᾶλλον τοῦτον ἀκινδύνως ψεύδεσθαι ἢ μετὰ
τοσούτου κινδύνου τοιοῦτον ἐμὲ ἔργον ἐργάσασθαι, καὶ πό-
τερον οἴεσθε αὐτὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως βοθηεῖν ἢ συκοφαν-
τοῦντα αἰτιάσασθαι.

Ἐγὼ μὲν γὰρ ἐγνωκέναι ὑμᾶς ἡγοῦμαι, ὅτι Νικόμαχος ³⁹
ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πεισθεὶς τῶν ἐμῶν τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἀγω-
νίζεται, οὐχ ὡς ἀδικοῦντα ἐλπίζων ἀποδείξειν, ἀλλ' ὡς ἀρ-
γῦριον παρ' ἔμοῦ λήψεσθαι προσδοκῶν. "Ὅσα γὰρ οἱ τοιοῦ-
τοὶ εἰσιν ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοι τῶν κινδύνων, το-
σοῦτῳ πάντες αὐτοὺς φεύγουσι μάλιστα. Ἐγὼ δέ, ὧ βουλή, ⁴⁰
οὐκ ἤξιουν, ἀλλ' ἐπειδήπερ με ἠτιάσατο, παρέσχον ἑμαυτὸν
ὅτι βούλεσθε χρῆσθαι, καὶ τούτου ἕνεκα τοῦ κινδύνου οὐ-
δενὶ ἐγὼ τῶν ἐχθρῶν διηλλάγην, οἱ ἐμὲ ἥδιον κακῶς λέγου-
σιν ἢ σφᾶς αὐτοὺς ἐπαινοῦσι, καὶ φανερώς μὲν οὐδεὶς πώπο-
τε ἐμὲ αὐτῶν ἐπεχείρησε ποιῆσαι κακὸν οὐδέν, τοιοῦτους δὲ
ἐπιπέμπουσί μοι, οἷς ὑμεῖς οὐκ ἂν δικαίως πιστεύοιτε.

Πάντων γὰρ ἀθλιώτατος ἂν γενοίμην, εἰ φυγὰς ἀδίκως ⁴¹
καταστήσομαι, ἅπαις μὲν ὦν καὶ μόνος, ἐρήμου δὲ τοῦ οἴκου
γενομένου, μητρὸς δὲ πάντων ἑνδεοῦς οὔσης, πατρίδος δὲ

τοιαύτης ἐπ' αἰσχίσταις στερηθεῖς αἰτίαις, πολλάς μὲν ναυμαχίας ὑπὲρ αὐτῆς νεναυμαχηκῶς, πολλάς δὲ μάχας μεμαχημένους, κόσμιον δ' ἑμαυτὸν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ παρασχών.

- 42 Ἀλλὰ γάρ, ὦ βουλή, ταῦτα μὲν ἐνθάδε οὐκ οἶδ', ὅ τι δεῖ λέγειν· ἀπέδειξα δ' ὑμῖν, ὡς οὐκ ἐνῆν σηκὸς ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ μάρτυρας παρεσχόμεν καὶ τεκμήρια. Ἄ χρῆ μεμνημένους διαγιγνώσκειν περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἀξιοῦν παρὰ τούτου πυθέσθαι, ὅτου ἕνεκα, ἔξὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐλέγξαι,
- 43 τοσοῦτῳ χρόνῳ ὕστερον εἰς τοσοῦτόν με κατέστησεν ἀγῶνα, καὶ μάρτυρα οὐδένα παρασχόμενος ἐκ τῶν λόγων ζητεῖ πιστὸς γενέσθαι, ἔξὸν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἀδικοῦντα ἀποδείξαι, καὶ ἐμοῦ ἅπαντας διδόντος τοὺς θεράποντας, οὓς φησι παραγενέσθαι, παραλαβεῖν οὐκ ἤθελεν.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

Εἰσαγωγῆ. Τὸ πάλαι ἐν Ἀθήναις δὲν ὑπῆρχον οὔτε πτωχοκομεῖα οὔτε νοσοκομεῖα οὔτε τὰ ἄλλα σήμερον πολυάριθμα εὐεργετικά ἰδρύματα· ὡς ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ψηφίσει διὰ νόμου νὰ παρέχον χρηματικόν τι βοήθημα εἰς πάντα ἀδύνατον πολίτην· τοιοῦτος δ' ἦτο ὁ ἔχων περιουσίαν μικροτέραν τῶν τριῶν μινῶν (= 300 δραχμῶν) καὶ τοιαύτην σωματικὴν βλάβην, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐργάζεται πρὸς κτήσιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.

Τὸ βοήθημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐλάμβανεν ἕκαστος τῶν ἀδυνάτων, ἦτο διάφορον ὡς πρὸς τὸ ποσὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς· κατὰ τὸν χρόνον ὅμως τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ παρόντος λόγου ἦτο καθ' ἐκάστην εἰς ὀβολὸς (= $\frac{1}{6}$ τῆς δραχμῆς). Ἀλλὰ πρὸς λήψιν τοῦ βοηθήματος τούτου ὄφειλε πᾶς θεωρῶν ἑαυτὸν ὡς ἀδύνατον νὰ ὑποβάλλῃ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους αἰτήσιν βοήθειας εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων, ἢ ὅποια ἐδοκίμαζε τοὺς ἀδυνάτους, ἐξήταζε δηλ. αὐτούς, ἐὰν πράγματι ἦσαν ἀξιοὶ τοῦ βοηθήματος. Ἐπειδὴ δὲ συνέβαινον πολλαὶ καταχρήσεις, ἐπετρέπετο εἰς πάντα Ἀθηναῖον πολίτην νὰ εἰσαγγεῖλῃ (= καταγγεῖλῃ) τὸν αἰτοῦντα τὸ βοήθημα ὡς ἀπατεῶνα, νὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δοκιμασίας ἐνώπιον τῆς βουλῆς καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ προφορικῶς τὴν καταγγελίαν του, εἰς δὲ τὸν ἀδύνατον ν' ἀπολογηθῇ κατὰ τῆς τοιαύτης κατηγορίας. Μετὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἀδυνάτου ἢ βουλὴ ἀπεφάσιζε περὶ τῆς παροχῆς ἢ μὴ τοῦ βοηθήματος. Ὁ δὲ δοκιμασθεὶς καὶ τυχὸν τοῦ βοηθήματος ἀδύνατος ὄφειλε νὰ ὑποβάλλεται εἰς νέαν κατ' ἔτος δοκιμασίαν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καὶ ἐνώπιον τῆς ἐκάστοτε νέας βουλῆς.

Καὶ ὁ ἀδύνατος τοῦ παρόντος λόγου εἶχε δοκιμασθῇ πολλάκις ὡς τοιοῦτος καὶ ἐλάμβανεν ἀπὸ πολλοῦ παρὰ τῆς πολιτείας τὸ νόμιμον βοήθημα. Κατὰ τὴν τωρινὴν ὅμως δοκιμασίαν κατήγγελέ τις αὐτὸν διατεινόμενος 1) ὅτι οὗτος λαμβάνει ἀδίκως τὸ βοήθημα, διότι εἶναι ἱκανὸς σωματικῶς καὶ εὐπορος, καὶ 2) ὅτι οὗτος λόγῳ τῆς κακῆς του διαγωγῆς εἶναι ἀνάξιος ἐπικουρίας. Πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν κατηγοριῶν τούτων ὁ ἀδύνατος ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὁποῖον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας. Ὁ λόγος ἀπηγγέλθη μετὰ τὸ 403 π.Χ.

- 1 Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ᾧ βουλή, τῷ κατηγόρῳ, ὅτι μοι παρεσκευάσε τὸν ἀγῶνα τουτονί. Πρότερον γὰρ οὐκ ἔχων πρόφασιν, ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα. Καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν ἐπιδειῖξαι ψευδόμενον, ἑμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου· διὰ γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρσκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος ἢ διὰ φθόνον.
- 2 Καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ, οὐς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνος ἂν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; Οὐ γὰρ ἔνεκα χρημάτων με συκοφαντεῖ οὐδ' ὡς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται· διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε ἐχθρῷ πάποτ' ἐχρησάμην αὐτῷ. Ἦδη τοίνυν, ᾧ βουλή, δῆλός ἐστι φθονῶν, ὅτι τοιαύτη κεχρημένος συμφορᾶ τούτου βελτίων εἰμὶ πολίτης. Καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ᾧ βουλή, τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι. Εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῇ συμφορᾶ καὶ τὴν διάνοιαν ἐξῶ καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;
- 4 Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτά μοι εἰρήσθω· ὑπὲρ ὧν δέ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἂν οἶόν τε διὰ βραχυτάτων ἐρῶ. Φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρά τῆς πόλεως ἀργύριον· καὶ γὰρ τῷ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην, ὥστε καὶ
- 5 ἄνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν. Καὶ τεκμηρίοις χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος ῥώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν.
- 6 Τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἑμὸν βίον, οἷος τυγχάνει, πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν· ὅμως δὲ κάγω διὰ βραχέων ἐρῶ. Ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατήρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέ-

φων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσίν, οἳ με θεραπεύσουσι. Τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν, ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξόμενον δ' αὐτὴν οὐπω δύναιμι κτήσασθαι. Πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἣν ἂν ἀφέλησθέ με, κινδυνεύουσαίμ' ἂν ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχη.

Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ γε ἔστιν, ὦ βουλή, σῶσαί με δικαίως, ⁷ ἀπολέσητε ἀδίκως· μηδέ, ἃ νεωτέρῳ καὶ μᾶλλον ἐρρωμένῳ ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον ἀφέλησθε· μηδέ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξασθε· μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. Καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὦ βουλή, ⁸ εἰ, ὅτε μὲν ἀπλή μοι ἦν ἡ συμφορά, τότε μὲν φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ', ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ προσγίγνεται μοι, τοῦτ' ἀφαιρεθείην.

Δοκεῖ δέ μοι τῆς πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος ὁ κατήγο- ⁹ ρος ἂν ἐπιδειξάι σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων. Εἰ γὰρ ἐγὼ κατασταθεὶς χορηγὸς τραγωδοῦς προκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς ἀντιδοσίαν, δεκάκις ἂν ἔλοιτο χορηγῆσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἅπαξ. Καὶ πῶς οὐ δεινὸν ἔστι νῦν μὲν κατηγορεῖν, ὡς διὰ πολλὴν εὐπορίαν ἐξ ἴσου δύναιμι συνεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις, εἰ δέ, ὧν ἐγὼ λέγω, τύχοι τι γενόμενον, ὁμολογεῖν τοιοῦτον εἶναι με καὶ ἔτι πονηρότερον;

Περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἱππικῆς, ἧς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆναι ¹⁰ πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δείσας οὔτε ὑμᾶς αἰσχυνθεὶς, οὐ πολὺς ὁ λόγος. Ἐγὼ γὰρ ἠγοῦμαι, ὦ βουλή, πάντας τοὺς ἔχοντας τι δυστύχημα τοῦτο ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅπως ὡς ἀλυπότατα μεταχειριῶνται τὸ συμβεβηκὸς πάθος.

Ἦν εἷς ἐγώ, καί περιπεπτωκῶς τοιαύτη συμφορᾷ ταύτην ἐμαυτῷ ῥαστώνην ἐξηῦρον εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακροτέρας τῶν ἀναγκαίων.

- 11 Ὁ δὲ μέγιστον, ᾧ βουλή, τεκμήριον, ὅτι διὰ τὴν συμφορὰν ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ὕβριν, ὡς οὗτός φησιν, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, ῥάδιόν ἐστι μαθεῖν· εἰ γὰρ ἐκεκτῆμην οὐσίαν, ἐπ' ἀστράβης ἂν ὠχούμην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἵππους ἀνάβαινον· νυνὶ δέ, ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ δύναμαι κτήσασθαι, τοῖς ἀλλοτρίοις ἵπποις ἀναγκάζομαι χρῆσθαι πολλάκις.
- 12 Καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπὸν ἐστίν, ᾧ βουλή, τοῦτον αὐτόν, εἰ μὲν ἐπ' ἀστράβης ὀχούμενον ἐώρα με, σιωπᾶν (τί γὰρ ἂν καὶ ἔλεγεν;), ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἡττημένους ἵππους ἀναβαίνω, πειρᾶσθαι πείθειν ὑμᾶς, ὡς δυνατός εἰμι; Καὶ ὅτι μὲν δυοῖν βακτηρίαιν χρῶμαι, τῶν ἄλλων μιᾷ χρωμένων, μὴ κατηγορεῖν, ὡς καὶ τοῦτο τῶν δυναμένων ἐστίν, ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τεκμηρίῳ χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς εἰμι τῶν δυναμένων; Οἷς ἐγὼ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι.
- 13 Τοσοῦτον δὲ διενήνοχεν ἀναισχυντία τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, ὥστε ὑμᾶς πειρᾶται πείθειν, τοσοῦτους ὄντας εἰς ὦν, ὡς οὐκ εἰμι τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. Καίτοι εἰ τοῦτο πείσει τινὰς ὑμῶν, ᾧ βουλή, τί με κωλύει κληροῦσθαι τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφελέσθαι τὸν ὀβολὸν ὡς ὑγαίνοντος, τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας ὡς ἀναπήρω; Οὐ γὰρ δήπου τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυνάμενον ἀφαιρήσεσθε τὸ διδόμενον, οἱ δὲ θεσμοθέται ὡς ἀδύνατον ὄντα κληροῦσθαι
- 14 κωλύσουσιν. Ἄλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε γνώμην οὐθ' οὗτος ὑμῖν, εὖ ποιῶν. Ὁ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὐσης ἀμφισβητήσεων ἤκει καὶ πειρᾶται πείθειν ὑμᾶς, ὡς οὐκ εἰμι τοιοῦτος, οἷον ὑμεῖς ὁρᾶτε πάντες· ὑμεῖς δὲ (ὃ τῶν εὖ φρονούντων ἔργον ἐστὶ) μᾶλλον πιστεύετε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς τούτου λόγοις.

Λέγει δέ, ὡς ὑβριστής εἰμι καὶ βίαιος καὶ λίαν ἀσελγῶς 15
 διακείμενος, ὥσπερ, εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε, μέλλων ἀληθῆ
 λέγειν, ἀλλ' οὐκ, ἐὰν πάνυ πραόνως, ταῦτα ποιήσω. Ἐγὼ
 δ' ὑμᾶς, ὦ βουλή, σαφῶς οἶμαι δεῖν διαγιγνώσκειν, οἷς τ'
 ἐγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων ὑβρισταῖς εἶναι καὶ οἷς οὐ προσήκει.
 Οὐ γὰρ τοὺς πενομένους καὶ λίαν ἀπόρως διακειμένους ὑβρί- 16
 ζειν εἰκός, ἀλλὰ τοὺς πολλῶ πλείω τῶν ἀναγκαίων κεκτημέ-
 νους· οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὄντας, ἀλλὰ τοὺς
 μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὐτῶν ῥώμασι· οὐδὲ τοὺς ἤδη προ-
 βεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς δια-
 νοίαις χρωμένους.

Οἱ μὲν γὰρ πλούσιοι τοῖς χρήμασιν ἐξωνοῦνται τοὺς κιν- 17
 δύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας σωφρονεῖν
 ἀναγκάζονται· καὶ οἱ μὲν νέοι συγγνώμης ἀξιοῦνται τυγχά-
 νειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἐξαμαρτά-
 νουσιν ὁμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμφοτέροι· καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς 18
 ἐγχωρεῖ μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν, οὓς ἂν βουληθῶσιν, ὑβρί-
 ζειν, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἔστιν οὔτε ὑβρίζομένοις ἀμύνε-
 σθαι τοὺς ὑπάρξαντας οὔτε ὑβρίζειν βουλομένοις περιγίγνε-
 σθαι τῶν ἀδικουμένων. Ὡστε μοι δοκεῖ ὁ κατήγορος εἰπεῖν
 περὶ τῆς ἐμῆς ὕβρεως οὐ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων, οὐδ' ὑμᾶς
 πείσαι βουλόμενος, ὡς εἰμι τοιοῦτος, ἀλλ' ἐμὲ κωμωδεῖν βου-
 λόμενος, ὥσπερ τι καλὸν ποιῶν.

Ἐτι δὲ καὶ συλλέγεσθαι φησιν ἀνθρώπους ὡς ἐμὲ πο- 19
 νηροὺς καὶ πολλοὺς, οἳ τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀνηλώκασι, τοῖς δὲ τὰ
 σφέτερα σάφειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. Ἰμεῖς δὲ ἐνθυ-
 μήθητε πάντες, ὅτι ταῦτα λέγων οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλ-
 λον ἢ τῶν ἄλλων, ὅσοι τέχνας ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν ὡς ἐμὲ εἰσι-
 ὄντων μᾶλλον ἢ τῶν ὡς τοὺς ἄλλους δημιουργούς. Ἐκαστος 20
 γὰρ ὑμῶν εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπωλεῖον, ὁ
 δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ' ὅποι ἂν τύχη,

καὶ πλεῖστοι μὲν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατεσκευασμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλεῖστον ἀπέχοντας αὐτῆς· ὥστ' εἴ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων· εἰ δὲ κάκειων, ἀπάντων Ἀθηναίων ἅπαντες γὰρ εἴθισθε προσφοιτᾶν καὶ διατρίβειν ἀμουρέπου.

- 21 Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ λίαν με ἀκριβῶς ἀπολογούμενον πρὸς ἓν ἕκαστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν πλείω χρόνον. Εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγίστων εἴρηκα, τί δεῖ περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τοῦτω σπουδάζειν; Ἐγὼ δ' ὑμῶν, ὦ βουλή, δέομαι πάντων τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν,
- 22 ἦνπερ καὶ πρότερον. Μὴ οὖν, οὐ μόνου μεταλαβεῖν ἔδωκεν ἡ τύχη μοι τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτονὶ ἀποστερησῆτέ με· μηδ', ἃ πάλαι κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὗτος εἰς ὧν πείση πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ, ὦ βουλή, τῶν μεγίστων ἀρχῶν ὁ δαίμων ἀπεστέρησεν ἡμᾶς, ἡ πόλις ἡμῖν ἐψηφίσατο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἡγουμένη κοινὰς εἶναι
- 23 τὰς τύχας τοῖς ἅπασιν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. Πῶς οὖν οὐκ ἂν δειλαιότατος εἴην, εἰ τῶν μὲν καλλίστων καὶ μεγίστων διὰ τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἴην, ἃ δ' ἡ πόλις ἔδωκε προνοηθεῖσα τῶν οὕτως διακειμένων, διὰ τὸν κατηγορον ἀφαιρεθεῖην; Μηδαμῶς, ὦ βουλή, ταύτη θῆσθε τὴν ψῆφον.
- 24 Διὰ τί γὰρ ἂν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; Πότερον ὅτι δι' ἐμέ τις εἰς ἀγῶνα πάποτε καταστάς ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν; Ἀλλ' οὐδ' ἂν εἰς ἀποδείξειεν. Ἀλλ' ὅτι πολυπράγμων εἰμι καὶ θρασὺς καὶ φιλαπεχθῆμων; Ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φήσειεν, εἰ μὴ βούλοιο καὶ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. Ἀλλ' ὅτι λίαν ὑβριστῆς καὶ βίαιος; Ἀλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορ-
- 25 μαῖς τοῦ βίου πρὸς τὰ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. Ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῶν τριάκοντα γενόμενος ἐν δυνάμει κακῶς ἐποίησα πολ-

λοὺς τῶν πολιτῶν; Ἄλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἔφυγον εἰς Χαλκίδα, καὶ ἐξόν μοι μετ' ἐκείνων ἀδεῶς πολιτεύεσθαι, μεθ' ὑμῶν εἰλόμην κινδυνεύειν ἀπελθῶν.

Μὴ τοίνυν, ὦ βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκῶς ὁμοίων ὑμῶν ²⁶ τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἡδικηκόσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ψῆφον θέσθε περὶ ἐμοῦ ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἀναμνησθέντες, ὅτι οὔτε χρήματα διαχειρίσας τῆς πόλεως δίδωμι λόγον αὐτῶν οὔτε ἀρχὴν ἄρξας οὐδεμίαν εὐθύνας ὑπέχω νῦν αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ ὀβολοῦ μόνον ποιῶμαι τοὺς λόγους. Καὶ οὕτως ὑμεῖς μὲν ²⁷ τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ τούτων ὑμῖν τυχῶν ἕξω τὴν χάριν, οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ μαθήσεται μὴ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ περιγίγνεσθαι.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

Εἰσαγωγή. Ἡ Ἀττικὴ παρῆγε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα — ὅπως καὶ σήμερα — ἀφθόνως ἔλαιον, σῦκα καὶ διαφόρους ὀπώρας, ἀλλὰ σίτον ἐλάχιστον, μὴ ἐπαρκούντα διὰ τὸν πυκνὸν πληθυσμὸν αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ὑπερέβαινε τὰς 500.000 κατοίκων, ἐντοπίων καὶ ξένων διὰ τοῦτο ἤναγκάζοντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μετακομίζουσιν σίτον ἐκ τῆς Σικελίας, ἐκ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Κύπρου, τῆς Θυράκης καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ Πόντου.

Ἐδείκνυε δὲ ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία μεγίστην μέριμναν ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου οὕτω πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης σιτοδείας ἐφρόντιζε νὰ ὑπάρχη εἰς τὰς ἀποθήκας σίτος ἀφθονος καὶ διὰ νόμου ὑπεχρέωνε τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ἀπερχομένους εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἀγορὰν σίτου, νὰ μεταφέρουσιν αὐτὸν εἰς Πειραιᾶ, οὐχὶ δὲ εἰς ἄλλους λιμένας, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκον οὗτοι, ὡς αἰεὶ ἡ τιμὴ τοῦ σίτου ἐξέπιπτεν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηναίων. Ὁσαύτως πρὸς πρόληψιν τῶν ἀδικιῶν καὶ πονηριῶν τῶν σιτοπωλῶν, οἱ ὁποῖοι μέτοικοι ὄντες μετήρχοντο τα πάντα, διὰ νὰ ἀισχροκερδοῦν, εἶχε λάβει τὰ ἐξῆς μέτρα.

Πρῶτον, κατ' ἔτος ἐξέλεγεν ἰδίους ἀρχοντας, τοὺς σι τ ο φ ύ λ α κ α ς, πέντε διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ πέντε διὰ τὸν Πειραιᾶ, οἱ ὁποῖοι ἔργον εἶχον νὰ καταγράφουσιν τὸ ποσὸν τοῦ εἰσκομιζομένου σίτου καὶ νὰ μεριμνοῦν, ὥστε νὰ μὴ πωλῆται ὁ σίτος, τὰ ἄλευρα καὶ ὁ ἄρτος εἰς ἀνωτέραν τῆς ὀρισθείσης τιμῆν. Δεύτερον, εἶχε ψηφίσει δύο νόμους, διὰ τῶν ὁποίων ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ θανάτου εἰς τοὺς σιτοπώλας α') νὰ ἀγοράζουσιν συνεταιρικῶς καὶ εἰς βᾶρος τῶν σιτεμπόρων σίτον περισσότερον τῶν πενήτηκοντα φορμῶν* ἢ μεδίμων, καὶ β') νὰ κερδιζοῦν περισσότερον τοῦ ἐνὸς ὀβολοῦ ἐκ τῆς πωλήσεως ἐκάστου μεδίμων.

Ἄλλ' ἀμφοτέρους τοὺς νόμους τούτους παρέβησαν οἱ σιτοπῶλαι τοῦ παρόντος λόγου καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο καταγγελία κατ' αὐτῶν εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων αὕτη κατ' ἀρχὰς μὲν ἤθελε νὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς εἰς θάνατον χωρὶς νὰ διεξαχθῆ δίκη, ἀλλ' ἔπειτα τῇ προτάσει βουλευτοῦ τινὸς — τοῦ ρήτορος τοῦ παρόντος λόγου — παρέπεμψε

* Ὁ φορμὸς ἦτο μέτρον διὰ τὰ σιτηρὰ ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἓνα μεδίμων (ἦτοι 40 περίπων δκάδας).

τὴν ὑπόθεσιν εἰς τακτικὸν δικαστήριον, τὴν Ἑλιαίαν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου, προεδρευομένην ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν, παρουσιάζεις ὁ ἐν τῇ βουλῇ προτείνας τὴν παραπομπὴν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ δικαστήριον βουλευτῆς ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὅποιον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας.

Ὁ λόγος ἀπηγγέθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ 386 π.Χ.

Πολλοὶ μοι προσεληλύθασιν, ὧς ἄνδρες δικασταί, θαυμάζοντες, ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγοροῦν, καὶ λέγοντες, ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἠγγείσθε, οὐδὲν ἤττον καὶ τοὺς περὶ τούτων ποιουμένους τοὺς λόγους συκοφαντεῖν νομίζετε. Ὅθεν οὖν ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι.

Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδωσαν εἰς τὴν βουλήν περὶ αὐτῶν, οὕτως ὠργίσθησαν αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγόν τινες τῶν ῥητόρων, ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρῆ τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι. Ἐγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἐθίξεσθαι ποιεῖν τὴν βουλήν, ἀναστάς εἶπον, ὅτι μοι δοκοῖ κρῖνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον, νομίζων εἰ μὲν εἰσιν ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἤττον ἡμῶν γνώσεσθαι τὰ δίκαια, εἰ δὲ μὴδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι.

Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν με λέγοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. Πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλήν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργῳ ἀπελογησάμην· τῶν γὰρ ἄλλων ἡσυχίαν ἀγόντων ἀναστάς αὐτῶν κατηγοροῦν καὶ πᾶσι φανερόν ἐποίησα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἐβόηθουν.

Ἐρξάμην μὲν οὖν τούτων ἕνεκα, δεδιὼς τὰς αἰτίας· αἰσχρὸν δ' ἠγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν, ὅ τι ἂν βούλησθε, ψηφίσησθε.

- 5 Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβηθι καὶ εἰπέ σὺ ἐμοί· μέτοικος εἶ; «Ναί». Μετοικεῖς δὲ πότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς τῆς πόλεως ἢ ὡς ποιήσω, ὅ τι ἂν βούλη; «Ὡς πεισόμενος». Ἄλλο τι οὖν ἢ ἀξιοῦς ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποιήκας παρὰ τοὺς νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος ἢ ζημία; «Ἐγώγωγε». Ἀπόκριται δὴ μοι, εἰ ὁμολογεῖς πλείω σῖτον συμπρίασθαι πεντήκοντα φορμῶν, ὧν ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει. «Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κελυόντων συνεπριάμην».
- 6 Ἐάν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὡς ἔστι νόμος, ὃς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον, ἐάν οἱ ἄρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε· εἰ δὲ μή, δίκαιον ὑμᾶς καταψηφίσασθαι. Ἡμεῖς γὰρ ὑμῖν παρεσχόμεθα τὸν νόμον, ὃς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σῖτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.
- 7 Χρῆν μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἱκανὴν εἶναι ταύτην τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμπρίασθαι, ὃ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους ὁμωμόκατε ψηφιεῖσθαι· ὅμως δ' ἵνα πεισθῆτε, ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων ψεύδονται, ἀνάγκη διὰ μακροτέρων εἰπεῖν περὶ αὐτῶν.
- 8 Ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον, παρακαλέσαντες τοὺς ἄρχοντας ἠρωτῶμεν. Καὶ οἱ μὲν τέταρες οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναί τοῦ πράγματος, Ἄνυτος δ' ἔλεγεν, ὡς τοῦ προτέρου χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σῖτος, τούτων ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων συμβουλεύσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονικοῦσιν, ἡγούμενος συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὠνουμένοις ὡς ἀξιότατον τούτους πρίασθαι· δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῶ μόνον
- 9 πωλεῖν τιμιώτερον. Ὡς τοίνυν οὐ συμπριαμένους καταθέσθαι ἐκέλευεν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι συνεβούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν Ἄνυτον μάρτυρα παρέξομαι, καὶ ὡς

οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους, οὗτοι δὲ τῆτες συνωνούμενοι φαίνονται.

Μαρτυρία

“Ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες 10 συνεπρίαντο τὸν σῆτον, ἀκηκόατε· ἡγοῦμαι δέ, ἐὰν ὡς μάλιστα περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογῆσθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν· περὶ γὰρ ὧν εἰσι νόμοι διαρρήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρῆ διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ πειθομένους καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τάναντία πράττειν;

Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἶομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν 11 τούτῳ τῷ λόγῳ οὐκ ἐλεήσεσθαι· ἴσως δ’ ἐροῦσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ’ εὐνοίᾳ τῆς πόλεως συνεωνοῦντο τὸν σῆτον, ἵν’ ὡς ἀξιώτατον ἡμῖν πωλοῖεν. Μέγιστον δ’ ὑμῖν ἐρῶ καὶ περιφανέστατον τεκμήριον, ὅτι ψεύδονται. Ἐχρῆν γάρ 12 αὐτοὺς, εἴπερ ὑμῶν ἕνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἕως ὃ συνεωνημένος αὐτοὺς ἐπέλιπε· νῦν δ’ ἐνόησε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον, ὥσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνούμενοι. Καὶ τούτων ὑμᾶς μάρτυρας παρέχομαι.

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ, ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσενεγ- 13 κεῖν δέη, ἦν πάντες εἴσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται, ἐφ’ οἷς δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζημία καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ’ εὐνοίᾳ φασὶ τῇ ὑμετέρα παρανομηῆσαι. Καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τούτοις ἤκιστα προσήκει τοιούτους ποιεῖσθαι λόγους. Τάναντία γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει· τότε γὰρ πλεῖστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει τίμιον τὸν σῆτον πωλῶσιν.

Οὕτω δ’ ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὀρῶσιν, 14 ὥστε τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ’ αὐτοὶ

- λογοποιούσιν, ἢ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας συνειληφθαι ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλήσθαι ἢ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀπορρηθῆσθαι· καὶ εἰς τοῦτ' ἔχθρας ἐληλύθασιν, ὥστ' ἐν τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ὑμῖν, ὥσπερ οἱ πολέμιοι. "Όταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγχάνητε δεόμενοι, ἀναρπάξουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν, ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα, ἀλλ' ἀγαπῶμεν, ἐὰν ὅποσουτινοσοῦν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν· ὥστ' ἐνίοτε εἰρήνης οὔσης ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα.
- 15 Οὕτω δὲ κάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας ἡ πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἅπασιν τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε· καὶ πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε, ὅτι οὐχ οἳοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. Καίτοι τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὅποτε καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε;
- 17 Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρὴ, ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἐστὶν ἀποψηφίσασθαι. Εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾶν· ἐφ' ὑμῖν γὰρ ὅποτέροις βούλεσθε πιστεύειν· νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δόξαιτε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολογοῦντας παρανομεῖν ἀζημίους
- 18 ἀφήσετε; Ἐνανθήσθητε δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν ἀρνούμενων καὶ μάρτυρας παρεχομένων θάνατον κατέγνωτε, πιστοτέρους ἡγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγορῶν λόγους. Καίτοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστὸν εἴη, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀμαρτημάτων δικάζοντες μᾶλλον ἐπιθυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνούμενων δίκην λαμβάνειν;
- 19 Καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανε-

ρὸν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πεύσονται, ἤντινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε, ἡγούμενοι, ἐὰν μὲν θάνατον τούτων καταγνῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἐὰν δ' ἀζημίους ἀφῆτε, πολλὴν ἄδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν, ὅ τι ἂν βούλωνται. Χρὴ δέ, ὡ ἄνδρες δικασταί, μὴ μόνον τῶν παρεληλυθότων ἕνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· οὕτω γὰρ ἔσονται μόγις ἀνεκτοί. Ἐνθυμεῖσθε δέ, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλείστοι περὶ τοῦ σώματός εἰσιν ἡγωνισμένοι· καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται, ὥστε μᾶλλον αἰροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν ἢ παύεσθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες.

Καὶ μὲν δὴ οὐδ' ἐὰν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἱκετεύωσι, 21
δικαίως ἂν αὐτοὺς ἐλεήσαιτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν, οἳ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐφ' οὓς οὗτοι συνέστησαν· οἷς ὑμεῖς χαριεῖσθε καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε, δίκην παρὰ τούτων λαμβάνοντες. Εἰ δὲ μή, τίν' αὐτοὺς οἴεσθε γνώμην ἕξειν, ἐπειδὴν πύθωνται, ὅτι τῶν καπῆλων, οἳ τοῖς εἰσπλέουσιν ὠμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε;

Οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων 22
τῶν ἀδικούντων, ὅτου δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγόρων πυθέσθαι, τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. Ἐὰν οὖν τούτων καταψηφίσασθε, τά τε δίκαια ποιήσετε καὶ ἀξιώτερον τὸν σῆτον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μή, τιμιώτερον

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

§ 1. ἡσυχίαν ἄγω ζῶ ἡσύχως. — πράγματα ἐνοχλήσεις, ἀνησυχίαι. — αἰτία κατηγορία. — οἶόν τε (δηλ. ἐστὶ) εἶναι δυνατόν. — οἱ μὴ γεγονότες ἐκεῖνοι πού δὲν ἔχουν ἀκόμη γεννηθῆ, οἱ ἀγέννητοι. — διὰ τοὺς τοιοῦτους, δηλ. τοὺς συκοφάντας.

§ 2 - 3. ἄπορος δύσκολος. — ὁ ἀγών ὁ δικαστικὸς ἀγών, ἡ δίκη. — ἀπογράφομαι κατηγοροῦμαι (ἐγγράφως). — ἐλάαν (= ἐλαίαν), δηλ. μορίαν. — οἱ ἑωνημένοι (τοῦ ὠνοῦμαι) ἐκεῖνοι πού εἶχον μισθώσει (παρὰ τῆς πολιτείας). — πυνθανόμενοι ζητοῦντες πληροφορίας (ἀν ἡφάνισα μορίαν) ὡς ὑποκμ. τῆς μτχ. : οἱ συκοφάνται (δηλ. ὁ Νικόμαχος καὶ οἱ παρακινήσαντες αὐτὸν εἰς τὴν κατηγορίαν). — ἀπελέγχω (τι) ἀνασκευάζω, ἀποδεικνύω τι ψευδές· ἐμοὶ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι ὅτι δι' ἐμὲ αὐτὴ ἡ κατηγορία θὰ ἦτο δυσκολωτάτη πρὸς ἀνασκευήν : ὅτι εἰς ἐμὲ θὰ ἦτο δυσκολώτατον νὰ ἀνασκευάσω αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. — περὶ ὧν οὗτος... = ἄμ' ὑμῖν... ἀκούσαντα περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἤκει ἐνῶ συγχρόνως μὲ σᾶς... ἤκουσα τὴν κατηγορίαν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς (ὁ κατήγορος) μοχθηρῶς ἐπινοήσας ἤλθε καὶ διετύπωσε κατ' ἐμοῦ ἐνώπιόν σας. — διαγιγνώσκω κρίνω, ἀποφασίζω. — καὶ περὶ τῆς π. καὶ περὶ τῆς οὐσίας, καθόσον ὁ κατηγορούμενος ἐν περιπτώσει καταδίκης θὰ ἐξωρίζετο καὶ ἡ περιουσία του θὰ ἐδημεύετο· ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον. — διδάσκω διαφωτίζω.

§ 4. Πείσανδρος, Ἀθηναῖος, ἐκ τοῦ Δήμου τῶν Ἀχαρνῶν ὑπῆρξεν εἰσηγητὴς τοῦ κατασταθέντος ἐν Ἀθήναις τὸ 411 πολιτευματος τῶν τετρακοσίων· μετὰ τὴν κατάλυσιν τούτων κατέφυγεν εἰς τὴν Δεκέλειαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ δι' αὐτὸ ἐδημεύθη ἡ περιουσία του. — χωρίον κτήμα. — τὰ ὄντα τὰ ὑπάρχοντα, τὰ κτήματα, ἡ περιουσία. — δωρεάν ὡς δῶρον (διὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὸν φόνον τοῦ Φρυνίχου, ἐνὸς τῶν τετρακοσίων). — πριάμενος, ἀόρ. α' (ἄσιγμος) μτχ. τοῦ ὠνοῦμαι ἀγοράζω. — ἐκμισθῶ τι δίδω κάτι ἐπὶ μισθῶματι, μισθώνω κάτι. — εἰρήνης οὔσης, τὸ 404/3.

§ 5. ἐλάα, δηλ. μορία. — τοῦ προτέρου χρόνου (= τῶν ἐν τῷ

προτέρω χρόνω γεγεννημένων), γνκ. τῆς αἰτίας εἰς τὸ ζημιουῖσθαι·
 ζημιουῖμαι τιμωροῦμαι.— δι' ἡμᾶς = δι' ἐμὲ ἐξ αἰτίας μου.

§ 6 - 8. ὁ πόλεμος, δηλ. ὁ πελοποννησιακός.— τὰ πόρρω τὰ
 (ἀγροτικά) κτήματα τὰ εὐρισκόμενα εἰς ἀπομεμακρυσμένα σημεῖα τῆς
 Ἀττικῆς.— ὑπὸ Λακεδ., ἐκ τῆς Δακελείας.— ὑπὸ τῶν φίλων ὑπὸ τῶν
 ἰδικῶν μας στρατιωτῶν.— δίκην δίδωμι ὑπὲρ τινος τιμωροῦμαι διὰ
 τι.— ἄλλως τε καὶ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας καὶ : καὶ μάλιστα.— ὅτι,
 αἰτλγκ.— ἄπρατος ἀπώλητος.— πλεῖν = πλεόν.— ἐξέκοπτον, οἱ ἀν-
 θρωποι ἐκκόπτω ἐκρίζωνω.— ἐν ᾧ (δηλ. χρόνω) ὅτε.— ὄσω καθό-
 σον.— τῶν τ. ἐπιμελείσθε, ἴδιον ἔργον τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἦτο νὰ ἐπι-
 θεωροῦν καθ' ἕκαστον μῆνα τὴν κατάστασιν τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν δι' ἐπι-
 μελητῶν, τοὺς ὁποίους ἐξ ἑαυτῶν ἐξέλεγον.— δασὺς κατάφυτος.—
 ὄντα, ἡ κτλ. κατηγορηματ. ἐκ τοῦ ἐπίστασθε.— ἴδιαι ἐλαῖαι ἐλαῖαι
 ἰδιωτικά, ἀνήκουσαι εἰς ἰδιώτας· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς μορίας, αἱ
 ὁποῖαι ἦσαν δημοσίου.— ἡ γῆ ψιλὴ γεγεννηται ἀπομένει ἡ γῆ ἀπο-
 γυμνωμένη (ἄνευ δένδρων).— τῶν αὐτῶν... κεκτημένων ἐνῶ οἱ
 αὐτοὶ ὑπῆρξαν ἰδιοκτῆται.— δίκην λαμβάνω παρά τινος τιμωρῶ
 τινα.— διὰ παντὸς τοῦ χρόνου καθ' ὅλην (αὐτὴν) τὴν χρονικὴν πε-
 ρίοδον (δηλ. καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ).— ἀφήμι τινα
 τῆς αἰτίας ἀπαλλάσσω τινα τῆς κατηγορίας.— ἦ που βεβαίως.— ἀφ'
 ὑμῶν ἐκ μέρους σας νὰ συναφθῇ μὲ τὸ ἀζημίους γενέσθαι.

§ 9 - 10. ἀλλὰ γὰρ ἀλλ' ὅμως.— πρὶν... γενέσθαι, τὸ γίγνομαι
 ἐπὶ χρόνου : παρέρχομαι, περνῶ.— ἀπομισθῶ = ἐκμισθῶ (§ 4).—
 ἐπὶ Πυθοδώρου ἀρχ., τὸ 404/3.— τρίτῳ ἔτει... ἐνιαυτὸν = τρίτῳ
 ἔτει... ἐμισθώσατο καὶ εἰργάσατο ἐνιαυτὸν.— μισθοῦμαι τι λαμ-
 βάνω κάτι ἐπὶ μισθῶματι (: μὲ ἐνοίκιον).— ἐργάζομαι καλλιεργῶ.—
 ὁμοίως ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις (δηλ. οὔτε ἰδίαν ἐλάαν οὔτε μο-
 ρίαν οὔτε σηκὸν παραλαβῶν).— μοι χάριν ἐμοῦ : παρακαλῶ.— ἴτε,
 ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς παρισταμένους μάρτυρας, οἱ ὁποῖοι ἀναβάντες
 ἐπὶ βήθρου, κειμένου πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ρήτορος, ἐπιβεβαιοῦν
 τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου.

§ 11. ἐξήκει παρῆλθεν.— ἐπὶ Σουινιάδου ἀρχ., τὸ 397/6.— ὁ
 ὕστερον ἐργαζόμενος ὁ τελευταῖος καλλιεργητής.

§ 12 - 13. ἐν τῷ τέως χρόνω μέχρι τοῦδε.— ὄσοι φάσκοιεν =
 εἰ τινες φάσκοιεν = ὅσους τινὲς ἔλεγον.— δεινὸς σώφρων.— ἀκρι-

βῆς ἀκριβῶς ὑπολογίζων, προνοητικός.—εἰκῆ ἄνευ ὑπολογισμοῦ.—ἀλογίστως ἀπερισκέπτως.—ἡγανάκτουν ἄν, ἐδῶ ὁ πρτκ. με τὸ ἄν δηλοῖ τὸ κατ' ἐπανάληψιν συμβαῖνον εἰς τὸ παρελθόν : ἡγανάκτουν.—εὐλογοῦμαι ἐπαινοῦμαι.—σκοπεῖν ἄν = ὅτι ἐσκόπου ἄν· σκοπῶ ἐξετάζω, ὑπολογίζω.—ὅ τι (ἄν) κέρδος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι ποῖον κέρδος θὰ εἶχεν ἐκεῖνος ποῦ θὰ κατέστρεφε (σηκόν).—περιποιῶ = σφῶ ζω διατηρῶ, δὲν καταστρέφω.—τί ἄν διεπραξάμην τί θὰ ἐκέρδιζα.—λαθῶν ἐὰν ἔμενα ἀπαρατήρητος, ἐὰν δὲν μ' ἔβλεπε κανεῖς.—ὕβρις ὑπεροψία, αὐθάδεια, ἀφοβία.—εἰκὸς (δηλ. ἐστὶ), δίκαιον, πρέπον εἶναι.—οὕτω ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως.—ἀντίδικος, ἐδῶ : κατήγορος.—ἐκ τούτων σύμφωνα με αὐτὰς τὰς σκέψεις, με αὐτοὺς τοὺς ὑπολογισμοὺς (ποῦ ἀνέφερα προηγουμένως).—ἀποφαινώ ἀποδεικνύω.

§ 14. οὗτος, ὁ κατήγορος.—ὑπὸ πενίας διὰ ν' ἀνακουφίσω τὴν πενίαν μου (με τὸ ἀσήμαντον κέρδος ποῦ θὰ μοῦ παρεῖχεν ἡ πώλησις τῶν ξύλων).—τοῦ σηκοῦ ὄντος ἐὰν ὁ σηκὸς ὑπῆρχεν (ἐν τῷ κτήματι).—ἀμπέλοις ἐμποδῶν ἦν (ὁ σηκὸς) παρημποδίζεν ὁ σηκὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κλημάτων.—οἰκίας ἐγγύς (ἦν ὁ σηκὸς), ὥστε ν' ἀσχημίζῃ αὐτήν.—ἄπειρος (ἦν) τῶν παρ' ὑμῖν κινδύνων δὲν ἤξευρα τοὺς κινδύνους ποῦ θὰ διέτρεχα ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου σας.—πολλὰς ἄν..., τὸ ἄν καὶ εἰς τὸ ἀποφηνάμι καὶ εἰς τὸ γενομένας=ἀποφηνάμι ἄν, ὅτι πολλάι... ἐγένοντο ἄν.

§ 15 - 16. μεθ' ἡμέραν ἐν καιρῷ ἡμέρας.—ἐξέκοπτον, κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ κατηγόρου.—ὥσπερ οὐ δέον (αἰτ. ἀπόλ.) ὡσὰν νὰ μὴ ἦτο ἀνάγκη.—αἰσχροὺν ἦν ἦτο ἐπονειδιστον, ἔφερνε ἐντροπὴν (ὡς σημεῖον ἐλαχίστης φιλοκερδεῖας).—ἴσως ἄν τις ἡμέλησε τῶν παριόντων ἴσως τις δὲν θὰ ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψει τοὺς διερχομένους διαβάτας (δηλ. τὰς κατηγορίας τῶν διαβατῶν ὡς ἀσημάντους προκειμένου περὶ αἰσχροῦ μόνον πράγματος).—ζημία, ἐδῶ : τιμωρία, ποινή.—ἄθλιος δυστυχής.—σύνοιδά τι γνωρίζω τι, εἶμαι ἐν γνώσει τινός.—ἐξημάρτανον, οἱ δοῦλοι.—ἐπ' ἐκείνοις ἦν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκείνων ἦτο.—τιμωροῦμαι ἐκδικοῦμαι.—ἐλευθέρους γενέσθαι, οἱ δοῦλοι ἐτύγγανον τῆς ἐλευθερίας των, ἐὰν μήνυσίς τις παρ' αὐτῶν κατὰ τοῦ κυρίου των ἀπεδεικνύετο ἀληθής.

§ 17. οἰκέτης δοῦλος.—παρίσταται μοι μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν

νοῦν.—**τοσοῦτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάντων συνειδότην ἐνῶ** τόσοι πολλοὶ μισθωταὶ ὑπῆρξαν καὶ ὅλοι ἐγνώριζον (ὅτι ἐν τῷ κτήματι ὑπῆρξε σηκός).—**προθεσμίας οὐδεμιᾶς οὔσης...**, προσδιορίζει αἰτιολογικῶς τό : **προσῆκον** (αἰτ. ἀπόλυτος) **ὁμοίως ἅπασιν** κτλ. ἐνῶ ὁμοίως ἐνδιεφέροντο ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἶχον καλλιεργήσει τὸ κτήμα, νὰ εἶναι σῶος (νὰ διατηρῆται) ὁ σηκός, διότι οὐδεμία προθεσμία ὑπῆρχε διὰ τὴν δικαστικὴν δίωξιν τῆς πράξεως (διότι δὲν παρεγράφετο αὐτὸ τὸ ἐγκλημα).—**ἀπολύω τινὰ ἀπαλλάσσω τινὰ** (ἀπὸ τὴν κατοχήσαν).

§ 18. **εἰ... καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην ἐάν... ἐκάνονίζα** καὶ αὐτὰ (ἐλάμβανα δηλ. τὰ μέτρα μου καὶ ὡς πρὸς τοὺς μισθωτάς, συνεννοούμενος μὲ αὐτοὺς διὰ τὴν ἀπόκρυψιν τῆς καταστροφῆς τοῦ σηκοῦ).—**ἀλλήλων, ἐκ τοῦ ταῦτα.**—**ἀποκρύπτομαι** κρύπτω (μέσα μου) ἀπὸ τοὺς ἄλλους.—**εἰδέναι**, τὸ ἀπρμφ. ἐδῶ δηλοῖ τὸν σκοπὸν.—**διάφοροι περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὄντες** εἶναι ἐχθροὶ ὡς πρὸς τὰ συμφέροντά μου (καθ' ἐκάστην δηλ. φιλονικοῦν μὲ ἐμὲ διαμφισβητοῦντες τὰ ὅρια ἢ ἄλλο τι τῆς ιδιοκτησίας μου).

§ 19. **οὖς, ἀντικμ. τοῦ παρασχέσθαι.**—**τούτον**, δηλ. τὸν κατήγορον.—**οὕτως** ἔτσι ἀπερισκέπτως.—**τὰ πρέμνα**, ἐδῶ=τὸν σηκόν **πρέμνον** κυρ. : κορμός, στέλεχος (δένδρου).—**ἀνατίθεται** φορτώνω (ἐδῶ : ἐπὶ τῆς ὑπὸ βοῶν συρομένης ἀμάξης).—**ῥάχεται**, πρτκ. μὲ σημ. ἀορ. τοῦ **οἴχομαι** ἔχω ἀπέλθει. **ῥάχεται ἀπάγων τὰ ξύλα** ἐπῆρε τὰ ξύλα καὶ ἔφυγε.

§ 20 - 22. **τότε**, ὅτε δηλ. ἐγίνετο τὸ ἐγκλημα.—**παρακαλῶ** προσκαλῶ.—**μάρτυρας**, κτγρμ.—**ὑπολείπω** ἀφήνω.—**ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ** διὰ τούτου τοῦ τρόπου.—**ἦσθα ἂν τετιμωρημένος=έτετιμώρησο ἂν.**—**πράττω ἕνεκά τινος** ἐνεργῶ πρὸς τὸ συμφέρον τινός.—**πλειῆστον (ἀργύριον)** πλειῆστα χρήματα.—**ὑπὸ ἕνεκα.**—**δύναμις** πολιτικὴ ἐπιρροή.—**σοι**, δτκ. χαριστικ.—**τοὺς ἐννέα ἄρχοντας**, ἐδῶ προφανῶς ἐννοεῖ μόνον ἓνα ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, τὸν ἀρχοντα βασιλέα, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγγετο ἡ ἐξέτασις τούτου τοῦ ζητήματος.—**ἐπάγω τὸν ἄρχοντα** ὀδηγῶ τὸν ἀρχοντα εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος, ἵνα ἰδίῳις ὁμμασιν ἴδῃ αὐτό.—**τινάς**, ἐπεξήγησις τοῦ ἄλλου.—**οἱ ἐξ Ἀρείου πάγου οἱ Ἀρεοπαγῖται.**—**ἂν συνῆδσαν** θὰ ἀνεγνώριζον, θὰ ἐπέιθοντο.—**διαγιγνώσκω**, ἰδ. § 2 - 3 (σελ. 37).

§ 23. καὶ ταύτην ζημίαν=καὶ τοῦτο (δηλ. τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ μάρτυρας) ζημίαν.—ἐμοὶ τοῦτο ζημία γίνεται τοῦτο καταλογίζεται εἰς βάρους μου.—θαυμάζω τινὸς παραξενεύομαι μέ τινα.—συκοφαντῶν ἕνας συκοφάντης (ὅπως ὁ κατήγορος).—ἄπορῶ τινος ἔχω ἔλλειψιν, στεροῦμαι τινός.

§ 24. ἐν τῷ πεδίῳ, νοεῖται ἡ μεγάλη πεδιάς τῶν Ἀθηνῶν ἢ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Κηφισοῦ.—πυρκαϊαί, ἐδῶ: κορμοὶ καεισῶν μορίων (ἢ γεν. μορίων καὶ ὄχι μοριῶν, ὡς ἐπίθ.)—καὶ ἐπεργάσασθαι καὶ τὸν ἱερὸν χῶρον τούτων νὰ καλλιεργήσω.—ᾄσω περ καθέσων.

§ 25 - 26. οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι τι ἀποδίδω τόσην μεγάλην σπουδαιότητα (σημασίαν) εἰς τι.—καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν καὶ προσέτι τὴν περιουσίαν μου.—μάρτ. τούτων, δηλ. τῆς διαγωγῆς μου ὡς πρὸς τὰς μορίας.—ἐπιμελουμένους (δηλ. τῶν μορίων) οἱ ὅποιοι ἐπιθεωρεῖτε τὰς μορίας (διὰ τῶν ἐπιμελητῶν· ἰδ. § 6 - 8).—ἐπιγνώμονες, οὗτοι ἴδιον ἔργον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχον νὰ ἐξακριβώσουν τὸ ποσὸν τοῦ ἐπὶ τῶν μορίων καρποῦ, ἵνα εὐρίσκηται ἀσφαλῆς κάπως βάσις διὰ τὴν πώλησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως· τοὺς ἐπιγνώμονας ἐξέλεγον οἱ Ἀεροπαγῖται ἐξ ἑαυτῶν.—ἐργάζομαι, ἰδ. § 9 - 10.—περὶ τὰς μορίας, δηλ. τὰς κατεστραμμένας.—χωρία γαῖαι, χῶροι.—ἐζημίωσέ με ὡς ἐργαζόμενον τά..., ἢ καλλιέργεια τοῦ πλησίον τῶν σηκῶν χώρου ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ προστίμου· ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.—μικρὰς ζημίας, ἔνοοι τὴν χρηματικὴν ποινὴν, τὴν ὅποιαν ἐπέβαλλεν ὁ Ἄρειος πάγος εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εὐρίσκετο ἔνοχος καλλιέργειας τοῦ πλησίον τοῦ σηκοῦ χώρου.—τοὺς περὶ τοῦ σώματος κινδύνους τοὺς κινδύνους τοὺς ἀπειλοῦντας τὴν (πολιτικὴν) ὑπαρξίν μου, τὸ ἄτομόν μου· ποῖοι κίνδυνοι ἠπειλοῦν τὸν κατηγορούμενον, ἐὰν κατέστρεφε μορίαν ἢ σηκόν;—οὕτω περὶ οὐδενὸς ἠγοῦμαι ἀποδίδω τόσην μικρὰν σημασίαν εἰς τι.—τὰς πολλὰς ἐλάας, τὰς ἐν § 24 μνημονευθείσας μορίας.—μᾶλλον εὐκολώτερον· διατί; (§ 24).—οὕτω θεραπεύω τινὰ τόσον πολὺ μεριμνῶ περὶ τινος.—λαθεῖν (με) ἐξορῶξαντα νὰ ἐκριζώσω χωρὶς νὰ με ἴδουν.

§ 27. κρεῖττον συμφερώτερον, ἀκινδυνότερον.—ὡς τότε δυνάμενος ὡς ἐὰν τότε (δηλ. ἐπὶ τῶν τριάκοντα) εἶχα (πολιτικὴν) ἐπιτροπὴν (καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠδυνάμην νὰ παρανομήσω).—ὡς νῦν διαβεβλημένος ὡς ἐὰν τώρα (δηλ. ἐπὶ τῆς δημοκρατίας) ἔχω διαβληθῆ (καὶ

ὡς ἐκ τούτου ὀφείλω νὰ εἶμαι προσεκτικός).—**μᾶλλον ἐξῆν**, διότι ἐπὶ τῶν τριάκοντα οὐδεμία δικαστικὴ ἀρχὴ ὑφίστατο, ἰδίως δὲ ὁ Ἄρειος πάγος εἶχε καταλυθῆ.

§ 28. ἦν, α' προσώπου.—**κακόνους εἰμί τι**νι διακείμει δυσμενῶς (ἐχθρικῶς) πρὸς τινα, εἶμαι ἐχθρὸς τινος.—**περιέχει**, δηλ. τὸ χωρίον· **περιέχω** περιβάλλω.—**ἄερκτόν ἐστι** δὲν εἶναι περιφραγμένον.—**κάτοπτος** δυνάμενος νὰ παρατηρηθῆ, ὄρατός.

§ 29. **δεινὸν** παράδοξον.—**ἐπεργάζομαι** καλλιερῶ ἱερὸν ἠώρον.—**καθίστημί τινα εἰς κίνδυνον** εἰσάγω τινα εἰς δίκην.—**ἐπιμελητὴς ἤρημένος**, δηλ. ὑφ' ὑμῶν, τῶν Ἀεροπαγιτῶν.—**ἀπογράφω** κατηγορῶ (ἐγγράφως).

§ 30 - 31. πιστὸς ἀξιόπιστος.—**περὶ ὧν αὐτοὶ σύνιστε** περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε ἀκριβῶς.—**τὰ τοιαῦτ'...** = **ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν λεγόντων τὰ τοιαῦτα** ἀνασχέσθαι, ἀόρ. β' ἀπρμφ. τοῦ **ἀνέχομαι**· ὁ ἀόρ. ἐν τῇ ὀριστκ. ἠνεσχόμην ἠνέχθην.—**ἐνθυμοῦμαι ἔκ τινος** λαμβάνω τι ὑπ' ὄψει.—**ἐκ τῶν εἰρημένων**, δηλ. ὑπ' ἐμοῦ.—**καὶ ἡ ἄλλη πολιτεία** καὶ προσέτι ἡ διαγωγή μου ὡς πολίτου.—**καὶ τρ. καὶ εἰσφ. εἰσφέρων καὶ χ.**, εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκτὸς τῶν τακτικῶν φόρων, τοὺς ὁποίους κατέβαλλον οἱ πολῖται, ἐπεβάλλοντο καὶ πρόσθετοι χρηματικαὶ ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς πλουσιωτέρους ἐξ αὐτῶν, ὀριζομένους ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἀρχόντων ἢ τῶν φυλῶν· αἱ ὑποχρεώσεις αὗται ἐκαλοῦντο **λητουργία**· ἡ δαπανηροτέρα ὄλων τῶν λητουργιῶν ἦτο ἡ **τριηραρχία**· ὁ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ὑπεχρεοῦτο εἰς ἀρχαιότερους χρόνους νὰ ἐξοπλίσῃ μίαν τριήρη, τὴν ὅποιαν παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως· ἡ **εἰσφορὰ** ἦτο φόρος ἔκτακτος ἐπιβαλλόμενος ἐν καιρῷ πολέμου πρὸς πολεμικὰς παρασκευάς· ἡ δὲ **χορηγία** συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς καταβολὴν τῆς δαπάνης διὰ τὴν διατροφήν τοῦ χοροῦ τοῦ προοριζομένου διὰ τὰς τραγωδίας καὶ κωμωδίας ἢ τὰς θρησκευτικὰς ἐορτάς.—**τάλλα λητουργῶν**, ὡς ἄλλαι λητουργίαι ἀναφέρονται ἡ **γυμνασιαρχία**, ἡ **ἀρχιθεωρία** καὶ ἡ **ἐστίασις**· καὶ ἡ μὲν **γυμνασιαρχία** συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς καταβολὴν τῆς δαπάνης διὰ τὸν ἐξωραϊσμόν τοῦ διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας προωρισμένου χώρου καὶ διὰ τὴν ἐκγύμνασιν καὶ διατροφήν τῶν ἀθλητῶν· ἡ **ἀρχιθεωρία** εἰς τὴν ἀναδοχὴν τῆς δαπάνης τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὰς **θεωρίας**, τὰς ἐπιστήμους

δηλ. ἀντιπροσωπείας τῆς πόλεως, τὰς ἀποστελλομένας εἰς τὰς τέσσαρας μεγάλας ἔθνικὰς ἑορτὰς καὶ εἰς τὴν Δῆλον καὶ εἰς ἄλλους ἱεροὺς τόπους· ἡ δὲ ἐστίασις ἦτο ἡ κατὰ διαφόρους ἑορτὰς παράθεσις δείπνου ὑπὸ τοῦ ἐστιάτορος εἰς τοὺς φυλῆτας αὐτοῦ.—οὐδενὸς ἦττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν με ἐλευθεριότητα (γενναιοδωρίαν) ὄχι ὀλιγωτέραν ἀπὸ οἰονδήποτε ἐκ τῶν συμπολιτῶν μας.

§ 32 - 33. ταῦτα = ταύτας τὰς λητουργίας.—μετρίως ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ (δαπανῶν δηλ. ὅτι ἦτο νόμιμον).—περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας προσέτι περὶ τῆς περιουσίας μου.—ἐπικίνδυνον, ἐννοεῖ τοὺς δικαστικοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους οὐδεὶς θὰ ἐνήγγεν αὐτόν, ἐὰν δὲν ἐλητούργει προθύμως.—πράξας = εἰ ἔπραξα.—καθίστημι ἑμαυτὸν εἰς κίνδυνον ἐκθέτω τὸν ἑαυτόν μου εἰς κίνδυνον (δηλ. εἰς δικαστικὴν δίωξιν).—τοῖς μεγάλοις, οἳ εἶναι αἱ ὑπ' ἐμοῦ μετὰ μεγάλην ἐλευθεριότητα ἐκτελεσθεῖσαι λητουργίαι.—τεκμηρίοις, κτηρμ' τεκμήρια ἀποδείξεις.—περὶ τῶν μεγάλων προκειμένου περὶ τῶν μεγάλων (δηλ. περὶ φυγῆς καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας).—περὶ ὧν = ταῦτα, περὶ ὧν.—περὶ ὧν κατηγορεῖ = (ταῦτα) ἃ κατηγορεῖ.

§ 34 - 35. βασανίζεις, οἱ δοῦλοι ὡς μάρτυρες ἐγίνοντο δεκτοὶ μόνον εἰς τὰς φοινικὰς δίκας· εἰς τὰς λοιπὰς, διὰ τὰ εἶναι αἱ καταθέσεις τῶν ἀξιόπιστοι, ἔπρεπεν οὗτοι νὰ ὑποβληθοῦν εἰς βάσανον.—ἰσχυρὸς ἀσφαλῆς.—οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράπουσι ἰσχυρίζομενος, ὅτι κανὲν ἀξιόπιστον δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς δούλους· ὅτι οἱ δοῦλοι διόλου δὲν εἶναι ἀξιόπιστοι.—περὶ αὐτῶν προκειμένου περὶ αὐτῶν.—κατηγοροῦσι (=καταγορεύουσι) μαρτυροῦν καθ' ἑαυτῶν, ὁμολογοῦν τὸ ἐγκλημὰ των.—κατειπόντες, ἀφ. β' μτχ. τοῦ καταγορεύω μαρτυρῶ ἐναντίον τινός.—τῶν παρόντων κακῶν, δηλ. τῶν βασάνων (μαστιγώσεων, στρεβλώσεων κ.τ.τ.).

§ 36 - 37. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅμως.—σύνοιδα ἑμαυτῷ συναισθάνομαι (ἐδῶ· τὴν ἐνοχὴν μου).—τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν (ὕμᾱς), δηλ. ὅτι οὗτος συναισθάνεται ὅτι ἀδίκως κατηγορεῖ.—ἄλλως τε καί, ἰδ. § 6 - 8 (σελ. 38).—εἰ ἔλεγον, οἱ δοῦλοι.—ἐξεγένετο = ἐξῆν.—τούτῳ εἰ μὴ ὠμολόγουν ἐὰν δὲν ἐβεβαίωνον (οἱ δοῦλοι) τοὺς λόγους τούτου.—οὐδεμιᾶ (ἄν) ζημίᾳ ἔνοχος ἦν, ἐὰν ἐκ τῆς βασάνου τῶν δούλων ἀπεδεικνύετο, ὅτι ὁ κατήγορος ψευδῶς κατηγορεῖ, εἰς οὐδεμίαν οὗτος τιμωρίαν ὑπέκειτο· ὑπεχρεοῦτο μόνον, ἐὰν οἱ δοῦλοι ἐβλάπτοντο

κατά τὴν βάσανον, νὰ ἀποζημιώσῃ τὸν δεσπότην αὐτῶν.— πρὸς ἐμοῦ πρὸς τὸ συμφέρον μου.

§ 38. ἐνθυμοῦμαι σκέπτομαι.— οἷς εἰς τούτους, διὰ τοὺς ὁποίους.— εἰκός (ἐστὶ) μᾶλλον πιθανώτερον εἶναι.— ἀκινδύνως, πρβλ. § 37 «οὐδεμιᾶ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν».— ἔργον μετὰ τοσοῦτου κινδύνου πράξις συνεπαγομένη τόσον μεγάλου κίνδυνου.— βοηθῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως προστατεύω τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως.

§ 39 - 40. γινώσκω σχηματίζω τὴν γνώμην.— ὄσω οἱ τοιοῦτοι... = ὄσω ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοί εἰσιν οἱ τοιοῦτοι τῶν κινδύνων, τοσοῦτω... μάλιστα ὅσον σοβαρώτεροι καὶ ἐπικινδυνότεροι εἶναι οἱ τοιοῦτοι δικαστικοὶ ἀγῶνες, τόσον περισσότερον...— φεύγουσι ζητοῦν ν' ἀποφύγουν (δίδοντες χρήματα εἰς τοὺς κατηγορούς).— οὐκ ἤξιουν, δηλ. φεύγειν· οὐκ ἀξιῶ δὲν κρίνω ἀξίον τοῦ ἑαυτοῦ μου (ἀξιοπρεπές).— διηλλάγην, ἀόρ. β' πθηκ. μὲ μέσσην σημ. τοῦ διαλλάττομαι συμπιλιώνομαι, συμβιβάζομαι.— τοιοῦτους, ὅπως τὸν Νικόμαχον.— ἐπιπέμπω τινά τινα ἐξαπολύω, ἐξερεθίζω τινὰ ἐναντίον τινός.

§ 41. ἄθλιος, ἰδ. § 15 - 16 (σελ. 39).— εἰ φυγὰς... καταστήσομαι (κατασταίην) ἐὰν ἤθελον ἐξορισθῆ.— ἄπαις μὲν ὦν..., ἐρήμου δὲ... γενομένου..., μητρὸς δὲ... οὔσης..., πατρίδος δὲ... στερηθεὶς αἰτίαις, αἰ μτχ. αἰτλγκ.: διότι δὲν ἔχω παιδιὰ, εἶμαι μόνος, τὸ σπίτι μου θὰ ἡρημῶνετο, ἢ μητέρα μου θὰ ἔστερεῖτο τῶν πάντων (: δὲν θὰ εἶχε κανένα πόρον) καὶ ἐγὼ δι' αἰσχροτάτας κατηγορίας θὰ ἔστερούμην (μιάς) τοιαύτης (: μιάς τόσον ὠραίας) πατρίδος.— νεναυμαχηκῶς... μεμαχημένος... παρασχών, μτχ. ἐνδοτικάι.

§ 42 - 43. ἀλλὰ γάρ, ἰδ. § 9 (σελ. 38).— ἐνθάδε, δηλ. ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἐνθα δὲν ἐπετρέπετο παρέκβασις ἐκ τοῦ θέματος.— ὄ τι δεῖ τίς ἢ ἀνάγκη, διατὶ πρέπει.— διαγιγνώσκω, ἰδ. § 2 - 3 (σελ. 37).— ὄτου, ἀναφρκ. ἄντων. πτ. γνκ. γένους οὐδ. (ὄ τι, γνκ. οὔτινος ἢ ὄτου)· ὄτου ἔνεκα τίνος, διατὶ.— παραγενέσθαι, δηλ. κατὰ τὸ ἐγκλημα.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

§ 1. οὐ πολλοῦ δέω δὲν χρειάζομαι πολύ, δὲν μοῦ λείπει πολύ, σχεδόν.—**χάριν ἔχω τινί** χρεωστῶ χάριν εἰς τινα, εὐχαριστῶ τινα.—**ὁ ἀγών**, ἰδ. 1, § 2 - 3 (σελ. 37).—**πρόφασις** αἰτία, ἀφορμή.—**ἐφ' ἧς ἐπὶ τῆς ὁποίας στηριζόμενος**.—**ἐπιδείκνυμι ἀποδεικνύω**.—**ἄξιον** οὕτως ὥστε νὰ εἶμαι ἄξιος.—**κίνδυνος** δικαστικὸς ἀγών, δίκη.

§ 2-3. **καίτοι καὶ ὅμως**.—**ἀποσχέσθαι**, ἀόρ. β' ἀπρμφ. τοῦ ἀπέχομαι ἀπέχω· ἂν ἀποσχέσθαι = ὅτι ἀπόσχοιτο ἂν.—**πονηρία** κακία, κακὴ πράξις.—**τιμωρεῖται** ζητεῖ νὰ ἐκδικηθῆ.—**πώποτε** ποτὲ ἕως τώρα.—**χρῶμαί τινι φίλῳ** ἔχω τινὰ φίλον.—**χρῶμαι συμφορᾷ** περιπίπτω εἰς συμφορὰν.—**δυστύχημα** ἐλάττωμα, βλάβη.—**ἐπιτηδεύματα** ἀρεταί.—**ἰῶμαι** θεραπεύω· ἐδῶ : ἐξουδετερώνω, καλύπτω.—**ἐξ Ἰσου** (= Ἰσην) **τῇ συμφορᾷ** ὁμοίαν μὲ τὸ σῶμα ποῦ ἔχει τὴν συμφορὰν.—**καὶ τὸν ἄλλον βίον**, δηλ. τὸν ἠθικόν.—**διάξω**, δηλ. ὁμοίως πρὸς τὸν σωματικὸν βίον.—**διοίσω**, μέλλ. τοῦ διαφέρω.

§ 4-5. **ὑπὲρ ὧν** = **περὶ ὧν**.—**ὡς ἂν οἶόν τε**, δηλ. ἦ.—**διὰ βραχυτάτων (λόγων)** συντομώτατα.—**τὸ ἀργύριον** τὸ χορηγούμενον (εἰς τοὺς ἀδυνάτους) χρηματικὸν βοήθημα, τὸ ἐπίδομα.—**τῷ σώματι δύναμαι** σωματικῶς εἶμαι δυνατὸς (ἰσχυρὸς).—**τεκμηρίους**, κτηγρμ· **τεκμήρια** ἀποδείξεις.—**ἐν τῇ τέχνῃ** = **ἐκ τῆς τέχνης**.—**σύνειμί τινι** συναναστρέφομαι τινα.

§ 6. **βίος** πόρος ζωῆς, τὰ μέσα πρὸς ζωὴν, περιουσία.—**τυγχάνει**, δηλ. ὧν.—**τρίτον ἔτος τουτί** ἐδῶ καὶ τρία ἔτη· νὰ συναφθῆ μὲ τὸ **τελευτήσασαν** (δηλ. τὸν βίον).—**θεραπεύω** περιποιούμαι (κατὰ τὸ γῆρας), γηροκομῶ.—**ὠφελῶ βραχεία** παρέχω βραχείαν ὠφέλειαν, μικρὰ κέρδη.—**χαλεπῶς ἐργάζομαι** μὲ κόπον ἐξασκῶ.—**τὸν διαδεξόμενον** ἐκεῖνον, ὅστις μέλλει νὰ διαδεχθῆ, νὰ συνεχίσῃ (διὰ λόγαριασμόν μου)· ἐννοεῖ δοῦλον παλούμενον συνήθως ἀντὶ 5 - 6 μνῶν.—**κτησασθαι** ν' ἀποκτήσω (δι' ἀγορᾶς), ν' ἀγοράσω.—**γίγνομαι ὑπὸ τινι** περιέρχομαι ὑπὸ τὸ κράτος (τὴν ἐξουσίαν) τινός : περιπίπτω εἰς τι.

§ 7-8. **ἔστιν** = **ἔξεστιν**.—**ἔρρωμένος** (πθκ. πρκμ. μετχ. τοῦ

ῥώννυμι) ὡς ἐπίθ. : δυνατός, ἀκμαῖος.— πρεσβ... ἀφέλησθε = ἀφέλησθε (ἐμέ) γιγνόμενον πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον.— περὶ τοὺς εἰς τοὺς.— κακὸν σωματικὸν ἐλάττωμα, ἀναπηρία.— ἐλεεινὸς ἄξιος οἴκτου, ἀξιολύπητος.— ἀγρίως ἀποδέχομαι τινα δεικνύομαι σκληρὸς (ἀπάνθρωπος) πρὸς τινα.— οἱ ὁμοίως ἐμοὶ διακείμενοι ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἰδίαν μὲ ἐμέ κατάστασιν.— ἀπλῆ ἢ συμφορὰ μόνῃ ἢ ἀναπηρία.— εἰ... φαινοίμην λαμβάνων ἐάν... φανερὰ ἐλάμβανον ἀντὶ τῆς εὐκτ. φαινοίμην ἀνεμένετο ὀριστικῆ ἐφαινόμην (διότι πρόκειται περὶ βεβαίου πράγματος), ἀλλ' ἐτέθη ἢ εὐκτ. κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν ἐπομένῃν εὐκτ. ἀφαιρεθείην.— προσγιγνομαι προστίθεμαι.— εἰ... τοῦτ' ἀφαιρεθείην ἐάν ἤθελον στερηθῆ τούτου (τοῦ ἐπιδόματος).

§ 9. καθίσταμαι χορηγὸς τραγωδοῖς ὀρίζομαι χορηγὸς διὰ τραγωδοῦς (δι' ἀγῶνα τραγωδίας) ἢ χορηγία ἦτο μία ἐκ τῶν λητουργιῶν· ἰδ. 1, § 30 - 31 (σελ. 42).— ἀντίδοσις (τῆς οὐσίας) ἀνταλλαγὴ τῆς περιουσίας πρὸς ἀποφυγὴν ἀδικιῶν κατὰ τὴν ἐπιβολὴν λητουργιῶν ἐγένετο τὸ ἐξῆς : ἐάν τις ἐνόμιζεν, ὅτι τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰς αὐτὸν λητουργίαν δίκαιον ἦτο ἄλλος πλουσιώτερος νὰ ἀναλάβῃ, εἶχε τὸ δικαίωμα οὗτος νὰ προκαλέσῃ τὸν πλουσιώτερον εἰς ἀντίδοσιν, δηλ. ἀνταλλαγὴν τῶν περιουσιῶν τῶν ἐκεῖνος τότε ὑπεχρεοῦτο ἢ νὰ ἀναλάβῃ τὴν λητουργίαν ἢ νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν περιουσίαν του πρὸς τὴν τοῦ προκαλοῦντος.— δεινὸν παράλογον.— πονηρὸς ἄθλιος (οἰκονομικῶς).

§ 10. ἵππικὴ (τέχνη) ἐπιδεξιότης (ἱκανότης) εἰς τὸ ἵππεύειν.— μιμνήσκομαι τιнос πρὸς τινα ἀναφέρω τι εἰς τινα.— οὐ πολὺς ὁ λόγος, δηλ. ἔσται.— δυστύχημα, ἰδ. § 2 - 3 (σελ. 45).— φιλοσοφῶ σκέπτομαι.— ὅπως πῶς.— ὡς ἀλυπότατα μὲ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγωτέρους πόνους.— εἰς ἐγώ, δηλ. εἰμί.— ταύτην = τοῦτο (τὸ ἵππεύειν).— ῥαστώνη (ῥᾶστος) εὐκολία, ἀνακούφισις.— ἐξευρίσκω ἐξετάζων εὐρίσκω, ἐπινοῶ.— εἰς τὰς διὰ τὰς.— τῶν ἀναγκαίων (ὀδῶν), γνκ. διαίρηκτ.

§ 11-12. ὕβρις ὑπερφάνεια (προερχομένη ἐξ εὐπορίας).— ἀστράβη, κυρ. : ἀναπαυτικὸν ἐπίσαγμα (σαμάρι)· ἔπειτα— ὅπως ἐδῶ : ἡμίονος ἔχων τοιοῦτον ἐπίσαγμα.— ὄχοῦμαι ἵππεύω.— κτήσασθαι, ἰδ. § 6 (σελ. 45).— ὅτι ἐπειδῆ.— ἠτημένοι ἐζητημένοι, δανεισμένοι.—

δυνατός, ἐδῶ : ἰκανὸς σωματικῶς καὶ εὐπορος.—**μὴ κατηγορεῖν**, τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ κατωτέρω **χρῆσθαι**, ἐξαρτ. ἐκ τοῦ πῶς οὐκ ἄτοπὸν ἐστι.—**οἷς... ἀμφοτέροις**, δηλ. τῶ ἴππῳ καὶ ταῖς βακτηρίαις.

§ 13 - 14. **διαφέρω τινός τινι ὑπερβαίνω** (ὑπερτερῶ) **τινα** **κατὰ τι**.—**κληροῦσθαι με τῶν ἐννέα ἀρχόντων** (γνκ. διαιρτκ.) **νὰ ἐκλεχθῶ** διὰ κλήρου μεταξὺ (ὡς εἷς ἐκ) **τῶν ἐννέα ἀρχόντων**· οἱ ἄρχοντες, ἰδίως οἱ ἀνώτεροι, ὤφειλον νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι πάσης σωματικῆς βλάβης.—**δήπου** **βεβαίως**.—**οἱ θεσμοθέται**, οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἐκαλοῦντο καταχρηστικῶς καὶ θεσμοθέται· εἰς τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ κλήρωσις τῶν ἀρχόντων.—**ἀλλὰ γὰρ ἀλλὰ δὲν θὰ γίνῃ τοῦτο**· διότι.—**εὖ ποιῶν** καὶ **καλὰ κάνει** (ποῦ δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν γνώμην μὲ σᾶς) : **εὐτυχῶς**.—**ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης** ὡς ἐὰν ἡ συμφορὰ ἦτο ἐπικλήρος κόρη· **ἐπικλήρος** ἐκαλεῖτο ἡ μονογενὴς θυγάτηρ, ἡ ὁποία ὄρφανὴ γινομένη ἐκληρονόμη ὅλην τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ ἡ ὁποία, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ ἡ περιουσία εἰς ξένην οἰκογένειαν, ὤφειλε νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν πλησιέστερον συγγενῆ της· ἂν δὲ πολλοὶ παρουσιάζοντο ἰσχυριζόμενοι, ὅτι ἦσαν πλησιέστατοι συγγενεῖς, ἐγίνετο δίκη.—**ἀμφισβητήσων**, δηλ. **τῆς συμφορᾶς**· **ἀμφισβητῶ** **τινος** διεκδικῶ τι, ἰσχυρίζομαι ὅτι ἀνήκει τι εἰς ἐμέ.

§ 15 - 16. **ὑβριστῆς** ἀλαζών, θρασύς.—**ἀσελγῶς διακείμενος** = **ἀσελγῆς** αὐθάδης.—**ὥσπερ** (μετὰ μτχ.) ὡς ἐάν.—**φοβερῶς ὀνομάζω** μεταχειρίζομαι φοβερὰς ὀνομασίας, λέξεις (ὅπως εἶναι αἱ λ. : **ὑβριστῆς**, **βίαιος**, **ἀσελγῆς**).—**ἀλλ' οὐ ταῦτα** (= τοῦτο) **ποιήσων** = **καὶ οὐ μέλλων ἀληθῆ λέγειν**.—**ἐὰν πάνυ πραόνως**, δηλ. ὀνομάσῃ· **πάνυ πραόνως** (= πρᾶως) ὀνομάζω μεταχειρίζομαι πολὺ ἤπιος ἐκφράσεις.—**διαγιγνώσκω** διακρίνω.—**ἐκχωρεῖ** εἶναι δυνατόν.—**ὑβρίζω** φέρομαι ἀλαζονικῶς, αὐθαδῶς.—**οἱ ἀπόρως διακείμενοι** οἱ ἄποροι.—**τῶν ἀναγκαίων**, ἐξ ὀνομαστκ. **τὰ ἀναγκαῖα** τὰ ἀπαράιτητα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.—**οἱ πιστεύοντες ταῖς ἑαυτῶν φώμαις** ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν πεποίθησιν εἰς τὰς δυνάμεις των.—**οἱ χρώμενοι νέαις ταῖς διανοίαις** οἱ ἔχοντες νεανικὰ τὰ φρονήματα.

§ 17 - 18. **ἐξωνοῦμαι** ἐξαγοράζω.—**κίνδυνος** δικαστικὸς ἀγών.—**ἐξαμαρτάνουσιν ὁμοίως** ὁσάκις περιπίπτουν εἰς παράπτωμα ὁμοίως (ὡς καὶ οἱ νέοι).—**ἐπιτιμῶ** **τινι** ψέγω, κατακρίνω **τινά**.—**μηδέν**, δηλ. **κακόν**.—**ὑβρίζω**, ἐδῶ : βλάπτω, ἀδικῶ.—**ἔστιν** εἶναι δυνατόν.—

ἀμύνομαι ἀποκρούω.—τούς ὑπάρξαντας, δηλ. τῆς ὕβρεως ὑπάρχων τῆς ὕβρεως κάμνω ἀρχὴν τῆς ἀδικίας.—περιγίγνομαι τινος ὑπερισχύω τινός.—σπουδάζω σοβαρῶς ὁμιλῶ.—παίζω χωρατεύω, ἀστείζομαι.—κωμωδῶ διακωμωδῶ, περιπαίζω.—καλὸν σπουδαῖον κατόρθωμα.

§ 19 - 20. ὡς ἐμέ πρὸς ἐμέ, εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου.—πονηρός=; (§ 2 «πονηρία»).—ἐπιβουλεύω τινὶ ἐπιβουλεύομαι τινα.—ἐνθυμοῦμαι σκέπτομαι.—οὐδὲν οὐδὲν οὐδὲν.—δημιουργὸς τεχνίτης.—ἐθίζομαι (εἶθισμαι) συνηθίζω, ἔχω τὴν συνηθειαν.—προσφοιτῶ συχνάζω.—σχυτοτομεῖον ἐργαστήριον σχυτοτόμου, ὑποδηματοποιοῦ.—ὅποι ἂν τύχη, δηλ. προσφοιτῶν.—ἐγγυτάτω πλησιέστατα.—οἱ κατεσκευασμένοι οἱ ἐγκαθιδρυμένοι, οἱ ἔχοντες τὸ ἐργαστήριόν των.—καταγιγνώσκω τινὸς πονηρίαν θεωρῶ τινα (ὡς) κακόν.—ἀμουγέπου κάπου, εἰς κάποιον μέρος.

§ 21 - 23. ἀλλὰ γὰρ ἀλλ' ἀρκετὰ ταῦτα· διότι.—ὅ τι δεῖ τίς ἢ ἀνάγκη, διατὶ πρέπει.—ἀκριβῶς λεπτομερῶς.—ὕμιν, ἀνήκει εἰς τὸ ἐνοχλεῖν.—τῶν εἰρημένων, δηλ. ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ.—ὑπὲρ=περί.—τὰ μέγιστα τὰ οὐσιωδέστατα, τὰ σπουδαιότατα (δηλ. ἡ πενία καὶ ἡ ἀναπηρία).—σπουδάζειν περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτων δεικνύη τις προθυμίαν (ζῆλον) διὰ πράγματα τόσον ὀλίγον σπουδαῖα, ὅσον οὗτος νοοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀναπήρου λεχθέντα ἐν § 15 καὶ § 19.—διάνοια γνώμη.—οὐ μόνου, δηλ. τοῦ ὀβολοῦ.—μεταλαμβάνω τινὸς λαμβάνω μέρος ἐκ τινος, ἀπολαμβάνω τι.—τῶν ἐν τῇ πατρίδι, δηλ. ἀγαθῶν.—κοινῇ διὰ κοινῆς ἀποφάσεως.—ἀρχαί (δημόσια) ἀξιώματα.—δαίμων τύχη.—δείλαιος δυστυχής.—τῶν καλλίστων καὶ μεγίστων, δηλ. ἀγαθῶν (ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ).—εἰ... ἀπεστερημένος εἶην, ἀντὶ ὅριστ. : εἰ... ἀπεστερημένος εἰμί (πρβλ. § 7 - 8 «εἰ... φαινοίμην λαμβάνων»).—προνοοῦμαι τινος λαμβάνω πρόνοιαν περὶ τινος.—ταύτη οὕτως.—τίθεμαι τὴν ψῆφον ψηφίζω, ἀποφασίζω.

§ 24 - 25. διὰ τί ἂν καὶ τύχοιμι τ. ὑμῶν; διατὶ ἄρα γε θὰ σᾶς εὑρίσκα τοιοῦτους (δηλ. δυσμενεῖς πρὸς ἐμέ);—καθίσταμαι εἰς ἀγῶνα περιπλέκομαι εἰς δίχην.—ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν, διὰ τῆς πληρωμῆς μεγάλου προστίμου ἢ διὰ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας.—πολυπράγμων ὁ ἀναμειγνύμενος εἰς πολλά, περιεργός, ραδιοῦργος.—φιλαπέ-

χθήμων ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμνη ἐχθρούς, φίλους.—τοῖς ἄλλοις, γένους οὐδ.—τοιαύταις ἀφ. τοῦ βίου τυγχάνω χρώμενος = τοιαύτας ἀφορμὰς τοῦ βίου κέκτημαι· ἀφορμὴ τοῦ βίου μέσα, κεφάλαιον πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.—πρὸς τὰ τοιαῦτα = ὥστε τὰ τοιαῦτα πράττειν = ὥστε ὑβριστὴς καὶ βίαιος εἶναι.—γίγνομαι ἐν δυνάμει ἀποκτῶ δύναμιν (πολιτικὴν), ἐπιρροήν.—μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους μεθ' ὑμῶν τῶν δημοκρατικῶν.—ἐξόν=εἰ καὶ ἐξῆν.—μετ' ἐκείνων, δηλ. τῶν τριάκοντα.—ἀδεῶς ἄνευ φόβου, ἐν ἀσφαλείᾳ (ὡς πτωχὸς ἀνάπηρος).—πολιτεύομαι διάγω ὡς πολίτης, ζῶ.

§ 26 - 27. μὴ τύχοιμι ὑμῶν ὁμοίων (=ὁμοίως δυσμενῶν) εἶθε νὰ μὴ σᾶς εὕρω ὁμοίως δυσμενεῖς.—τοῖς πολλὰ ἡδίκηκόσι=οἷων ἔτυχον ὑμῶν οἱ πολλὰ ἡδίκηκότες.—τὴν αὐτὴν ψῆφον τίθεμαι ταῖς ἄλλαις βουλαῖς ψηφίζω (ἀποφασίζω) οὕτως, ὅπως αἱ βουλαὶ προηγουμένων ἐτῶν.—ὑπέχω εὐθύνας λογοδοτῶ.—οὕτως, ἐὰν δηλ. ψηφίσετε, ὅπως αἱ βουλαὶ τῶν προηγουμένων ἐτῶν.—γινώσκω κρίνω, ἀποφασίζω.—τούτων, δηλ. τῶν δικαίων.—ὑμῖν, ἀνήκει εἰς τὸ ἔξω τὴν χάριν.—τὴν χάριν τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην.—περιγίγνεσθαι τῶν ὁμοίων=πειρᾶσθαι νικᾶν (ἐν δικαστηρίῳ) τοὺς ὁμοίους.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

§ 1. πολλοί, νοοῦνται φίλοι τῶν σιτοπωλῶν.—ἐν τῇ βουλῇ, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον ἐγένετο ἡ καταγγελία κατὰ τῶν σιτοπωλῶν (ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον).—εἰ ὡς μάλιστα=εἰ τὰ μάλιστα καὶ ἂν ἀκόμη (ὅπερ ἀπίθανον).—ἀδικῶ παραβαίνω τοὺς νόμους.—οὐδὲν ἤττον οὐδόλως ὀλιγώτερον, ἐπίσης.—ποιοῦμαι τοὺς λόγους περὶ τινος=κατηγορῶ τινος.—ὄθεν πόθεν, διὰ ποίους λόγους (αἰτίας).

§ 2. πρυτάνεις, οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ πενήντα βουλευταί, οἱ ὅποιοι ἐπὶ 35 ἢ 36 ἡμέρας προήδρευον τῆς βουλῆς.—ἀπέδωσαν εἰς τὴν βουλήν περὶ αὐτῶν ἀφῆκαν (ἐπέτρεψαν) τὴν περὶ αὐτῶν (τῶν σιτοπωλῶν) κρίσιν (ἀπόφασιν) εἰς τὴν βουλήν.—ὠργίσθησαν, ὕποκμ. : οἱ βουλευταί.—τῶν ῥητόρων=τῶν βουλευτῶν.—ἄκριτος ὁ μὴ δικασθεὶς, ἀδικαστος.—οἱ ἔνδεκα, οὗτοι ἦσαν συναρχία ἀποτελουμένη ἐκ δέκα ἀνδρῶν κληρουμένων ἐξ ἐκάστης φυλῆς, εἰς τοὺς ὁποίους συνηριθμεῖτο καὶ ὁ γραμματεὺς· εἶχον δὲ οὗτοι τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ ἐμερίμων περὶ ἐκτελέσεως τῶν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἐπιβαλλομένων σωματικῶν ποινῶν.—ζημιῶσαι, καθαρῶς τελκ. ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ παραδοῦναι· ζημιῶ τιμωρῶ.—δεινὸν ἐπικίνδυνον.—κρίνειν κατὰ τὸν νόμον, δηλ. διὰ παραπομπῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν Ἑλιαίαν· διότι ἡ βουλή εἶχε δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ ποινὴν μέχρι 500 δραχμῶν· ἐὰν δὲ τὸ ἐγκλήμα ἀπῆτει μεγαλυτέραν ποινὴν, εἰσήγε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον.—γινώσκω, ἰδ. 2, § 27 (σελ. 49).

§ 3-4. ἐπεχείρουν, δηλ. τινὲς τῶν βουλευτῶν.—ὄτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις=ὄτε αὐτοὶ (οἱ σιτοπῶλαι) ἐκρίνοντο· πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ δευτέρα συνεδρίασις τῆς βουλῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεφασίσθη νὰ παραπεμφθῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς τὴν Ἑλιαίαν.—ἔργῳ ἐμπράκτως : διὰ τῆς στάσεως, τὴν ὁποίαν ἐτήρησα.—ἡσυχίαν ἄγω ἡσυχάζω, σιωπῶ.—βοηθῶ τοῖς νόμοις ὑποστηρίζω (ὑπερασπίζω) τοὺς νόμους.—ἡρξάμην, δηλ. κατηγορῶν τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ.—δεδιῶς τὰς αἰτίας, διασάφησις τοῦ τούτων ἔνεκα· αἰτίαι δέ : διαβολαί.

§ 5. **ἀνάβηθι**, δηλ. εἰς τὴν πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ρήτορος κειμένην ἔδραν.—**σὺ**, ἀποτείνεται πρὸς τὸν προϊστάμενον τῶν κατηγορουμένων σιτοπαλῶν.—**ἄλλο τι οὖν (νομίζεις) ἤ ;** λοιπὸν δὲν ...;—**ἀξιῶ** παραδέχομαι ὅτι εἶμαι ἄξιος.—**οἷς**, ὁ πληθ., διότι τό **τι**, εἰς ὃ ἀναφέρεται, περιληπτικόν.—**ἡ ζημία** ἢ προσήκουσα, ἢ νόμιμος τιμωρία.—**ἔγωγε** (δηλ. **ἀξιῶ ἀποθανεῖν**) μάλιστα.—**συνωνοῦμαι** συναγοράζω, ἀγοράζω μαζὶ μὲ ἄλλους (συνεταιρικῶς).—**φορμός**, ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.—**ῶν**, καθ' ἑλξιν ἀντί: **οὖς**.—**ἐξεῖναι**, δηλ. **τινι συμπρίασθαι**.—**τῶν ἀρχόντων**, δηλ. **τῶν σιτοφυλάκων** περὶ τούτων ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.

§ 6. **ἀποψηφίσασθαι... καταψηφίσασθαι**, δηλ. αὐτοῦ· **ἀποψηφίζομαι** τινος ἀθῶνῶν τινά.—**παρεσχόμεθα** ὑπεβάλομεν (ἐν τῇ ἐγγράφῃ κατηγορία).

§ 7. **ἀπαγορεύων φαίνεται** εἶναι φανερόν ὅτι ἀπαγορεύει: ρητῶς ἀπαγορεύει.—**κατὰ τῶν ἀρχόντων** ὡς πρὸς τοὺς ἀρχοντας.—**διὰ μακροτέρων** ἐκτενεότερον.

§ 8-9. **οὔτοι**, δηλ. οἱ σιτοπῶλαι.—**τὴν αἰτίαν**, δηλ. τοῦ **συνωνεῖσθαι**.—**εἰς ἐκείνους**, δηλ. τοὺς ἀρχοντας (τοὺς σιτοφύλακας).—**ἀναφέρω** ἀποδίδω.—**παρακαλῶ** προσκαλῶ.—**ἠρωτῶμεν**, δηλ. ἡμεῖς οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν β' συνεδρίασιν τῆς βουλῆς (§ 3).—**οἱ μὲν τέταρες...** "Αὐτος δέ, οἱ σιτοφύλακες τοῦ Πειραιῶς ἦσαν πέντε· ἐκ τούτων ὁ "Αὐτος ἦτο σιτοφύλαξ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ κατὰ τὸ παρόν.—**τίμιος** εἰς ὑψηλὴν τιμὴν, ἀκριβός.—**τούτων ὑπερβαλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς** (= πρὸς ἀλλήλους) **μαχομένων** ἐπειδὴ οὔτοι (οἱ σιτοπῶλαι) προσέφερον (εἰς τοὺς σιτεμπόρους) ἀνωτέραν τιμὴν καὶ ἐφιλονίκουν μεταξὺ τῶν (περὶ τοῦ τίς θὰ πλειοδοτήσει).—**παρὰ τούτων**, δηλ. τῶν σιτοπαλῶν.—**ῶνουμένοις**, δηλ. τὸν σῖτον.—**ἀξιός** εὐθηνός.—**τούτους**, δηλ. τοὺς σιτοπῶλας.—**δεῖν**, ἐκ τοῦ ἔλεγε.—**ὀβολῶ** κατὰ ἓνα ὀβολόν.—**κατατίθεμαι** ἀποθηκεύω.—**ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι=ὑπερβάλλειν ἀλλήλους**.—**τῆτες** (ἐπίρρ.) κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος.

§ 10. **ἐὰν ὡς μάλιστα καὶ ἂν ἀκόμη** (ἔπερ ἀπίθανον).—**περὶ τούτων** (δηλ. τῶν πραγμάτων) περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως.—**τούτων**, δηλ. τῶν ἀρχόντων.—**περὶ ῶν**, δηλ. πραγμάτων (ὡς ἐδῶ περὶ σίτου).—**διαρρήδην** ρητῶς, σαφῶς.—**δίδωμι** δίκην τιμωροῦμαι.

§ 11 - 12. **ἀλλά γάρ ἄλλ' ὁμως.**—**ἐλεοῦμαι ἐπί τινι** τυγχάνω ἐλέους (συγγνώμης) διὰ τι.—**ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως** ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς πολίτας, διὰ τὸ συμφέρον τῶν πολιτῶν.—**περιφανῆς καταφανῆς, πειστικός.**—**τῆς αὐτῆς τιμῆς**, γεν. τοῦ τιμήματος.—**ἐπιλείπει τινα ὁ σίτος** ἐξαντλεῖται εἰς τινα ὁ σίτος.

§ 13. **δεινὸν παράδοξον.**—**εἰσφορὰν**, περὶ αὐτῆς ἰδ. 1, § 30 - 31 (σελ. 42).—**εἰσεσθαι, μέλλ. τοῦ οἶδα.**—**ἐφ' οἷς δι' ὅσα.**—**καὶ λαθεῖν...**—**καὶ (ἄ) συνέφερεν αὐτοῖς λαθεῖν (ποιοῦσι)** καὶ ὅσα εἶχον συμφέρον αὐτοὶ νὰ κάμνουν κρυφά.—**ἐπ' εὐνοίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ** = **ἐπ' εὐνοίᾳ ὑμῶν.**—**τάναντία αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέροι** τὰ συμφέροντα αὐτῶν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν ἄλλων πολιτῶν.

§ 14 - 15. **οὕτω ἄσμενοι μὲ τόσῃν χαρὰν.**—**λογοποιῶ πλάττω, ἐπινοῶ.**—**τὰς ναῦς**, ἐδῶ : τὰ σιταγωγὰ πλοῖα.—**διεφθάρθαι**, ἐκ τῆς τρικυμίας.—**ἐκπλεούσας**, ἐκ τοῦ Πόντου ἢ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου.—**ἐμπόριον** ἐμπορικὸς λιμὴν.—**τὰς σπονδάς**, νοεῖται ἢ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη (387 π.Χ.).—**ἀπορρηθήσεται**, μέλλ. παθητ. ἀπαρεμφ. τοῦ ἀπαγορεύω διαλύω, ἀκυρώνω.—**εἰς τοῦτ' ἔχθρας**, δηλ. πρὸς ὑμᾶς.—**καιρὸς κρίσιμος περίστασις.**—**ἀναρπάζω (τὸν σῖτον)** κάμνω ἀναρπαστὸν τὸν σῖτον (καὶ τὸν ἀποθηκεύω).—**διαφέρομαι περὶ τῆς τιμῆς** συζητῶ περὶ τῆς τιμῆς, «παζαρεύω».—**ἀγαπῶ μένω** εὐχαριστημένος.—**ὀποσουτινοσοῦν**, γεν. τοῦ τιμήματος : εἰς ὀσηνδήποτε τιμὴν (ὅσα - ὅσα).

§ 16. **οὕτω γινώσκω** τοιαύτην γνώμην σχηματίζω (μορφώνω).—**κακόνιοι** δυσμένεια, ἐχθρότης.—**τὰ ὄνια** τὰ πράγματα τοῦ πωλοῦνται εἰς τὴν ἀγορὰν.—**ἀγορανόμοι**, ἄρχοντες, 5 εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ 5 εἰς τὸν Πειραιᾶ, οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον νὰ πωλοῦνται τὰ ὄνια εἰς τὴν ἀγορὰν καθαρὰ καὶ ἀνόθευτα.—**τέχνη** ἐπάγγελμα.—**χωρὶς ξεχωριστά, ἰδιαιτέρως.**—**ἀποκληρῶ** ἐκλέγω διὰ κλήρου.—**τὴν μεγίστην δίκην λαμβάνω** παρά τινος τιμωρῶ τινα διὰ τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν (δηλ. ;).—**ἐπικρατῶ** τινος ὑπερισχύω τινός· ἐδῶ : καταστέλλω τι.—**ὁπότε ἀφοῦ.**—**φυλάττειν**, δηλ. τοὺς ἀδικοῦντας.

§ 17 - 18. **ἀπογινώσκω** τινὸς ἀθφώνω τινά.—**ὁμολογούντων**—**εἰ καὶ ὁμολογοῦσιν.**—**ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι** ὅτι συνεννοοῦνται καὶ συνεταιρίζονται ἐναντίον τῶν ἐμπόρων (διὰ ν' ἀγο-

ράζουν εὐθηνὰ καὶ πωλοῦν ἀκριβὰ τὸν σῖτον. — ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσι ὅτι τηρεῖτε ἐχθρικὴν στάσιν ἀπέναντι τῶν ἐμπόρων, οἱ ὅποιοι εἰσάγουν τὸν σῖτον (: ἀπέναντι τῶν εἰσαγωγέων). — ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν, πλὴν τῆς ὁμολογίας. — ἔχω (μετ' ἀπαρμφ.) = ; — ἐπιτιμῶ τινι, ἰδ. 2, § 17 - 18 (σελ. 47). — ἐφ' ὑμῖν (δηλ. ἦν ἂν) δικαίωμα σας θὰ ἦτο. — ὀποτέροις, δηλ. τοῖς κατηγοροῦσι ἢ τοῖς κατηγορουμένοις. — καταγιγνώσκω τινὸς θάνατον καταδικάζω τινὰ εἰς θάνατον. — ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν οἱ ὅποιοι κατηγοροῦντο διὰ τοῦτο (ὅτι δηλ. συνηγόραζον τὸν σῖτον). — ἀρνούμενων καὶ μ. παρεχομένων ἂν καὶ ἤρνοῦντο (τὴν ἐνοχὴν των) καὶ παρουσιαζον μάρτυρας (περὶ τῆς ἀθωότητός των). — πιστὸς πειστικός. — μᾶλλον παρὰ τῶν ἀρν., ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως : ἢ παρὰ τῶν ὁμολογούντων.

§ 19 - 20. καὶ μὲν δὴ ἄλλ' ὅμως, καὶ ὅμως. — περὶ τῶν τοιούτων, δηλ. πραγμάτων ὑποθέσεων (ἦτοι περὶ τοῦ σίτου). — κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον ὄλων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. — πεύσονται, μέλλ. τοῦ πυνθάνομαι. — περὶ αὐτῶν, τῶν σιτοπωλῶν. — κόσμιος εὐπειθής εἰς τοὺς νόμους, νομοταγής. — πολλὴν ἄδειαν ψηφίζομαι τινι παρέχω διὰ τῆς ψήφου μου εἰς τινὰ πλήρη ἐλευθερίαν. — ἔνεκα τῶν παρεληλυθότων, δηλ. ἀμαρτημάτων. — ἔσσονται, ὑποκμ. : οἱ λοιποὶ σιτοπῶλαι. — μόγις μόλις, ὅπωςδῆποτε. — ἐκ ταύτης, ἢ ἐκ ἔνεκα. — τέχνη, ἰδ. § 16. — ἀγωνίζομαι περὶ τοῦ σώματος εἰσάγομαι εἰς δίκην καὶ κινδυνεύω νὰ καταδικασθῶ εἰς θάνατον. — κινδυνεύω περὶ τῆς ψυχῆς διακινδυνεύω τὴν ζωὴν μου.

§ 21. ἀντιβολῶ παρακαλῶ. — τῶν πολιτῶν, οἱ = τούτους τῶν πολιτῶν, οἱ... οἱ... ἀπέθνησκον, νοοῦνται οἱ τιμωρηθέντες σιτοφύλακες (πρβλ. § 16). — ἐφ' οὓς συνέστησαν, πρβλ. § 17 « ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι ». — οἷς = τούτοις δέ, δηλ. τοῖς ἐμπόροις. — χαρίζομαι τινι εὐχαριστῶ τινα. — αὐτούς, τοὺς ἐμπόρους. — κάπηλοι μικροπωληταί : ὁ ρήτωρ περιφρονητικῶς ἀποκαλεῖ οὕτω τοὺς σιτοπῶλας.

§ 22. ὅ τι δεῖ τίς ἢ ἀνάγκη, διατὶ πρέπει. — ὅτου, ἀντωνυμία ἀναφρ. πτ. γνκ. γένους οὐδ. (ὅ τι, γνκ. οὔτινος ἢ ὅτου) ἢ γνκ. ὅτου δηλοῖ τὴν αἰτίαν = ἔνεκα τίνος.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΙ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΚΑΛΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΚΑΛΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

(ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ, ΕΥΑΓΟΡΑΣ)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1969

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΣ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

(ΠΡΟΣ ΑΡΧΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑ ΕΛΛΗΝΕΣ)

ΕΚΔΟΣΗ ΜΕΤΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1979

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α'. Περὶ ρητορικῆς.

Πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν τὸ φυσικὸν χάρισμα νὰ παριστοῦν τὰς σκέψεις των ἐντέχνως καὶ ζωηρῶς τόσον, ὥστε νὰ συγκινοῦν τοὺς ἀκροατὰς καὶ νὰ παρασύρουν αὐτοὺς εἰς τὴν γνώμην των.

Τοῦτο ἀπὸ τοὺς παλαιούς χρόνους ἦτο κτῆμα ὀλίγων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο ἐτιμῶντο πολὺ. Τοιοῦτοι ἦσαν παρ' Ὀμήρῳ ὁ Νέστωρ, ὁ Ὀδυσσεὺς κ.λ.π., βραδύτερον δὲ ὁ Σόλων, ὁ Πεισίστρατος, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Περικλῆς.

Ἡ τοιαύτη ἰκανότης λέγεται **ἔμφυτος εὐγλωττία**. Ταύτην ἔπρεπε νὰ ἔχουν εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα οἱ πολιτικοί, ἵνα παρασύρουν τὸν λαὸν εἰς τὴν γνώμην των. Ἐπειδὴ δὲ πάντες δὲν εἶχον τὴν ἔμφυτον εὐγλωττίαν, προσεπάθουν νὰ τὴν ἀποκτήσουν διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς ἀσκήσεως. Τοιοῦτοτρόπως ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἡ ἔντεχνος ρητορικὴ, ἡ **τέχνη τοῦ εὐ λέγειν**. Αὕτη τὸ πρῶτον διεμορφώθη εἰς Σικελίαν· πρῶτοι δὲ διδάσκαλοι τῆς ρητορικῆς ἦσαν ὁ Κόραξ, ὁ ὁποῖος ὤρισεν αὐτὴν, ὅτι εἶναι **πειθοῦς δημιουργός**, καὶ ὁ Τισίας, ὁ ὁποῖος συνέταξε **ρητορικὴν τέχνην**. Ἐκ τῆς Σικελίας μετεφυτεύθη ἡ ρητορικὴ τέχνη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου καὶ ἐδιδάσκετο μαζὶ μὲ πολλὰς ἄλλας γνώσεις ὑπὸ τῶν **σοφιστῶν**.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀνήχθη εἰς ἐπιστημονικὴν περιωπὴν ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ ἰδίως πολέμου καὶ ἐξῆς, διότι συνετέλουν πολλοὶ λόγοι, ὡς αἱ συχναὶ δίκαι, αἱ πολιτικαὶ συζητήσεις, ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, αἱ πανηγύρεις, αἱ παντὸς εἶδους συγκεντρώσεις καὶ ἡ καθόλου πνευματικὴ ἀκμὴ τῆς πόλεως. Ἐνεκα τούτου ἤκμασαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ τρία εἶδη τοῦ ρητορικοῦ λόγου : τὸ **δικανικὸν** εἰς τὰ δικαστήρια, τὸ **συμβουλευτικὸν** εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ τὸ **πανηγυρικὸν** ἢ **ἐπιδεικτικὸν** εἰς τὰς ἑορτάς, πανηγύρεις καὶ συγκεντρώσεις.

Μεταξὺ τῶν ἀττικῶν ρητόρων διεκρίθησαν ὁ Λυσίας, ὁ μέγας ρητοροδιδάσκαλος Ἴσοκράτης, ὁ Ἰσαῖος, ὁ Δημοσθένης καὶ ἄλλοι.

Τοὺς ρητορικοὺς λόγους οἱ ρήτορες πρῶτον ἀπήγγελλον καὶ ἔπειτα ἐδημοσίεον ἐπεξεργαζόμενοι καὶ συμπληρώνοντες αὐτούς. Πολλάκις ὁμως δὲν ἀπήγγελλον, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἔγραφον ἢ κατὰ παράκλησιν καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας ἄλλων (παραναιτικοὶ καὶ δικανικοὶ) ἢ ὡς ρητορικά γυμνάσματα καὶ τοὺς ἐδημοσίεον πρὸς ἀνάγκωσιν.

Β'. Περὶ Ἴσοκράτους.

Βίος τοῦ Ἴσοκράτους. Ὁ Ἴσοκράτης ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 436 π.Χ. Οἱ γονεῖς του Θεόδωρος, Ἐρχιεὺς τὸν δῆμον καὶ Ἡδυτῶ, καίτοι ἐκ τῶν μετρίων πολιτῶν, ἦσαν ἀρκετὰ εὐποροὶ καὶ εἶχον ἐργοστάσιον ἀύλοποιίας. Ὡς τοιοῦτοι λοιπὸν ἔδωσαν εἰς τὸν υἱὸν τῶν ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ μορφωθῆ τελείως. Πράγματι κατ' ἀρχὰς ἐγίνε μαθητῆς τῶν σοφιστῶν Γοργίου, Προδίκου καὶ Πρωταγόρου, ἔπειτα δὲ τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους, τοῦ ὁποῦ ἡ ἠθικὴ διδασκαλία τὰ μέγιστα ἐπέδρασεν εἰς τὸν νεαρὸν Ἴσοκράτη.

Ἡλικιωθεὶς ἐγίνε ρήτωρ καὶ ἐσκέφθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν δημόσιον βίον πρὸς ἀπόκτησιν δόξης καὶ πρωτείων, τὰ ὅποια ἐπεθύμει πολὺ ἢ ἀσθενῆς ἀλλὰ φωνὴ του καὶ ἡ ἐκ φύσεως ἀτολμία καὶ δειλία του ἠμπόδιζον αὐτὸν πρὸς τοῦτο· ὡς λογογράφος δέ, θὰ εἶχε μέγιστον ἀντίπαλον τὸν Λυσίαν. Δι' ὅλα ταῦτα ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ **ρητοροδιδάσκαλος**. Πράγματι ὡς τοιοῦτος ἀπέκτησε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ πρωτεῖα.

Κατ' ἀρχὰς ἴδρυσε ρητορικὴν σχολὴν εἰς Χίον (393 π.Χ.), ἔνθα εἶχεν ἐννέα μαθητάς. Βραδύτερον δὲ ἴδρυσε τριαύτην εἰς Ἀθήνας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμαθήτευσαν οἱ ἀριστοὶ τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθον ἔξοχοι ἄνδρες, ἱστορικοὶ, ρήτορες, πολιτικοὶ καὶ στρατηγοί. Δικαίως δὲ ὠνομάσθη ἡ σχολὴ του σχολεῖον ὅλης τῆς Ἑλλάδος, διότι εἰς αὐτὴν ἐμαθήτευσαν ὑπὲρ τοὺς 100 νέοι ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐπλήρων δὲ ὡς δίδακτρα ἕκαστος 1000 δραχμὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐφοίτων 3 - 4 ἔτη. Ὁ δὲ Κικέρων (De oratore II, 24) λέγει: «ἐκ τοῦ παιδευτηρίου τοῦ Ἴσοκράτους, ὡς ἐκ τοῦ τρωικοῦ Ἴππου, ἔξοχοι μόνον ἐξῆλθον ἄνδρες».

Σύζυγον ἔλαβε τὴν χήραν τοῦ σοφιστοῦ Ἰπίου, τὴν Πλαθάνην·

ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀπέκτησε τέκνα, υἱοθέτησε τὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱόν της, τὸν Ἀφαρέα.

Ὡς **ἄνθρωπος** ἦτο δίκαιος, εἰλικρινής καὶ φιλόπατρις. Φρονῶν δὲ ὅτι ὁ Φίλιππος ἦτο ἄξιος ἡγέτης πρὸς πραγματοποίησιν τῆς πολιτικῆς ἐνότητος ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας, ὑπεστήριξε τοῦτον ἐκθύμως· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π.Χ.), λυπηθεὶς διὰ τὴν ταπεινώσιν τῆς πόλεώς του καὶ μὴ δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ αὐτήν, ἐζήτησε τὸν θάνατον. Πράγματι δὲ ἐπὶ 14 ἡμέρας μὴ ἐγγίσας τροφήν καὶ ποτὸν ἀπέθανε (338 π.Χ.) εἰς ἡλικίαν 98 ἐτῶν. Ἐτάφη δημοσίᾳ δαπάνῃ, ἐπὶ τοῦ τάφου του δὲ ἐστήθη Σειρὴν ὡς σύμβολον τῆς ἐλκυστικῆς χάριτος.

Ὁ Ἰσοκράτης ὡς **παιδαγωγὸς** ἐπεδίωκε τὴν μόρφωσιν ἠθικῶν χαρακτήρων. Τοιαύτη δὲ μόρφωσις ἄγει πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, ἣ ὅποια κατ' αὐτὸν ἐγκρατεία εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς εὐσεβείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς. Πρὸς πλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπῆτει **εὐβουλίαν** (ἦτοι φρόνησιν) καὶ **σωφροσύνην**, ἄνευ τῆς ὁποίας αἱ σπουδαὶ εἶναι ζημίᾳ μᾶλλον ἢ ὠφέλειᾳ· ἔπειτα **φιλεργίαν** καὶ **ἐπιμέλειαν**, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις εἶναι ἀπιστεῦτως μεγάλη· καὶ ὁ εὐφυέστατος πρέπει νὰ εἶναι ἐπιμελής καὶ φιλεργός, διότι ἄλλως εἰς τὸν βίον του θὰ εἶναι διस्तυχής. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς φιλεργίας εἶναι ἡ **ἀλυπτία**, τὸ κύριον τοῦτο γνώρισμα τῆς εὐδαιμονίας, ὡς ὁ ἴδιος διδάσκει (Εὐαγ. 42): «οἱ ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελούμενοι ἐλάχιστα λυποῦνται». Ὁ Ἰσοκράτης ὡσαύτως ἤθελε τὸν συνδυασμὸν τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως· «ἐμπειρία», λέγει (πρὸς Νικοκλ. 35), «μέτιθι καὶ φιλοσοφία· αὕτη μὲν γὰρ τὴν ὁδὸν σοὶ δείξει, ἡ δὲ ἐμπειρία ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι». Τὴν θεωρίαν ἤθελε μόνον ὡς ὁδηγὸν τῆς ὁδοῦ· διὰ τοῦτο ἐμόρφωσε τὴν διδασκαλίαν του οὕτως, ὥστε νὰ δύναται αὕτη νὰ φέρῃ τοὺς ἀκούοντας εἰς ὀρθὴν καὶ βαθεῖαν κρίσιν ἐν τῷ βίῳ. Εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τοῦ Ἡρακλείτου: «πολυμαθὴν νόον ἔχειν οὐ διδάσκει».

Φέρων πάντοτε τὸν ἑαυτὸν του ὡς παράδειγμα ἐδίδασκεν ὅτι ἕκαστος δέον νὰ σπουδάσῃ σύμφωνα μὲ τὴν κλίσιν καὶ τὰς ἰκανότητάς του, διὰ νὰ γίνωνται ὅλοι τέλειοι εἰς τὸν κλάδον των, διὰ νὰ γίνωνται **προσωπικότητες**. Εἰς τὸν Παναθηναϊκὸν (§ 11) λέγει ὅτι στερούμενος φωνῆς ἰκανῆς καὶ τόλμης ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς καὶ ἐπεδόθη «ἐπὶ τὸ φιλο-

σοφείν και πονεῖν και γράφειν, ἃ διανοηθείη». Ἔτσι ἔγινε μέγας ρητοροδιδάσκαλος, ἡ ἐνδοξότερα προσωπικότης τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ παιδαγωγική του ἐπέδρασε τὰ μέγιστα εἰς τοὺς μετέπειτα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, διότι αἱ διδασκαλίαι του λύουν τὰ βασικώτερα προβλήματα τῆς νεότητος πάσης ἐποχῆς.

Διὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴν του διδασκαλίαν ὁ Ἴσοκράτης παρουσιάζεται ὡς ἀνταγωνιστὴς τῶν σοφιστῶν και φιλοσόφων, οἱ ὅποιοι, μηδ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἐξαιρουμένου, διετέθησαν δυσμενῶς πρὸς αὐτόν.

Ὡς **φιλόσοφος**—καίτοι δὲν ἀνέπτυξεν ἴδιον φιλοσοφικὸν σύστημα—δύναται νὰ καταταχθῇ μεταξύ τῶν πρακτικῶν ἠθικῶν φιλοσόφων χάρις εἰς τὰ ἐξοχα ἠθικὰ παραγγέλματα αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ ἔργα του.

Ὁ Ἴσοκράτης ὡς **πολιτικός**. Ὁ Ἴσοκράτης παρακολουθῶν μὲ μεγάλην λύπην πρῶτον μὲν τοὺς ἐμφυλίους πολέμους και τὰς ἀντιζηλίας τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἔπειτα δὲ τὴν ἀνάμειξιν τῶν Περσῶν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος και τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἑλληνικῶν πόλεων, τέλος δὲ φοβούμενος τὸν κίνδυνον τῆς ὑποδουλώσεως ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἔπλασε τὸ πολιτικὸν του ἰδεῶδες, τὸ ὅποιον συνοψίζεται εἰς τὰ ἐξῆς : 1) ἔνωσις ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἰς μίαν κοινοπολιτείαν, εἰς ἓν ἰσχυρὸν ἑλληνικὸν κράτος· 2) ἐκστρατεία κατὰ τοῦ κοινου ἔχθρου, τῶν Περσῶν· 3) κατάληψις και ἐξελληνίσις τῆς Μ. Ἀσίας διὰ τῆς διοχετεύσεως πρὸς τὰ ἐκεῖ τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων· και 4) ἐκμετάλλευσις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς μεγάλης και πλουσίας ἐκείνης χώρας.

Ὁ Ἴσοκράτης δὲν διενόηθη πρῶτος τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας. Πρῶτος ὁ τὸν 5' π.Χ. αἰῶνα ἀκμάσας Πολυκράτης, ὁ ἐξοχος τύραννος τῆς Σάμου, βλέπων ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἐκ τῶν βαρβάρων κίνδυνον, διενόηθη και ἐπεχείρησε τὴν ἔνωσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐπειτα ὁ μέγας Περικλῆς τὸν 5' αἰῶνα, συνεχιστὴς τῆς πανελληνίου πολιτικῆς τοῦ Πολυκράτους, ἐπεδίωξε και αὐτὸς τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ πολιτειακὴ ὁμως κατάσταση τοῦ 5' και 4' αἰῶνος ἤτο τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχη δυνατότης πραγματοποιήσεως ἐνὸς τόσο μεγάλου σχεδίου.

Ὁ 4' αἰὼν παρουσιάζεται εὐνοϊκώτερος διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ ἰδεώδους τοῦ ἐθνικωτάτου ρήτορος Ἴσοκράτους. Ἡ ἔνωσις

τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ἦτο τότε ἠθικὸν καὶ ἐθνικὸν αἷτημα, τώρα εἶναι καὶ οἰκονομικόν, διότι οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐπέφερον κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀναστάτῳσιν τόσον εἰς τὰς πόλεις ὡς κράτη, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἄτομα. Οἱ σοφισταὶ δὲ διδάσκοντες τὸν ἀτομικισμόν συνετέλεσαν εἰς τὴν διάλυσιν τῆς **πολιτείας** ὡς ἐνότητος. Τὰ ἄτομα ἔχασαν τὴν σύνδεσιν τῶν μὲ τὴν ὀλότητα τῆς **πόλεως**. Ἐφ' ἑτέρου οἱ αὐτοὶ σοφισταὶ διδάσκοντες, ὡς ἄνδρες περιπλανώμενοι, ὅτι πατρίς εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν γεννᾶται τις, ἐνέβαλλον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν τῶν, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πατρίς περιλαμβάνει τὸν ὅλον ἑλληνικὸν κόσμον. Ἔτσι ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, εἰς τὸ αἷτημα τῆς δημιουργίας μεγαλύτερας πολιτικῆς ἐνότητος πρὸς ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν ἐθνικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προβλημάτων. Πρόκειται περὶ τῆς **πανελληνίου ιδέας**, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀγωνίζεται ὁ Ἴσοκράτης καθ' ὅλον τὸν βίον του. Χάριν αὐτῆς εἰργάσθη διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς δευτέρας Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας μὲ τὴν προοπτικὴν νὰ περιλάβῃ αὕτη τὰς πλείστας τοῦλάχιστον ἑλληνικὰς πόλεις καὶ νὰ καταστῇ πανελλήνιος κοινοπολιτεία, ἐν ἰσχυρὸν κράτος ἑλληνικόν.

Ἄλλὰ τὸν ἀπογοητεύει ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων μὲ τοὺς δημαγωγούς του. Ἡ δημοκρατία τοῦ Εὐβούλου δὲν ἦτο ἡ δημοκρατία τοῦ Περικλέους. Διὰ τοῦτο ἤρχισε νὰ κλονίζεται ἡ πίστις του εἰς τὴν ἀνθρώπῳσιν τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας, ἵνα αὕτη, ὡς ἀρχηγός, ἀναλάβῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ του ιδεώδους.

Ἄφορμὴν πρὸς τὴν πολιτικὴν στροφὴν τοῦ ρήτορος ἔδωσεν ὁ Εὐαγόρας τῆς Κύπρου, τὸν ὁποῖον ἐπεσκέφθη, ὅτε περιήρχετο τὰς συμμαχικὰς πόλεις μαζί μὲ τὸν μαθητὴν του, τὸν ἱκανώτατον στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Τιμόθεον. Τόσον δὲ ἐθαύμασε τὸν Εὐαγόραν ὡς ἄρχοντα, ὡς ἰδανικὸν μονάρχην, ὥστε ἐσκέφθη, ὅτι ἕνας τοιοῦτος ἄρχων, μία τοιαύτη προσωπικότης, πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Πανελλήνους κατὰ τῶν Περσῶν.

Ὁ θαυμασμός του τώρα πρὸς τὰς προσωπικότητας τὸν φέρει πλησιέστερον πρὸς τὸν Φίλιππον. Οὗτος ἦτο εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν, διότι κατήγετο ἀπὸ τοὺς Ἑρακλείδας, ἦτο συνετὸς καὶ δίκαιος, ἡγήτης ἐκλεκτός, ἄριστος στρατιωτικὸς μὲ ἰσχυρὸν στρατόν, καταπλήσσοσα δραστηριότης· οἱ δὲ Μακεδόνες του δὲν ἦσαν μὲν τόσον πολιτισμένοι, ὅσον οἱ Ἀθηναῖοι, ἦσαν ὅμως ἀγνή ἑλληνικὴ φυλὴ, ἀξία νὰ μετὰσχη τῆς παν-

ελληνίου κινήσεως. "Όλα αυτά ἦσαν χαρακτηριστικά ἱκανά, διὰ νὰ διεκδικῆ ὁ Φίλιππος τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλ' ἀπέναντι τοῦ Φιλίππου ὠρθώθη ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων μετὴν συμμαχίαν τῆς καὶ μετὸν φλογερὸν ρήτορά τῆς Δημοσθένην. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθυμούμενοι τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμίνα δὲν ἤθελον νὰ εἶναι ἄλλος ἡγέτης καὶ νὰ τεθῆ εἰς δευτέραν μοῖραν ἡ πόλις των, ἡ πόλις τοῦ Περικλέους, τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ δύο αὐτὰ λίαν ἰσχυρὰ κράτη ἐμελλον νὰ συγκρουσθοῦν. Τὴν κρίσιμον κατάστασιν παρακολουθεῖ ὁ Ἴσοκράτης μετ' ἀγωνίαν γράφει καὶ εὐχεταὶ ἡ εἰρήνη, ἡ Φιλοκράτειος κληθεῖσα, τὴν ὅποιαν ἐκλείσαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φίλιππος, νὰ εἶναι στερεά, νὰ γίνῃ συμμαχία διαρκῆς ἀπαρχῆ τῆς πανελληνίου ἐνώσεως.

Εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ Φιλίππου βλέπει τὸν ἄξιον ἡγέτην τῶν Πανελλήνων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους βλέπει τοὺς ἰσχυροὺς συντελεστάς τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων νίκης. Δὲν μένει παρὰ νὰ ἐκλείψῃ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ νὰ συνεργασθοῦν ἐν ἰσοτομίᾳ τὰ δύο κράτη, ἡ καταπλήσσοσα δραστηριότης τοῦ Φιλίππου νὰ χρησιμοποιηθῆ πρὸς κατανίκησιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν.

Ἦθελεν ὁ Ἴσοκράτης ἡγέτην τὸν Φίλιππον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ταπεινώσιν τῆς πόλεώς του, τὴν ὅποιαν τόσον ἐκαμάρωνε, τὴν ὅποιαν τόσον ἠγάπα. Ὁ σκοπὸς του πληροῦται τὸ πολιτικὸν του ἰδεῶδες πραγματοποιεῖται, ἀλλ' ἡ πόλις του ταπεινοῦται. Ὁ Ἴσοκράτης εἶχε διαγνώσει καλῦτερον ἀπὸ τὸν Δημοσθένη τὴν πολιτικὴν κατάστασιν.

Ὁ Ἴσοκράτης ὡς ρητοροδιδάσκαλος καὶ συγγραφεύς. Ὁ Ἴσοκράτης ἐδίδασκε τὴν ρητορικὴν ὄχι μόνον θεωρητικῶς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς διὰ γυμνασμάτων ἐλάμβανε δὲ συνήθως τὰ θέματα τῶν λόγων του ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας τὰ συμφύροντα ἐνέπνεον αὐτόν.

Θεωρῶν τὴν ρητορικὴν ὄχι ὡς ἀπλοῦν μέσον πειθοῦς, ὡς οἱ ἄλλοι ρήτορες, ἀλλὰ κυρίως ὡς μέσον παιδευτικὸν τοῦ ἀνθρώπου, προσεπάθει νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητάς του ὄχι μόνον ἱκανοὺς εἰς τὸ λέγειν, ἀλλὰ καὶ σπουδαίους κατὰ τὰ ἤθη καὶ χρησίμους εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πατρίδα. Τοσοῦτον δὲ ἠυδοκίμησεν εἰς τὴν διδασκαλίαν του, ὥστε πάντες ἀναγνωρίζουν αὐτόν ὡς τὸν μέγιστον **ρητοροδιδάσκαλον**.

Ὁ Ἴσοκράτης ἔγραψεν ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων σφύζονται 21, δικανικοί, πανηγυρικοί καὶ συμβουλευτικοὶ ἢ πρὸς ἄσκησιν γεγραμμένοι· ἐπίσης σφύζονται ἑννέα ἐπιστολαὶ καὶ ἀποσπάσματα ρητορικῆς τέχνης.

Εἰς τοὺς λόγους τοῦ ὀ Ἴσοκράτης προτρέπει πανταχοῦ εἰς ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην καὶ συμβουλεύει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐνωθοῦν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν.

Ἐνταῦθα ἐρμηνεύονται τρεῖς τῶν ἐν τοῖς Γυμνασίοις διδασκομένων λόγων τοῦ Ἴσοκράτους. Πλὴν τούτων ὅμως σπουδαῖοι ἐπίσης εἶναι ὁ Πανηγυρικός, Φίλιππος, Ἀρχίδαμος, Ἀρεοπαγιτικός, Βούσιρις, Παναθηναϊκός, Πλαταϊκός, κατὰ Σοφιστῶν, περὶ Ἀντιδόσεως κ.λ.π.

ΚΕΡΕΑ
ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Οι εκπαιδευτικοί έχουν την ευθύνη να παρέχουν στους μαθητές τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να μπορέσουν να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες και γνώσεις. Η διαδικασία αυτή είναι συνεχής και απαιτεί την ενεργή συμμετοχή των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονιών. Η αξιολόγηση αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για να μετρηθεί η πρόοδος των μαθητών και να προσαρμοστεί η διδασκαλία ανάλογα με τις ανάγκες τους. Η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών και των γονιών είναι απαραίτητη για να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την εκμάθηση. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ποιοτική και να προετοιμάζει τους μαθητές για τις προκλήσεις του μέλλοντος. Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της αυτονομίας των μαθητών είναι από τα βασικά στοιχεία της σύγχρονης εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ανοιχτή και να ενθαρρύνει την έρευνα και την καινοτομία. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι αλληλεπιδραστική και να προωθεί την κοινωνική αλληλεγγύη και την υπευθυνότητα. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες της κοινωνίας και να συμβάλει στην ανάπτυξη της χώρας. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι δημοκρατική και να σεβάζεται τα δικαιώματα των μαθητών. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ποιοτική και να προετοιμάζει τους μαθητές για τις προκλήσεις του μέλλοντος.

Η εκπαίδευση είναι η βάση για την ανάπτυξη της κοινωνίας και την προώθηση της αλληλεγγύης και της υπευθυνότητας. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ποιοτική και να προετοιμάζει τους μαθητές για τις προκλήσεις του μέλλοντος. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ανοιχτή και να ενθαρρύνει την έρευνα και την καινοτομία. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι αλληλεπιδραστική και να προωθεί την κοινωνική αλληλεγγύη και την υπευθυνότητα. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες της κοινωνίας και να συμβάλει στην ανάπτυξη της χώρας. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι δημοκρατική και να σεβάζεται τα δικαιώματα των μαθητών. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ποιοτική και να προετοιμάζει τους μαθητές για τις προκλήσεις του μέλλοντος. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ανοιχτή και να ενθαρρύνει την έρευνα και την καινοτομία. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι αλληλεπιδραστική και να προωθεί την κοινωνική αλληλεγγύη και την υπευθυνότητα. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες της κοινωνίας και να συμβάλει στην ανάπτυξη της χώρας. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι δημοκρατική και να σεβάζεται τα δικαιώματα των μαθητών. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ποιοτική και να προετοιμάζει τους μαθητές για τις προκλήσεις του μέλλοντος.

Η εκπαίδευση είναι η βάση για την ανάπτυξη της κοινωνίας και την προώθηση της αλληλεγγύης και της υπευθυνότητας. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ποιοτική και να προετοιμάζει τους μαθητές για τις προκλήσεις του μέλλοντος. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ανοιχτή και να ενθαρρύνει την έρευνα και την καινοτομία. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι αλληλεπιδραστική και να προωθεί την κοινωνική αλληλεγγύη και την υπευθυνότητα. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες της κοινωνίας και να συμβάλει στην ανάπτυξη της χώρας. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι δημοκρατική και να σεβάζεται τα δικαιώματα των μαθητών. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ποιοτική και να προετοιμάζει τους μαθητές για τις προκλήσεις του μέλλοντος. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ανοιχτή και να ενθαρρύνει την έρευνα και την καινοτομία. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι αλληλεπιδραστική και να προωθεί την κοινωνική αλληλεγγύη και την υπευθυνότητα. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες της κοινωνίας και να συμβάλει στην ανάπτυξη της χώρας. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι δημοκρατική και να σεβάζεται τα δικαιώματα των μαθητών. Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ποιοτική και να προετοιμάζει τους μαθητές για τις προκλήσεις του μέλλοντος.

ΚΕΙΜΕΝΟ
Α ΣΟΦΙΑ

I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Εἰσαγωγὴ. Ὁ λόγος οὗτος εἶναι εἶδος παραινετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς τὸν Δημόνικον, νεαρὸν υἱὸν τοῦ ἐν Κύπρῳ ἀποθανόντος φίλου τοῦ Ἰππονίκου. Ἀπευθύνει δηλ. πρὸς τὸν Δημόνικον συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὅποιον πρέπει νὰ ζῆ. Ἐπειδὴ δὲ ἔχουν αὐταὶ γενικὸν χαρακτήρα, καίτοι μεταχειρίζεται μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Δημόνικου, εἶναι πολὺ ὠφέλιμοι διὰ πάντα νέον, καθόσον εἶναι ἄρισται ὑποδείξεις περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν. Περὶ τοῦ Ἰππονίκου τίποτε δὲν γνωρίζομεν, καίτοι τινὲς διδάσκουν, ὅτι ἦτο βασιλεὺς εἰς τινα πόλιν τῆς Κύπρου.

(α') Ἐν πολλοῖς μὲν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διεστῶσας εὐρή-¹
σομεν τὰς τε τῶν σπουδαίων γνώμας καὶ τὰς τῶν φαύλων δι-
ανοίας, πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλ-
λήλους συνηθείαις· οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τι-
μῶσιν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι, καὶ τὰς μὲν τῶν
φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε, τὰς δὲ τῶν σπου-
δαίων φιλίας οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξάλειψαιεν· ἡγούμενος οὖν²
πρέπειν τοὺς δόξης ὀρεγομένους καὶ παιδείας ἀντιποιοιούμενους
τῶν σπουδαίων ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητάς, ἀπέσταλ-
κά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς
εὐνοίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἰππονίκον συνηθείας· πρέπει
γὰρ τοὺς παῖδας ὡσπερ τῆς οὐσίας οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς
πατρικῆς κληρονομεῖν. (β') Ὅρῳ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῶν συλ-³
λαμβάνουσαν καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον· σὺ
μὲν γὰρ παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχει-
ρῶ, καὶ σοὶ μὲν ἀκμὴ φιλοσοφεῖν, ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας
ἐπανορθῶ. Ὅσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους τοὺς προ-⁴
τρεπτικούς λόγους συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦ-

σιν, οὐ μὴν περί γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν· ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται, μὴ δι' ὧν τὴν δεινότητά τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσουσιν, ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἦθη σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσι, τοσοῦτω μᾶλλον ἐκείνων τοὺς ἀκούοντας ὠφελοῦσιν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι.

- 5 Διόπερ ἡμεῖς οὐ παράκλησιν εὐρόντες ἀλλὰ παραίνεσιν γράψαντες μέλλομέν σοι συμβουλευεῖν, ὧν χρὴ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι καὶ τίνων ἔργων ἀπέχεσθαι καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις ὁμιλεῖν καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν· ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως ἠδυνήθησαν, ἧς οὐδὲν κτῆμα σε-
- 6 μνότερον οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστι. Κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνήλωσεν ἢ νόσος ἐμάρανε, πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν, ἐξουσίαν μὲν τῇ βραθυμίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν· βρώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἐβλαψε, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε,
- 7 ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ταῖς διανοίαις συναυξηθῆ, μόνη μὲν συγγηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστί, τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα δυνατὰ καθιστᾶσα, τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερὰ θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὸν μὲν
- 8 ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἠγουμένη. Ῥάδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστίν ἐκ τε τῶν Ἡρακλέους ἄθλων καὶ τῶν Θησέως ἔργων, οἷς ἢ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικούτου εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων.
- 9 (Υ΄) Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀναμνησθεῖς οἰκεῖον καὶ καλὸν ἕξις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ σοι λεγομένων· οὐ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς οὐδὲ βραθυμῶν διετέ-

λησε τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ
 ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενε. Οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρως
 ἠγάπα, ἀλλ' ἀπέλαυε μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὡς θνητός,
 ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἀθάνατος· οὐδὲ ταπεινῶς
 διώκει τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκαλος ἦν καὶ μεγαλοπρεπῆς
 καὶ τοῖς φίλοις κοινός, καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐτὸν 10
 σπουδάζοντας ἢ τοὺς γένει προσήκοντας· ἠγεῖτο γὰρ εἶναι
 πρὸς ἑταιρίαν πολλῶν κρείττω φύσιν νόμου καὶ τρόπον γένους
 καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης· ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος,
 εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα· ἀλλὰ τὸ μὲν
 ἀκριβὲς αὐτῶν ἐν ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν, δεῖγμα δὲ τῆς 11
 Ἰππονίκου φύσεως νῦν ἐξενηνόχασεν, πρὸς ὃν δεῖ ζῆν σ' ὡσπερ
 πρὸς παράδειγμα, νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἠγησάμενον,
 μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτὴν τῆς πατρῴας ἀρετῆς γιγνόμενον· αἰ-
 σχρὸν γὰρ τοὺς μὲν γραφεῖς ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζῴων,
 τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων·
 ἠγοῦ δὲ μηδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγω- 12
 νιστάς ἀσκεῖν, ὡς σοὶ σκοπεῖν, ὅπως ἐνάμιλλος γενήσῃ τοῖς
 τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασι. Οὕτω δὲ τὴν γνώμην οὐ δυνατὸν
 διατεθῆναι τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρω-
 μένον· τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ
 τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὐξέσθαι πέφυκε· διόπερ ἐγὼ σοι πει-
 ράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι' ὧν ἂν μοι δοκεῖς ἐπιτηδευ-
 μάτων πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις
 ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδοκιμῆσαι.

(δ') Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς μὴ μό- 13
 νον θύων ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένον· ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν
 χρημάτων εὐπορίας σημείον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλο-
 καγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον αἰετὸν μὲν, μάλιστα δὲ
 μετὰ τῆς πόλεως· οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς θεοῖς θύειν
 καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένειν. Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονεῖς, 14

- οἷους ἂν εὐξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας.
 "Ἄσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων μὴ τὰ πρὸς τὴν βίωμην
 ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν· τούτου δ' ἂν ἐπιτύχοις, εἰ λήγῃς
 τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος. Μῆτε γέλωτα προπετῆ στέργε
 μῆτε λόγον μετα θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ
 15 δὲ μακρὸν. "Ἄ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μὴδὲ λέγειν εἶναι
 καλόν. "Ἐθίζε σεαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν ἀλλὰ σύννουν· δι' ἐ-
 κεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις.
 "Ἡγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν [κόσμον] αἰσχύνην, δικαιο-
 σύνην, σωφροσύνην· τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κοσμεῖσθαι τὸ
 16 τῶν νεωτέρων ἦθος. Μηδέποτε μὴδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε
 λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σεαυτῷ συνειδήσεις. Τοὺς
 μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου,
 τοῖς δὲ νόμοις πείθου. Τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης· τέρ-
 17 ψις γὰρ σὺν τῷ καλῷ μὲν ἄριστον, ἄνευ δὲ τούτου κάκιστον.
 Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν
 μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν. "Ἄ-
 παντα δόκει ποιεῖν ὡς μὴδένα λήσων· καὶ γὰρ ἂν παραυτίκα
 κρύψῃς, ὕστερον ὀφθήσει. Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοῖς, εἰ φαί-
 νοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτι-
 18 μῶς. "Ἐὰν ᾖς φιλομαθής, ἔσει πολυμαθής. "Ἄ μὲν ἐπίστασαι,
 ταῦτα διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσ-
 λάμβανε ταῖς ἐπιστήμασι· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν ἀκούσαντα
 χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν
 φίλων μὴ λαβεῖν. Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν
 τῶν λόγων φιληκοῖαν· οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς
 19 εὐρημένα συμβήσεται σοι βραδίως μαθάνειν. "Ἡγοῦ τῶν ἀκου-
 σμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι κτημάτων κρείττω· τὰ μὲν γὰρ
 ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σο-
 φία γὰρ μόνον τῶν κτημάτων ἀθάνατον. Μὴ κατόκνει μακρὰν
 ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλο-

μένους· αἰσχροὺν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν ἔνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν, τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν ἐπὶ τῷ βελτίῳ καταστῆσαι τὴν αὐτῶν διάνοιαν. Τῷ μὲν τρόπῳ 20 γίγνου φιλοπροσήγορος, τῷ λόγῳ δ' εὐπροσήγορος· ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. Ἡδέως μὲν ἔχε πρὸς ἀπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσει, τοῖς δὲ φίλος γενήσει. Τὰς ἐντεύξεις μὴ ποιῶ πυκνάς τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἀπάντων. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐ- 21 κουςίοις, ὅπως ἂν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουςίους ὑπομένειν. Ὑφ' ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχροὺν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης· ἔσει δὲ τοιοῦτος, ἐὰν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς δι' ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις, τῇ δὲ ὀργῇ παραπλησίως ἔχῃς πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς ἑαυτὸν ἀμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσεως, ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, ἐὰν αἰσχροὺν ὑπολάβῃς τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν, ἐν δὲ τοῖς πονηροῖς, ἐὰν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὧν ὑπομιμνήσκῃς. Μᾶλλον τήρει τὰς 22 τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὄρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους. Προσῆκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν. Περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν ἐὰν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοὶ τε τῷ λέγοντι κάκεινοις τοῖς ἀκούουσιν. Ὅρκον ἐπακτὸν προσδέ- 23 χου διὰ δύο προφάσεις, ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχροῦς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων κινδύνων διασφύζων. Ἐνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεῶν ὁμόσης, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλῃς· δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.

- 24 Μηδένα φίλον ποιού, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς, πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Βραδέως μὲν φίλος γίγνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν καὶ πολλοὺς ἐταίρους μεταλλάττειν. Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μήτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἐταίρων θέλει. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἐὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι
- 25 προσποιῇ. Περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακοινοῦ· μὴ τυχῶν μὲν γὰρ οὐδὲν βλαβήσει, τυχῶν δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὸν τρόπον ἐπιστήσει. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἐκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτως ἄριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ προσμένης τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελ-
- 26 τας αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς. Ὅμοίως αἰσχρὸν εἶναι νόμιζε τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιαῖς καὶ τῶν φίλων ἠτᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. Ἀποδέχου τῶν ἐταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας· πολλοὶ γὰρ ἀτυχοῦσι μὲν συνάχθον-
- 27 ται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι. Τῶν ἀπόντων φίλων μέμησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῆς μὴδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν. Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής· ἔστι δὲ φιλοκάλου μὲν τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον. Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτήσιν ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων μὲν, χρῆσθαι δὲ ταῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων· παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσι, ὥσπερ ἂν εἴ τις
- 28 ἵππον κτήσαιτο καλὸν κακῶς ἵππεύειν ἐπιστάμενος. Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν· ἔστι δὲ χρήματα μὲν τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ τοῖς κτᾶσθαι δυναμένοις. Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἔ-

νεκεν, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσσει δύνασθαι καὶ τοῦ φίλω σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι· πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μηδὲν ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζῆτει δὲ τὰ βέλτιστα. Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσης· 29 κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποιεῖ· καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη. Κακοὺς εὖ ποιῶν ὅμοια πείσει τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνας σιτίζουσιν· ἐκεῖναί τε γὰρ τοὺς διδόντας ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν οἷ τε κακοὶ τοὺς ὠφελοῦντας ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι. Μίσει τοὺς κολακεύοντας ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶν- 30 τας· ἀμφοτέροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσιν. Ἐὰν ἀποδέχη τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατον χαριζομένους, οὐχ ἔξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθασμένους. Γίγνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὀμιλητικὸς ἀλλὰ μὴ σεμνός· τὸν μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικῶν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν, τὸν δὲ τῶν ὀμιλητικῶν τρόπον ἅπαντες ἠδέως ὑποφέρουσιν. Ὀμιλητικὸς δ' ἔσει μὴ δύσερις ὢν μηδὲ 31 δυσάρεστος μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνηκος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιάζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἰκῶν, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μηδὲ παρὰ τὰ γελοῖα σπουδάζων, μηδὲ παρὰ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων· τὸ γὰρ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν· μηδὲ τὰς χάριτας ἀχρίστως χαριζόμενος, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, ποιοῦντες μὲν, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες· μηδὲ φιλαίτιος ὢν, βαρὺ γὰρ, μηδὲ φιλεπιτιμητής, παροξυντικὸν γάρ. Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ 32 τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἐὰν δὲ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρὸς, ἐξανίστασο πρὸ μέθης· ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπ' αἴνου διαφθαρεῖ, ταῦτά πάσχει τοῖς ἄρμασι τοῖς τοὺς ἠνιόχους ἀποβλαοῦσιν. ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτόντα τῶν εὐθινοῦντων ἢ τε ψυχὴ πολλά σφάλλεται διαφθαρείσης τῆς διανοίας. Ἄθάνατα μὲν φρόνει τῷ μεγάλῳ ψυχος εἶναι, θνητὰ δὲ τῷ συμ-

- 33 μέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. Ἦγοῦ τὴν παιδείαν τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν, αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας· πολλάκις γὰρ ὦν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τούτων τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδωσαν. Οὓς ἂν βούλη ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθὸν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγελοῦντας· ἀρχὴ γὰρ φιλίας μὲν ἔπαινος, ἔχθρας δὲ ψόγος.
- 34 Βουλευόμενος παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων· τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. Βουλευοῦ μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ἦγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τῶν θεῶν εὐτυχίαν, παρὰ δ' ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν. Περὶ ὧν ἂν αἰσχύνη παρρησιάσασθαι, βούλη δὲ τισι τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις ὡς περὶ ἄλλοτρίου τοῦ πράγματος· οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε διάνοιαν αἰσθήσει καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις.
- 35 Ὅταν ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβούλῳ χρῆσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς τὰ ἑαυτοῦ διψήκησεν· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς περὶ τῶν οἰκείων οὐδέποτε καλῶς βουλευέσεται περὶ τῶν ἄλλοτρίων. Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλευέσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψεις· καὶ γὰρ τῆς ὑγείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς
- 36 ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν. Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἦθη καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι καὶ ζηλοῦν, ὥστε σοι συμβήσεται παρὰ τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὐδόκιμεῖν καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὐνοίαν βεβαιωτέραν ἔχειν. Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις, ἰσχυρότατον μέντοι νόμον ἡγοῦ τὸν ἐκείνων τρόπον. Ὡσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα τὸν
- 37 βασιλέα προσήκει θαυμάζειν. Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς μηδεὶν χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις· ὧν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἀμάρτη,

σοι τὰς αἰτίας ἀνάθησουσιν. Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλ-
λάττου μὴ πλουσιώτερος ἀλλ' ἐνδοξότερος· πολλῶν γὰρ χρη-
μάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Μηδενὶ πονηρῷ
πράγματι μήτε παρίστασο μήτε συνηγόρει· δόξεις γὰρ καὶ
αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷά περ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοη-
θῆς. Παρασκευάζε σεχυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δύνασθαι, ἀνέχου ³⁸
δὲ τὸ ἴσον ἔχων, ἵνα δοκῆς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μὴ δι'
ἀσθένειαν ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν. Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν
ἢ πλοῦτον ἄδικον· τοσοῦτω γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημά-
των, ὅσω τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι
δόξαν παρασκευάζει, κἀκείνων μὲν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστι,
τούτου δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Μηδένα ζήλου ³⁹
τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς με-
τὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας· οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων εἰ μη-
δὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερ-
έχουσι. Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ ⁴⁰
τὴν σεχυτοῦ φρόνησιν ἄσκει· μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς
ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι. Πειρῷ τῷ σώματι μὲν εἶναι
φιλόπονος, τῇ δὲ ψυχῇ φιλόσοφος, ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνη
τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστη τὰ συμφέροντα. Πᾶν ὅ τι ⁴¹
ἂν μέλλης ἐρεῖν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γὰρ ἡ
γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας. Δύο ποιῶν καιροὺς τοῦ λέγειν,
ἡ περὶ ὧν οἶσθα σαφῶς, ἡ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἐν τού-
τοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις
ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν.

Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὕτω γὰρ ⁴²
οὔτ' εὐτυχῶν ἔσει περιχαρῆς οὔτε δυστυχῶν περίλυπος. Χαῖρε
μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, λυποῦ δὲ μετρίως ἐπὶ
τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν, γίγνου δὲ τοῖς ἄλλοις μηδ' ἐν ἐτέ-
ροις ὧν κατάδηλος· ἄτοπον γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις
ἀποκρύπτειν, τὴν δὲ διάνοιαν φανεράν ἔχοντα περιπατεῖν. Μᾶλ- ⁴³
λον εὐλαβοῦ φόγον ἢ κίνδυνον· δεῖ γὰρ εἶναι φοβεράν τοῖς μὲν

φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτήν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν· ἐὰν δέ ποτέ σοι συμβῆ κινδυνεύειν, ζῆται τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχροῦς φήμης· τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι πάντων ἢ πεπρωμένη κατέκρινε, τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἢ φύσις ἀπένειμεν.

- 44 (ε΄) Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων οὐ πρέπει σοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν· οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἅμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν ἐξενεγκεῖν καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν· τὴν μὲν γὰρ τούτων χρεῖαν βραδίως εἰδήσεις, τὸν δὲ μετ' εὐνοίας συμβουλευόντα χιλεπῶς εὐρήσεις· ὅπως οὖν μὴ παρ' ἐτέρου τὰ λοιπὰ ζητῆς, ἀλλ' ἐντεῦθεν ὥσπερ ἐκ ταμείου προφέρῃς, ᾧθήην δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν, ὧν ἔχω σοι συμβουλευεῖν.
- 45 Πολλὴν δ' ἂν τοῖς θεοῖς χάριν σχοίην, εἰ μὴ διαμάρτομι τῆς δόξης, ἧς ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὐρήσομεν ὥσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας ἀλλ' οὐ τοῖς νουθετοῦσι. Σὲ δὲ νομίζω τούναντίον τούτων ἐγνωκέναι, τεκμηρίω χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην παιδείαν φιλοπονίᾳ· τὸν γὰρ αὐτῷ τὰ βέλτιστα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκὸς καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ
- 46 τὴν ἀρετὴν παρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι. Μάλιστα δ' ἂν παροξυνθείης ὀρέγεσθαι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίως ἔχομεν. Ἐν μὲν γὰρ τῷ βραθυμεῖν καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν εὐθύς αἰ λῦπαι ταῖς ἡδοναῖς παραπεπήγασι, τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν καὶ σωφρόνως τὸν αὐτοῦ βίον οἰκονομεῖν αἰετὰς τέρψεις εἰλικρινεῖς καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι· κάκει μὲν πρότερον ἡσθέντες ὕστερον ἐλυπήθησαν, ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἔργοις οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύ-

ομεν, ὡς τῆς τελευτῆς αἴσθησιν λαμβάνομεν· τὰ γὰρ πλεῖστα
τῶν περὶ τὸν βίον οὐ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα ποιούμεν, ἀλλὰ τῶν
ἀποβαινόντων ἕνεκα διαπονοῦμεν. (ζ') Ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τοῖς 48
μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυχόντα πράττειν· εὐθὺς γὰρ τοῦ βί-
ου τοιαύτην πεποίθηται τὴν ὑπόθεσιν· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ
οἶόν τε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν ἢ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττον-
τας· πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ὡς
τοὺς ἐπιεικεῖς μὲν φήσαντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων
διαφέροντας, εἰκότως· ὅπου γὰρ τοὺς τῷ λόγῳ μόνον ψευδο- 49
μένους ἀποδοκιμάζομεν, ἢ πού γε τοὺς τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττου-
μένους φαύλους εἶναι φήσομεν. Δικαίως δ' ἂν τοὺς τοιούτους
ὑπολάβοιμεν μὴ μόνον εἰς αὐτοὺς ἀμαρτάνειν ἀλλὰ καὶ τῆς
τύχης εἶναι προδότας· ἢ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρήματα καὶ δόξαν
καὶ φίλους ἐνεχείρισεν, οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρ-
χούσης εὐδαιμονίας κατέστησαν. Εἰ δὲ δεῖ θνητὸν ὄντα τῆς 50
τῶν θεῶν στοχάσασθαι διανοίας, ἡγοῦμαι κάκεινους ἐπὶ τοῖς
οἰκειοτάτοις μάλιστα δηλῶσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύ-
λους καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων· Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα
καὶ Τάνταλον γεννήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι καὶ πάντες πι-
στεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ
τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Οἷς δεῖ παρα- 51
δείγμασι χρώμενόν σ' ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας καὶ μὴ
μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν ἀλλὰ καὶ τῶν ποιη-
τῶν τὰ βέλτιστα μαρτάνειν καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν εἴ τι χρή-
σιμον εἰρήχασιν ἀναγιγνώσκειν· ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν 52
ὀρώμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ'
ἐκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσαν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς παι-
δείας ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ
τὰ χρήσιμα συλλέγειν· μόλις γὰρ ἂν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμε-
λείας τὰς τῆς φύσεως ἀμαρτίας ἐπικρατήσκειν.

II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

Εἰσαγωγή. Ὅπως ὁ πρὸς Δημόνικον εἶναι συμβουλευτικός, οὕτω καὶ ὁ πρὸς Νικοκλέα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος μὲν περιέχει συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας χρησίμους διὰ πάντα ἄνθρωπον, οὗτος δέ, περιέχων συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Νικοκλῆς πρέπει νὰ ἄρχῃ, εἶναι χρήσιμος διὰ τοὺς ἄρχοντας.

Πρὸς τὸν αὐτὸν Νικοκλέα ἀπέστειλεν ὁ Ἰσοκράτης δύο ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας)· καὶ ὁ μὲν ἐπιγραφόμενος Νικ ο κ λ ῆ ς εἶναι συμβουλευτικός πρὸς τοὺς Σαλαμινίους, ἵνα ὑπακούουν εἰς τὸν βασιλέα των, ὁ δὲ Εὐ α γ ὄ ρ α ς εἶναι ἐγκώμιον τοῦ πατρὸς τοῦ Εὐαγόρου.

- 1 (α') Οἱ μὲν εἰωθότες, ὧ Νικόκλεις, τοῖς βασιλεῦσιν ὑμῖν ἐσθῆτας ἄγειν ἢ χαλκὸν ἢ χρυσὸν εἰργασμένον ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων κτημάτων, ὧν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσιν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖτε, λίαν ἔδοξαν εἶναί μοι καταφανεῖς οὐ δόσιν ἀλλ' ἐμπορίαν ποιούμενοι καὶ πολὺ τεχνικώτερον αὐτὰ πωλοῦντες τῶν
- 2 ὁμολογούντων καπηλεύειν· ἡγησάμην δ' ἂν γενέσθαι ταύτην καλλίστην δωρεάν καὶ χρησιμωτάτην καὶ μάλιστα πρέπουσαν ἐμοί τε δοῦναι καὶ σοὶ λαβεῖν, εἰ δυνηθεῖν ὀρίσαι, ποίων ἐπιτηδευμάτων ὀρεγόμενος καὶ τίνων [ἔργων] ἀπεχόμενος ἄριστ' ἂν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν διοικήσῃς. Τοὺς μὲν γὰρ ἰδιώτας ἐστὶ πολλὰ τὰ παιδεύοντα, μάλιστα μὲν τὸ μὴ τρυφᾶν ἀλλ' ἀναγκάζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἑκάστην βουλευέσθαι
- 3 τὴν ἡμέραν. Ἐπειθ' οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἕκαστοι πολιτευόμενοι τυγχάνουσιν, ἔτι δ' ἡ παρρησία καὶ τὸ φανερωῶς ἐξεῖναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπλήξαι καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἀμαρτίαις. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν ποιητῶν τινες τῶν προγεγενημένων ὑποθήκας ὡς χρῆ ζῆν καταλελοίπασιν· ὥστ'
- 4 ἐξ ἀπάντων τούτων εἰκὸς αὐτοὺς βελτίους γίνεσθαι. Τοῖς

δὲ τυράννοις οὐδὲν ὑπάρχειν τοιοῦτον, ἀλλ' οὓς ἔδει παιδεύεσθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐπειδὴν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσιν, ἀνοουθήτητοι διατελοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων αὐτοῖς οὐ πλησιάζουσιν, οἱ δὲ συνόντες πρὸς χάριν ὁμιλοῦσι. Καὶ γὰρ τοὶ κύριοι γιγνόμενοι καὶ χρημάτων πλείστων καὶ πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς ἀφορμαῖς πεποιθήκασιν ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν, πότερόν ἐστιν ἄξιον ἐλέσθαι τὸν βίον τὸν τῶν ἰδιωτευόντων μὲν, ἐπεικῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννευόντων· ὅταν μὲν γὰρ ἀπαβλέψωσιν εἰς τὰς τιμὰς καὶ τοὺς πλοῦτους καὶ τὰς δυναστείας, ἰσοθέους ἅπαντες νομίζουσι τοὺς ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντας· ἐπειδὴν δ' ἐνθυμηθῶσι τοὺς φόβους καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ διεξιόντες ὀρῶσι τοὺς μὲν ὑφ' ὧν ἤκιστα χρῆν διεφθαρμένους, τοὺς δ' εἰς τοὺς οἰκειοτάτους ἐξαμαρτεῖν ἠναγκασμένους, τοῖς δ' ἀμφοτέρα ταῦτα συμβεβηκότα, πάλιν ὀπωσοῦν ζῆν ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ἢ μετὰ τοιοῦτων συμφορῶν ἀπάσης τῆς Ἀσίας βασιλεύειν. Ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ταραχῆς αἰτιὸν ἐστίν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὥσπερ ἱερωσύνην πικρὸς ἀνδρὸς εἶναι νομίζουσιν, ὃ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μέγιστόν ἐστι καὶ πλείστης προνοίας δεόμενον.

(β') Καθ' ἐκάστην μὲν οὖν τὴν πράξιν, ἐξ ὧν ἂν τις μάλιστα δύναίτο κατὰ τρόπον διοικεῖν καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττειν, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγειν, τῶν αἰεὶ παρόντων ἔργων ἐστὶ συμβουλευεῖν· καθ' ὅλων δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὧν χρῆστοι γίνεσθαι καὶ περὶ ἃ δεῖ διατρίβειν, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν. Εἰ μὲν οὖν ἔσται τὸ δῶρον ἐξεργασθὲν ἄξιον τῆς ὑποθέσεως, χαλεπὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνιδεῖν· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν μετὰ μέτρου ποιημάτων καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων ἔτι μὲν ἐν ταῖς διανοίαις ὄντα τῶν συντιθέντων μεγάλας τὰς προσδοκίας παρέσχεν, ἐπιτελεσθέντα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδειχθέντα πολὺ καταδεστέραν τὴν δόξαν τῆς ἐλπίδος ἔλαβεν.

8 οὐ μὴν ἀλλὰ τό γ' ἐπιχείρημα καλῶς ἔχει, τὸ ζητεῖν τὰ παρα-
 λειμμένα καὶ νομοθετεῖν ταῖς μοναρχίαις· οἱ μὲν γὰρ τοὺς
 ιδιώτας παιδεύοντες ἐκείνους μόνον ὠφελοῦσιν· εἰ δέ τις τοὺς
 κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειεν, ἀμφοτέρους
 ἂν ὀνήσειε, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας καὶ τοὺς ὑπ' αὐ-
 τοῖς ὄντας· τοῖς μὲν γὰρ ἂν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς
 δὲ τὰς πολιτείας πραοτέρας ποιήσειεν.

9 (γ') Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, τί τῶν βασιλευόντων
 ἔργον ἐστίν· ἂν γὰρ ἐν κεφαλαίοις τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πρά-
 γματος καλῶς περιλάβωμεν, ἐνταῦθ' ἀποβλέποντες ἄμεινον
 καὶ περὶ τῶν μερῶν ἐροῦμεν. Οἶμαι δὴ πάντας ἂν ὁμολογήσαι
 προσήκειν αὐτοῖς πόλιν δυστυχοῦσαν παῦσαι καὶ καλῶς πράτ-
 τουσαν διαφυλάξαι καὶ μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιήσαι· τὰ γὰρ
 ἄλλα τὰ συμπίπτοντα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκάστην τούτων ἕνεκα
 10 πρακτέον ἐστί. Καὶ μὴν ἐκεῖνό γε φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα
 δυνησομένους καὶ περὶ τηλικούτων βουλευομένους μὴ βραθυ-
 μεῖν μηδ' ἀμελεῖν ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φρονιμώτερον διαχεί-
 σονται τῶν ἄλλων· δέδεικται γάρ, ὅτι τοιαύτας τὰς βασιλείας
 11 ἔξουσιν, οἷας περ ἂν τὰς αὐτῶν γνώμας παρασκευάσωσιν.
 "Ὡστ' οὐδενὶ τῶν ἀσκητῶν οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν
 ὡς τοῖς βασιλεύουσι τὴν ψυχὴν τὴν αὐτῶν· ἅπασαι γὰρ αἱ
 πανηγύρεις οὐδ' ἐν μέρος τιθέασιν τούτων τῶν ἄθλων, περὶ ὧν
 ὑμεῖς καθ' ἐκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν.

(δ') Ὡν ἐνθυμούμενον χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως,
 ὅσον περ ταῖς τιμαῖς τῶν ἄλλων προέχεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς
 12 ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις. Καὶ μὴ νόμιζε τὴν ἐπιμέλειαν ἐν μὲν
 τοῖς ἄλλοις πράγματι χρησίμην εἶναι, πρὸς δὲ τὸ βελτίους ἡ-
 μᾶς καὶ φρονιμωτέρους γίνεσθαι μηδεμίαν δύναμιν ἔχειν μη-
 δὲ καταγνῶς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν, ὡς περὶ
 μὲν τὰ θηρία τέχνας εὐρήκαμεν, αἷς αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμεροῦ-
 μεν καὶ πλείονος ἀξίας ποιοῦμεν, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς οὐδὲν ἂν πρὸς

ἀρετὴν ὠφελήσασιν, ἀλλ' ὡς καὶ τῆς παιδείσεως καὶ τῆς ἐπιμελείας μάλιστα δυναμένης τὴν ἡμετέραν φύσιν εὐεργετεῖν, 13 οὕτω διάχεισο τὴν γνώμην, καὶ τῶν τε παρόντων τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίαζε καὶ τῶν ἄλλων, οὓς ἂν δύνῃ, μεταπέμψου, καὶ μήτε τῶν ποιητῶν τῶν εὐδοκίμωντων μήτε τῶν σοφιστῶν μηδενὸς οἴου δεῖν ἀπείρωσ ἔχειν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκροατῆς γίγνου, τῶν δὲ μαθητῆς, καὶ παρασκευάζε σαυτὸν τῶν μὲν ἐλαττόνων κριτὴν, τῶν δὲ μειζόνων ἀγωνιστὴν. Διὰ γὰρ τούτων τῶν γυμνασίων τάχιστ' ἂν γένοιο τοιοῦτος, οἷον ὑπεθέμεθα δεῖν εἶναι τὸν ὀρθῶς βασιλεύοντα καὶ τὴν πόλιν ὡς χρὴ διοικήσονται. Μάλιστα δ' ἂν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρακληθείης, εἰ δεινὸν 14 ἠγήσαιο τοὺς χεῖρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττειν· ὅσα γὰρ ἂν ἐρρωμενεστέρως τὴν τῶν ἄλλων ἀνοιαν ἀτιμάσῃς, τοσοῦτω μᾶλλον τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἀσκήσεις.

(ε') Ἄρχεσθαι μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλλοντάς τι 15 τῶν δεόντων ποιήσῃς, πρὸς δὲ τούτοις φιλόπρωπον εἶναι δεῖ καὶ φιλόπολιν· οὔτε γὰρ ἵππων οὔτε κυνῶν οὔτ' ἀνδρῶν οὔτ' ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἷόν τε καλῶς ἄρχειν, ἂν μὴ τις χαίρη τούτοις, ὧν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Μελέτω 16 σοι τοῦ πλήθους καὶ περὶ παντὸς ποιῶν κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν, γιγνώσκων, ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν αὐταὶ πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν, αἵτινες ἂν ἄριστα τὸ πλῆθος θεραπεύωσι. Καλῶς δὲ δημαγωγῆσεις, ἂν μήθ' ὑβρίζειν τὸν ὄχλον ἕξ μῆθ' ὑβριζόμενον περιορᾷς, ἀλλὰ σκοπῆς, ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἔξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικήσονται· ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας ἐστίν.

(ς') Τῶν προσταγμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων κίνει 17 καὶ μετατίθει τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα, καὶ μάλιστα μὲν εὐρετῆς γίγνου τῶν βελτίστων, εἰ δὲ μὴ, μιμοῦ τὰ παρὰ τοῖς ἄλ-

- λοις ὀρθῶς ἔχοντα. Ζήτηι νόμους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους καὶ συμφέροντας καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους, πρὸς δὲ τούτοις οἵτινες τὰς μὲν ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις ὡς οἷόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιοῦσι· ταῦτα γὰρ
- 18 ἅπαντα προσεῖναι δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις. Τὰς μὲν ἐργασίας αὐτοῖς καθίστη κερδαλέας, τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους, ἵνα τὰς μὲν φεύγῃσι, πρὸς δὲ τὰς προθυμότερον ἔχῃσι. Τὰς κρίσεις ποιῶν περὶ ὧν ἂν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι μὴ πρὸς χάριν μηδ' ἐναντίας ἀλλήλαις, ἀλλ' αἰεὶ ταῦτά περὶ τῶν αὐτῶν γίγνωσκε· καὶ γὰρ πρέπει καὶ συμφέρει τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀκινήτως ἔχειν περὶ τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νό-
- 19 μους τοὺς καλῶς κειμένους. Οἶκει τὴν πόλιν ὁμοίως ὥσπερ τὸν πατρῶον οἶκον ταῖς μὲν κατασκευαῖς λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς, ταῖς δὲ πράξεσιν ἀκριβῶς, ἔν' εὐδοκιμῆς ἅμα καὶ διαρκῆς. Τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐπιδείκνυσο μηδ' ἐν μιᾷ τῶν πολυτελειῶν τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων ἀλλ' ἐν τε τοῖς προειρημένοις καὶ τῷ κάλλει τῶν κτημάτων καὶ ταῖς τῶν φίλων εὐεργεσίαις· τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῶν τε σοὶ παραμενεῖ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πλείονος ἄξια τῶν δεδαπανημένων καταλείψεις.
- 20 Τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποιεῖ μὲν ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν, ἡγοῦ δὲ θῦμα τοῦτο κάλλιστον εἶναι καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἂν ὡς βέλτιστον καὶ δικαιοτάτον σαυτὸν παρέχῃς· μᾶλλον γὰρ ἐλπίς τοὺς τοιοῦτους ἢ τοὺς ἱερεῖς πολλὰ καταβάλλοντας πράξειν τι παρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν. (Ζ') Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς [τῶν φίλων] τοὺς οἰκειοτάτους, ταῖς δ' ἀληθείαις αὐταῖς
- 21 τοὺς εὐνουστάτους. Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τὴν τε τῶν φίλων ἀρετὴν καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὐνοϊαν· καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν· διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ σφῆζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ' ἂν τις δύναίτο. Κήδου τῶν οἴκων τῶν πολιτικῶν καὶ νόμιζε καὶ τοὺς δαπανῶντας ἀπὸ

τῶν σῶν ἀναλίσκειν καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν· ἄπαντά γάρ τὰ τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν οἰκεῖα τῶν καλῶς βασιλευόντων ἐστὶ. Διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ἀλήθειαν οὕτω φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους μᾶλλον ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὄρκους. Ἄπασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν παρέχε καὶ πρὸς τὰ συμβόλαια νόμιμον, περὶ πλείστου δὲ πειοῦ τῶν ἀφικνουμένων μὴ τοὺς σοὶ δωρεὰς ἀγούτας ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιοῦντας· τιμῶν γὰρ τοὺς τοιοῦτους μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις. Τοὺς πολλοὺς φόβους ἐξαίρει τῶν πολιτῶν καὶ μὴ βούλου περιδεεῖς εἶναι τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας· ὅπως γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους πρὸς σαυτὸν διαθῆς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἔξεις. Ποίει μὲν μηδὲν μετ' ὀργῆς, δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν σοι καιρὸς ᾖ. Δεινὸς μὲν φαίνου τῷ μηδὲν σε λανθάνειν τῶν γιγνομένων, πρᾶος δὲ τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἀμαρτανομένων.

Ἄρχικὸς εἶναι βούλου μὴ χαλεπότητι μηδὲ τῷ σφόδρα κολάζειν ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἄμεινον αὐτῶν σὲ βουλευεσθαι. Πολεμικὸς μὲν ἴσθι ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηγικὸς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτεῖν. Οὕτως ὁμίλει τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἡττους, ὥσπερ ἂν τὰς κρείττους πρὸς ἑαυτὸν ἀξιῶσεις. Φιλονίκει μὴ περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ ὧν κρατήσαντί σοι μέλλοι συνοίσειν. Φαύλους ἡγοῦ μὴ τοὺς συμφερόντως ἡττωμένους ἀλλὰ τοὺς μετὰ βλάβης περιγιγνομένους. Μεγαλόφρονας νόμιζε μὴ τοὺς μείζω περιβαλλομένους, ὧν οἱοί τ' εἰσὶ κατασχεῖν, ἀλλὰ τοὺς καλῶν μὲν ἐφιεμένους, ἐξεργάζεσθαι δὲ δυναμένους, οἷς ἂν ἐπιχειρῶσι. Ζήλου μὴ τοὺς μεγίστην ἀρχὴν κησαμένους ἀλλὰ τοὺς ἄριστα τῇ παρουσίᾳ χρησαμένους καὶ νόμιζε τελέως εὐδαιμονήσειν, οὐκ ἔαν πάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβον καὶ κινδύνων καὶ καχίας ἀρξῆς, ἀλλ' ἂν τοιοῦτος ὧν, οἷον χρέη, καὶ πράττων ὥσπερ ἐν τῷ

παρόντι μετρίων ἐπιθυμῆς καὶ μηδενὸς τούτων ἀτυχῆς.

- 27 (η') Φίλους κτῶ μὴ πάντας τοὺς βουλομένους ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας, μηδὲ μεθ' ὧν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄριστα τὴν πόλιν διοικήσεις. Ἀκριβεῖς ποιού τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδώς, ὅτι πάντες οἱ μὴ σοὶ πλησιάσαντες ὁμοίον σε τοῖς χρωμένοις εἶναι νομοῖσι. Τοιούτους ἐφίστη τοῖς πράγμασι τοῖς μὴ διὰ σοῦ γιγνομένοις, ὡς
- 28 αὐτὸς τὰς αἰτίας ἔξων, ὧν ἂν ἐκεῖνοι πράξωσι. Πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς ἅπαν ὅ τι ἀνλέγῃς ἢ ποιῆς ἐπαινοῦντας ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἀμαρτανόμενοις ἐπιτιμῶντας. Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονούσιν, ἵνα, περὶ ὧν ἂν ἀμφιγνοῆς, ἔχῃς τοὺς συνδοκιμάσοντας. Διόρα καὶ τοὺς τέγγη κολακεύοντας καὶ τοὺς μετ' εὐνοίας θεραπεύοντας, ἵνα μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. Ἄκουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἅμα τοὺς τε λέγοντας, ὅποιοί τινές εἰσι, καὶ περὶ ὧν ἂν λέγωσι. Ταῖς αὐταῖς κόλαζε ζημίαις τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας, αἷσπερ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας.
- 29 Ἄρχε σαυτοῦ μηδὲν ἤττον ἢ τῶν ἄλλων, καὶ τοῦθ' ἡγοῦ βασιλικώτατον, ἂν μηδεμιᾶ δουλεύῃς τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ κρατῆς τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν. Μηδεμίαν συνουσίαν εἰκῆ προσδέχου μηδ' ἀλογίστως, ἀλλ' ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν, ἐξ ὧν αὐτὸς τ' ἐπιδώσεις καὶ
- 30 τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις. (θ') Μὴ φαίνου φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἀ καὶ τοῖς κακοῖς διαπράξασθαι δυνατὸν ἐστίν, ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ μέγα φρονῶν, ἧς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. Νόμιζε τῶν τιμῶν ἀληθεστάτας εἶναι μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ μετὰ δέους γιγνομένας, ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς ὄντες μᾶλλον σοὶ τὴν γνώμην ἢ τὴν τύχην θαυμάζωσι. Λάνθανε μὲν, ἦν ἐπὶ τῷ σοὶ συμβῆ τῶν φαύλων χαίρειν, ἐνδείκνυσο δὲ περὶ τὰ μέγιστα σπουδάζων. Μὴ τοὺς μὲν
- 31 ἄλλους ἀξίου κοσμίως ζῆν, τοὺς δὲ βασιλέας ἀτάκτως, ἀλλὰ

τὴν σαυτοῦ σωφροσύνην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη, γι-
 γνώσκων, ὅτι τὸ τῆς πόλεως ὅλης ἦθος ὁμοιοῦται τοῖς ἄρχου-
 σι. Σημεῖον ἔστω σοι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἂν τοὺς ἀρχο-
 μένους ὁρᾷς εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους γιγνομένους
 διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν. Περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλὴν ἢ ³²
 πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶ καταλιπεῖν· ὁ μὲν γὰρ θνητός, ἡ δ'
 ἀθάνατος, καὶ δόξη μὲν χρήματα κτητά, δόξα δὲ χρημάτων
 οὐκ ὠνητή, καὶ τὰ μὲν καὶ φαύλοις παραγίγνεται, τὴν δ' οὐχ
 οἶόν τ' ἄλλ' ἢ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι. Τρύφα μὲν ἐν ταῖς
 ἐσθῆσι καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις, καρτέρει δ' ὡς χρῆ
 τοὺς βασιλεύοντας ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἔν' οἱ μὲν
 ὀρῶντες διὰ τὴν ὄψιν ἄξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἶναι νομίζωσιν, οἱ
 δὲ συνόντες διὰ τὴν τῆς ψυχῆς βίωμην τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώ-
 μην ἔχωσιν. Ἐπισκόπει τοὺς λόγους αἰεὶ τοὺς σαυτοῦ καὶ ³³
 τὰς πράξεις, ἔν' ὡς ἐλαχίστοις ἀμαρτήμασι περιπίπτῃς. Κρά-
 τιστον μὲν γὰρ τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν τυγχάνειν, ἐπειδὴ δὲ
 δυσκαταμαθῆτως ἔχουσιν, ἐλλείπειν αἰροῦ καὶ μὴ πλεονάζ-
 ζειν· αἱ γὰρ μετριότητες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις ἢ ταῖς ὑπερ-
 βολαῖς ἔνεισιν. (1') Ἄστειος εἶναι πειρῶ καὶ σεμνός· τὸ μὲν ³⁴
 γὰρ τῇ τυραννίδι πρέπει, τὸ δὲ πρὸς τὰς συνουσίας ἀρμόττει.
 Χαλεπώτατον δὲ τοῦτο πάντων ἐστὶ τῶν προσταγμάτων· εὐ-
 ρήσεις γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς μὲν σεμννομένους ψυχροὺς
 ὄντας, τοὺς δὲ βουλομένους ἀστείους εἶναι ταπεινοὺς φαινο-
 μένους. Δεῖ δὲ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις,
 τὴν δὲ συμφορὰν τὴν ἑκατέρᾳ προσοῦσαν διαφεύγειν. Ὅτι ἂν ³⁵
 ἀκριβῶσαι βουλευθῆς, ὧν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασι-
 λέας, ἐμπειρία μέθιθι καὶ φιλοσοφία· τὸ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν
 τὰς ὁδοὺς σοι δείξει, τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι
 δύνασθαι σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει.

Θεώρει τὰ γιγνόμενα καὶ τὰ συμπίπτοντα καὶ τοῖς ἰδιώ-
 ταις καὶ τοῖς τυράννοις· ἂν γὰρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς,

- 36 ἄμεινον περὶ τῶν μελλόντων βουλευέσει. Δεινὸν ἡγοῦ τῶν μὲν ἰδιωτῶν τινὰς ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι, τοὺς δὲ βασιλέας μὴ τολμαῖν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκιμήσουσι. Βούλου τὰς εἰκόνας τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν. Μάλιστα μὲν πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ σαυτῶ καὶ τῇ πόλει
- 37 διαφυλάττειν· ἦν δ' ἀναγκασθῆς κινδυνεύειν, αἰροῦ τεθνάναι καλῶς μᾶλλον ἢ ζῆν αἰσχροῶς. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας καὶ φρόντιζ', ὅπως μηδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης πράξεις. (ια')
- Μὴ περιίδης τὴν σαυτοῦ φύσιν ἅπασαν ἅμα διαλυθεῖσαν· ἀλλ' ἐπειδὴ θνητοῦ σώματος ἔτυχες, πειρῶ τῆς
- 38 ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν. Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεισθῆς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν. "Ἄττ' ἂν σοι λογιζομένῳ φαίνεται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει. Ὡν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις. Ἄ τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἂν συμβουλευέσῃς, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν
- 39 ἀξίου. Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζήτηί βελτίῳ τούτων. Σοφούς νόμιζε μὴ τοὺς ἀκριβῶς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας ἀλλὰ τοὺς εὖ περὶ τῶν μεγάλων λέγοντας· μηδὲ τοὺς τοῖς μὲν ἄλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχνουμένους, αὐτοὺς δ' ἐν πολλαῖς ἀπορίαις ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μέτρια μὲν περὶ αὐτῶν λέγοντας, ὁμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ἀνθρώποις δυναμένους, καὶ μὴ διαταραττομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς, ἀλλὰ καλῶς καὶ μετρίως καὶ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς εὐτυχίας φέρειν
- 40 ἐπισταμένους. (ιβ')
- Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πολλὰ τῶν λεγομένων ἐστίν, ἃ καὶ σὺ γινώσκεις. Οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο παρέλαθεν, ἀλλ' ἠπιστάμην, ὅτι τοσοῦτων ὄντων τὸ πλῆθος καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν τι τούτων εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἑτέρους ποιῶντας ἐοράκασιν, οἱ δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες. Ἄλλὰ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς λόγοις χρῆ
- 41 τούτοις [τῶν ἐπιτηδευμάτων] ζητεῖν τὰς καινότητας, ἐν οἷς

οὔτε παράδοξον οὔτ' ἄπιστον οὔτ' ἔξω τῶν νομιζομένων οὐδὲν ἔξεστιν εἰπεῖν, ἀλλ' ἠγεῖσθαι τοῦτον χαριέστατον, ὅς ἂν τῶν διεσπαρμένων ἐν ταῖς τῶν ἄλλων διανοίαις ἀθροῖσαι πλεῖστα δυνηθῆ καὶ φράσαι κάλλιστα περὶ αὐτῶν. Ἐπεὶ κάκεινό μοι πρόδηλον ἦν, ὅτι τὰ συμβουλευόντα καὶ τῶν ποιημάτων καὶ τῶν συγγραμμάτων χρησιμώτατα μὲν ἅπαντες νομίζουσιν, οὐ μὴν ἡδιστα γ' αὐτῶν ἀκούουσιν, ἀλλὰ πεπόνθασιν ὕπερ πρὸς τοὺς νουθετοῦντας· καὶ γὰρ ἐκείνους ἐπαινοῦσι μὲν, πλησιάζειν δὲ βούλονται τοῖς συνεξαμαρτάνουσιν ἀλλ' οὐ τοῖς ἀποτρέπουσι. Σημεῖον δ' ἂν τις ποιήσαιτο τὴν Ἡσιόδου καὶ Θεόγνιδος καὶ Φωκυλίδου ποιήσιν· καὶ γὰρ τούτους φασὶ μὲν ἀρίστους γεγενῆσθαι συμβούλους τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ταῦτα δὲ λέγοντες αἰροῦνται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοίαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις. Ἐτι δ' εἴ τις ἐκλέξειε τῶν προεχόντων ποιητῶν τὰς καλουμένας γνώμας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνοι μάλιστα ἐσπούδασαν, ὁμοίως ἂν καὶ πρὸς ταύτας διαθεῖεν· ἡδίων γὰρ ἂν κωμωδίας τῆς φαυλοτάτης ἢ τῶν οὕτω τεχνικῶς πεποιημένων ἀκούσειαν. (ιγ') Καὶ τί δεῖ καθ' ἐν λέγοντα διατρίβειν· ὅλως γὰρ εἰ θέλομεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τὰς τῶν ἀνθρώπων, εὐρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν οὔτε τῶν σιτίων χαίροντας τοῖς ὑγιεινοτάτοις οὔτε τῶν ἐπιτηδεύματων τοῖς καλλίστοις οὔτε τῶν πραγμάτων τοῖς βελτίστοις οὔτε τῶν μαθημάτων τοῖς ὠφελιμωτάτοις, ἀλλὰ παντάπασιν ἐναντίας τῷ συμφέροντι τὰς ἡδονὰς ἔχοντας, καὶ δοκοῦντας καρτερικοὺς καὶ φιλοπόνους εἶναι τοὺς τῶν δεόντων τι ποιούντας· ὥστε πῶς ἂν τις τοῖς τοιούτοις ἢ παραινῶν ἢ διδάσκων ἢ χρησίμῳ τι λέγων ἀρέσειεν; οἱ πρὸς τοῖς εἰρημένους φθονοῦσι μὲν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἀπλοῦς δ' ἠγοῦνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας, οὕτω δὲ τὰς ἀληθείας τῶν πραγμάτων φεύγουσιν, ὥστ' οὐδὲ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἴσασιν, ἀλλὰ λυποῦνται μὲν περὶ τῶν ἰδίων λογιζόμενοι, χαίρουσι δὲ περὶ τῶν ἄλλοτρίων

διαλεγόμενοι, βούλονται δ' ἂν τῷ σώματι κακοπαθῆσαι μάλ-
 λον ἢ τῇ ψυχῇ πονῆσαι καὶ σκέψασθαι περὶ τινος τῶν ἀναγ-
 47 καίων· εὔροι δ' ἂν τις αὐτοὺς ἐν μὲν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνου-
 σίαις ἢ λοιδοροῦντας ἢ λοιδορουμένους, ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις οὐ
 βουλευομένους ἀλλ' εὐχομένους. Λέγω δ' οὐ καθ' ἀπάντων ἀλ-
 48 λά κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὄντων. Ἐκεῖνο δ' οὖν φα-
 νερόν, ὅτι δεῖ τοὺς βουλομένους ἢ ποιεῖν ἢ γράφειν τι κεχα-
 ρισμένον τοῖς πολλοῖς μὴ τοὺς ὠφελιμωτάτους τῶν λόγων ζη-
 τεῖν ἀλλὰ τοὺς μυθωδιστάτους· ἀκούοντες μὲν γὰρ τῶν τοιού-
 των χαίρουσι, θεωροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀμίλλας
 ψυχαγωγοῦνται. Διὸ καὶ τὴν Ὀμήρου ποίησιν καὶ τοὺς πρῶ-
 τους εὐρόντας τραγωδίαν ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι κατιδόντες τὴν
 φύσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀμφοτέροις ταῖς ιδέαις ταύταις κα-
 49 τεχρήσαντο πρὸς τὴν ποίησιν. Ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς
 πολέμους τοὺς τῶν ἡμιθέων ἐμυθολόγησεν, οἱ δὲ τοὺς μύθους
 εἰς ἀγῶνας καὶ πράξεις κατέστησαν, ὥστε μὴ μόνον ἀκου-
 στοὺς ἡμῖν ἀλλὰ καὶ θεατοὺς γενέσθαι. Τοιούτων οὖν παρα-
 δειγμάτων ὑπαρχόντων δέδεικται τοῖς ἐπιθυμοῦσι τοὺς ἀκρο-
 ωμένους ψυχαγωγεῖν, ὅτι τοῦ μὲν νουθετεῖν καὶ συμβουλεύειν
 ἀφεκτέον, τὰ δὲ τοιαῦτα λεκτέον, οἷς ὀρώσι τοὺς ὄχλους μά-
 λιστα χαίροντας.

50 (ιδ') Ταῦτα δὲ διήλθον ἡγούμενος σὲ δεῖν, τὸν οὐχ ἕνα
 τῶν πολλῶν ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώ-
 μην ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων μηδὲ
 τοὺς εὖ φρονοῦντας τῶν ἀνθρώπων ταῖς ἡδοναῖς κρίνειν, ἀλλ'
 51 ἐπὶ τῶν χρησίμων αὐτοὺς δοκιμάζειν, ἄλλως τ' ἐπειδὴ περὶ
 μὲν τῶν γυμνασίων τῶν τῆς ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν οἱ περὶ τὴν
 φιλοσοφίαν ὄντες καὶ φασιν οἱ μὲν διὰ τῶν ἐριστικῶν λόγων,
 οἱ δὲ διὰ τῶν πολιτικῶν, οἱ δὲ δι' ἄλλων τινῶν φρονιμωτέρους
 ἕσσεσθαι τοὺς αὐτοῖς πλησιάζοντας, ἐκεῖνο δὲ πάντες ὁμολο-
 γοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον ἐξ ἐκάστου τούτων

φαίνεσθαι βουλευέσθαι δυνάμενον. Χρή τοίνυν ἀφέμενον τῶν ⁵²
 ἀμφισβητουμένων ἐπὶ τοῦ συνομολογουμένου λαμβάνειν αὐ-
 τῶν τὸν ἔλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καιρῶν θεωρεῖν
 συμβουλευοντας, εἰ δὲ μή, καὶ καθ' ὅλων τῶν πραγμάτων
 λέγοντας. Καὶ τοὺς μὲν μηδὲν γινώσκοντας τῶν δεόντων
 ἀποδοκίμαζε· δῆλον γάρ, ὡς ὁ μηδὲν ὄν αὐτὸς χρήσιμος οὐδ'
 ἂν ἄλλον φρόνιμον ποιήσῃε· τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας καὶ δυ- ⁵³
 ναμένους ὄραν πλέον τι τῶν ἄλλων περὶ πολλοῦ ποιοῦ καὶ θε-
 ράπτει, γινώσκων, ὅτι σύμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατος καὶ
 τυραννικώτατος ἀπάντων τῶν κτημάτων ἐστίν· ἡγοῦ δὲ τού-
 τος μεγίστην σοὶ ποιεῖν τὴν βασιλείαν, οὔτινες ἂν τὴν διά-
 νοιαν τὴν σὴν πλεῖστ' ὠφελῆσαι δυνηθῶσιν.

(ιε') Ἐγὼ μὲν οὖν ἂν τε γινώσκω παρήνεκα καὶ τιμῶ σε ⁵⁴
 τούτοις, οἷς τυγχάνω δυνάμενος. Βούλου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους,
 ὅπερ εἶπον ἀρχόμενος, μὴ τὰς εἰθισμένας ἄγειν σοὶ δωρεάς,
 ἃς ὑμεῖς πολὺ πλείονας ἀγοράζετε παρὰ τῶν διδόντων ἢ
 παρὰ τῶν πωλούντων, ἀλλὰ τοιαύτας, αἷς καὶν σφόδρα χρῆ
 καὶ μηδεμίαν ἡμέραν διαλείπῃς οὐ κατατρίψῃς, ἀλλὰ μεί-
 ζους καὶ πλείονος ἀξίας ποιήσεις.

III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Εἰσαγωγή. Ὁ λόγος οὗτος χαρακτηρίζεται ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Ἰσοκράτους (§§ 8 καὶ 11) ὡς ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς ἐξέμνησιν τῆς ἀρετῆς ἀποθανόντος συγχρόνου ἀνδρὸς διὰ πανηγυρικοῦ λόγου. Ὑπόθεσις τοῦ παρόντος λόγου εἶναι ὁ βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου Εὐαγόρας (405 - 375 π.Χ.). Οὗτος ἐγεννήθη μακρὰν τῆς Σαλαμῖνος, διότι τὴν ἀρχὴν κατεῖχε τότε ἄρπαξ τις ἔλθων ἐκ Φοινίκης. Ἄλλ' εὐθὺς ὡς ἤλθεν εἰς ἡλικίαν, κατέβαλε τὸν τύραννον καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῶν πατέρων του (405 π.Χ.). Ἀμέσως τότε ἐφρόντισε νὰ προαγάγῃ τὴν πόλιν ἢ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἢ ναυτιλία ἐνεψυχώθησαν, ἢ δὲ ἐκ τούτων οἰκονομικὴ εὐπορία ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Εὐαγόραν νὰ προαγάγῃ καὶ τὰ στρατιωτικά. Τόσον δὲ ἰσχυρὸς ἐγένεν, ὥστε τὸ 396 π.Χ., ἐπωφελοῦμενος ἐκ τοῦ πολέμου τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ὑπαγάγῃ ὅλην τὴν Κύπρον εἰς τὸ κράτος του. Πράγματι ἐντὸς ὀλίγου ὄχι μόνον ἡ Κύπρος ἀλλὰ καὶ πολλαὶ πόλεις τῆς Φοινίκης ὑπήκουον εἰς αὐτόν.

Ἄλλὰ ἐπῆλθεν ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κύπρος ὑπήγετο εἰς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν (387 π.Χ.). Ὁ Εὐαγόρας ὁμως δὲν ἀναγνωρίζει αὐτήν· διὰ τοῦτο ἐξεστράγη πόλεμος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Περσῶν. Κατ' ἀρχάς ὁ Εὐαγόρας ἐνίκησε τοὺς Πέρσας, ἀλλὰ κατόπιν ἐπολιορκήθη εἰς τὴν Σαλαμίνα ὑπὸ τῶν στήρατηγῶν τοῦ βασιλέως Ὀρόντα καὶ Τιριβάζου. Ὁ Εὐαγόρας ἀντέστη ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχε νὰ εἰρηνεύσῃ ὡς ἴσος μὲ τὸν μέγαν βασιλέα, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ διατηρήσῃ μὲν τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ ὅλας τὰς κτήσεις του. Ἡ διὰ τοὺς Πέρσας αἰσχυρὰ αὐτῇ συνθήκῃ ἐγένε τὸ 385 π.Χ.

Δέκα ἔτη βραδύτερον, ἤτοι τὸ 375 π.Χ., ἐδολοφονήθη ὑπὸ τινος δούλου του, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱὸς του Νικοκλῆς, ὁ σποῖος ἐπιθυμῶν νὰ τιμίσῃ τὸν πατέρα του προέτρεψε τὸν Ἰσοκράτη νὰ γράψῃ τὸ ἐπικήδειον τοῦτο ἐγκώμιον.

1 (α') Ὁρῶν, ὦ Νικόκλεις, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πα-

πρὸς οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων ἀλλὰ καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἔτι δὲ πρὸς τοῦτοις ἵππων τε καὶ τριήρων ἀμίλλαις, καὶ λείποντ' οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ὑπερβολήν, ἡγησάμην Εὐαγόραν, εἴ τις ἐστὶν αἰσθησις τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εὐμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν ὄρωντα τὴν γε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διελθεῖν τῶν ἐκεῖνῳ πεπραγμένων· εὐρήσομεν γὰρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖσθαι βουλομένους ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν εὐκλεῶς αἰρουμένους, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς δόξης ἢ τοῦ βίου σπουδάζοντας, καὶ πάντα ποιῶντας, ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν. Αἱ μὲν οὖν δαπάναι τῶν μὲν τοιούτων οὐδὲν ἐξεργάζονται, τοῦ δὲ πλοῦτου σημεῖόν εἰσιν· οἱ δὲ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀγωγίας ὄντες, οἱ μὲν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς τέχνας ἐπιδειξάμενοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐντιμοτέρους κατέστησαν· ὁ δὲ λόγος εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἐκεῖνου πράξεις, αἰμίνηστον ἂν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειεν.

(β') Ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαινεῖν τοὺς ἐφ' αὐτῶν ἀνδρας ἀγαθοὺς γεγενημένους, ἵν' οἱ τε δυνάμενοι τὰ τῶν ἄλλων ἔργα κοσμεῖν ἐν εἰδόσι ποιούμενοι τοὺς λόγους ταῖς ἀληθείαις ἐχρῶντο περὶ αὐτῶν, οἱ τε νεώτεροι φιλοτιμοτέρως διέκειντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, εἰδότες, ὅτι τούτων εὐλογησονται μᾶλλον ὢν ἂν ἀμείνους σφᾶς αὐτοὺς παράσχωσι. Νῦν δὲ τίς οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν, ὅταν ὄρᾳ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ καὶ τοὺς ἐπέκεινα γενομένους ὕμνουμένους καὶ τραγωδουμένους, αὐτὸν δὲ προειδῆ, μηδ' ἂν ὑπερβάλλῃ τὰς ἐκεῖνων ἀρετάς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιωθησόμενον; τούτων δ' αἰ-

τιος ὁ φθόνος, ὃ τοῦτο μόνον ἀγαθὸν πρόσεστιν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσιν ἐστίν· οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασι, ὥστ' ἡδίων ἂν εὐλογοιμένων ἀκούοιεν, οὓς οὐκ ἴσασιν εἰ γεγόνασιν, ἢ τούτων, ὑφ' ὧν εὖ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσι. Οὐ μὴν δουλευτέον τοὺς νοῦν ἔχοντας τοῖς οὕτω κακῶς φρονοῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τοιούτων ἀμελητέον, τοὺς δ' ἄλλους ἐθιστέον ἀκούειν, περὶ ὧν καὶ λέγειν δίκαιόν ἐστιν, ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐπιδόσεις ἴσμεν γιγνομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας καὶ τολμῶντας ἀεὶ τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων.

8 (Γ') Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι χαλεπὸν ἐστίν, ὃ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. Σημεῖον δὲ μέγιστον περὶ μὲν γὰρ ἄλλων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες, περὶ δὲ τῶν τοιούτων
9 οὐδεὶς πώποτ' αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησε. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην· τοῖς μὲν γὰρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι· καὶ γὰρ πλησιάζοντας τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις οἶόν τ' αὐτοῖς ποιῆσαι καὶ διαλεγομένους καὶ συναγωνιζομένους οἷς ἂν βουληθῶσι, καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι μὴ μόνον τοῖς τεταγμένοις ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις, τὰ δὲ καινοῖς, τὰ δὲ μεταφοραῖς, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν ἀλλὰ
10 πᾶσι τοῖς εἶδεσι διαποικίλαι τὴν ποίησιν· τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἕξεστι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς μόνον καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτάς τὰς πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν μετὰ μέτρων καὶ ῥυθμῶν ἅπαντα ποιοῦσιν, οἱ δ' οὐδενὸς τούτων κοινωνοῦσιν· ἃ τσαύτην ἔχει χάριν, ὥστ' ἂν καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχη κακῶς, ὅμως αὐταῖς ταῖς εὐρυθμίαις καὶ ταῖς συμμετρίαις ψυχαγωγῶσι
11 τοὺς ἀκούοντας. Γνώϊη δ' ἂν τις ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν αὐτῶν

ἦν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκιμούντων τὰ μὲν ὀνόματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπη, τὸ δὲ μέτρον διαλύσῃ, φανήσεται πολὺ καταδεέστερα τῆς δόξης, ἣς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν. Ὅμως δέ, καίπερ τοσοῦτον πλεονεκτοῦσης τῆς ποιήσεως, οὐκ ὀκνητέον ἀλλὰ ἀποπειρατέον τῶν λόγων ἐστίν, εἰ καὶ τοῦτο δυνήσονται, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας εὐλογεῖν μηδὲν χειρόν τῶν ἐν ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς μέτροις ἐγκωμιαζόντων.

(δ') Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς φύσεως τῆς Εὐαγόρου καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος, εἰ καὶ πολλοὶ προεπίστανται, δοκεῖ μοι πρέπειν καμὲ τῶν ἄλλων ἕνεκα διελθεῖν περὶ αὐτῶν, ἵνα πάντες εἰδῶσιν, ὅτι καλλίστων αὐτῷ καὶ μεγίστων παραδειγμάτων καταλειφθέντων οὐδὲν καταδεέστερον αὐτὸν ἐκείνων παρέσχεν. Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τοὺς ἀπὸ Διὸς εὐγενεστάτους τῶν ἡμι-
θεῶν εἶναι, τούτων δ' αὐτῶν οὐκ ἐστίν ὅστις οὐκ ἂν Αἰακίδας
προκρίνειεν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις γένεσιν εὐρήσομεν τοὺς
μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας, οὗτοι δ'
ἅπαντες ὀνομαστότατοι τῶν καθ' αὐτοὺς γεγονάσι.

(ε') Τοῦτο μὲν γὰρ Αἰακὸς ὁ Διὸς μὲν ἕκγονος, τοῦ δὲ γένους τοῦ Τευκρινῶν πρόγονος, τοσοῦτον διήνεγκεν, ὥστε γενομένων αὐχμῶν ἐν τοῖς Ἑλλήσι καὶ πολλῶν ἀνθρώπων διαφορέντων, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπερέβαλλεν, ἦλθον οἱ προστώτες τῶν πόλεων ἰκετεύοντες αὐτόν, νομίζοντες διὰ τῆς συγγενείας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς ἐκείνου τάχιστ' ἂν εὐρέσθαι παρὰ τῶν θεῶν τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν. Σωθέντες δὲ καὶ τυχόντες ὧν ἐδεήθησαν, ἱερὸν ἐν
Λιγύνη κατεστήσαντο κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, οὐπερ ἐκεῖνος
ἐποίησατο τὴν εὐχὴν. Καὶ κατ' ἐκεῖνόν τε τὸν χρόνον, ἕως ἦν
μετ' ἀνθρώπων, μετὰ καλλίστης ὧν δόξης διετέλεσεν· ἐπει-
δὴ τε μετέλλαξε τὸν βίον, λέγεται παρὰ Πλούτων καὶ Κόρη
μεγίστας τιμὰς ἔχων παρεδρεῦειν ἐκεῖνοισι. (ς') Τούτου δὲ
παῖδες ἦσαν Τελαμών καὶ Πηλεὺς, ὧν ὁ μὲν ἕτερος μεθ' Ἡ-

- ρακλέους ἐπὶ Λαομέδοντα στρατευσάμενος ἀριστείων ἤξιώθη, Πηλεὺς δ' ἐν τε τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Κενταύρους ἀριστεύσας καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους κινδύνους εὐδοκιμήσας Θέτιδι τῇ Νηρέως θυγατρὶ ὄν ἀθανάτῳ συνώκησε, καὶ μόνου τούτου φασὶ τῶν προγεγενημένων ὑπὸ Θεῶν ἐν τοῖς γάμοις ὑμέναιον
- 17 ἀσθῆναι. (Ζ') Τοῦτον δ' ἑκατέρου, Τελαμῶνος μὲν Αἴας καὶ Τεῦκρος ἐγενέσθην, Πηλέως δ' Ἀχιλλεύς, οἳ μέγιστον καὶ σφαιρότατον ἔλεγχον ἔδωσαν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς· οὐ γὰρ ἐν ταῖς αὐτῶν πόλεσι μόνον ἐπρώτευσαν, οὐδ' ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς κατόικουν, ἀλλὰ στρατείας τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους γενομένης, καὶ πολλῶν μὲν ἑκατέρων ἀθροισθέντων, οὐ-
- 18 δυνὸς δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις Ἀχιλλεύς μὲν ἀπάντων διήνεγκεν, Αἴας δὲ μετ' ἐκεῖνον ἠρίστευσε, Τεῦκρος δὲ τῆς τε τούτων συγγενείας ἄξιος καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς χείρων γενόμενος, ἐπειδὴ Τροίαν συνεξεῖλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον Σαλαμῖνά τε κατήκισεν, ὁμόθυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε.
- 19 (Η') Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς Εὐαγόρα παρὰ τῶν προγόνων ὑπάρξαντα τηλικαῦτα τὸ μέγεθός ἐστι. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον τῆς πόλεως κατοικισθείσης κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ γεγονότες ἀπὸ Τεῦκρου τὴν βασιλείαν εἶχον, χρόνῳ δ' ὕστερον ἀφικόμενος ἐκ Φοινίκης ἀνὴρ φυγὰς καὶ πιστευθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε βασιλεύον-
- 20 τος καὶ μεγάλας δυναστείας λαβῶν οὐ χάριν ἔσχε τούτων, ἀλλὰ κακὸς μὲν γενόμενος περὶ τὸν ὑποδεξάμενον, δεινὸς δὲ πρὸς τὸ πλεονεκτῆσαι, τὸν μὲν εὐεργέτην ἐξέβαλεν, αὐτὸς δὲ τὴν βασιλείαν κατέσχευεν. Ἀπιστῶν δὲ τοῖς πεπραγμένοις καὶ βουλόμενος ἀσφαλῶς κατασκευάσασθαι τὰ περὶ αὐτὸν τὴν τε πόλιν ἐξε-
- 21 βαρβάρωσε καὶ τὴν νῆσον βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ κατεδούλωσεν.
- (Θ') Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων καθεστῶτων καὶ τῶν ἐκγόνων τῶν ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἐχόντων Εὐαγόρας γίγνεται·

περὶ οὗ τὰς μὲν φήμας καὶ τὰς μαντείας καὶ τὰς ὕψεις τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις γενομένας, ἐξ ὧν μειζρόνως ἂν φανείη γεγονώς ἢ κατ' ἄνθρωπον, αἰρούμαι παραλιπεῖν, οὐκ ἀπιστῶν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἵνα πᾶσι ποιήσω φανερόν, ὅτι τοσοῦτου δέω πλασάμενος εἰπεῖν τι περὶ τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, ὥστε καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφήμι τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ὀλίγοι τινὲς ἐπίστανται καὶ μὴ πάντες οἱ πολῖται συνίσασιν. Ἄρξομαι δ' ἐκ τῶν ὁμολογουμένων λέγειν περὶ αὐτοῦ.

(ι ') Παῖς μὲν γὰρ ὧν ἔσχε κάλλος καὶ ῥώμην καὶ σωφρο- 22
σύνην, ἅπερ τῶν ἀγαθῶν πρεπωδέστατα τοῖς τηλικούτοις ἐστί. Καὶ τούτων μάρτυρας ἂν τις ποιήσαιτο, τῆς μὲν σωφροσύνης τοὺς συμπαιδευθέντας τῶν πολιτῶν, τοῦ δὲ κάλλους ἅπαντας τοὺς ἰδόντας, τῆς δὲ ῥώμης τοὺς θεασαμένους τοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς ἐκεῖνος τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευσεν. Ἄνδρὶ δὲ γενομένῳ 23
ταυτὰ τε πάντα συνηζήθη καὶ πρὸς τούτοις ἀνδρεία προσεγένετο καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη, καὶ ταῦτ' οὐ μέσως οὐδ' ὥσπερ ἑτέροις τισίν, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν εἰς ὑπερβολὴν τοσοῦτον 24
γὰρ καὶ ταῖς τοῦ σώματος καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς διήνεγκεν, ὥσθ', ὅποτε μὲν αὐτὸν ὄρῳεν οἱ τότε βασιλεύοντες, ἐκπλήττεσθαι καὶ φοβεῖσθαι περὶ τῆς ἀρχῆς, ἡγουμένους οὐχ οἶόν τ' εἶναι τὸν τοιοῦτον τὴν φύσιν ἐν ἰδιώτου μέρει διαγαγεῖν, ὅποτε δ' εἰς τοὺς τρόπους ἀποβλέψειαν, οὕτω σφόδρα πιστεύειν ὥστ', εἰ καὶ τις ἄλλος τολμῆσεν περὶ αὐτοὺς ἐξήμαρ- 25
τάνειν, νομίζειν Εὐαγόραν αὐτοῖς ἔσεσθαι βοηθόν. (ια') Καὶ 26
τοσοῦτον τῆς δόξης παραλλαττούσης οὐδετέρου τούτων ἐψεύσθησαν· οὔτε γὰρ ἰδιώτης ὧν διετέλεσεν οὔτε περὶ ἐκείνους ἐξήμαρτεν, ἀλλὰ τοσαύτην ὁ δαίμων ἔσχεν αὐτοῦ πρόνοιαν, ὅπως καλῶς λήψεται τὴν βασιλείαν, ὥσθ', ὅσα μὲν ἀναγκαῖον ἦν παρασκευασθῆναι δι' ἀσεβείας, ταῦτα μὲν ἕτερος ἔπραξεν, ἐξ ὧν δ' οἶόν τ' ἦν ὀσίως καὶ δικαίως λαβεῖν τὴν ἀρχήν, Εὐαγόρα διεφύλαξεν. Εἷς γὰρ τῶν δυναστευόντων ἐπιβουλεύσας τὸν 26

τε τύραννον ἀπέκτεινε καὶ συλλαβεῖν Εὐαγόραν ἐπεχείρησεν,
 ἡγούμενος οὐ δυνήσεσθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ κάκει-
 27 νον ἐκποδῶν ποιήσαιο. Διαφυγῶν δὲ τὸν κίνδυνον καὶ σω-
 θείς εἰς Σόλους τῆς Κιλικίας οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε τοῖς
 ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς περιπίπτουσιν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι,
 κἂν ἐκ τυραννίδος ἐκπέσωσι, διὰ τὰς παρούσας τύχας τα-
 πεινοτέρας τὰς ψυχὰς ἔχουσιν· ἐκεῖνος δ' εἰς τοσοῦτον μεγα-
 λοφροσύνης ἦλθεν, ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ιδιώτης ὢν, ἐπειδὴ
 28 φεύγειν ἠναγκάσθη, τυραννεῖν ᾤθη δεῖν. Καὶ τοὺς μὲν πλά-
 νους τοὺς φυγαδικούς καὶ τὸ δι' ἐτέρων ζητεῖν τὴν κάθοδον
 καὶ θεραπεύειν αὐτοῦ χεῖρους ὑπερεΐδε, λαβῶν δὲ ταύτην
 ἀφορμήν, ἦνπερ χρὴ τοὺς εὐσεβεῖν βουλομένους, ἀμύνεσθαι
 καὶ μὴ προτέρους ὑπάρχειν, καὶ προελόμενος ἢ κατορθώσας
 τυραννεῖν ἢ διαμαρτῶν ἀποθανεῖν, παρακαλέσας ἀνθρώπους,
 ὡς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες, περὶ πεντήκοντα, μετὰ τού-
 29 των παρεσκευάζετο ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον. "Ὅθεν καὶ μάλιστ'
 ἂν τις καὶ τὴν φύσιν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν δόξαν, ἣν εἶχε παρὰ
 τοῖς ἄλλοις, θεωρήσειε· μέλλοντος γὰρ πλεῖν μετὰ τοσοῦ-
 των ἐπὶ τηλικαύτην πρᾶξιν τὸ μέγεθος καὶ πάντων τῶν δεινῶν
 πλησίον ὄντων οὐτ' ἐκεῖνος ἠθύμησεν οὔτε τῶν παρακλη-
 θέντων οὐδεὶς ἀποστῆναι τῶν κινδύνων ἠξίωσεν, ἀλλ' οἱ μὲν
 ὥσπερ θεῶν συνακολουθοῦντες ἅπαντες ἐνέμειναν τοῖς ὁμο-
 λογημένοις, ὁ δ' ὥσπερ ἢ στρατόπεδον ἔχων κρεῖττον τῶν
 ἀντιπάλων ἢ προειδῶς τὸ συμβησόμενον οὕτω διέκειτο τὴν
 30 γνώμην. (ιβ') Δῆλον δ' ἐκ τῶν ἔργων· ἀποβάς γὰρ εἰς τὴν
 νῆσον οὐχ ἡγήσατο δεῖν χωρίον ἐχυρὸν καταλαβῶν καὶ τὸ
 σῶμ' ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσας περιδεῖν, εἴ τινες αὐτῷ τῶν
 πολιτῶν βοηθήσουσιν· ἀλλ' εὐθύς, ὥσπερ εἶχε, ταύτης τῆς
 νυκτὸς διελὼν τοῦ τείχους πυλῖδα καὶ ταύτη τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ
 διαγαγῶν προσέβαλλε πρὸς τὸ βασιλείιον. Καὶ τοὺς μὲν θορύ-
 31 βους τοὺς ἐν τοῖς τοιοῦτοις καιροῖς γιγνομένους καὶ τοὺς φό-

βους τοὺς τῶν ἄλλων καὶ τὰς παρακελεύσεις τὰς ἐκείνου τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; γενομένων δ' αὐτῶ τῶν μὲν περὶ τὸν τύραννον ἀνταγωνιστῶν, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν θεατῶν (δεδιότες γὰρ τοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν, τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν ἠσυχίαν εἶχον),³² οὐ πρότερον ἐπαύσατο μαχόμενος καὶ μόνος πρὸς πολλοὺς καὶ μετ' ὀλίγων πρὸς ἅπαντας [τοὺς ἐχθροὺς], πρὶν ἐλεῖν τὸ βασιλείον, [καὶ] τοὺς τ' ἐχθροὺς ἐτιμωρήσατο καὶ τοῖς φίλοις ἐβοήθησεν, ἔτι δὲ τῶ γένει τὰς τιμὰς τὰς πατρίους ἐκομίσατο, καὶ τύραννον αὐτὸν τῆς πόλεως κατέστησεν.

(1γ') Ἐγὼ οὖν, εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθεῖην,³³ ἀλλ' ἐνταῦθα καταλίπομι τὸν λόγον, ῥάδιον ἐκ τούτων εἶναι γινῶναι τὴν τ' ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου καὶ τὸ μέγεθος τῶν πεπραγμένων· οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι γε σαφέστερον περὶ ἀμφοτέρων τούτων ἐκ τῶν ἐχομένων οἶμαι δηλώσειν.

(1δ') Τοσοῦτων γὰρ τυράννων ἐν ἅπαντι τῶ χρόνῳ γεγενημένων οὐδεὶς φανήσεται τὴν τιμὴν ταύτην κάλλιον ἐκείνου κτησάμενος. Εἰ μὲν οὖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τοῦ Εὐαγόρου παραβάλλοιμεν, οὐτ' ἂν ὁ λόγος ἴσως τοῖς καιροῖς ἀρμόσειεν οὐτ' ἂν ὁ χρόνος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν· ἦν δὲ προελόμενοι τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν, οὐδὲν μὲν χειρὸν ἐξετῶμεν, πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθησόμεθα περὶ αὐτῶν.

(1ε') Τῶν μὲν οὖν τὰς πατρικὰς βασιλείας παραλαβόντων³⁵ τίς οὐκ ἂν τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους προκρίνειεν; οὐδεὶς γὰρ ἐστὶν οὕτω ῥάθυμος, ὅστις ἂν δέξαιτο παρὰ τῶν προγόνων τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαβεῖν μᾶλλον ἢ κτησάμενος ὥσπερ ἐκεῖνος τοῖς παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπεῖν. (1ς') Καὶ μὴν τῶν³⁶ γε παλαιῶν καθόδων αὐταὶ μάλιστ' εὐδοκιμοῦσιν, ἃς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀκούομεν· οὗτοι γὰρ οὐ μόνον τῶν γεγεννημένων τὰς καλλίστας ἡμῖν ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν καινὰς συντιθέασιν. Ἄλλ' ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν μεμυθολό-

- γῆκεν, ὅστις οὕτω δεινοὺς καὶ φοβεροὺς ποιησάμενος τοὺς κινδύνους εἰς τὴν αὐτοῦ κατήλθεν· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι πεποίη-
 37 ται διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλείας, οἱ δὲ μετὰ δόλου καὶ
 τῆς τέχνης περιγενομένοι τῶν ἐχθρῶν. (ιζ') Ἄλλὰ μὴν τῶν γ' ἐ-
 πὶ τάδε γεγενημένων, ἴσως δὲ καὶ τῶν ἀπάντων, Κῦρον τὸν
 Μήδων μὲν ἀφελόμενον τὴν ἀρχήν, Πέρσαις δὲ κτησάμενον
 καὶ πλεῖστοι καὶ μάλιστα θαυμάζουσιν. Ἄλλ' ὁ μὲν τῷ Περ-
 38 σῶν στρατοπέδῳ τὸ Μήδων ἐνίκησεν, ὁ πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλ-
 λήνων καὶ τῶν βαρβάρων ῥαδίως ἂν ποιήσειαν· ὁ δὲ διὰ τῆς
 ψυχῆς τῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος τὰ πλεῖστα φαίνεται τῶν
 38 προειρημένων διαπραξάμενος. Ἐπειτ' ἐκ μὲν τῆς Κύρου στρα-
 τηγίας οὕτω δῆλον, ὅτι καὶ τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους ἂν ὑπέ-
 μεινεν, ἐκ δὲ τῶν τούτῳ πεπραγμένων ἅπανσι φανερόν, ὅτι ῥα-
 δίως ἂν κάκεινοις τοῖς ἔργοις ἐπεχείρησε. Πρὸς δὲ τούτοις
 τῷ μὲν ὀσίως καὶ δικαίως ἅπαντα πέπρακται, τῷ δ' οὐκ εὐ-
 σεβῶς ἔνια συμβέβηκεν· ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἐχθροὺς ἀπόλεσε, Κῦ-
 39 ρος δὲ τὸν πατέρα τὸν τῆς μητρὸς ἀπέκτεινεν. Ὡστ' εἰ τι-
 νες βούλοιντο μὴ τὸ μέγεθος τῶν συμβάντων ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν
 τὴν ἑκατέρου κρίνειν, δικαίως ἂν Εὐαγόραν καὶ τούτου μᾶλ-
 39 λον ἐπαινέσειαν. Εἰ δὲ δεῖ συντόμως καὶ μηδὲν ὑποστειλά-
 μενον μηδὲ δείσαντα τὸν φθόνον ἀλλὰ παρρησία χρησάμενον
 εἰπεῖν, οὐδεὶς οὔτε θνητὸς οὔθ' ἡμίθεος οὔτ' ἀθάνατος εὐρε-
 θήσεται κάλλιον οὐδὲ λαμπρότερον οὔδ' εὐσεβέστερον λαβῶν
 ἐκείνου τὴν βασιλείαν. Καὶ τούτοις ἐκείνως ἂν τις μάλιστα
 πιστεύσειεν, εἰ σφόδρα τοῖς λεγομένοις ἀπιστήσας ἐξετάζειν
 ἐπιχειρήσειεν, ὅπως ἕκαστος ἐτυράννευσε. Φανήσομαι γὰρ
 οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλα λέγειν προθυμούμενος ἀλλὰ
 διὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν οὕτω περὶ αὐτοῦ θρασέως
 εἰρηκώς.
- 40 (ιη) Εἰ μὲν οὖν ἐπὶ μικροῖς διήνεγκε, τοιούτων ἂν καὶ
 τῶν λόγων αὐτῷ προσῆκεν ἀξιοῦσθαι· νῦν δ' ἅπαντες ἂν ὁμο-

λογήσειαν τυραννίδα καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι. Τὸν δὲ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα κτησάμενον τίς ἂν ῥήτωρ ἢ ποιητὴς ἢ λόγων εὐρετὴς ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσειεν ;

(ιθ') Οὐ τοίνυν ἐν τούτοις ὑπερβαλλόμενος ἐν τοῖς ἄλ- 41
 λοις εὐρεθήσεται καταδεέστερος γενόμενος, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐφυέστατος ὢν τὴν γνώμην καὶ πλεῖστα κατορθοῦν δυνάμενος, ὅμως οὐκ εἰρήθη δεῖν ὀλιγωρεῖν οὐδ' αὐτοσχεδιάζειν περὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐν τῷ ζητεῖν καὶ φροντίζειν καὶ βουλευέσθαι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου διέτριβεν, ἡγούμενος μὲν, εἰ καλῶς τὴν αὐτοῦ φρόνησιν παρασκευάσειεν, ὁμοίως αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἔξειν, θαυμάζων δ' ὅσοι τῶν μὲν ἄλλων ἕνεκα τῆς ψυχῆς ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν, αὐτῆς δὲ ταύτης μηδὲν τυγχάνουσι φροντίζοντες. Ἐπειτα καὶ περὶ 42
 τῶν πραγμάτων τὴν αὐτὴν διάνοιαν εἶχεν· ὁρῶν γὰρ τοὺς ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελουμένους ἐλάχιστα λυπουμένους, καὶ τὰς ἀληθινὰς τῶν βραθυμιῶν οὐκ ἐν ταῖς ἀργίαις ἀλλ' ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ καρτερίαις ἐνούσας, οὐδὲν ἀνεξέταστον παρέλιπεν, ἀλλ' οὕτως ἀκριβῶς καὶ τὰς πράξεις ἤδει καὶ τῶν πολιτῶν ἕκαστον ἐγίνωσκεν, ὥστε μήτε τοὺς ἐπιβουλευό- 43
 τας αὐτῷ φθάνειν μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς ὄντας λανθάνειν ἀλλὰ πάντας τυγχάνειν τῶν προσηκόντων· οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἐτέρων ἤκουεν οὐτ' ἐκόλαζεν οὐτ' ἐτίμα τοὺς πολίτας, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς συνήδει τὰς κρίσεις ἐποιεῖτο περὶ αὐτῶν. Ἐν τοιαύ- 43
 ταις δ' ἐπιμελείαις αὐτὸν καταστήσας οὐδὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκάστην προσπιπτόντων οὐδὲ περὶ ἐν πεπλανημένως εἶχεν, ἀλλ' οὕτω θεοφιλῶς καὶ φιλανθρώπως διώκει τὴν πόλιν, ὥστε τοὺς εἰσαφικνουμένους μὴ μᾶλλον Εὐαγόραν τῆς ἀρχῆς-ζηλοῦν ἢ τοὺς ἄλλους τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας· ἅπαντὰ γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδι-

κῶν, τοὺς δὲ χρηστοὺς τιμῶν, καὶ σφόδρα μὲν ἀπάντων ἄρ-
 44 χων, νομίμως δὲ τοὺς ἐξαμαρτόντας κολάζων· οὐδὲν μὲν συμ-
 βούλων δεόμενος, ὅμως δὲ τοῖς φίλοις συμβουλευόμενος· πολ-
 λά μὲν τῶν χρωμένων ἠττώμενος, ἅπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν
 περιγιγνόμενος· σεμνὸς ὢν οὐ ταῖς τοῦ προσώπου συναγω-
 γαῖς ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατασκευαῖς· οὐδὲ πρὸς ἓν ἀτάκτως
 οὐδ' ἀνωμάλως διακείμενος ἀλλ' ὁμοίως τὰς ἐν τοῖς ἔργοις ὁ-
 45 μολογίας ὥσπερ τὰς ἐν τοῖς λόγοις διαφυλάττων· μέγα φρο-
 νῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὐτὸν γιγνομέ-
 νοις· τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ' αὐτῷ ποιούμενος,
 τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλοψυχίᾳ καταδουλούμενος· φοβερὸς
 ὢν οὐ τῷ πολλοῖς χαλεπαίνειν ἀλλὰ τῷ πολὺ τὴν τῶν ἄλλων
 φύσιν ὑπερβάλλειν· ἠγούμενος τῶν ἡδονῶν ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος
 ὑπ' αὐτῶν· ὀλίγοις πόνοις πολλὰς ῥαστώνης κτώμενος ἀλλ'
 46 οὐ διὰ μικρὰς ῥαθυμίας μεγάλους πόνους ὑπολείπόμενος· ὅ-
 λως οὐδὲν παραλείπων ὢν προσεῖναι δεῖ τοῖς βασιλευσίν, ἀλλ'
 ἐξ ἑκάστης τῆς πολιτείας ἐξειλεγμένος τὸ βέλτιστον, καὶ δη-
 μοτικὸς μὲν ὢν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς
 πόλεως ὅλης διοικήσει, στρατηγικὸς δὲ τῇ πρὸς τοὺς κιν-
 δύνους εὐβουλίᾳ, τυραννικὸς δὲ τῷ πᾶσι τούτοις διαφέρειν.
 Καὶ ταῦθ' ὅτι προσῆν Εὐαγόρα, καὶ πλείω τούτων, ἐξ αὐτῶν
 τῶν ἔργων ῥᾶδιον καταμαθεῖν.

47 (κ') Παραλαβὼν γὰρ τὴν πόλιν ἐκβεβαρβαρωμένην καὶ
 διὰ τὴν τῶν Φοινίκων ἀρχὴν οὔτε τοὺς Ἑλληνας προσδεχο-
 μένην οὔτε τέχνας ἐπισταμένην οὔτ' ἐμπορίῳ χρωμένην οὔτε
 λιμένα κεκτημένην ταῦτά τε πάντα διώρθωσε καὶ πρὸς τού-
 τοις καὶ χώραν πολλὴν προσεκτήσατο καὶ τεῖχη προσπερι-
 εβάλετο καὶ τριήρεις ἐναυπηγήσατο καὶ ταῖς ἄλλαις κατα-
 σκευαῖς οὕτως ἠύξησε τὴν πόλιν, ὥστε μηδεμιᾶς τῶν Ἑλ-
 ληνίδων ἀπολελεῖσθαι, καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐνεποίησεν, ὥ-
 τε πολλοὺς φοβεῖσθαι τῶν πρότερον καταφρονούντων αὐτῆς.

Καίτοι τηλικαύτας ἐπιδόσεις τὰς πόλεις λαμβάνειν οὐχ οἷόν 48
 τ' ἐστίν, ἣν μή τις αὐτὰς διοικῆ τοιούτοις ἤθεσιν, οἷοις Εὐα-
 γόρας μὲν εἶχεν, ἐγὼ δ' ὀλίγω πρότερον ἐπειράθην διελθεῖν.
 Ὡστ' οὐ δέδοικα, μὴ φανῶ μείζω λέγων τῶν ἐκείνω προσ-
 ὄντων, ἀλλὰ μὴ πολὺ ἀπολειφθῶ τῶν πεπραγμένων αὐ-
 τῷ. Τίς γὰρ ἂν ἐφίκοιτο τοιαύτης φύσεως; ὃς ου μόνον τὴν 49
 αὐτοῦ πόλιν πλείονος ἀξίαν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον
 ὅλον τὸν περιέχοντα τὴν νῆσον ἐπὶ πραότητα καὶ μετριότητα
 προήγαγε· πρὶν μὲν γε λαβεῖν Εὐαγόραν τὴν ἀρχὴν οὕτως
 ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς εἶχον, ὥστε καὶ τῶν ἀρχόντων
 τούτους ἐνόμιζον εἶναι βελτίστους, οἵτινες ὠμότατα πρὸς
 τοὺς Ἕλληνας διακείμενοι τυγχάνοιεν· νῦν δὲ τοσοῦτον με- 50
 ταπεπτώκασιν, ὥστ' ἀμιλλᾶσθαι μὲν, οἵτινες αὐτῶν δόξου-
 σι φιλέλληγες εἶναι μάλιστα, παιδοποιεῖσθαι δὲ τοὺς πλεί-
 οστους αὐτῶν γυναῖκας λαμβάνοντας παρ' ἡμῶν, χαίρειν δὲ
 καὶ τοῖς κτήμασι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῖς Ἑλληνικοῖς
 μᾶλλον ἢ τοῖς παρὰ σφίσι αὐτοῖς, πλείους δὲ καὶ τῶν περὶ
 τὴν μουσικὴν καὶ τῶν περὶ τὴν ἄλλην παιδείυσιν ἐν τούτοις
 τοῖς τόποις διατρίβειν, ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες ἦσαν.
 Καὶ τούτων ἀπάντων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν Εὐαγόραν αἴτιον
 προσομολογήσειε.

(κα') Μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς 51
 οὐσιότητος ἐκείνου· τῶν γὰρ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ κά-
 γαθοὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες ἦλθον εἰς Κύπρον οἰ-
 κήσοντες, ἡγούμενοι κουφοτέραν καὶ νομιμωτέραν εἶναι τὴν
 Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἰκίαι πολιτειῶν. Ὡν τοὺς μὲν ἄλλους
 ὀνομαστὶ διελθεῖν πολὺ ἂν ἔργον εἴη· Κόνωνα δὲ τὸν διὰ 52
 πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν Ἑλλήνων τίς οὐκ οἶδεν,
 ὅτι δυστυχῆσας ἐξ ἀπάντων ἐκλεξάμενος ὡς Εὐαγόραν ἦλθε,
 νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιωτάτην εἶναι τὴν παρ' ἐκείνω
 καταφυγὴν καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν;

καὶ πολλὰ πρότερον ἤδη κατωρθωκῶς οὐδὲ περὶ ἐνὸς πάποτε
 53 πράγματος ἔδοξεν ἄμεινον ἢ περὶ τούτου βουλευέσασθαι· συνέ-
 βη γὰρ αὐτῶ διὰ τὴν ἄφιξιν τὴν εἰς Κύπρον καὶ ποιῆσαι καὶ
 παθεῖν πλείστ' ἀγαθὰ. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἔφθασαν ἀλλή-
 λους πλησιάσαντες καὶ περὶ πλείονος ἐποιήσαντο σφᾶς αὐτοῦς
 ἢ τοὺς πρότερον οἰκείους ὄντας. Ἐπειτα περὶ τῶν ἄλλων
 54 ὁμοιοῦντες ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν καὶ περὶ τῆς ἡμε-
 τέρας πόλεως τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχον. Ὀρῶντες γὰρ αὐτὴν
 ὑπὸ Λακεδαιμονίοις οὔσαν καὶ μεγάλη μεταβολῇ κεκρημέ-
 νην λυπηρῶς καὶ βαρέως ἔφερον, ἀμφοτέροι προσήκοντα ποι-
 οῦντες· τῷ μὲν γὰρ ἦν φύσει πατρίς, τὸν δὲ διὰ πολλὰς καὶ
 μεγάλας εὐεργεσίας νόμφι πολίτην ἐπεποιήητο. Σκοπούμενοις
 δ' αὐτοῖς ὅπως τῶν συμφορῶν αὐτὴν ἀπαλλάξουσι, ταχὺν τὸν
 καιρὸν Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάσαν· ἄρχοντες γὰρ τῶν Ἑλ-
 λήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν εἰς τοῦτ' ἀπληστίας
 55 ἦλθον, ὥστε καὶ τὴν Ἀσίαν κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρησαν. Λα-
 βόντες δ' ἐκεῖνοι τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν
 βασιλέως ἀποροῦντων, ὅ τι χρήσονται τοῖς πράγμασιν, ἐδί-
 δασκον αὐτοὺς μὴ κατὰ γῆν ἀλλὰ κατὰ θάλατταν ποιεῖσθαι
 τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους, νομίζοντες, εἰ μὲν
 πεζὸν στρατόπεδον καταστήσαιντο καὶ τούτῳ περιγένοιτο,
 τὰ περὶ τὴν ἡπειρον μόνον καλῶς ἔξειν, εἰ δὲ κατὰ θάλατταν
 κρατήσειαν, ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα τῆς νίκης ταύτης μεθέξειν.
 56 Ὅπερ συνέβη· πεισθέντων γὰρ ταῦτα τῶν στρατηγῶν καὶ
 ναυτικοῦ συλλεγέντος Λακεδαιμόνιοι μὲν κατεναυμαχήθησαν
 καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπεστερήθησαν, οἱ δ' Ἑλληνες ἠλευθερώθη-
 σαν, ἡ δὲ πόλις ἡμῶν τῆς τε παλαιᾶς δόξης μέρος τι πάλιν ἀ-
 νέλαβε καὶ τῶν συμμάχων ἡγεμῶν κατέστη. Καὶ ταῦτ' ἐπρά-
 χθη Κόνωνος μὲν στρατηγοῦντος, Εὐαγόρου δὲ τοῦτό τε πα-
 57 ρασχόντος καὶ τῆς δυνάμεως τὴν πλείστην παρασκευάσαν-

μαῖς καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἐστήσαμεν, οὐπερ τὸ τοῦ Διὸς ἄγαλμα τοῦ σωτῆρος, πλησίον ἐκείνου τε καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀμφοτέρων ὑπόμνημα, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους.

(κβ') Βασιλεὺς δ' οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὅσῳ μείζω καὶ πλείονος ἄξια κατειργάσαντο, τοσοῦτ' ἄλλοι ἐδεδίξαν αὐτούς. Περὶ μὲν οὖν Κόνωνος ἄλλος ἡμῖν ἔσται λόγος· ὅτι δὲ πρὸς Εὐαγόραν οὕτως ἔσχε, οὐδ' αὐτὸς λαθεῖν ἐζήτησε· φαίνεται γὰρ μᾶλλον μὲν σπουδάσας περὶ τὸν ἐν Κύπρῳ πόλεμον ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, μείζω δὲ καὶ χαλεπώτερον ἐκείνον ἀνταγωνιστὴν νομίσας ἢ Κῦρον τὸν περὶ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντα. Μέγιστον δὲ τεκμήριον· τοῦ μὲν γὰρ ἀκούων τὰς παρασκευὰς τοσοῦτον κατεφρόνησεν, ὥστε διὰ τὸ μὴ φροντίζειν μικροῦ δεῖν ἔλαθεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ βασιλείον ἐπιστάς· πρὸς δὲ τοῦτον οὕτως ἐκ πολλοῦ περιδεῶς ἔσχε, ὥστε μεταξὺ πάσων εὖ πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν ἐπεχείρησε, δίκαια μὲν οὐ ποιοῦν, οὐ μὴν παντάπασι ἀλόγως βουλευσάμενος. Ἠπίστατο μὲν γὰρ πολλοὺς καὶ τῶν Ἑλλή- 59
νων καὶ τῶν βαρβάρων ἐκ ταπεινῶν καὶ φαύλων πραγμάτων μεγάλας δυναστείας κατεργασαμένους, ἠσθάνετο δὲ τὴν Εὐαγόρου μεγαλοφυχίαν καὶ τὰς ἐπιδόσεις αὐτῷ καὶ τῆς δόξης καὶ τῶν πραγμάτων οὐ κατὰ μικρὸν γιγνομένης ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἀνυπερέβλητον ἔχοντα καὶ τὴν τύχην αὐτῷ συναγωνιζομένην· ὥστ' οὐχ ὑπὲρ τῶν γεγενημένων ὀργιζόμενος ἀλλὰ περὶ 60
τῶν μελλόντων φοβούμενος, οὐδὲ περὶ Κύπρου μόνον δεδιώς ἀλλὰ πολὺ περὶ μειζόνων ἐποίησατο τὸν πόλεμον πρὸς αὐτόν· οὕτω δ' οὖν ὥρμησεν, ὥστ' εἰς τὴν στρατείαν ταύτην πλεόν ἢ τάλαντα πεντακισχίλια καὶ μύρια κατηνάλωσεν. (κγ') Ἄλλ' ὅμως Εὐαγόρας πάσαις ἀπολελειμμένος ταῖς δυνάμεσιν, ἀν- 61
τιτάξας τὴν αὐτοῦ γνώμην πρὸς τὰς οὕτως ὑπερμεγέθεις παρασκευὰς, ἐπέδειξεν αὐτὸν ἐν τούτοις πολὺ θαυμαστότερον

- 62 ἢ τοῖς ἄλλοις τοῖς προειρημένοις. Ὅτε μὲν γὰρ αὐτὸν εἶων εἰρήνην ἄγειν, τὴν αὐτοῦ πόλιν μόνην εἶχεν· ἐπειδὴ δ' ἠναγκάσθη πολεμεῖν, τοιοῦτος ἦν καὶ τοιοῦτον εἶχε Πινυταγόραν τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ συναγωνιστήν, ὥστε μικροῦ μὲν ἐδέησε Κύπρον ἅπασαν κατασχεῖν, Φοινίκην δ' ἐπόρθησε, Τύρον δὲ κατὰ κράτος εἶλε, Κιλικίαν δὲ βασιλέως ἀπέστησε, τοσοῦτους δὲ τῶν πολεμίων ἀπώλεσεν, ὥστε πολλοὺς Περσῶν πενθοῦντας τὰς αὐτῶν συμφορὰς μεμνήσθαι τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου·
- 63 τελευτῶν δ' οὕτως ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν, ὥστ' εἰθισμένων τὸν ἄλλον χρόνον τῶν βασιλέων μὴ διαλλάττεσθαι τοῖς ἀποστᾶσι, πρὶν κύριοι γένοιτο τῶν σωμαίων, ἄσμενοι τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο, λύσχντες μὲν τὸν νόμον τοῦτον, οὐδὲν δὲ κινήσαντες τῆς Εὐαγόρου τυραννίδος. Καὶ Λακεδαιμονίων μὲν τῶν καὶ δόξαν καὶ δύναμιν μεγίστην ἐχόντων κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀφείλετο τὴν ἀρχήν, Εὐαγόρα δὲ πολεμήσας δέκα ἔτη τῶν αὐτῶν κύριον αὐτὸν κατέλιπεν, ὧνπερ ἦν καὶ πρὶν εἰς τὸν πόλεμον εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ πάντων δεινότατος· τὴν γὰρ πόλιν ἦν Εὐαγόρας ἐτέρου τυραννοῦντος μετὰ πεντήκοντ' ἀνδρῶν εἶλε, ταύτην βασιλεὺς ὁ μέγας τοσαύτην δύναμιν ἔχων οὐχ οἷός τ' ἐγένετο χειρῶσασθαι.
- 65 (κδ') Καίτοι πῶς ἂν τις τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν φρόνησιν ἢ σύμπασαν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου φανερώτερον ἐπιδείξειεν ἢ διὰ τοιούτων ἔργων καὶ κινδύνων; οὐ γὰρ μόνον φανεῖται τοὺς ἄλλους πολέμους ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἡρώων υπερβαλόμενος, τὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ὑμνούμενον. Οἱ μὲν γὰρ μεθ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος Τροίαν μόνην εἶλον, ὁ δὲ μίαν πόλιν ἔχων πρὸς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν ἐπολέμησεν· ὥστ', εἰ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἐγκωμιάζειν αὐτὸν ἠβουλήθησαν, ὅσοι
- 66 περ ἐκείνους, πολὺ ἂν μείζω καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἔλαβε. (κε') Τίνα γὰρ εὐρήσομεν τῶν τότε γενομένων, εἰ τοὺς μύθους

ἀφέντες τὴν ἀλήθειαν σκοποῖμεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον, ἢ τίνα τοσοῦτων μεταβολῶν ἐν τοῖς πράγμασιν αἴτιον γεγενημένον; ὅς αὐτὸν μὲν ἐξ ἰδιώτου τύραννον κατέστησε, τὸ δὲ γένος ἅπαν ἀπεληλαμένον τῆς πολιτείας εἰς τὰς προσηκούσας τιμὰς πάλιν ἐπανήγαγε, τοὺς δὲ πολίτας ἐκ βαρβάρων μὲν Ἑλληνας ἐποίησεν, ἐξ ἀνάνδρων δὲ πολεμικούς, ἐξ ἀδόξων δ' ὀνομαστούς, τὸν δὲ τόπον ἄμεικτον ὅλον παραλαβὼν καὶ 67 παντάπασιν ἐξηγηριωμένον ἡμερώτερον καὶ προότερον κατέστησεν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εἰς ἔχθραν μὲν βασιλεῖ καταστάς, οὕτως αὐτὸν ἡμύνατο καλῶς, ὥστ' ἀείμνηστον γεγενῆσθαι τὸν πόλεμον τὸν περὶ Κύπρον, ὅτε δ' ἦν αὐτῷ σύμμαχος, τοσοῦτω χρησιμώτερον αὐτὸν παρέσχε τῶν ἄλλων, ὥστ' ὁ- 68 μολογουμένως μεγίστην αὐτῷ συμβαλέσθαι δύναμιν εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κνίδον, ἧς γενομένης βασιλεὺς μὲν ἀπάσης τῆς Ἀσίας κύριος κατέστη, Λακεδαιμόνιοι δ' ἀντὶ τοῦ τὴν ἡπειρον πορθεῖν περὶ τῆς αὐτῶν κινδυνεύειν ἠναγκάσθησαν, οἱ δ' Ἕλληνες ἀντὶ δουλείας αὐτονομίας ἔτυχον, Ἀθηναῖοι δὲ τοσοῦτον ἐπέδωσαν, ὥστε τοὺς πρότερον αὐτῶν ἄρχοντας ἐλθεῖν αὐταῖς τὴν ἀρχὴν δώσοντας. (κς')

Ἔστω εἰ 69 τις ἔροιτό με, τί νομίζω μέγιστον εἶναι τῶν Εὐαγόρα πεπραγμένων, πότερον τὰς ἐπιμελείας καὶ τὰς παρασκευὰς τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους, ἐξ ὧν τὰ προειρημένα γέγονεν, ἢ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἢ τὴν κατάληψιν τῆς βασιλείας, ἢ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διοίκησιν, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἂν κατασταίην· αἰεὶ γάρ μοι δοκεῖ μέγιστον εἶναι καὶ θαυμαστότατον, καθ' ὅτι ἂν αὐτῶν ἐπιστήσω τὴν διάνοιαν.

(κς') Ἔστω, εἰ τινες τῶν προγεγενημένων δι' ἀρετὴν ἀ- 70 θάνατοι γεγόνασιν, οἷμαι κάκεινον ἡξιῶσθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς, σημείους χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν ἐνθάδε χρόνον εὐτυχέστερον καὶ θεοφιλέστερον ἐκείνων διαβεβίωκε. Τῶν μὲν γὰρ ἡμιθέων τοὺς πλείστους καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους εὐρήσο-

- μεν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας, Εὐαγόρας δ' οὐ μόνον θαυμαστότατος ἀλλὰ καὶ μακαριστότατος ἐξ ἀρχῆς ὧν
- 71 διετέλεσε. (κη') Τί γὰρ ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας; ὅς τοιούτων μὲν προγόνων ἔτυχεν, οἷων οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ γέγονε, τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ γνώμῃ τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον Σαλαμῖνος ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἄξιός ἐστιν τυραννεῖν, κάλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλείαν ἐν ταύτῃ τὸν βίον διετέλεσε, θνητὸς δὲ γενόμενος ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτοῦ μνήμην κατέλιπε, τοσοῦτον δ' ἐβίω χρόνον, ὥστε μήτε τοῦ γήρωτος ἄμοιρος γενέσθαι μήτε τῶν νόσων μετασχεῖν τῶν διὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν γιγνο-
- 72 μένων. Πρὸς δὲ τούτοις, ὃ δοκεῖ σπανιώτατον εἶναι καὶ χαλεπώτατον, εὐπαιδίας τυχεῖν ἅμα καὶ πολυπαιδίας, οὐδὲ τούτου διήμαρτεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῷ συνέπεσε. Καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων οὐδὲν κατέλιπεν ἰδιωτικοῖς ὀνόμασι προσαγορευόμενον, ἀλλὰ τὸν μὲν βασιλέα καλούμενον, τοὺς δ' ἄνακτας, τὰς δ' ἀνάσσας. "Ὡστ' εἴ τινες τῶν ποιητῶν περὶ τίνος τῶν προγεγενημένων ὑπερβολαῖς κέχρηται, λέγοντες, ὡς ἦν θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἢ δαίμων θνητὸς, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν βῆθῆναι μάλιστ' ἂν ἀρμόσειε.
- 73 (κθ') Τῶν μὲν οὖν εἰς Εὐαγόραν πολλὰ μὲν οἶμαι παραλιπεῖν· ὑστερίζω γὰρ τῆς ἀκμῆς τῆς ἐμυτοῦ, μεθ' ἧς ἀκριβέστερον καὶ φιλοπονώτερον ἐξείργασάμην ἂν τὸν ἔπαινον τοῦτον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν, ὅσον κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν, οὐκ ἀνεγκωμιάστος ἐστίν. (λ') Ἐγὼ δ', ὦ Νικόκλεις, ἡγοῦμαι καλὰ μὲν εἶναι μνημεῖα καὶ τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας, πολὺ μέντοι πλείονος ἀξίας τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας, ἃς ἐν τοῖς λόγοις ἂν τις μόνον τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι θεωρήσειε.
- 74 Προκρίνω δὲ ταύτας πρῶτον μὲν εἰδὼς τοὺς καλοὺς κάγαθούς τῶν ἀνδρῶν οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος σεμινομένους ὡς ἐπὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ γνώμῃ φιλοτιμουμένους·

ἔπειθ' ὅτι τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τούτοις εἶναι μό-
 νοις, παρ' οἷς ἂν σταθῶσι, τοὺς δὲ λόγους ἐξενεχθῆναι θ' οἴ-
 ὄν τ' ἐστὶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διαδοθέντας ἐν ταῖς τῶν εὖ
 φρονούντων διατριβαῖς ἀγαπᾶσθαι, παρ' οἷς κρεῖττόν ἐστιν
 ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐδοκιμεῖν· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι 75
 τοῖς μὲν πεπλασμένοις καὶ τοῖς γεγραμμένοις οὐδεὶς ἂν τὴν
 τοῦ σώματος φύσιν ὁμοιώσειε, τοὺς δὲ τρόπους τοὺς ἀλλήλων
 καὶ τὰς διανοίας τὰς ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνούσας ῥαδίον ἐστι
 μιμεῖσθαι τοῖς μὴ ῥαθυμεῖν αἰρουμένοις ἀλλὰ χρηστοῖς εἶναι
 βουλομένοις. (λα') Ἦν ἕνεκα καὶ μᾶλλον ἐπεχείρησα γρά- 76
 φειν τὸν λόγον τοῦτον, ἡγούμενος καὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς παι-
 σὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου γεγονόσι πολὺ καλλί-
 στην ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν παράκλησιν, εἴ τις ἀθροίσας τὰς
 ἀρετὰς τὰς ἐκείνου καὶ τῷ λόγῳ κοσμήσας παραδοίῃ θεωρεῖν
 ὑμῖν καὶ συνδιατρίβειν αὐταῖς. Τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους προτρέ- 77
 πομεν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ἑτέρους ἐπαινοῦντες, ἵνα ζηλοῦντες
 τοὺς εὐλογουμένους τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιτηδευμάτων ἐπι-
 θυμῶσιν, ἐγὼ δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς οὐκ ἄλλοτρίοις παραδείγμα-
 σι χρώμενος ἀλλ' οἰκείοις παρακαλῶ καὶ συμβουλεύω προσ-
 ἔχειν τὸν νοῦν, ὅπως καὶ λέγειν καὶ πράττειν μηδενὸς ἤττον
 δυνήσει τῶν Ἑλλήνων. (λβ') Καὶ μὴ νόμιζέ με καταγιγνώ- 78
 σκειν, ὡς νῦν ἀμελεῖς, ὅτι πολλάκις σοὶ διακελεύομαι περὶ
 τῶν αὐτῶν· οὐ γὰρ οὔτ' ἐμὲ λέληθας οὔτε τοὺς ἄλλους, ὅτι
 καὶ πρῶτος καὶ μόνος τῶν ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ τρυ-
 φαῖς ὄντων φιλοσοφεῖν καὶ πονεῖν ἐπιτεχείρηκας οὐδ' ὅτι
 πολλοὺς τῶν βασιλέων ποιήσεις ζηλώσαντας τὴν σὴν παί-
 δευσιν τούτων τῶν διατριβῶν ἐπιθυμεῖν, ἀφεμένους ἐφ' οἷς
 νῦν λίαν χαίρουσιν· ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ταῦτ' εἰδὼς οὐδὲν ἤττον 79
 καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταυτόν, ὅπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν
 οἱ θεαταί. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι παρακελεύονται τῶν δρομέων οὐ
 τοῖς ἀπολελειμμένοις ἀλλὰ τοῖς περὶ τῆς νίκης ἀμιλλωμένοις.

- 80 (λγ') Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον καὶ τῶν ἄλλων φίλων τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν μέλλομέν σε παροξύνειν ὀρέγεσθαι τούτων, ὧν περ καὶ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν· σοὶ δὲ προσήκει μηδὲν ἐλλείπειν ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐπιμελεῖσθαι καὶ τὴν ψυχὴν ἀσκεῖν, ὅπως ἄξιός ἔσει καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων· ὡς ἅπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν, μάλιστα δ' ὑμῖν τοῖς
- 81 πλείστον καὶ μεγίστων κυρίως οὔσι. Χρὴ δ' οὐκ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν παρόντων τυγχάνεις ὧν ἤδη κρείττων, ἀλλ' ἀγανακτεῖν, εἰ τοιοῦτος μὲν ὧν αὐτὸς τὴν φύσιν, γεγονώς δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ Διός, τὸ δ' ὑπογυιότατον ἐξ ἀνδρὸς τοιοῦτου τὴν ἀρετὴν, μὴ πολὺ διοίσεις καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντων. Ἔστι δ' ἐπὶ σοὶ μὴ διαμαρτεῖν τούτων· ἂν γὰρ ἐμμένῃς τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοσοῦτον ἐπιδιδῶς, ὅσον περ νῦν, ταχέως γενήσῃ τοιοῦτος, οἷόν σε προσήκει.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Α'. Ὁ Ἰσοκράτης ἐκθέτει τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἔγραψε πρὸς Δημόνικον, ὁμιλεῖ περὶ ἀρετῆς καὶ ἀναφέρει τὰ προτερήματα τοῦ Ἰππονίκου, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Δημόνικου (§§ 1 - 12).

§ 1 - 3. ἐν πολλοῖς· ἐνν. πράγμασι.—διεστῶσας· κατηγορημ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—εὐρήσομεν· ἐνν. ἐὰν ἐξετάσωμεν.—δί-σταμαι=διαφέρω.—σπουδαῖος=ἄξιος λόγου, εὐγενής.—φαῦλος=ταπεινός, χυδαῖος.—γνώμη = πεποίθις, ιδέα — διάνοια = σκέψις.—συνήθεια = συναναστροφή.—οἱ μὲν· δηλ. φαῦλοι.—οἱ δὲ· δηλ. σπουδαῖοι.—διέλυσε· γνωμικὸς ἀόρ. (= συνήθως διαλύει).—ἀν... ἐξαλείψειεν· δυνητικὴ εὐκτική.—πρέπειν· ἐκ τοῦ ἡγούμενος, τὸ δὲ εἶναι ἐκ τοῦ πρέπειν.—ἀντιποιοῦμαι τινος = οἰκαιοποιοῦμαι τι· ἀντιποιοῦμαι παιδείας = λέγω ὅτι εἶμαι μορφωμένος. — δῶρον· κατηγορ.—τεκμήριον... σημεῖον, παράθεσις εἰς τὸ δῶρον.—πρὸς ὑμᾶς· πληθ. ἀν καὶ προηγῆται: σοι.—εὐνοια = ἀγάπη.—συνήθεια = φιλία.—συλλαμβάνω τινί = βοηθῶ τινά. — συναγωνίζομαι τινί = συμπράττω, ὑποστηρίζω τινά.—καιρὸς = περίστασις.—παιδεία = ἀνωτέρα μόρφωσις.—ἀκμή=κατάλληλος περίστασις.—φιλοσοφεῖν· ἐκ τοῦ ἀκμή (ἔστι)· φιλοσοφῶ = σπουδάζω, ἐπιδιώκω ἀνωτέραν μόρφωσιν.—ἐπανορθῶ τινά=διορθώνω τινά, φέρω τινά εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, διδάσκω τινά.

§ 4 - 5. προτρεπτικοὶ λόγοι = αἱ πρὸς μάθησιν ἀπαραίτητοι ὀδηγίαι. Ὁ Ἰσοκράτης ἐνταῦθα ἔχει ὑπ' ὄψιν τοὺς σοφιστάς, οἱ ὅποιοι δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὴν πραγματικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν των, ἀλλὰ ἢ προσπάθειά των ἔτεινε πρὸς τὴν ἐπίδειξιν ἢ διδασκαλία των δηλ. εἶχε μοναδικὸν σκοπὸν τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, ὅπως ἀμέσως κατατέρω λέγει ὁ Ἰσοκρ.—οὐ μὴν = ὁμως δὲν.—τὸ κράτιστον (= τὸ ἄριστον) τῆς φιλοσοφίας· τοῦτο εἶναι ἡ ἠθικὴ ἐξύψωσις καὶ ἐξευγένησις.—διατρίβω περὶ τι = ἀσχολοῦμαι, καταγίνομαι εἰς τι.—

είσηγοῦμαι τινα = ὁδηγῶ τινα, διδάσκω τινά. — δι' ὧν = ἐκείνοις δι' ὧν. — ἡ ἐν τοῖς λόγοις δεινότης = ἡ ρητορική δεινότης. — ἀσκῶ τι = ἐπιτυγχάνω τι. — τὰ ἤθη = κατὰ τὰς συνηθείας. — τρόπος = χαρακτηριστήρ. — πέφυκα = ἐκ φύσεώς εἰμι. — ἐκείνων· δηλ. τῶν συγγραφόντων τοὺς προτρεπτικούς λόγους. — παρακαλῶ τινα = προσκαλῶ, παρακινῶ, προτρέπω τινά. — παράκλησις = προτροπή τις. — εὐρίσκω τι = μὲ κόπον ἐξευρίσκω τι. — παραίνεσις = συμβουλή. — γράφω = γράφω χωρὶς νὰ προσέχω νὰ κρατήσω τὸν λόγον τεχνικόν, ἀφροντίστως γράφω, φιλικῶς γράφω. — εὐρόντες... γράψαντες· εἰς τὰς λέξεις ταύτας εὐρίσκεται ἡ ἐνταῦθα παρατηρουμένη ἀντίθεσις· ὁ Ἰσοκράτης δηλαδὴ δὲν προσεπάθησε νὰ γράψῃ ρητορικὸν λόγον, ἀλλὰ ἀπλῆν φιλικὴν παραίνεσιν. — τοὺς νεωτέρους· ἀντὶ τοὺς νέους. — ὀμιλῶ τινα = συναναστρέφομαι μὲ τινα. — οἰκονομῶ τὸν βίον = κυβερνῶ τὸν βίον. — ἐπιτυχοῦμαι τινος = ἐπιτυγχάνω τι. — γνησίως = πραγματικῶς. — ἦς· δηλ. ἀρετῆς. — βέβαιος = ἀσφαλῆς, μόνιμος.

§ 6 - 8. ἀνήλωσε... ἐμάρανε· πρβλ.. ἐν § 1 : διέλυσε. — ἐξουσία = δικαίωμα. — ῥαθυμία = ὀκηνηρία. — παρασκευάζω = παρέχω. — παρασκευάζων... παρακαλῶν· μετχ. αἰτιολ. — ὠφέλησε... ἔβλαψε κ.τ.λ.. πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε. — τῶν ἀσκούντων· (ἐνν. τὸ σῶμα) = τῶν ἀσκουμένων. — ἐπισκοτέω-ῶ τινα = ἐπιρρίπτω σκότος εἰς τι· ἐπισκοτέω ταῖς τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις = γίνομαι ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἀσκησιν τῆς ψυχῆς (τοῦ πνεύματος). — οἷς· παρ' οἷς· δηλ. ἀνθρώποις. — ἀκιβδήλωσ = γνησίως. — διάνοια = νοῦς. — συναυξηθῆ = αὐξηθῆ σὺν ταῖς διανοίαις. — δυνατὰ καθιστᾶσα, ἐνν. τοῖς ἀρετὴν κεκτημένοις. — ὄκνος = ὀκηνηρία. — φόγον... ἔπαινον· κατηγγρ. — καθιστᾶσα... ὑπομένουσα... ἡγουμένη· μετχ. αἰτιολ. — ἔργον = κατόρθωμα. — οἷς... τοῖς ἔργοις. σχῆμα καθ' ἕλον καὶ μέρος· ἀντί: ὧν... τοῖς ἔργοις. — τρόποι = ἤθη. — χαρακτήρ εὐδοξίας = σφραγίς, τύπος, γνώρισμα καλῆς φήμης. — ἐπιβάλλω τινί τι = ἐπιχύνω, ἐπιχαράττω εἰς τινά τι. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἀπὸ τὰ νομίσματα. — τὸν... χρόνον, ὑποκμ. εἰς τὸ δύνασθαι. — ἐκείνοις, ποιητ. αἴτιον.

§ 9 - 10. οὐ μὴν ἀλλὰ (= οὐ μὴν ἐκ τῶν Ἑρακλέους καὶ Θησέως ἔργων ἔστι σοι καταμαθεῖν, ἀλλὰ καί): κάμνει ἰσχυρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγούμενα καὶ προσθέτει νέον τι. — προαίρεσις =

ἐπιθυμία, φρόνημα, ἀρχή.— ὀλιγωρῶ τινος = παραμελῶ τι.— τοῖς πόνοις... τῇ ψυχῇ, δοτ. τροπική τῇ ψυχῇ ὑπέμενε = περιφρονῶν τοὺς κινδύνους διὰ τῆς ψυχῆς συγχρόνως ἐξήσκει αὐτήν.— παρακαίρω = ὑπερμέτρως.— τὰ ὑπάρχοντα = ἡ περιουσία.— ταπεινῶς = πτωχικά.— κοινὸς τοῖς φίλοις = ὁ ἀνήκων εἰς τοὺς φίλους, ὁ μὴ διακρίνων τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τοὺς φίλους.— θαυμάζω τινά = ἐκτιμῶ τινά.— σπουδάζω περὶ τινά = σπουδαίως καὶ σοβαρῶς ὑποστηρίζω τινά, (προσπαθῶ νὰ ὠφελήσω τινά) = ἐπιζητῶ τὴν φιλίαν τινός.— οἱ γένει προσήκοντες = οἱ συγγενεῖς.— ἑταιρεία = φιλία.— προαίρεσις = αὐθόρμητος κλίσις.

§ 11 - 12. ἐπιλείπει με ὁ χρόνος = μοῦ λείπει ὁ καιρὸς, δὲν μοῦ ἀρκεῖ ὁ καιρὸς.— ἐκείνου, δηλ. τοῦ Ἰππονίκου.— τὸ ἀκριβές = ἡ ἀκριβὴς ἐξιστόρησις.— φύσις = φυσικὰ προτερήματα.— ἐκφέρω τι = παρέχω τι, ἀναφέρω τι.— ἡμᾶς... δηλώσομεν... ἐξενηρόχαμεν· ὁ Ἰσοκρ. μετεχειρίσθη πληθ. ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον.— πρὸς ὃν (δηλ. τὸν Ἰππόνικον) = συμφώνως πρὸς τὸν βίον τοῦ ὁποῖου.— παράδειγμα = πρότυπον.— ἠγησάμενον... γιγνόμενον, χρν. μτχ.— ζηλωτής = θαυμαστής.— αἰσχρὸν = ἐντροπή.— γραφεὺς = ζωγράφος.— ἀπεικάζω = ζωγραφίζω.— ἠγοῦμαι = ἔχω ὑπ' ὄψιν μου.— ἀσκεῖν· πρβλ. ἐν § 6 : τῶν ἀσκούντων.— σκοπῶ, ὅπως γενήσομαι = ἐξετάζω, κοιτάζω πῶς θά...— ἐπιτήδευμα = κατόρθωμα.— τὴν γνώμην, αἰτ. τοῦ κατὰ τι.— διατίθεμαι τὴν γνώμην = σκέπτομαι.— οὕτω· δηλ. ὅτι πρέπει τις νὰ ἀμιλλᾶται πρὸς τοὺς ἀρίστους.— ἀκούσματα = μαθήματα.— πληροῦμαι τινος (μτφ.) = διδάσκομαι τι.— σπουδαῖος λόγος = ἠθικὸς λόγος.— πέφυκα (μετ' ἀπαρεμφ.) = ἔχω φυσικὸν ἰδίωμα (νὰ...)— ὑποτίθεμαί τινι = συμβουλευέω τινά.— ἐπιδίδωμι πρὸς τι = προκόπτω εἰς τι.— εὐδοκίμῶ = ἐπιτυγχάνω, ἀποκτῶ ὑπόληψιν.

B'. Αἱ ἐπὶ μέρους διδασκαλῖαι (παρανέσεις) τὰς ὁποίας ὁ Ἰσοκράτης ἠθέλε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Δημονίκου (§§ 13-43).

§ 13 - 18. τὰ πρὸς τοὺς θεούς, αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς· εὐσεβῶ τὰ πρὸς... = εἶμαι εὐσεβὴς πρὸς τοὺς θεούς.— ἐμμένω τινι = μένω πιστὸς εἰς τι, τηρῶ τι.— ἐκεῖνο, δηλ. τὸ θύειν.— καλοκαγαθία τῶν τρόπων = χρηστότης τῶν ἠθῶν.— δαιμόνιον = θεός.— πόλις = πολῖται.— περὶ τινά = πρὸς τινά.— τοὺς γονεῖς· μετεχειρίσθη πληθυν-

τικόν, ἂν καὶ ὁ Ἰππόνικος εἶχεν ἀποθάνει, διότι τὰ πρὸς τοὺς γονεῖς καθήκοντα δὲν ἔπαυον καὶ μετὰ θάνατον.—**ἄσκη τὶ** = καταγινομαι εἰς τι.—**τὰ πρὸς τὸ σῶμα γυμνάσια** = αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις.—**τὰ πρὸς τὴν ῥώμην** = τὰ συντείνοντα, τὰ συντελοῦντα πρὸς τὴν ῥώμην.—**λήγω τινός** = παύω ἀπὸ τι.—**πονῶ** = κοπιᾶζω.—**δυνάμενος**· ἔναντ. μετχ.—**προπετής** = ἀκράτητος, ἀναιδής.—**στέργω τι** = ἀγαπῶ τι.—**ἀποδέχομαι τι** = παραδέχομαι τι, εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—**μανικός, γίνεται ἐκ τοῦ μανία (μαίνομαι)**.—**σύννους** = σκεπτικός.—**τούτοις**· δοτ. ὄργαν.—**τῶν νεωτέρων**· πρβλ. ἐν § 5 : **τοὺς νεωτέρους**.—**κρατοῦμαι** = περιορίζομαι.—**μηδέποτε μηδέν**· ἡ διπλῆ ἄρνησις φανερώ- νει ἔμφρασιν.—**ποιήσας**· ὑποθ. μετχ.—**συνειδήσεις**· ἐπικός καὶ ἰωνι- κὸς τύπος· ὁ ἀττικός μέλλων τοῦ οἶδα εἶναι εἴσομαι.—**ἡ μετὰ δό- ξης ἥδονή** = ἡ τιμία ἥδονή.—**θηρεύω** = ἐπιδιώκω.—**εὐλαβοῦμαι τι** = φοβοῦμαι τι.—**δόξα** = φήμη, ἡ κοινὴ γνώμη.—**δόκει** = ἡγοῦ· (πρβλ. § 12).—**λήσων**· μέλλ. τοῦ ρ. **λανθάνω (τινά)** = διαφεύγω τὴν προσοχὴν τινος.—**παραυτίκα** = πρὸς στιγμὴν.—**κρύψης**· ἔνν. τὸ **ποιεῖν**, τὴν πρᾶξίν σου.—**ὀφθήσει**· παθ. μέλλ. τοῦ ὄρωμαι = γίνομαι φανερός.—**ἐπιτιμῶ τινί τι** = ἐπιπλήττω, κατηγορῶ τινα διὰ τι.—**πράτ- τουσι**· ὑποθ. μετχ.—**μελέτη** = ἐπιμελής ἀσκησις.—**ἐπιστήμη** = σπου- δή, ἐπιστημονικὴ ἐργασία· **μελέταις... ἐπιστήμαις**· ὁ πληθ. φανεράννει τὰ διάφορα εἶδη τῆς μελέτης, ἐπιστήμης.—**ἀκούσαντα** (ἔνν. **τινά**)· χρν. μετχ.—**καταναλίσκω τι** = ἐξοδεύω, ἀφιερῶνω τι.—**φιληκοῖα** = ἐπιμελής ἀκρόασις. Ὁ Ἰσοκράτης ἐνταῦθα συνιστᾷ νὰ φοιτοῦν οἱ νέοι εἰς διαφόρους διαλέξεις πρὸς μὲν ὁμοίωσιν των, ὅταν δὲν ἔχουν ἄλλην ἐρ- γασίαν.—**τοῖς ἄλλοις**· ποιητ. αἴτιον.—**τὰ εὐρημένα** = ὅσα εὐρέθησαν.—**μανθάνειν** (ἔνν. **σέ**)· ὑποκείμε. εἰς τὸ ἀπρόσωπον **συμβήσεται**.

§ 19 - 23. **τῶν ἀκουσμάτων**· πρβλ. § 12.—**πολλά**· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀκουσμάτων.—**πολλά πολλῶν**, **παρήχησις**.—**ἀπολείπει** = **ἀπολείπουσι** (ἀμτβ.) = μᾶς ἀφήνουν.—**κατοκνῶ** = δυσκολεύομαι, παραμελῶ.—**ἐπαγγέλλομαι (ποιεῖν τι)** = ὑπισχοῦμαι, εἶμαι ἰκανὸς νὰ...—**πλείω** κατγρ. εἰς τὸ οὐσίαν· **οὐσία** = περιουσία.—**τοὺς νεω- τέρους**· πρβλ. § 5.—**ἡ κατὰ γῆν πορεία** = τὸ κατὰ ξηρὰν ταξίδι.—**ἐπὶ τῷ... καταστῆσαι**· σημαίνει τὸν σκοπὸν.—**τρόπος** = συμπερι- φορά.—**φιλοπροσῆγορος** = εὐγενής.—**εὐπροσῆγορος** = καταδεκτι- κός.—**προσφωνῶ τινα** = χαιρετίζω τινα.—**ἐντυχάνω τινί τοῖς**

λόγοις = συνδιαλέγομαι μετά τινος.—ήδέως ἔχω πρὸς τινα = εἶμαι εὖνους, τὰ ἔχω καλὰ μὲ ἕνα.—χρῶμαί τινι = συναναστρέφομαι τινα.—ἀπεχθής = μισητός.—ἐντευξίς = συνέντευξις, ἐπίσκεψις.—τοῖς αὐτοῖς· δηλ. ἀνθρώποις.—πλησμονή = κόρος, χορτασιά.—ὅπως ἄν..., τελικὴ πρότασις.—κρατοῦμαι ὑπὸ τινος = ἄρχομαι, κυριεύομαι ὑπὸ τινος.—κέρδους... λύτης· ἐπεξήγησις τοῦ τούτων... πάντων.—τοιούτος (δηλ. ἐγκρατής), ἐνν. ἐν τῷ κέρδει.—δι' ὧν = ἐκεῖνα δι' ὧν.—εὐδοκιμῶ· πρβλ. § 12.—εὐπορῶ = γίνομαι εὐπορος, πλούσιος.—τῇ δ' ὀργῇ... ἔχης = ἐν δὲ τῇ ὀργῇ... ἔαν ἔχης.—παραπλησίως ἔχω πρὸς τινα, ὡσπερ... = διατίθεμαι, φέρομαι πρὸς τινα παρομοίως, ὅπως...—ἀμαρτάνοντα· χρον. μτχ.—τὰ τερπνὰ (οὐσιαστικῶς) = αἱ διασκεδάσεις.—αἰσχρόν ἐνν. εἶναι· ὑποκμ. δὲ αὐτοῦ τὰ ἀπαρμφ. ἄρχειν... δουλεύειν.—ὑπολαμβάνω = νομίζω.—τὰ πονηρὰ (οὐσιαστικῶς) = αἱ δυστυχίαι, αἱ λύπαι.—ἐπιβλέπω τι = παρατηρῶ τι.—ὧν· κατηγορ. μτχ. ἐκ τοῦ ὑπομιμνήσκης· ὁμαλώτερον θὰ ἦτο: ὑπομιμνήσκης σεαυτὸν ἄνθρωπον ὄντα· ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ μτχ. συνεφώνησε πρὸς τὸ ὑποκείμενον σὺ καὶ ὄχι πρὸς τὸ ἀντικείμεν. σεαυτόν.—τηρῶ τι = φυλάττω τι.—παρακαταθήκη = πᾶν ὅ,τι ἐμπιστεύεται τις εἰς ἄλλον πρὸς φύλαξιν· παρακαταθήκη λόγων = τὸ ἐμπιστευθὲν μυστικόν.—παρέχομαί τι = παρουσιάζω, ἐπιδεικνύω, ἔχω τι.—ἀγαθὸς ἀνὴρ = ἐνάρετος, ὅπως πρέπει ἄνθρωπος.—τὰ ἀπόρρητα = τὰ μυστικά.—σιωπᾶσθαι· ἐκ τοῦ ἀπροσώπου συμφέρη, εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρονται καὶ αἱ προσωπ. δοτ. σοὶ... κἀκεῖνοις.—ἐπακτὸς ὄρκος = ὁ ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου ἐπαγόμενος, ἐπιβαλλόμενος.—πρόφρασις = λόγος, αἰτία.—αἰτία = κατηγορία.—ἀπολύων... διασώζων· μτχ. ὑποθ.—ἐνεκα χρημάτων· τελικὸν αἴτιον (= γιὰ χρήματα).—εὐορκῶ = ὀρκιζόμενος λέγω τὴν ἀλήθειαν.—ἐπιορκῶ = ὀρκιζόμενος λέγω ψεῦδη.—φιλοχρημάτως ἔχω = εἶμαι φιλοχρήματος.

§ 24 - 28. χρῶμαί τινι = μεταχειρίζομαι τινα, φέρομαι πρὸς τινα.—ἐκεῖνους· δηλ. τοὺς πρότερον φίλους.—διαμένειν· ἐνν. φίλος.—ἔχειν... μεταλλάττειν· ἐνν. τινὰ (ὑποκμ.).—πειρῶμαί τινος = δοκιμάζω τινά.—ἐταῖρος = σύντροφος, γνωστός, φίλος ἀδοκίμαστος.—τοῦτο· δηλ. τὸ πειρᾶσθαι τῶν φίλων.—δεόμενος· ἐναντιωμ. μτχ.—τὸ δεῖσθαι = τὸ ἔχειν ἀνάγκην.—ῥητὰ = ὅσα δύνανται νὰ λεχθῶν.—ὡς ἀπορρήτων = ὡς περὶ ἀπορρήτων.—μηδέν· σύστοιχον ἀντικμ.—

ἐπιστήσει· μέλλ. τοῦ ρ. ἐπίσταμαί τι = γνωρίζω, μαθαίνω τι.—περὶ τὸν βίον = κατὰ τὸν βίον.—κοινωνία = συμμετοχή.—βασανίζω τι = δοκιμάζω τι.—οὕτω = τότε.—χρῶμαί τινι = ἐξυπηρετῶ τινα.—τὰς δεήσεις· ἵνα δηλ. βοηθήσης αὐτοῦς.—αὐτεπάγγελτος = αὐτόκλητος, μὲ ἰδικήν σου πρωτοβουλίαν.—καιρὸς = κακὴ περίστασις, δυστυχία.—νικῶμαί τινος = ὑπολείπομαί τινος, εἶμαι κατώτερός τινος· συνώνυμον τὸ ἡττῶμαί τινος· τὰ ῥήματα ταῦτα συντάσσονται μετὰ γεν. ὡς ἔχοντα ἔννοιαν παραθετικῆν.—ταῖς κακοποιίαις... ταῖς εὐεργεσίαις· δοτ. τοῦ κατὰ τι.—αἰσχρὸν... κακοποιίαις· ἡ συμβουλή αὕτη δὲν εἶναι καὶ χριστιανική, διότι ὁ Χριστὸς ἐδίδαξεν «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν... καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς» (Ματθ. Ε', 44).—ἀποδέχομαί τινα = ἐγκρίνω τινά, εὐχαριστοῦμαι μὲ τινα.—δυσχεραίνω ἐπί τινι = λυποῦμαι διὰ τι.—ἀτυχοῦσι, πράττουσι· ἔνν. τισί (αἱ μτχ. χρν.).—ἀτυχῶ· ἀντίθετον· καλῶς πράττω.—πρὸς τοὺς...=ἐνώπιον τῶν παρόντων(φίλων).—ἀπόντων· χρν. μτχ.—τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα· πρβλ. ἐν § 13: τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς.—καλλωπιστής=ὁ ἀγαπῶν τὸν περιττὸν στολισμὸν.—ἔστι· ἔνν. ἴδιον.—τὸ περίεργον = ὁ περιττὸς στολισμὸς, ἡ ἐπίδειξις.—τὴν ὑπερβάλλουσαν (ἔνν. τὸ μέτρον) = τὴν ὑπερβολικῆν.—ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων... ἀπόλαυσιν· τὸ νόημα: νὰ μὴ θεωρῆς εὐτυχίαν σου τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν ἀλλὰ τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν ὑπαρχόντων.—σπουδάζω περὶ τι = δεικνύω προθυμίαν εἰς τι, θέλω νὰ ἀποκτήσω τι.—ὥσπερ... ἂν κτήσαιτο = ὥσπερ πάσχοι ἂν τις, εἰ κτήσαιτο ἵππον καλόν.—ἐπιστάμενος· ἐναντιωμ. μτχ.—πλοῦτος = περιουσία.—κατασκευάζω τι = ποιῶ, κάμνω τι.—ἔστι· ἔνν. ὁ πλοῦτος.—ἀπολαύω τινός = μεταχειρίζομαί τι μὲ ἐλευθεριότητα.—κτῶμαί τι = ἀποκτῶ προσοδοφόρα κτήματα. Ὁ Ἰσοκράτης ἐνταῦθα συμβουλεῖ νὰ φροντίζωμεν, ὥστε ἡ περιουσία μας νὰ εἶναι χρηματικὴ καὶ κτηματικὴ.—δυοῖν ἕνεκεν = διὰ δύο λόγους.—ζημία = πρόστιμον (ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου).—ἐκτίνω τι = πληρώνω τι. Τὸ πρόστιμον ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ, ἄλλως συνεπήγετο ἀτιμίαν.—πρὸς τὸν ἄλλον· ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς σημαίνει ἀναφοράν.—μηδέν· ἐπιτείνει τὸ ὑπερβαλλόντως.—στέργω τι = εὐχαριστοῦμαι μὲ κάτι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.

§ 29 - 33. παρ' ἀνδρί· πρέπει νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ ὀφειλομένη.—σιτίζω τινά = τρέφω τινά.—τοὺς διδόντας· ἔνν. τροφήν.—τοὺς

ὠφελούντας. βλάπτοντας· ἐνν. αὐτούς.—πιστευθέντες· ὑποθ. μτχ.
 —τῶν φίλων· γεν. διαιρετ.—χαρίζομαί τινι = εὐχαριστῶ τινα, γίνομαι εὐάρεστος εἰς τινα.—πρὸς τὸ φαυλότατον = πρὸς μεγίστην βλάβην σου.—πρὸς τὸ βέλτιστον = πρὸς μεγίστην ὠφελείαν σου.—ἀπεχθάνομαί τινι = γίνομαι μισητὸς εἰς τινα.—οὐχ ἔξεις... = δὲν θὰ ἔχῃς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν ὅτι θὰ τοὺς μισήσῃς, θὰ σὲ συμβουλευσοῦν πρὸς τὸ καλὸν σου.—σεμνός = ὑπερήφανος, ἀκατάδεκτος· ἀντίθετον : ὀμιλητικός.—ὄγκος = ὑπερηφάνεια.—καρτερῶ τι = ὑπομένω τι.—δύσερις (-ιδος) = ἐριστικός, γκρινιάρης, δύστροπος.—ὦν... ἀπαντῶν... εἰκῶν... ἐπιπλήττων... κτλ. μτχ. ὑποθ.—τραχέως = με ἀπότομον τρόπον.—θυμουμένοις... πεπαυμένοις, χρν. μτχ.—σπουδάζω = σπουδαιολογῶ.—παρὰ τὰ σπουδαῖα = εἰς τὰς σπουδαίας περιστάσεις.—χαρίζομαι χάριτάς τινι = κάμνω εὐεργεσίαν εἰς τινα.—ἀχαρίστως = χωρὶς καλὸν τρόπον.—ποιοῦντες· ἐνν. χάριν.—ἀηδῶς = δυσαρέστως.—ὑπουργῶ τινι = προσφέρω ὑπηρεσίαν εἰς τινα.—φιλαίτιος = φιλοκατήγορος.—φιλεπιτιμητῆς = ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμῃ παρατηρήσεις.—παροξυντικός = ἐξερρηιστικός.—συνουσία = συναναστροφή.—ἐξανίσταμαι = σηκώνομαι καὶ φύγω.—ἀποβάλλω τι = χάνω τι.—διαμαρτάνω τινος = χάνω τι, στεροῦμαι τινος.—εὐθύνω τι = κυβερνῶ τι, διευθύνω τι.—πολλά· σύστοιχον ἀντικμ.—τῶ... εἶναι... τῶ... ἀπολαύειν· δοτ. τοῦ τρόπου.—φρονῶ ἀθάνατα = σκέπτομαι ὡς ἀθάνατος.—μοχθηρὸς = κακός, ἐλαττωματικός.—κερδαίνοντες· τροπ. μτχ.—προσεζημίωσε· πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε.—πολλάκις γὰρ ὦν... ἔδοσαν = πολλάκις γὰρ τοῖς ἔργοις (ὄργαν.) ἔδοσαν τὴν τιμωρίαν τούτων, ὦν ἐλύπησαν (τοὺς ἄλλους) τοῖς λόγοις· ὦν· καθ' ἑλξιν, ἀντὶ ἃ = δι' ὅσα.—οὐς· ἀναφέρεται εἰς τὸ περὶ αὐτῶν.—τοὺς ἀπαγγελοῦντας· ἐνν. τοῦτο αὐτοῖς· ἢ κατὰ μέλλοντα μτχ. μετὰ τοῦ ἄρθρου σημαίνει τὸν μέλλοντα ἀσφαλῶς νὰ πράξῃ τι.

§ 34 - 39. παραδείγματα· κατηγορ.—τὸ ἀφανές· δηλ. τὸ μέλλον.—ἔχει τὴν διάγνωσιν = διαγιγνώσκεται.—εὐτυχίαν... εὐβουλίαν· ὑποκειμ. τοῦ εἶναι.—ὦν (ἄν), γένους οὐδ.—ἀνακοινώσασθαι· ἐνν. ταῦτα, δηλ. περὶ ὧν ἄν αἰσχύνη...—παρρησιάζομαι = ἐλευθερὰ ὁμιλῶ.—καταφανῆ ποιῶ ἑμαυτὸν = καθιστῶ τὸν ἑαυτὸν μου φανερόν, φανερώω τὰς πραγματικὰς μου διαθέσεις (καὶ ἐπομένως ἐκτί-

θεμαι εἰς τοὺς φίλους μου).— τῶν σεαυτοῦ· ἔνν. πραγμάτων.— συμβούλῳ· κατηγορ. εἰς τὸ τινί.— ἐπιτήδευμα=πρᾶξις.— ἀποδέχομαι τινά = ἀγαπῶ τινά.— ζηλώω - ᾧ τινά = μιμοῦμαι τινά.— τρόπος= βίος, διαγωγή.— θαυμάζω τινά=ἐκτιμῶ, περιποιοῦμαι τινά.— ἀρχή= δημοσία θέσις, ἀρχή.— ὦν=δι' ὅσα.— ἀνατίθημι τὰς αἰτίας τινί= ἐπιρρίπτω εἰς τινά τὰς κατηγορίας (εὐθύνας).— αἱ κοιναὶ ἐπιμέλειαι= αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι.— παρίσταμαί τινι=ὑποστηρίζω τι.— πράττουσι· μτχ. χρν.— ἔχων, κατηγορ. μτχ. ἐκ τοῦ ἀνέχου.— ἐπιείκεια= μαλακότης, εὐγένεια.— μᾶλλον ἀποδέχομαί τι=προτιμῶ τι.— τελευτήσασι δόξαν· ἀντικμ. εἰς τὸ παρασκευάζει.— μέτεστι τινί τινός=μετέχει τις τινός.— τοῖς μοχθηροῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀδύνατον (ἔνν. ἐστί).— μεταλαμβάνω τινός = λαμβάνω μέρος ἐκ τινος.— τῶν κερδαινόντων· γεν. διαир.— μὴδὲν ἄλλο· αἰτ. τοῦ κατὰ τι.— οὖν = τοῦλάχιστον.— ἐλπῖσι· δοτ. τοῦ κατὰ τι.

§ 40 - 43. τὰ περὶ τὸν βίον = τὰ ἀφορῶντα τὸν βίον (σου).— μέγιστον... σώματι=νοῦς ἀγαθὸς ἐν σώματι ἀνθρώπου (ἐστί) μέγιστον (πρᾶγμα) ἐν ἐλαχίστῳ.— τῷ σώματι... τῇ ψυχῇ· δοτ. τοῦ κατὰ τι.— τὰ δόξαντα = τὰ ἀποφασισθέντα.— ἐπισκοπῶ τι = ἐξετάζω τι.— προτρέχει· πολλοὶ ὁμιλοῦν, πρὶν σκεφθῶν· εἶναι οἱ λεγόμενοι ἐπιπόλαιοι, οἱ ὅποιοι πολλάκις ἐκτίθενται εἰς κινδύνους. Τὸ «μὴ προτρεχέτω ἡ γλῶσσα τοῦ νοῦ» εἶναι ἀπόφθεγμα τοῦ Λακεδαιμονίου Χίλωνος ἑνὸς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.— δύο... καιροὺς=δύο (καιροὺς) ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν = δύο περιστάσεις νὰ θεωρῆς ὡς καταλλήλους περιστάσεις τοῦ νὰ ὁμιλῆς.— ἢ περὶ ὦν... ἢ.., ἐπεξήγησις τοῦ δύο (καιροὺς).— περὶ ὦν=περὶ τούτων ἀ.— ἐν τούτοις· δηλ. τοῖς καιροῖς.— σιγᾶν· ἔνν. τινά.— οὕτω· δηλ. ἂν νομίζης.— εὐτυχῶν... δυστυχῶν· μτχ. χρν.— ἐπὶ τινι=διὰ τι.— ἀποκρύπτειν... περιπατεῖν· ὑποκμ. τινά.— ἀδοξία=ἔλλειψις δόξης, ἀφάνεια.— κατὰ τὴν ἀσφάλειαν = ἐν ἀσφαλείᾳ, ἀσφαλῶς.— κινδυνεύειν· ὑποκμ. σε (ἐννοούμενον ἐκ τῆς δοτ. προσωπικῆς σοι).— αἰσχρὸς=ὁ προξενῶν αἴσχος.— κατακρίνω τινός τι = καταδικάζω τινά εἰς τι.— τὸ τελευτήσαι = ἡ τελευτή, ὁ θάνατος.— ἀπονέμω τινί τι ἴδιον=δίδω εἰς τινά τι ὡς ἰδιαιτερον προνόμιον.

Γ'. Ἐπίλογος. Ὁ Ἰσοκράτης ἐξηγεῖ διατὶ ἔδωκε πολλὰς συμβουλὰς μὴ ἀρμοζούσας εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ Δημοκίου, ἐπαινεῖ τὰς διαθέ-

σεις αὐτοῦ καὶ τὸν προτρέπει νὰ μεταχειρίζεται πρὸς ἠθικὴν ἐξέψω-
σιν καὶ ἐξευγένισίν του καὶ ταύτας καὶ τὰς συμβουλὰς παντὸς ἄλλου
(§§ 44 - 52).

§ 44 - 54. εἰ πρέπει, πλαγ. ἐρώτ.· τὸ εἰ = ὅτι (αἰτιολ.), διότι
προηγεῖται τὸ ρ. θαυμάζω.—πολλά· ὑποκμ. εἰς τὸ πρέπει.—πρὸς
τὴν... ἡλικίαν = ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν, εἰς τὴν (σημερινήν) ἡλικίαν.—
πραγματεία = ἐργασία, σύγγραμμα.—ἐκφέρω τι = ἐκφράζω, διατυ-
πῶνω, δίδω τι.—τούτων· δηλ. τῶν συμβουλῶν.—ἐντεῦθεν· δηλ. ἐκ ταύ-
της τῆς πραγματείας.—ταμιεῖον = ἀποθήκη.—προσφέρω τι = ἐξά-
γω τι εἰς τὸ μέσον.—δεῖν... ὦν = δεῖν παραλιπεῖν μηδὲν ὦν (γεν.
διαίρ.).—χάριν ἔχω τινί = χρεωστῶ εὐγνωμοσύνην εἰς τινα.—διαμαρ-
τάνω τινός = ἀποτυγχάνω εἰς τι.—ἦς· καθ' ἕλξιν ἐκ τοῦ δόξης, ἀντί
ἦν.—τῶν ἄλλων· ἐνν. ἀνθρώπων.—τῶν ἄλλων... τῶν σιτίων...
τῶν φίλων· γεν. διαίρ.—χαίροντας... πλησιάζοντας· κατηγρ. μτχ.
ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—χαίρω τινί = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—γινώσκω
τοῦναντίον = σχηματίζω ἐναντίαν γνώμην.—τούτων· δηλ. τῶν πλεί-
στων ἄλλων ἀνθρώπων.—τὸν ἐπιτάττοντα, τοῦτον· ἡ δεικτικὴ ἀν-
τωνυμία μετὰ τὴν μετοχὴν ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐξαιρεῖ τὸ ὑπὸ τῆς μετο-
χῆς δηλούμενον.—τῶν ἄλλων· γεν. διαίρ.

§ 46 - 49. παροξύνομαι ποιεῖν τι = παρακινεῖσθαι νὰ...—ἐκ
τούτων· δηλ. τῶν καλῶν ἔργων.—καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν = καὶ
ἐν τῷ ἀγαπᾶν τὰς πλησμονάς.—πλησμονή = ἡ κατὰ κόρον ἀπό-
λαυσις.—παραπέπηγά τινι (ἐνεργ. πρkm. β' ὡς μέσ. τοῦ ρ. παραπή-
γνυμι) = (μτφρ.) παρακολοῦθῶ τινα.—τὸ φιλοπονεῖν = ἡ φιλοπο-
νία (πρβλ. τὸ ῥαθυμεῖν = ἡ ῥαθυμία).—ἡ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπο-
νία = ἡ μετὰ ζήλου ἐνασχόλησις εἰς τὴν ἀρετὴν.—βεβαιότερας· ἐνν.
τῶν ἐκ τῶν ἡδονῶν τέρψεων.—κάκει· δηλ. ἐν τῇ ῥαθυμίᾳ.—ἐν-
ταῦθα· δηλ. ἐν τῇ φιλοπονίᾳ.—ἡσθέντες· χρν. μτχ.—ἐλυπήθησαν·
πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε.—οὕτω... ὡς = τόσον... ὅσον.—τὰ ἀποβαί-
νοντα = τὰ ἀποτελέσματα.—διαπονοῦμεν· ἡ προθ. διὰ = διαρκῶς,
ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης διδάσκει ὅτι ὁ ἀνθρώπος
μόνον εἰς τὸ ἀποτέλεσμα ἀποβλέπει.—ἐνδέχεται = ἔξεστι = εἶναι ἐπι-
τετραμμένον.—τὰ τυχόντα = ὅ,τι τύχη.—εὐθὺς = εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.—
ὑπόθεσις = βάσις.—οὐχ οἷόν τε· ἐνν. ἐστί.—ἡ ἔχειν = εἰ δὲ μὴ
(ἐνν. ἀνάγκη ἐστί) ἔχειν.—οὕτω... ὡς· πρβλ. § 47.—ἐπιεικῆς =

κόσμος, καθώς πρέπει άνθρωπος.—είκότως· ένν. ποιούντες ταῦτα.—
 ὅπου· ἐπίρρ. χρον.—ἦ πού γε... φήσομεν = βεβαίως, ἀληθῶς, κατὰ
 μείζονα λόγον θά εἴπωμεν.—ἐλαττοῦμαι = εἶμαι κατώτερος, μειονε-
 κτώ.—ἀν... ὑπολάβοιμεν· δυνητικὴ εὐκτ.—τοὺς τοιοῦτους· δηλ.
 τοὺς φαύλους.—ὑπολαμβάνω τινὰ = θεωρῶ, νομίζω τινά.—ἦ μὲν·
 δηλ. τύχη.—οἱ δέ· δηλ. φαῦλοι.

§ 50 - 52. ὄντα· ένν. τινὰ (μτχ. ἐναντιωματικὴ).—στοχάζομαι
 τινος = ἐξετάζω τι.—κάκεινους· δηλ. τοὺς θεοὺς.—ἐπὶ τοῖς = ἐν
 τοῖς.—πῶς ἔχουσι· πλκχ. ἐρώτ. ἐκ τοῦ δηλῶσαι· πῶς ἔχω πρὸς
 τινά = πῶς διάκειμαι πρὸς τινά.—γάρ· διασαφητικός.—Τάνταλος·
 βασιλεὺς τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Φρυγίας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πλουτοῦς,
 πατὴρ τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς Νιόβης. Ἐπειδὴ ἔτεμάχισε τὸν υἱὸν του
 Πέλοπα καὶ παρέθεσεν εἰς τοὺς θεοὺς ὡς φαγητόν, ἐρρίφθη εἰς τὸν
 Τάρταρον καὶ κατεδικάσθη εἰς αἰωνίαν δίψαν καὶ πείναν· ὑπῆρχον μὲν
 πρὸ αὐτοῦ ἄφθονον ὕδωρ καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ἀλλὰ μόλις ἐπλησια-
 ζεν ἀπεμακρόνοντο αὐτοῦ.—κολάζω τινὰ = τιμωρῶ τινά.—οἷς = τού-
 τοις· ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἰσοδυναμεῖ
 μὲ δεικτικὴν· (διὰ τοῦ οἷς έννοεῖ τὰς εἰς τὸν παρόντα λόγον ἀναφερομέ-
 νας συμβουλάς)· τὸ οἷς ἀντικμ.—παραδείγμασι· κατηγρ. εἰς τὸ χρω-
 μένοις.—ἐμμένω τινὶ = μένω σταθερὸς εἰς τι.—τῶν ποιητῶν...
 τῶν σοφιστῶν· γεν. κτητικαί.—σοφιστῆς = σοφός.—καθίζάνω ἐπὶ
 τινὶ = ἐπιτάθηναι εἰς τι.—μηδενὸς ἀπείρως ἔχω = τίποτε δὲν ἀ-
 φήνω ἀδοκίμαστον, τὰ πάντα δοκιμάζω.—ἐκ ταύτης = διὰ ταύτης.—
 μόλις = μὲ δυσκολίαν.—ἐπικρατῶ τι (σπανίως μὲ αἰτ. ἀντὶ ἐπικρα-
 τῶ τινος) = ὑπερτερῶ, κατανικῶ τι.—αἱ ἁμαρτίαι τῆς φύσεως =
 τὰ φυσικὰ ἐλαττώματα.

II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

Α'. Ἀντὶ παντὸς ἄλλου δώρου σοῦ στέλλω τὸν λόγον τοῦτον περιέχοντα τὰ καθήκοντα τοῦ ἄρχοντος, ἵνα μὴ, ὅπως οἱ λοιποὶ ἄρχοντες, μείνης ἀνορθήτους (§§ 1 - 6).

§ 1 - 6. **Νικόκλεις**: ὁ Νικοκλῆς ἦτο υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος Εὐαγόρου: πρὸς τὸν ἴδιον δὲ ἀπέστειλε καὶ δύο ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας).— **εἰωθότες**: μτχ. παρακειμένου μὲ σημ. ἐνεστώτος· **εἴωθα** = συνηθίζω.— **εἰργασμένοι** = δουλευμένοι.— **κτῆμα** = πολῦτιμον πρᾶγμα.— **δόσις** = δῶρον.— **ποιούμενοι**: κατγρμτ. μτχ. ἐκ τοῦ καταφανεῖς εἶναι.— **καπηλεύω** = εἶμαι μεταπράτης.— **ἂν γενέσθαι** = ὅτι γένοιτ' ἂν.— **δρέγομαι** τινος = ἐπιθυμῶ τι.— **δρεγόμενος... ἀπεχόμενος**: ὑποθ. μτχ.— **ἐπιτήδευμα** = ἐνασχόλησις, ἔργον.— **τοὺς μὲν ιδιώτας**: ἡ ἀπόδοσις εἰς τὸ τοῖς δὲ τυράννοις.— **τρυφάω** - ὦ = ζῶ βίον μαλθακὸν καὶ πλήρη ἀπολαύσεων.— **καθ' οὗς**: ἡ κατὰ σημαίνει συμφωνίαν.— **πολιτεύομαι** = δισκοῦμαι.— **παρρησία** = τὸ νὰ ὁμιλῇ τις μὲ θάρρος ἐνώπιόν τινος: τοῦτο σαφηνίζεται διὰ τοῦ κατωτέρω: **καὶ τὸ φανερώς ἐξεῖναι... ἀμαρτίαις**.— **ἐπιπλήξαι**: ἐνν. αὐτοῖς.— **ἐξεστὶ τινι ποιεῖν τι** = ἐπιτρέπεται εἰς τινα νὰ πράττῃ τι.— **ἐπιτίθεμαι ταῖς ἀμαρτίαις τινος** = ψέγω, ἐπικρίνω τὰ σφάλματά τινος.— **ὑποθῆκαι** = συμβουλαί, παραγγέλματα.— **τύραννος** = βασιλεὺς, μονάρχης.— **ὑπάρχει μοί τι** = ἔχω τι.— **οὗς** = ἐκεῖνοι οὗς.— **διατελοῦσι**: ἐνν. ὄντες.— **οἱ συνόντες (σὺν - εἰμί)** = οἱ συναναστρεφόμενοι αὐτούς.— **πρὸς χάριν ὁμιλῶ τινι** = συναναστρεφόμενός τινα ὁμιλῶ πρὸς εὐχαρίστησίν του (κολακευτικῶς).— **τὰ πράγματα** = ἡ πολιτικὴ δύναμις.— **ἀφορμαί** = τὰ μέσα.— **ποιῶ ὥστε** = συντελῶ ὥστε.— **ιδιωτεύοντες** = οἱ μὴ ἔχοντες δημόσιον ὑπουργημα (ἀρχήν).— **ὁ ἐπιεικῶς πράττων** = ὁ μῆτε πολὺ πλοῦσιος μῆτε πάλιν πολὺ πτωχός.— **δυναστεία** = δύναμις, ἐξουσία.— **ἐνθυμουμαι τι** = φέρω εἰς τὸν νοῦν μου, συλλογίζομαι.— **διέξιμι τι** = διεξέρχομαι τι, ἐξετάζω τι.— **διεφθαρμένους... ἠναγκασμένους... συμβεβηκότα**: κτγρ. μτχ. ἐκ τοῦ ὀρώσι.— **ἐξαμαρτάνω εἰς τινα** = διαπράττω σφάλμα τι πρὸς τινα, κάμνω εἰς τινα κακόν.— **πάλιν... μᾶλλον ἢ** = πάλιν

ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ζῆν ὀπωσοῦν ἤ.— ὀπωσοῦν = καθ' οἰονδήποτε τρόπον.— τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ταραχῆς· τῆς συμβαινούσης δηλ. εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων.— παντὸς ἀνδρὸς (γεν. κτγμ.) = ἴδιον παντὸς ἀνδρὸς.— νομίζουσιν· ἔνν. οἱ βασιλεῖς.— ὅ· ἀντὶ ἧ, δηλ. ἡ βασιλεία· ἐτέθη κατ' οὐδέτ. γένος, διότι συνεφώνησε πρὸς τὸ μέγιστον.— δεόμενον· ἔνν. ἐστὶ (= δεῖται) = ἔχει ἀνάγκην. Πᾶς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ γίνῃ βασιλεὺς, ὅπως γίνεται καὶ ἱερεὺς, διότι ἡ βασιλεία ἔχει ἀνάγκην πολὺ περισσοτέρων γνώσεων καὶ πείρας.

B'. Ὁ τουθετῶν τοὺς ἄρχοντας ὠφελεῖ καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους (§§ 6 - 8).

§ 6 - 8. καθ' ἐκάστην· εἰς τοῦτο ἀντιτίθεται τὸ καθ' ὅλων δέ.— ἐξ ὧν· ἀναφέρεται εἰς τὸ συμβουλευεῖν.— ἐξ ὧν· (μετὰ τὰ ρήμ. συμβουλευεῖν, σκοπεῖν καὶ τὰ τοιαῦτα) = ὅπως.— κατὰ τρόπον = κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον, καθὼς πρέπει.— αἰεὶ = ἐκάστοτε.— καθ' ὅλων = περὶ ὅλων.— ὧν· ἀναφέρεται εἰς τὸ στοχάζεσθαι· στοχάζομαι τινος = μετ' ἐπιτυχίας ἀποβλέπω εἰς τι.— ἐξεργάζομαι τι = ἐπεξεργάζομαι τι, καλῶς ἀποπερατώνω τι.— ὑπόθεσις = πρόθεσις, προαίρεσις.— εἰ... ἔσται· πλγρ. ἐρώτησις.— συνιδεῖν· ἔνν. τοῦτο· συν-ορῶ τι = κατανοῶ τι, προβλέπω τι.— τὰ καταλογάδην = τὰ πεζά.— παρέσχε... ἔλαβε = παρέχει... λαμβάνει· γνωμ. ἀόρ.— δόξα = φήμη, ἔπαινος.— ἐπιχείρημα = ἡ ἐπιχείρησις.— ὀνήσειε· τοῦ ρ. ὀνί-νημί τινα = ὠφελῶ τινα.— ἀρχάς· συνων. δυναστείας (πρβλ. § 5).— ἀσφαλεστέρας... πραοτέρας· πράγματι ὁ ἄρχων εἶναι ἀσφαλέστερος εἰς τὴν ἀρχήν, ὅταν οἱ πολῖται ζῶσιν ἡσυχῶς χωρὶς νὰ πιέζωνται ὑπὸ σκληρᾶς δουλείας.

I'. Ἔργον τοῦ ἄρχοντος εἶναι ἡ διὰ συνεχοῦς ἐπιμελείας καὶ ἐργασίας αὔξεις καὶ εὐημερία τοῦ κράτους του (§§ 9 - 14).

§ 9 - 14. ἐν κεφαλαίοις = ἐν γένει, ἐν περιλήψει.— περιλαμβάνω τι = ὀρίζω τι.— ἀν ὁμολογήσαι = ὅτι ἀν ὁμολογήσατε.— τὰ συμπίπτοντα = τὰ συμβαίνοντα.— ῥαθυμῶ = παραμελῶ ἀπὸ ὀκνηρίαν.— ἀμελῶ = παραμελῶ ἔνεκα ἄλλων ἀσχολιῶν· ἀμελεῖν· κεῖται ἀπολύτως ἄνευ πτώσεως.— ὅπως = πῶς.— τῶν ἄλλων· γεν. συγκριτική.— γνώμη = πνεῦμα, διάνοια.— ἀσκητῆς = ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος

ἀθλητής.—αἱ πανηγύρεις· νοοῦνται οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες (᾽Ολύμπια, ᾽Ισθμια, Νέμεα καὶ Πύθια).—οὐδ' ἐν μέροσ· διότι βραβεῖα τοῦ βασιλέως διὰ τὴν καλὴν διοίκησιν δὲν εἶναι στέφανος ἢ δῶρα, ἀλλὰ ἡ εὐτυχία τῶν πολιτῶν καὶ ἡ δόξα τοῦ κράτους του.—ῶν = τούτων δέ.—ἐνθυμοῦμαι τινος = ἔχω τι ὑπ' ὄψιν μου. — προσέχω τὸν νοῦν ὅπως = φροντίζω πῶς· τὸ ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὸ διοίσεις.—διαφέρω τινός τι εἶμαι = ἀνώτερός τινος κατὰ τι.—δύναμις = σημασία, σπουδαιότης.—καταγιγνώσκω τινὸς δυστυχίαν, ὡς = καταλογίζω εἰς τινὰ δυστυχίαν, διότι.—αἷς· δοτ. ὄργαν.—οὐδέν· ἐπίρρ.—ὡς ... δυναμένης... οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην = οὕτω νὰ σκέπτεσαι μὲ τὴν ιδέαν, ὅτι δύναται ἢ παιδεύσεις... νὰ εὐεργετῇ τὴν ἡμετέραν φύσιν.—οὓς ἂν δύνη = ἔάν τις δύνασαι, ὅποιους δύνασαι.—μήτε τῶν σοφιστῶν... ἔχειν = μήτε οἴου δεῖν ἀπείρως ἔχειν μηδενὸς τῶν σοφιστῶν.—ἀπείρως ἔχω τινός = εἶμαι ἀπειρός τινος, ἀγνοῶ τι.—τῶν μὲν· δηλ. σοφιστῶν.—τῶν δέ· δηλ. ποιητῶν· νοοῦνται δὲ οἱ καλούμενοι γνωμικοὶ ποιηταὶ (Ἡσίοδος, Θέογνις, Φωκυλίδης) ἀπὸ τοῦς ὁποίους θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα μόνον ἀναγιγνώσκων αὐτούς, καθόσον ἦσαν προγενέστεροι· ἐνῶ ἀπὸ τοῦς σοφιστὰς θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα ὄχι μόνον μελετῶν τοῦς προγενεστέρους ἀλλὰ καὶ ἀκροώμενος τοῦς συγχρόνους του.—γυμνάσιον = ἀσκήσις.—ὑποτίθεμαι = παραδέχομαι, θέτω ὡς βᾶσιν.—δεῖν· εἰδ. ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ὑπεθέμεθα.—καὶ τὴν πόλιν... καὶ (τὸν) διοικήσοντα τὴν πόλιν ὡς χρῆ (ἐνν. διοικεῖν).—μάλιστα δ' ἂν... παρακληθείης = πρὸ πάντων (ἐξαιρέτως) δὲ ὁ ἴδιος ἦθελες προτρέπει τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τοῦτο (δηλ. εἰς τὴν παιδείαν καὶ καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος).—ἔρρωμένως (ἐπίρρ. τῆς μετοχῆς ἔρρωμένος τοῦ ρ. ῥώννυμαι) = μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα.—ἀτιμάζω τι = περιφρονῶ τι, δὲν τιμῶ τι.

Δ'. Καθήκοντα τοῦ ἄρχοντος πρὸς τοὺς θεοὺς, πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τοὺς φίλους καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς ἀρχομένους (§§ 15 - 39).

§ 15 - 19. ἐντεῦθεν· δηλ. ἀπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς διανοίας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ὁδηγὸς εἰς πᾶν ἔργον.—φιλόπολις = φιλόπατρις.—χαίρω τινί = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—ποιοῦμαι τὴν ἐπιμελειάν τινος = καταβάλλω φροντίδα διὰ τι.—μέλει μοί τινος = φροντίζω περὶ τινος.—περὶ παντὸς ποιοῦμαι ἄρχειν = ὑπὲρ πᾶν ἄλλο (ἐκτιμῶ) θέλω νὰ ἄρχω.—κεχαρισμένως τινί = ἀρεστῶς, προσφιλῶς

πρός τινα.—αὐτοῖς· κατά πληθ. ἀριθμόν, διότι ἡ προηγουμένη λέξις πλήθους εἶναι περιληπτική.—τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν· γεν. διαιρετ.—πολιτεία=πολίτευμα.—θεραπεύω τινα=περιποιοῦμαι τινα.—δημαγωγέω-ῶ=(ὀδηγῶ) διοικῶ τὸν λαόν.—ὕβριζω=γίνομαι, (εἶμι) αὐθάδης, ἀλαζών.—ὕβριζομαι=πάσχω ὑβριστικὴν μεταχειρίσιν.—σκοπῆς ὅπως· πρβλ. ἐν § 11: προσέχειν τὸν νοῦν ὅπως.—πολιτεία=διοικήσις τῆς πολιτείας.—πρόσταγμα=κατὰ νόμον προσταγή.—ἐπιτήδευμα=ἔθιμον.—κινῶ τι=μεταβάλλω τι.—μετατίθημί τι=καθιστῶ τι ἄκυρον (καταλύω).—τὸ σύμπαν (ἐπίρρ.)=καθόλου, ἐν γένει.—σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογούμενοι=σύμφωνοι πρὸς ἑαυτούς.—πρὸς δὲ τούτοις· ἐνν. ζήτηει νόμους.—ἀμφισβήτησις=ἀμφιβολία, φιλονικία, διαφορά.—τὰς διαλύσεις· δηλ. τῶν διαφορῶν.—ὡς οἶόν τε τάχιστος=τάχιστος ὅσον εἶναι δυνατὸν (κατὰ τὸ δυνατόν).—ταῦτα· συγκεφαλαιώνει τὰ προηγούμενα.—προσεῖναι... τοῖς καλῶς κειμένοις=πρὸς τοῖς καλῶς κειμένοις εἶναι.—τὰ καλῶς κείμενα=τὰ καλῶς ἔχοντα.—αὐτοῖς· δηλ. τοῖς πολίταις.—ἐργασίαι=ἡ ἀσχολία εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας· ἀντίθετον τούτου εἶναι ἡ πραγματεία=ἡ εἰς τὴν ρητορείαν ἀσχολία καὶ ἀνάμειξις εἰς ξένας ὑποθέσεις.—τὰς μὲν... πρὸς δὲ τὰς=ταύτας μὲν... πρὸς ταύτας δέ.—προθύμως ἔχω πρὸς τι=δεικνύω προθυμίαν πρὸς τι.—ποιοῦμαι τὰς κρίσεις=κρίνω τι.—ἀμφισβητῶ πρὸς τινα περί τινος=φιλονικῶ πρὸς τινα περί τινος.—πρὸς χάριν· πρβλ. § 4.—ταῦτά γινώσκω=ἔχω τὴν αὐτὴν γνώμην, κρίνω ὁμοίως.—οἰκῶ τὴν πόλιν=διοικῶ τὴν πόλιν.—ταῖς μὲν κατασκευαῖς (δοτ. τοῦ κατὰ τι)· κατασκευαὶ ἐνταῦθα δὲν εἶναι μόνον αἱ δημόσιαι οἰκοδομαί, ἀλλὰ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μία πόλις καλῶς διοικουμένη.—πράξεις=εἰσπράξεις τῶν δημοσίων προσόδων.—ἀκριβῶς=ἐπιμελῶς, αὐστηρῶς.—διαρκῶ (ἀμτβ.)=ἐξαρκῶ (δηλ. ἵνα μὴ ἐξαντλῶνται οἱ πόροι).—τοῖς προειρημένοις· δηλ. ταῖς κατασκευαῖς.—τῷ κάλλει=ἐν τῷ κάλλει.—τῶν δεδαπανημένων· γεν. συγκριτική.

§ 20 - 23. τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποιῶ=λατρεύω τοὺς θεοὺς.—θῦμα=θυσία.—θεραπεία=σεβασμός, λατρεία.—ὡς· ἐπιτείνει τὸ βέλτιστον.—ἐλπίς· ἐνν. ἐστί.—ιερεῖον=τὸ πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν θυσιαζόμενον ζῶον.—καταβάλλω ἱερεῖον=κάμνω θυσίαν.—πράττω

τι παρά τινος = λαμβάνω τι παρά τινος.—ταῖς ἀρχαῖς (= με τὰς τιμὰς αἱ ὅποια ἔχουν σχέσιν με τὴν αὐτὴν) = με τὰς αὐλικὰς περιποιήσεις.—ταῖς δὲ ἀληθείαις αὐταῖς = με τὰς πραγματικὰς δὲ τιμὰς (λ.χ. προσκλήσεις εἰς συμβουλίαι, δῶρα διὰ καλὰς πράξεις κ.τ.λ.).—σῶζω τι = διασῶζω, διατηρῶ τι.—τυραννίς = ἀρχή.—κῆδομαί τινος = ἐπιμελοῦμαι τινος.—τῶν πολιτικῶν = τῶν πολιτῶν.—τοὺς ἐργαζομένους· κεῖται ἀπολύτως.—ἀναλίσκειν... ποιεῖν· ἐκ τοῦ νόμιζε.—ποιῶ τινα πλείω = αὐξάνω τινά.—τὴν ἀλήθειαν προτιμῶν = οὕτω φαίνου προτιμῶν τὴν ἀλήθειαν.—ἀσφαλῆ· κατγρμ. εἰς τὸ τὴν πόλιν.—συμβόλαια = δόσοληψία.—νόμιμος = δίκαιος.—περὶ πλείστου ποιοῦμαι τινα = τὰ μέγιστα τιμῶ τινα.—τῶν ἀφικνουμένων· γεν. διαιρ.—τοὺς σοὶ δωρεὰς ἄγοντας· ἐννοεῖ τὰς συνηθισμένας δωρεὰς, περὶ τῶν ὁποίων ἀναφέρει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ἐν § 1.—ἀλλά... ἀξιοῦντας· πράγματι βασιλικὸν εἶναι τὸ δίδοναι δῶρα ἢ τὸ λαμβάνειν· ἴσως ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἐν γένει τοὺς διανοουμένους καὶ λοιποὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας, οἱ ὅποιοι κατέφευγον εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τυράννους.—ἐξαιρῶ τινός τι = ἀπομακρύνω τι ἀπὸ τινα.—τοὺς πολλοὺς φόβους = τοὺς παρὰ σοῦ μεγάλους φόβους.—περιδεῆς = λίαν φοβισμένος.—δεινός = φοβερός.—τῷ ... τῷ· δοτ. ὄργ.—ποιοῦμαι τὰς τιμωρίας ἐλάττους τῶν ἀμαρτανομένων = ἐπιβάλλω ποινὰς μικροτέρας τῶν σφαλμάτων (ὄχι δηλ. ἀναλόγους πρὸς τὰ σφάλματα).

§ 24 - 26. ἀρχικός = ἐπιτήδειος, ἱκανὸς εἰς τὸ ἄρχειν.—χαλεπότητι = με ἀγριότητα καὶ δυστροπίαν.—ἤττωμαί τινος = ἤττων εἰμί τινος.—αὐτῶν· γεν. συγκριτική.—ταῖς ἐπιστήμαις· δοτ. τροπ.—μηδέν· ἐπίρρ.—οὕτως ὁμιλῶ πρὸς τινα = οὕτω συμπεριφέρομαι πρὸς τινα.—φιλονικῶ = ἀμιλλῶμαι, διαμφισβητῶ τὰ πρωτεῖα.—περὶ ὧν = περὶ τούτων ἄ.—κρατήσαντι· ὑποθ. μτχ.—μέλλοι συνοίσειν = συνοίσει.—φαῦλος = ταπεινός, χυδαῖος.—συμφερόντως· ἀντίθετον: μετὰ βλάβης.—περιβάλλομαί τι (ἐνταῦθα) = διανοοῦμαι τι.—κατέχω τι = ἐπιτυγχάνω τι, κατορθώνω τι.—ἐξεργάζομαί τι = τελειώνω τι.—οἷς = ταῦτα, οἷς.—τῇ παρουσίᾳ· δηλ. ἀρχῇ.—τελέως = παντελῶς.—ἄρχω τινός = ἐξουσιάζω τινά.—ἄν· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπιθυμῆς.—οἷον χρή· ἐνν. εἶναι σε.—πράττων = εὖ πράττων.—ἐν τῷ παρόντι· ἐνν. εὖ πράττεις.

§ 27 - 28. ἀκριβείς· πρβλ. ἐν § 19 : ἀκριβῶς.—οἱ συνόντες· συνών. οἱ χρώμενοι=οἱ συναναστρεφόμενοι, οἱ σχετικοί, οἱ φίλοι.—ἐφίστημί τινά τινα=διορίζω τινά εἰς τι.—ὡς... ἔξων=μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἔχης.—αἰτίαν ἔχω τινός=κατηγοροῦμαι διὰ τι.—ὦν=τούτων ἅ.—ἡγοῦ πιστούς· ἐνν. εἶναι.—τὰ ἀμαρτανόμενα=τὰ ἀμαρτήματα, σφάλματα.—ἐπιτιμῶ τινι=ἐπικρίνω τι.—παρρησίαν· πρβλ. § 3.—ἀμφιγνοσέω - ὦ περί τινος=ἀμφιβάλλω περί τινος.—διορῶ τινα=διακρίνω τινά.—τέχνη... μετ' εὐνοίας· τροπ. διορισμοί.—πλέον ἔχω τινός=εἶμαι ὑπέρτερός τινος.—ταῖς αὐταῖς ζημίαις... αἰς· δοτ. ὄργαν.

§ 29 - 32. ἄν...δουλεύης...ἀλλὰ κρατῆς· ἐπεξηγεῖ τὸ τοῦθ' .—δουλεύω τινί=εἶμαι δοῦλος εἰς τινα.—συνουσία=συναναστροφή.—εἰκῆ=ἀπερισκέπτως, ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε.—ἐπ' ἐκείναις...χαίρειν=ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς.—χαίρω ἐπί τινι=εὐχαριστοῦμαι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.—διατριβή=συνουσία.—ἐπιδίδωμι (ἀπολύτως)=προάγομαι, προκόπτω, προσδεύω.—φιλοτιμοῦμαι ἐπί τινι = καυχῶμαι διὰ τι.—διαπράττομαί τι = κατορθώνω τι.—τοῖς κακοῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ δυνατόν ἐστι.—μέγα φρονῶ ἐπί τινι=μεγαλοφρονῶ διὰ τι· μέγα φρονῶν· ἐκ τοῦ φαίνου.—οὐδὲν μέρος=οὐδόλως.—μέτεστί τινί τινος=μετέχει τίς τινος.—τῶν τιμῶν· γεν. διαίρ.—ἀληθεστάτας· κατηγορ. εἰς τὸ ὑποκμ. τάς... γιγνομένας.—αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς=μόνοι των οἱ πολῖται (ἀπόντος σοῦ).—γνώμη=σκέψις, ἰδέα.—ἦν... χαίρειν=ἦν συμβῆ σοι χαίρειν ἐπί τῶ τῶν φαύλων.—ἐνδείκνυμαι (μετὰ μτχ.)=δεικνύω (ὅτι).—σπουδάζω περί τι = ἀσχολοῦμαι περί τι.—τὸ ἦθος = ὁ χαρακτήρ.—περί πλείονος ποιοῦμαι (μετ' ἀπαρμφ.) = προτιμῶ (νά).—δόξη· δοτ. ποιητ. αἰτίου εἰς τὸ κτητά.—κτητὸς=δυνάμενος ν' ἀποκτηθῆ.—χρημάτων (γεν. τοῦ τιμήματος) = ἀντὶ χρημάτων.—ὠνητὸς=δυνάμενος ν' ἀγορασθῆ.—τὰ μέν· δηλ. χρήματα.—παραγίγνεται τινί τι = ἔρχεται εἰς τινά τι, ἀποκτᾷ τίς τι.—τὴν δὲ (δηλ. δόξαν) οὐχ οἶόν τ' (ἐνν. ἐστί) κτήσασθαι ἀλλ' ἢ· μετὰ πρότασιν ἀποφατικὴν τὸ ἀλλ' ἢ = εἰμή.—οἱ διενεγκόντες = οἱ πρωτεύσαντες, οἱ ἔξοχοι.—τρυφάω - ὦ ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς... κόσμοις=ζῶ μεγαλοπρεπῶς (πολυτελῶς) κατὰ τάς ἐνδυμασίας καὶ τὰ... κοσμήματα· (πρβλ. καὶ § 1).—καρτερῶ ἐν τινι=μένω σταθερὸς εἰς τι.—ὡς χρή· ἐνν. καρτερεῖν.—ἐπιτήδευμα = τρόπος ζωῆς (πρβλ. καὶ § 17).—

ἐκείνοις· δηλ. τοῖς ὄρῳσι· (ἐκ τοῦ οἱ μὲν ὄρῳντες, εἰς τὸ ὅποῖον ἀντιτίθεται τὸ οἱ δὲ συνόντες).—τὴν αὐτὴν ἐκείνοις=ὁμοίαν μὲ ἐκείνους.

§ 33 - 35. ὡς· ἐπιτείνει τὸ ἐλαχίστοις.—τυγχάνω τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν=εὐρίσκω κατάλληλον στιγμήν· τὸ τυγχάνειν ἐκ τοῦ κράτιστόν (ἐστι).—δυσκαταμαθήτως ἔχω=δυσκόλως μανθάνομαι, γινώσκομαι.—πλεονάζω = εἶμαι ὑπερβολικός, ὑπερβαίνω τὰ ὅρια.—μετριότης = συμμετρία.—ἀστεῖος = εὐγενῆς τοὺς τρόπους.—τὸ μὲν· ἀναφέρεται εἰς τὸ σεμνός.—τὸ δέ· εἰς τὸ ἀστεῖος.—σεμνός=σεβαστός, ἀξιοπρεπής, ὑπερήφανος.—ιδέα = τρόπος, εἶδος· ἀμφοτέραις ταῖς ιδέαις· δηλ. τῇ τε ἀστειότητι καὶ τῇ σεμνότητι.—ἀκριβῶ - ὦ τι=ἐρευνῶ, ἐξετάζω τι.—ὦν· πρβλ. ἐν § 27 : ὦν ἄν.—μέτιθι· τοῦ ρ. μετέρχομαι τινι ἢ τι=ἀκολουθῶ, (ἐπι)διώκω, ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι.—αἱ ὁδοὶ (μτφρ.) = τὰ μέσα.—τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν...ποιήσει=τὸ δὲ γυμνάζεσθαι ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι.—τὸ γυμνάζεσθαι=ἡ ἄσκησις.—ποιῶ τινα δύνασθαι=κάνω τινα ἱκανόν.—χρῶμαι τοῖς πράγμασι=μεταχειρίζομαι ὠφελιμώτερον τὰ πράγματα.—τὰ συμπύπτοντα· πρβλ. § 9.

§ 36 - 39. ἐπιτήδευμα· πρβλ. § 16.—εἰκὼν τῆς ἀρετῆς=εἰκὼν ἐμφανίζουσα τὸ ἦθος καὶ τὸν χαρακτήρα.—εἰκὼν τοῦ σώματος=εἰκὼν ἐμφανίζουσα τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον.—ὑπόμνημα = μνημεῖον.—καταλιπεῖν· ἐκ τοῦ βούλου.—διαφυλάττειν· ἐκ τοῦ πειρῶ.—καλῶς = ἐντίμως, ἐνδύζως.—φρόντιζ' ὅπως· πρβλ. § 11 : προσέχειν τὸν νοῦν ὅπως.—τῆς τιμῆς· δηλ. τῆς ἐκ τῆς βασιλείας.—περιορῶ τι διαλυθὲν = ἀφήνω τι νὰ διαλυθῇ.—μελετῶ λέγειν = φροντίζω νὰ λέγω.—ζηλώω - ὦ τινός τι=ζηλεύω, ἐπαινῶ τινός τι.—ἀκριβῶς· πρβλ. § 19.

Ε'. Ἐξηγῶν διὰ τὴν ἔγραφε καὶ πολλὰ γνωστὰ εἰς τὸν Νικοκλέα, σενιστῆ εἰς αὐτὸν νὰ ἔχη συμβούλους φρονίμους, οἱ ὅποιοι μόνοι θ' ἀδείησιν τὴν βασιλείαν του (§§ 40 - 53).

§ 40 - 44. εἰ=ὄτι (αιτιολ.), διότι προηγῆται τὸ ρ. θαυμάζω.—παρέλαθε=διέλαθε.—ὄτι τοσοῦτων ὄντων...ἐπιτηδεύοντες=ὄτι καὶ τῶν ἄλλων (δηλ. τῶν ἰδιωτῶν) καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἑτέρους ποιοῦντες ἐοράκασιν,

οὐ δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντές τι τούτων (δηλ. τῶν ὑπ' ἐμοῦ εἰρημένων) τοσοῦτων ὄντων τὸ πλῆθος.—γάρ· βεβαιωτικός.—τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἀναφέρεται εἰς τὸ τὰς καινότητας.—ἄπιστον=ἀπίθανον.—τὰ νομιζόμενα=τὰ συνηθισμένα.—ἡγεῖσθαι· ἐνν. χρή.—χαρίεις = εὐφυής, ἀγαπητός, μορφωμένος, σοφός.—ἄθροῖσαι...καὶ φράσαι κάλλιστα· ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης ὑπαινίσσεται τὸν ἑαυτὸν του, ὁ ὅποιος ὄχι μόνον πλείστας συμβουλάς συνέλεξε καὶ εὐμεθόδως κατέταξεν, ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικῶς συνέγραψε τὸν παρόντα λόγον.—ἄπερ· ἐνν. πάσχουσι.—'Ἡσίοδος· ὁ ἰδρυτὴς καὶ διαμορφωτὴς τοῦ διδασκτικοῦ ἔπους, γεννηθεὶς τὸ 750 π.Χ. εἰς Ἀσκλην τῆς Βοιωτίας· ἔργα αὐτοῦ εἶναι ἡ Θεογονία, Ἔργα καὶ Ἡμέραι καὶ Ἀσπίς τοῦ Ἡρακλέους.—Θέογνις· ἐκ Μεγάρων ἐλεγειακὸς ποιητὴς (570 - 500 π.Χ.).—Φωκυλίδης· σύγχρονος τοῦ Θεόγνιδος, ἐκ Μιλήτου, γράφας καὶ αὐτὸς γνωμικὰς καὶ ἠθικὰς ἐλεγείας.—λέγοντες· δηλ. οἱ ἄνθρωποι.—συνδιατρίβω τινί (ἐνταῦθα)=ἀκούω τι.—ἄνοια=ἀνοησία.—αἰροῦνται...μᾶλλον ἢ· τὸ μᾶλλον κεῖται πλεοναστικῶς, διότι εἰς τὸ αἰροῦνται περιέχεται συγκριτικὴ ἔννοια· ἐτέθη ὅμως, ἵνα ἐπιτείνῃ τὴν εἰς τὸ ρῆμα ὑπάρχουσαν σύγκρισιν.—ὑποθηκαί· πρβλ. § 3.—σπουδάζω ἐπὶ τινι=σοβαρῶς ἀσχολοῦμαι εἰς τι.

§ 45 - 49. τί δεῖ;=οὐ δεῖ.—διατρίβω λέγων=μακρηγορῶ.—χαίρω τινί· πρβλ. § 15.—χαίροντας...ἔχοντας...δοκοῦντας (=νομίζοντας)· κτηγμ. μετχ.· ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—τὰ δέοντα=τὰ ἀναγκαῖα.—τοῖς τοιούτοις· ἀντκμ. εἰς τὸ ἀρέσειεν.—οἱ εὖ φρονοῦντες=οἱ πεπαιδευμένοι.—ἀπλοῦς=χρηστός.—λοιδοροῦντας· ἐνν. ἄλλους· λοιδοροῦμαι (παθητ.) =κακολογοῦμαι.—ἐρημία=ἐλλειψίς βοηθείας.—καθ' ἀπάντων· πρβλ. § 6.—τοῖς εἰρημένο·ς· δοτ. συντκ. εἰς τὸ τῶν ἐχόντων.—δ' οὖν = βεβαίως.—κεχαρισμένον (τοῦ ρ. χαρίζομαι)=εὐάρεστον.—ὅτι· αἰτιολ.—καταχρῶμαί τινι πρὸς τι=κάνω μεγάλην χρῆσιν τινος εἰς τι.—ταῖς ἰδέαις ταύταις· ἰδέας ἐννοεῖ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς μύθους.—μυθολογῶ τι=μὲ τρόπον μυθώδη διηγοῦμαι τι.—καθίστημι εἰς τι=φέρω, παρουσιάζω τι εἰς τι.—ἀκουστούς· ἐνν. τοὺς ἀγῶνας.—ἀφεκτέον τινός=δεῖ ἀπέχεσθαι τινος.—οἷς· ἢ δοτ. ἀναφέρεται εἰς τὸ χαίροντας.

§ 50 - 53. διέρχομαί τι=διεξέρχομαι, διηγοῦμαί τι.—ἡγούμενος σέ... τοῖς ἄλλοις=ἡγούμενος σέ, τὸν...ὄντα τύραννον δεῖν

μη τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις.—ταῖς ἡδοναῖς κρίνω
 τι=κρίνω τι ἀπὸ τὰς ἡδονάς, τὰς ὁποίας μοῦ παρέχει.—ἐπὶ τῶν χρη-
 σίμων=ἐπάνω εἰς τὰ χρήσιμα, ἀπὸ τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν παρέ-
 χουν.—ἄλλως τε=πλὴν τούτου.—οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες=
 οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν φιλοσοφίαν, οἱ φιλόσοφοι.—ἀμφισβητοῦσι·
 βλ. Εὐαγόραν § 8.—ἐριστικῶν λόγων· ἐνταῦθα ὁ Ἴσοκρ. ὑπαινίσσεται
 τοὺς φιλοσόφους τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς (καὶ διαλεκτικῆς ἢ ἐρι-
 στικῆς καλουμένης), οἱ ὁποῖοι κατεγίνοντο πολὺ μὲ τὴν διαλεκτικὴν
 καὶ ἀπέδιδον μεγίστην δύναμιν εἰς αὐτήν.—ἐξ ἐκάστου τούτων· δηλ.
 τῶν ἐριστικῶν, πολιτικῶν.—ὅτι δεῖ... δυνάμενον=ὅτι δεῖ τὸν κα-
 λῶς πεπαιδευμένον φαίνεσθαι δυνάμενον βουλευέσθαι (= αἰ-
 ρεῖσθαι τὰ χρήσιμα) ἐξ ἐκάστου τούτων.—(χρῆ) τοίνυν· δηλ.
 ἀφοῦ πάντες οὕτως ὁμολογοῦσι.—ἀφέμενον· ὑπκμ. τὸν καλῶς πε-
 παιδευμένον καὶ δυνάμενον βουλευέσθαι.—τῶν ἀμφισβητουμέ-
 νων· δηλ. ἐκείνων περὶ τῶν ὁποίων δὲν ὁμονοοῦν οἱ φιλόσοφοι.—τὸ
 συνομολογούμενον = ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου συμφωνοῦν.—αὐτῶν·
 δηλ. τῶν φιλοσόφων.—λαμβάνω τὸν ἔλεγχόν τινος=ἐλέγχω, δοκι-
 μάζω τινά.—ἐπὶ τῶν καιρῶν = εἰς τὰς καταλλήλους περιστάσεις.—
 καθ' ὅλων· πρβλ. §§ 6 καὶ 47.—ὁ μηδὲν γιγνώσκων τῶν δεόντων·
 συνώνυμον: ὁ μηδὲν ὦν χρήσιμος.—χρήσιμος = ἰκανός, ὠφέλιμος,
 ὁ γνωρίζων τί ὠφελεῖ.—περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι τινά = πολὺ ἐκτι-
 μῶ τινά.—τυραννικὸν = ἀρμόζον εἰς τύραννον, βασιλέα.—πλείστα
 = πλείστην ὠφέλειαν.

ς'. Ἐπίλογος. Ἐγὼ ὅπως ἠδυνάμην σὲ συνεβούλευσα· νὰ
 θέλῃς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τοιαῦτα δῶρα νὰ σοῦ κάμνουν, τῶν ὁποίων ἡ χρη-
 σις θὰ καθιστᾷ αὐτὰ περισσότερον πολύτιμα (§ 54).

§ 54. ἀρχόμενος=εἰς τὴν ἀρχὴν (τοῦ λόγου μου τούτου).—πο-
 λὺ πλείονος· γεν. τοῦ τιμήματος.—ἀλλὰ τοιαύτας· ἐνν. ἄγειν σοι
 δωρεάς.—αἷς· ἀντικείμεν. εἰς τὸ χρῆ.

III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Α'. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες προτιμοῦν τὴν διὰ πατηγυρικοῦ λόγου ἐξόμνησιν· οὐδείς ὁμως σύγχρονον ἄνδρα ἐξύμνησε, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι διατεθειμένοι ν' ἀναγνωρίσουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν συγχρόνων των. Ἐγὼ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐξυμνήσω τὸν Εὐαγόραν, καίτοι ὡς ρήτωρ δὲν διαθέτω τὰ μέσα τῶν ποιητῶν (§ § 1 - 11).

§ 1 - 4. τιμῶντα...λείποντ'· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ δρῶν.—τὰ ἐπικεροόμενα (=τὰ νομιζόμενα) = τὰ προσφερόμενα (εἰς τὸν τάφον). — ἄμιλλα = ἀγών.—λείποντ'...ὑπερβολὴν = ὅτι οὐδεμίαν ὑπερβολὴν παραλείπεις τῶν τοιούτων (δηλ. τιμῶν)· οἱ τιμαὶ τὰς ὁποίας προσφέρεις εἶναι τόσοσ μεγαλοπρεπεῖς, ὥστε οὐδείς δύναται νὰ σὲ ὑπερτερήσῃ.—εἶ τις... τοῖς τετελευτηκόσι = εἰ οἱ τετελευτηκότες αἰσθάνονται.—ἀποδέχεσθαι... χαίρειν... ἔχειν· ἐξαρθῶνται ἐκ τοῦ ἡγήσάμην.—πολὺ δ' ἄν... χάριν ἔχειν = ὅτι... ἔχοι ἄν· ἀπόδοσις εἰς τὸ εἶ τις δυνηθεῖη.—τοῖς ἄλλοις ἅπασι = δι' ὅλα τὰ ἄλλα (δηλ. τὰς προσφερομένας τιμάς). — ἐπιτήδευμα = πρᾶξις, ἔργον.—κίνδυνος = πόλεμος, μάχη.—διέρχομαί τι = διεξέρχομαι, διηγούμαι, ἐξιστορῶ τι.—ἐκείνω· ποιητ. αἴτιον.—βουλομένους... αἰρουμένους... σπουδάζοντας... ποιοῦντας· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—ἀντὶ των τοιούτων· δηλ. τιμῶν.—ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν = ἀντὶ τῆς ζωῆς τὸν θάνατον.—σπουδάζω περὶ τινος = ἐνδιαφέρομαι περὶ τινος.—ἢ τοῦ βίου = ἢ περὶ τοῦ βίου (= ζωῆς). — ὅπως καταλείψουσι = διὰ νὰ... (τὸ ὅπως μετὰ μέλλ. ὀριστ. σημαίνει ἐνταῦθα τὸν σκοπόν). — τῶν τοιούτων· δηλ. ἀποτελεσμάτων.—ἐξεργάζομαί τι = κατορθώνω τι.—εἰμί περὶ τι = ἀσχολούμαι περὶ τι· οἱ περὶ τὴν μουσικὴν ὄντες = οἱ μουσικοί.—οἱ περὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες = οἱ ἄλλοι ἀθληταί.—ἔντιμος = γνωστός, ἐπίσημος.—κατέστησαν· γνωμικὸς ἀόρ.—ὁ λογος· δηλ. ὁ ρητορικὸς.

§ 5 - 7. τοὺς ἄλλους· δηλ. ρήτορας (σοφιστάς). — οἱ ἐφ' αὐτῶν = οἱ καθ' αὐτούς = οἱ σύγχρονοὶ των.—κοσμεῖν· ἐνν. λόγῳ.—ἐν εἰδόσι = ἐνώπιον γνωρίζόντων.—φιλοτιμοτέρως διάκειμαι πρὸς τι =

μέ μεγαλύτερον ζῆλον κλίνω (τρέπομαι) πρὸς τι.—εὐλογοῦμαι=ἐπαινοῦμαι.—εὐλογῆσονται (=εὐλογηθήσονται)=θα ἐπαινεθοῦν (μᾶλλον τούτων=περισσότερον ἀπὸ αὐτοῦ).—παρέχω τινὰ ἀμείνω=ἀναδεικνύω τινὰ ἀνώτερον.—οἱ ἐπέκεινα γενόμενοι· ἐννοοῦνται οἱ ἐπίγονοι (οἱ υἱοὶ τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων, οἱ ὅποιοι κατέστρεψαν τὰς Θήβας) καὶ ἐν γένει οἱ πρὸ τοῦ Τρωικοῦ ἥρωες, Θησεύς, Ἀργοναῦται κ.λ.π.—ὕμνοῦμαι=ἐπαινοῦμαι, ἐγκωμιάζομαι εἰς ὕμνους (ποιήματα ἐπικά).—τραγωδοῦμαι=ἐπαινοῦμαι εἰς τραγωδίας (δράματα).—ἄξιωθῆσόμενον· κατηγορμ. μτχ. ἐκ τοῦ (ὅταν) προειδῆ.—ἀρετῆ=προτέρημα.—πρόσεστί τινί τι=ὑπάρχει εἰς τινὰ τι.—ὄτι μέγιστον.. ἔστί· ἐκ τοῦ τοῦτο.—δυσκόλως πέφυκα=φύσει εἶμαι δύστροπος.—εὐλογομένων· ἐνν. ἐκείνων.—τοὺς νοῦν ἔχοντας· κατ' αἰτιατ. ἀντὶ δοτ., ὑποκμ. τοῦ δουλευτέον=δεῖ δουλεύειν.—καὶ λέγειν· ὁ καὶ ἐπιδοτικός.—ἄλλως τ' ἐπειδὴ καί=καὶ μάλιστα ἐπειδὴ.—τοὺς ἐπανορθούντας· δηλ. τὰ καθεστῶτα (τὰ κείμενα, τὰ συνηθισμένα).—κινῶ τι=μεταβάλλω τι.

§ 8 - 11. λόγος=πεζὸς λόγος.—σημεῖον δὲ μέγιστον· προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—γάρ· διασαφητικός.—φιλοσοφία· κατὰ τὸν Ἰσοκράτη σημαίνει πᾶσαν ἐλευθέριον παιδείαν· οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες=οἱ πεπαιδευμένοι, οἱ διανοούμενοι.—πολλὴν συγγνώμην ἔχω τινί=πολὺ συγχωρῶ τινά.—δέδοται τινί τι=εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τινὰ τι.—κόσμοι=τὰ πρὸς καλλωπισμὸν μέσα.—πλησιάζω τινί=συναναστρέφομαι πρὸς τινά· πλησιάζοντας=ὄτι πλησιάζουσι.—δηλώσαι· ἐκ τοῦ οἶόν τ' (ἔστί).—τὰ τεταγμένα ὀνόματα=αἱ εἰς μεγάλην χρῆσιν λέξεις καὶ ἐκφράσεις, αἱ συνηθισμένα.—ξένα=ἄλλης διαλέκτου.—καιναὶ = νέαι, ὑπὸ τῶν λογοτεχνῶν πλαττόμεναι.—μεταφορά· ὁ λεκτικὸς τρόπος κατὰ τὸν ὅποιον αἱ ἔννοια παρίστανται εἰκονικῶς.—τοῖς εἶδεσι· ἐνν. τῶν κόσμων.—οἱ περὶ τοὺς λόγους=οἱ λογογράφοι, οἱ πεζογράφοι.—οὐδὲν ἔξεστι· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀνωτέρω πολλοὶ δέδονται.—ἀποτόμως=ἀπολύτως, αὐστηρῶς.—τοῖς πολιτικοῖς· πρβλ. § 9 : τοῖς τεταγμένοις.—ἐνθύμημα=συλλογισμὸς, διάνοημα.—οὐδενὸς τούτων· δηλ. μέτρων καὶ ρυθμῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν ἀληθές, διότι καὶ οἱ ῥήτορες ἐπιδιώκουν τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν εὐρυθμίαν.—ἡ λέξις=τὸ λεκτικόν.—ἐκείθεν=ἀπὸ τὰ κατωτέρω. — διάνοια=νόημα. — δόξα=ὑπόληψις.— ἡς·

(ἀντί ἦν)· καθ' ἕλξιν.— **πλεονεκτῶ** = εἶμαι ὑπέρτερος, ὑπερέχω.— **ἀποπειρῶμαι τινος** = δοκιμάζω τι.— **εὐλογεῖν**· ἐπεξηγήσεις τοῦ **τοῦτο**.— **ἐν ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς μέτροις** = τοῖς μέτροις τῶν ᾠδῶν = με ἐμμέτρους ᾠδᾶς· (σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν).

B'. Ὁ Εὐαγόρας δὲν ὑπῆρξε κατώτερος τῶν μεγάλων προγόνων του (§§ 12 - 20).

§ 12 - 18. **φύσις** = γενεά, καταγωγή· τῆς φύσεως· σαφηνίζεται διὰ τοῦ **καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος**.— **τῶν ἄλλων ἔνεκα**· δηλ. τῶν μὴ ἐπισταμένων.— **οὐδὲν** = κατ' οὐδέν.— **ἐκείνων**· δηλ. τῶν προγόνων.— **τοὺς ἀπὸ Διός**· ὑποκμ. εἰς τὸ εἶναι.— **ἡμίθεος**· ὁ γεννηθεὶς ἐκ θεοῦ καὶ θνητῆς ἢ ἐκ θνητοῦ καὶ θεᾶς.— **τούτων δ' αὐτῶν**· δηλ. τῶν ἀπὸ Διὸς ἡμιθέων.— **οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ** = πάντες.— **ὑπερβάλλω** (ἀπολύτως) = ὑπερέχω, γίνομαι ὑπέρμετρος, λίαν ἐξέχω.— **οἱ καθ' αὐτούς**· πρβλ. § 5 : **οἱ ἐφ' αὐτῶν**.— **τοῦτο μὲν** = ἀρ' ἐνὸς μὲν· λείπει ἡ ἀπόδοσις αὐτοῦ : **τοῦτο δέ**.— **γάρ**· αἰτιολ.— **Αἰακός**· υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ὁ δίκαιος βασιλεὺς τῆς νήσου Αἰγίνης, ὁ μετὰ τὸν θάνατόν του κριτῆς καὶ κλειδοῦχος τοῦ Ἄδου.— **αὐχμὸς** = ἀνομβρία.— **ἐν τοῖς Ἑλλῆσι** = ἐν τῇ Ἑλλάδι.— **ὑπερέβαλε** (ἀπολύτως)· πρβλ. § 13 : **ὑπερβάλλοντας**.— **ἰκετεύοντες αὐτὸν** = δεησόμενοι αὐτοῦ.— **εὐρίσκομαι τι** = ἐπιτυγχάνω τι.— **ῶν** = τούτων ᾧ.— **ἱερόν**· τὸ Αἰάκειον καλούμενον.— **οὔπερ**· ἐπίρρ. τοπικόν.— **μετὰ καλλίστης ὦν δόξης διατελῶ** = περνώ τὴν ζωὴν μου ἀπολαύων ἀρίστης ὑπολήψεως.— **μεταλλάττω τὸν βίον** = ἀποθνήσκω.— **Πλούτων (-ωνος)**· θεὸς καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἄδου, υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Διὸς.— **Κόρη**· κατ' ἐξοχὴν Κόρη ὀνομάζεται ἡ Περσεφόνη (ἢ Περσέφασα), ἡ κόρη τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρος καὶ σύζυγος τοῦ Πλούτωνος.— **παρεδρεύω τινὶ** = κάθημαι πλησίον τινός.— **μεγίστας τιμᾶς**· ἐδίκαζε τοὺς νεκροὺς καὶ ἐφύλαττε τὰς κλεῖδας τοῦ Ἄδου.— **Λαομέδων (-οντος)**· βασιλεὺς τῆς Τροίας· κατὰ παράκλησίν του ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε θάλασσιον τέρας, τὸ ὁποῖον ἔβλαπτε τὴν Τροίαν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀντήμειψε κατὰ τὴν συμφωνίαν τὸν ἥρωα, οὗτος ἦλθε κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ Τελαμῶνος, ἐκυρίευσεν τὴν Τροίαν καὶ λαβὼν τὴν κόρην του Ἡσιόνην ἐνύμφευσεν μετὰ τὸν φίλον του Τελαμῶνα.— **ἀριστείων**· ἀριστεῖα εἶναι ἢ Ἡσιόνη.— **Κενταύρους**· οἱ Κένταυροι ὡς καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν Λαπί-

θαί είναι μυθικά ἄγρια φυλαὶ κατοικοῦσαι πλησίον ἀλλήλων εἰς τὴν Θεσσαλίαν παρὰ τὸ Πήλιον· οἱ γάμοι τοῦ βασιλέως τῶν Λαπιθῶν Πειρίθου ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ἐκραγῆ μεταξύ αὐτῶν φοβερός πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Πηλεὺς συντελέσας εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Κενταύρων. — **ἄλλους κινδύνους**· εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰωλκοῦ, κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν κ.τ.λ. — **κίνδυνος** = ἐπικίνδυνος ἐπιχείρησις. — **συνοικῶ τι** = νυμφεύομαι τινα. — **μόνου τούτου**· πρέπει νὰ συνδεθῆ μετὰ τὸ ἐν τοῖς γάμοις. — **ὕμναιος**· ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἔψαλλον οἱ συνοδεύοντες τὴν νύμφην ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν εἰς τὸν τοῦ γαμβροῦ. — **ἐκατέρου**· γεν. τῆς καταγωγῆς. — **ἐλεγχος** = ἀπόδειξις. — **ἀρετὴ** = ἀνδρεία. — **τόπους**· ὁ Τελαμών εἶχε τὴν Σαλαμῖνα, ὁ δὲ Πηλεὺς τὴν Φθίαν. — **τοὺς βαρβάρους**· δηλ. τοὺς Τρώας. — **ἐκατέρων**· δηλ. τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τρώων. — **διαφέρω τινός** = ὑπερβάλλω τινά. — **κατοικίζω πόλιν** = ἰδρύω πόλιν. — **τὸ νῦν βασιλεῦον**· δηλ. τὸν Νικοκλέα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς.

§ 19 - 20. τὰ **Εὐαγόρα**... **ὕπαρξαντα** = ὅσα ὁ Εὐαγόρας ἐκληρονόμησε. — **οἱ γεγονότες** = οἱ καταγόμενοι. — **χρόνῳ ὕστερον** = μετὰ τινα χρόνον. — **ἀνῆρ**· τὸ ὄνομά του δὲν γνωρίζομεν. — **πιστεύομαι ὑπό τινος** = ἀποκτῶ τὴν ἐμπιστοσύνην τινός. — **δυναστεία** = σπουδαῖον ἀξίωμα. — **τούτων**· γεν. τῆς αἰτίας. — **κακός** = ἀχάριστος. — **δεινός** = ἐπιτήδειος. — **πλεονεκτῶ** = ἀπαιτῶ, ἀδικῶν ὠφελοῦμαι. — **ἐξέβαλε**· δηλ. τῆς βασιλείας. — **κατασκευάζομαι τι ἀσφαλῶς** = διευθετῶ τι πρὸς ἀσφάλειάν μου. — **ἐξεβαρβάρωσε**· κατόκισε τόσους πολλοὺς βαρβάρους εἰς τὴν πόλιν, ὥστε αὕτη ἔχασε τὴν ἑλληνικότητά της.

Γ'. Ὁ **Εὐαγόρας** ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς ἀρχῆς (§§ 21 - 29).

§ 21 - 29. **γίγνεται** (ἱστορ. ἐνεστ.) = ἐγεννήθη. — **φήμη** = προφητικὴ ἀδέσποτος φωνή, προφητικὴ λέξις, τὴν ὁποῖαν ἀκουσίως προφέρει τις. — **μαντεία** = χρησμός, ἀπόκρισις ἱερέων. — **μειζόνως... γεγονώς ἢ κατ' ἄνθρωπον** = ὅτι ἐγεννήθη μετὰ τρόπον λαμπρότερον (περισσότερον μεγαλειώδη) ἢ ὅπως γεννᾶται συνήθως ὁ ἄνθρωπος. — **ἀπιστῶν μετχ. αἰτιολ.** — **τοσούτου δέω** (μετ' ἀπαρμφ) = τόσον ἀπέχω τοῦ νὰ... — **τὰ ὑπάρχοντα** = τὰ πραγματικῶς ἀληθῆ. — **τὰ ὁμολογούμενα** =

τὰ γενικῶς γνωστὰ καὶ ἀναντίρρητα.— τῶν ἀγαθῶν· γεν. διαιρετ. ἐκ τοῦ ἄπερ (= ἄπερ ἀγαθὰ = προτερήματα).— πρῆπώδης= ἀρμόζων.— τοῖς τηλικούτοις· δηλ. τοῖς παισὶ.— κρατιστεύω τινός= ὑπερβόλλω τινά.— ταῦτα· ἀνακεφαλαιώνει τὰ προλεχθέντα.— μέσως= μετρίως.— εἰς ὑπερβολὴν= εἰς μέγιστον βαθμόν.— ὁπότε ὀρῶεν... ὁπότε... ἀποβλέπειαν· ἢ εὐκτ. φανερά· νει ἐπανάληψιν.— οἱ τότε βασιλεῖς· ἔθεσε πληθυντικόν, διότι νοοῦνται οἱ περὶ τὸν βασιλέα.— ἐν ιδιώτου μέρει διάγω· ἐνν. τὸν βιον=ζῶ ὡς ἀπλοῦς πολίτης.— τρόποι=χαρακτήρ.— πιστεύειν· ἐνν. αὐτῷ.— ἔξαμαρτάνω περὶ τινα= προσβάλλω τινά.— παραλλάττει ἢ δόξα=διαφέρει, εἶναι ποικίλη καὶ διάφορος ἢ κρίσις (τινός περὶ τινος).— ψεύδομαί τινος = ἀπατώμαι, ἀποτυγχάνω εἰς τι.— ὅπως.. λήφεται· ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἔσχε... πρόνοιαν· πρβλ. ἐν § 3: ὅπως καταλείψουσι.— καλῶς=ἐντίμως.— δι' ἀσεβείας· ἐννοεῖ τὸν φόνον τοῦ τότε βασιλεύοντος.— ὀσίως=εὐσεβῶς.— εἰς τῶν δυναστευόντων· ὁ ἐκ Τύρου Ἀβδήμων.— ἐκποδῶν ποιῶμαι τινα=βγάζω ἀπὸ τὸ μέσον, φονεύω τινά.— Σόλοι (οἱ)· πόλις τῆς Κιλικίας ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σόλωνος· οἱ ὀλίγοι δὲ Ἀθηναῖοι, τοὺς ὁποίους κατώκισεν ἐκεῖ, ἐλησμόνησαν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν μητρικὴν των γλῶσσαν, γεγονός τὸ ὅποῖον ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πλασθῇ ἡ λέξις σολοικισμός, φανερώουσα καὶ σήμερον ἀκόμη τὰ περὶ τὴν γλῶσσαν σφάλματα.— γνῶμη=φρόνημα.— ταπεινοτέρας· ἐνν. ἢ πρότερον (ὡς β' ὕρος συγκρίσεως).— πλάνος = ἡ περιπλάνησις.— φυγαδικός = ὁ ἀρμόζων εἰς ἐξόριστον, ὁ συμβαίνων ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸν ἐξόριστον.— ὑπερορῶ τινα=καταφρονῶ τινα.— ἀφορμὴν=τὴν ἀφορμὴν (ὁ Ἴσοκράτης παραλείπει τὸ ἄρθρον)· ἀφορμὴ=ἀρχή.— χρῆ· ἐνν. λαβεῖν.— ἀμύνεσθαι καὶ... ὑπάρχειν· ἐπεξήγησις.— προτέρους· ἐτέθη κατὰ πλεονασμόν, διότι τὸ ὑπάρχω=πρῶτος κάμνω ἀδικίαν.— τυραννῶ= βασιλεύω.— παρακαλῶ τινα=προτρέπω τινά.— ὡς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες· ἐνν. λέγουσι.— φύσις καὶ δόξα=χαρακτήρ καὶ ὑπόληψις.— τοσοῦτοι = τόσον ὀλίγοι.— τὰ δεινὰ = οἱ κίνδυνοι.— ἐμμένω τοῖς ὠμολογημένοις=μένω πιστὸς εἰς τὰ συμφωνημένα.— ὥσπερ... οὕτω = διέκειτο τὴν γνῶμην, ὥσπερ... εἰ εἶχε... ἢ προῆδει.— διάκειμαι τὴν γνῶμην=εἶμαι διατεθειμένος κατὰ τὸ φρόνημα.— τὸ συμβησόμενον=ἡ ἔκβασις τῆς ἐπιχειρήσεως.

Δ'. Ὁ Εὐαγόρας καταλαμβάνει τὸν θρόνον· τὸ κατόρθωμα τοῦτο,

ὄφ' ἄς συνθήκας κατωρθώθῃ, καταντᾶ τὸ σπουδαιότατον τῶν ὁμοίων
τον· ἀξίζει λοιπὸν τοῦ μεγίστου ἐπαίνου (§§ 30 - 50).

§ 30 - 34. γάρ· διασαφητικός.— καταβαλὼν... καταστήσας· αἱ
μτχ. κατ' ὀνομαστικὴν καθ' ἑλξιν ἐκ τοῦ ἡγήσατο.—τὸ σῶμα=ἡ
ζωή.—περιορῶ=περιβλέπω, παρατηρῶ, περιμένω.—εὐθύς ὡς εἶχε=
ἀμέσως ὅπου ἦτο (με τοὺς ἄνδρας πού εἶχε).—ταύτης τῆς νυκτός=
τὴν ἰδίαν νύκτα (κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον).—διαιρῶ
πυλίδα=στάζω μικρὰν πύλην.—ταύτη· δηλ. τῇ πυλίδι.—διάγω τι-
νά = διαβιβάζω τινά.—προσβάλλω πρὸς τι = ὀρμῶ κατὰ τινος.—
καιρὸς=περίστασις.—τῶν ἄλλων· δηλ. τῶν σὺν αὐτῷ.—τί=διατί.—
λέγοντα· κατγρμ. μετοχὴ ἐκ τοῦ διατρίβειν.—τι δεῖ λέγοντα δια-
τρίβειν;=οὐ δεῖ λέγοντα διατρίβειν.—διατρίβω=χρονοτριβῶ.—
ἀνταγωνιστῶν· κατηγορούμενον εἰς τό: τῶν περὶ τὸν τύραννον.—
τοῦ μέν· δηλ. τοῦ τυράννου.—τοῦ δέ· δηλ. τοῦ Εὐαγόρου.—τοῖς φί-
λοις· τοῖς ἐν τῇ πόλει.—κομίζομαί τι=ἀνακτῶ τι.—τύραννος=βα-
σιλεύς.—καταλείπω τὸν λόγον=διακόπτω τὸν λόγον.—ῥᾶδιον...
εἶναι· ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἡγοῦμαι.—τὰ ἐχόμενα=τὰ ἐπόμενα.—δη-
λώσειν (ἀμτβ.)=δηλὸν ἔσεσθαι.—τῷ χρόνῳ· ἐτέθη τὸ ἄρθρον,
διότι νοεῖται ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ χρόνος εἶναι γνωστός.—ἕκαστον αὐ-
τῶν· δηλ. τῶν τυράννων.—τοῖς καιροῖς· καιροὶ εἶναι ἡ περίστασις,
διὰ τὴν ὁποίαν εἶναι οὗτος ὁ λόγος ὠρισμένος.—ἀρκῶ τινι=ἐπαρκῶ
εἰς τι.—ἦν δέ... ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν=ἐὰν δὲν ἐξετάζωμεν θέτον-
τες ὡς βᾶσιν (με βᾶσιν) τούτους (τοὺς εὐδοκιματώτατους).—ἐξετῶμεν·
μέλλ. β' τοῦ ἐξετάζω.

§ 35 - 39. τῶν μὲν... προκρίνειε; = τίς μὲν οὖν τῶν παραλα-
βόντων τὰς πατρικὰς βασιλείας οὐκ ἂν προκρίνειε τοὺς κινδύ-
νους Εὐαγόρου;—οὕτω... ὅστις=οὕτως ὥστε.—ῥᾶθυμος= ἀδιά-
φορος, ὀκνηρός.—καὶ μὴν = ἀλλὰ πρὸς τούτοις.—καθόδων· ἐννοεῖ
τοὺς νόστους, τοὺς ὁποίους πολλοὶ ποιηταὶ ἐποίησαν.—ἀπαγγέλω
τινί τι=διηγοῦμαι τι εἰς τινά.—παρ' αὐτῶν=ἐξ ἰδίων των, με τὴν
φαντασίαν των.—μεμυθολόγηκεν, ὅστις=μεμυθολόγηκεν περὶ τι-
νος, ὅστις.—ποιοῦμαι τοὺς κινδύνους=δοκιμάζω τοὺς κινδύνους.—
τὴν αὐτοῦ· ἐνν. χώραν ἢ πατρίδα.—πεποίηται· δηλ. ὑπὸ τῶν ποι-
ητῶν.—ποιοῦμαι ὑπὸ τινος=παριστάνομαι ὑπὸ τινος.—τέχνη=

πανουργία. Ἐνταῦθα νοοῦνται ὁ ἰδρυτὴς τῆς Σαλαμῖνος Τεῦκρος, ὁ τῆς Πάφου Ἀγαπήνωρ κ.λ.π.—ἀλλὰ μὴν· πρβλ. ἐν § 36: καὶ μὴν.—οἱ ἐπὶ τάδε γεγεννημένοι=οἱ μετὰ τὰ Τρωικὰ ὑπάρξαντες.—Κῦρον.. τὴν ἀρχὴν=Κῦρον τὸν ἀφελόμενον μὲν τὴν ἀρχὴν Μήδων (=ἀπὸ τοὺς Μήδους).—καὶ πλείστοι μάλιστα· συνδέεται ἐπίθετον μὲ ἐπίρρημα.—ὁ δέ· δηλ. Εὐαγόρας.—ψυχὴ=θάρρος.—σῶμα=σωματικὴ δύναμις.—διαπράττομαί τι=κατορθῶναι τι.—τοῖς ἔργοις· ἀντικμ. εἰς τὸ ἐπεχειρήσεν.—ἀπέκτεινεν· ὁμιλεῖ περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων Ἀστυάγουσ' κατ' ἄλλους ὅμως δὲν ἐφόνευσεν, ἀλλ' εἶχε πλησίον του, μέχρις ὅτου ἐτελεύτησεν.—καὶ τούτου· δηλ. τοῦ Κύρου· ὁ καὶ ἐπιδοτικός.—ὑποστέλλομαι=ἀπὸ φόβου συστέλλομαι, ἔχω ἐπιφυλάξεις· τὸ ρῆμα κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν ναυτῶν, οἱ ὅποιοι φοβούμενοι κακοκαιρίαν μαζεύουν τὰ πανιά.—εἰπεῖν· ὑποκμ. ἐμέ.—παρρησία χρώμαι=ὁμιλῶ ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ κρύπτω τι.—κάλλιον=ἐνδοξότερον.—λαβῶν· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρεθήσεται.—ἐκείνου· β' ὅρας τῆς συγκρίσεως.—ἐκείως=κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον· ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα.—ἐκ παντός τρόπου=κατὰ πάντα τρόπον.—οὐκ... προθυμούμενος... ἀλλὰ εἰρηκῶς· ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ φρανήσομαι.—οὔτω· ἐπιτείνει τὸ θρασέως.

§ 46 - 48. ἐπὶ μικροῖς=εἰς μικρὰ (ἔργα).—τοιούτων· δηλ. μικρῶν· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀξιοῦσθαι.—τυραννίς=βασιλεία.—περιμάχηςτος=περιζήτητος.—τὸ κάλλιστον... κάλλιστα· πρβλ. ἐν § 39: κάλλιον.—λόγων εὐρετής=λογογράφος (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ποιητὴν).—ῥήτωρ=ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἀγορεύων.—ὑπερβαλλόμενος· τὸ μέσον ἀντὶ τοῦ ἐνεργ. ὑπερβάλλων· πρβλ. ἐν § 13: τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας.—γνώμη=νοῦς, σκέψις.—αὐτοσχεδιάζω=ἄνευ προπαρασκευῆς λέγω, ἢ πράττω τι.—φρόνησις=φρόνημα· πρβλ. ἐν § 27: γνώμη.—τῶν μὲν ἄλλων· ἀναφέρεται εἰς τὸ ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν.—αὐτῆς δὲ ταύτης· δηλ. τῆς ψυχῆς· ψυχὴ ἐνταῦθα εἶναι ὁ νοῦς, ἡ φρόνησις· πρβ. ἀνωτέρω: καλῶς τὴν...φρόνησιν παρασκευάσειε.—ἔπειτα· εἶναι ἡ ἀπόδοσις τοῦ πρώτου μὲν § 41.—τὰ ὄντα· πρβλ. ἐν § 21: τὰ ὑπάρχοντα.—ῥαθυμία=ἡ ἀπὸ ὀκνηρίαν προερχομένη ἀνάπαυσις.—εὐπραγία=προκοπὴ εἰς τὸ πράττειν, ἐπιτυχὴς ἐνέργεια.—ὥστε μῆτε... φθάνειν· ἐνν. αὐτὸν=ὥστε μῆτε ἐπρολάμβανον αὐτόν.—ἐπιεικῆς=

κόσμιος, ἐνάρετος.—ἐξ ὧν ἐτέρων=ἐκ τούτων ἃ παρ' ἐτέρων.—τὰ προσπίπτοντα=τὰ γινόμενα.—οὐδὲ περὶ ἕν=περὶ οὐδὲν.—πεπλανημένως ἔχω περὶ τι=ἀπατῶμαι ὡς πρὸς τι.—Εὐαγόραν· ἀντικμ. εἰς τὸ ζηλοῦν.—τῆς ἀρχῆς· γεν. τῆς αἰτίας.—τοὺς ἄλλους=τοὺς ἀρχομένους.—τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας (γεν. αἰτίας)=διότι ἐβασίλευοντο ὑπ' ἐκείνου· τὸ οὐσιαστ. βασιλεία ἔχει ἔννοιαν παθητικὴν.—σφόδρα=ἰσχυρῶς.—πολλὰ..ἅπαντα. αἰτία. τοῦ κατὰ τι.—οἱ χρώμενοι=οἱ φίλοι.—ἤττωμαί τινος=ἤττων εἰμί τινος=ὑποχωρῶ εἰς τινα.—σεμνός=σοβαρός, σεβαστός.—συναγωγή τοῦ προσώπου=κατήφεια, σκυθρωπότης.—κατασκευὴ τοῦ βίου=ἡ διευθέτησις τοῦ βίου, ὁ τακτικὸς βίος.—ὁμολογία=συμφωνία.—τὰ διὰ τύχην γινόμενα (ἀγαθὰ)· εἶναι τὰ πλούτη, τὸ κάλλος, τὰ ἀξιώματα κ.τ.λ. τὰ δὲ δι' αὐτόν· εἶναι ἡ παιδεία, ἡ φρόνησις, ἡ ἀρετὴ.—ἡγοῦμαι τῶν ἡδονῶν=ἐξουσιάζω τὰς ἡδονάς.—ῥαστώνη=ἀναψυχή, ἀνάπαυσις ἀπὸ τοῦ κόπου.—ὄλως=ἐν συντόμῳ.—ὧν=τούτων ἃ.—πολιτεία=πολίτευμα.—δημοτικός=ἀγαπητός εἰς τὸν λαόν.—πολιτικός=ἐκάνος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας (τοῦ κοινοῦ).—τυραννικός=βασιλικός.—τῷ..διαφέρειν=διότι ἐξεῖχε καθ' ὅλα ταῦτα (δηλ. θεραπεία, διοικήσει, εὐβουλία).

§ 47 - 50. ἐμπόριον=ἀγορά, τόπος ὅπου οἱ ἔμποροι πωλοῦν τὰ ἐμπορεύματα· ἐμπορίῳ χρωμαι=ἔχω ἀγοράν.—κατασκευαί=δημοσῆσαι οἰκοδομαί.—ἀπολείπομαί τινος=εἶμαι κατώτερός τινος.—ἐνεποίησεν· ἐνν. αὐτῇ.—τῶν..καταφρονούντων· ἀναφέρεται εἰς τὸ πολλούς.—μεῖζω λέγω τῶν προσόντων τινί (=εἶμαι ὑπερβολικὸς εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐν τινι ὑπαρχόντων προτερημάτων)=παρამεγαλῶνω τὰ προτερήματά τινος.—ἐφίκοιτο· ἐνν. τῷ λόγῳ· ἐφικνοῦμαι τινος τῷ λόγῳ=ἐπιτυχῶς παριστάνω, περιγράφω τι διὰ λόγου.—δς=διότι οὗτος.—φύσις=μεγαλοφυία.—ὁ τόπος ὄλος ὁ περιέχων τὴν νῆσον=ὄλη ἡ περιοχὴ τῆς νήσου.—ἀπροσοίστως=ἀγρίως.—ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς ἔχω=δὲν δύναται κανεὶς νὰ μὲ πλησιάσῃ· ἀντιτίθενται δὲ ταῦτα εἰς τὰ ἀνωτέρω: πραότητα καὶ μετριότητα.—χαλεπῶς εἶχον· ἐνν. οἱ πολῖται καὶ οἱ περιοικοῦντες ἐκ τῶν ἀνωτέρω πόλιν καὶ τόπον. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Εὐαγόρου ἐξεπολίτισεν καὶ ἐξηγύγινεσε τοὺς κατοίκους τῆς Σαλαμῖνος, διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν ὁμοίων ἐξεπολιτίσθη καὶ ὄλη ἡ νῆσος, ἃν καὶ δὲν ὑπήγετο εἰς τὸ κρά-

τος τοῦ Εὐαγόρου.—**μεταπίπτω**=μεταβάλλομαι.—**οἵτινες αὐτῶν**=
 τίνες αὐτῶν.—**κτῆματα καὶ ἐπιτηδεύματα**=πράγματα (ἐπιπλα,
 σκεύη) καὶ συνήθειαι.—**οἱ περὶ τὴν μουσικὴν**=οἱ μουσικοί.—**εἰω-**
θότες ἦσαν=εἰώθεσαν.—**οὐδεὶς ὅστις οὐ**=πᾶς τις· πρβλ. ἐν §
 13: οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ.

Ε'. Τὰ προτερήματα τοῦ Εὐαγόρα προσεῖλκυσαν εἰς τὴν Σαλαμίνα πολλοὺς καὶ ἰδίως τὸν Κόνωνα (§§ 51 - 57).

§ 51 - 56.—**μέγιστον δὲ τεκμήριον**· προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—
τρόπος καὶ ὁσιότης=χαρακτῆρ καὶ δικαιοσύνη.—**κουφότερος**=ὀ-
 λιγώτερον πιεστικός.—**νόμιμος**=ὁ σεβόμενος τοὺς νόμους.—**ἔργον**=
 δύσκολον.—**δυστυχήσας**· ἐννοεῖται ἐνταῦθα ἡ ἤττα τῶν Ἀθηναίων εἰς
 Αἰγὸς ποταμούς (405 π.Χ.), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κόνων περισώσας ὀκτώ
 πλοῖα κατέφυγε μὲ αὐτὰ πρὸς τὸν Εὐαγόραν.—**σῶμα**=ζωή.—**ἐκεί-**
νω...αὐτόν· καὶ αἱ δύο ἀντωνυμῖαι εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀναφέρονται
 (τὸν Εὐαγόραν).—**πάσχω ἀγαθόν**=ἀπολαύω καλόν, εὐεργετοῦμαι.—
οὐκ ἔφθασαν... πλησιάσαντες=μόλις ἐπλησίασαν ἀλλήλους, μόλις
 συνανεστράφησαν.—**περὶ πλείονος ποιοῦμαι τινα ἢ**=περισσότερον
 ἐκτιμῶ τινα παρά.—**ὁμονοοῦντες**· ἀναφέρεται εἰς τὸ **διετέλεσαν**.—**με-**
γάλη μεταβολῆ κεκρημένην· ὄντως μεγάλην μεταβολὴν ὑπέστη, διό-
 τι, ἐνῶ πρότερον ἦτο ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος, τότε ἦτο ὑπήκοος
 εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον εἰς αὐτὴν τοὺς τριάκοντα
 τυράννους καὶ κατεδάφισαν τὰ τείχη της.—**ἐπεποιήντο**· ἐνν. **οἱ Ἀθη-**
ναῖοι, ἐκ τοῦ ἀνωτέρω **τῆς ἡμετέρας πολέως**.—**ταχύν**· κατηγορη-
 εῖς τὸ τὸν καιρόν.—**ἐπεχείρησαν**· ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγησιλάου.—
ἐκείνοι· δηλ. ὁ Κόνων καὶ ὁ Εὐαγόρας.—**τῶν στρατηγῶν**· δηλ. τοῦ
 Φαρναβάζου καὶ τοῦ Τισσαφέρνους.—**νομιζόντες**· αἰτιολ. **μτχ.**—**πεζὸν**
στρατόπεδον καθίσταμαι=συγκροτῶ στρατόπεδον πεζικοῦ στρα-
 τοῦ.—**τούτω**· δοτ. ὄργαν.—**τὴν ἡπειρον**· ὀνομάζει οὕτω ὁ Ἰσοκράτης
 τὴν ὑπο-τὴν ἔξουσίαν τῶν Περσῶν χώραν.—**μόνον**· ἐπιρρ. ἀντὶ **μό-**
νην.—**ταῦτα**=εἰς ταῦτα.—**ναυτικοῦ συλλεγέντος**· ὁ Κόνων διορι-
 σθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν ναύαρχος κατὰ τῶν Λακεδαιμο-
 νίων συνέλεξε πλοῖα εἰς Κύπρον, Φοινίκην κ.τ.λ., βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ
 Φαρναβάζου. Μὲ τὸν στόλον τοῦτον ὁ Κόνων συναντήσας παρά τὴν Κνί-
 δον τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν Πείσανδρον κατεναυμάχη-

σεν αὐτὸν (394 π.Χ.), μετὰ τὴν νίκην δὲ πλείστας πόλεις ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης.— **πάλιν ἀνέλαβε** πλεονασμός.— **τοῦτο τε... παρασκευάσαντος**: ὁ Εὐαγόρας ὄχι μόνον αὐτοπροσώπως ἐβοήθησεν, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσε νὰ τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κόνωνος μέγα μέρος τοῦ Περσικοῦ στόλου.— **ὑπὲρ ὧν**=διὰ τὰ ὁποῖα (κατορθώματα, εὐεργεσίας).— **οὐπερ**: εἰς τὸν Κεραμεικὸν, παρὰ τὴν βασιλείον στοὰν καὶ πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διός.— **σφῶν αὐτῶν**=ἀλλήλων.

ζ'. Ὁ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν πόλεμος τοῦ Εὐαγόρου καὶ τὰ ἀποτελέσματά του ἀνηρῶνουν αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς ἐνδοξοτάτους ἄνδρας (§§ 57-65).

§ 57 - 65. **βασιλεύς**: βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦτο ὁ Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων (401 - 361 π.Χ.).— **ἔδεισεν**: ἄορ. τοῦ ποιητ. ρ. **δεῖδω**=φοβοῦμαι.— **Κόνωνος**: πρβλ. Πανηγ. § 154: **Κόνωνα ἐπὶ θανάτῳ συλλαβεῖν ἐτόλμησαν (οἱ Πέρσαι)**.— **οὕτως ἔχω πρὸς τινα** = οὕτω διατεῖθαι πρὸς τινα.— **λαθεῖν**: κεῖται ἀπολύτως (= νὰ κρυφθῆ).— **σπουδάσας... νομίσας**: ἐκ τοῦ φαίνεται.— **μέγιστον δὲ τεκμήριον**: πρβλ. § 52.— **τοῦ μὲν**: δηλ. Κύρου.— **διὰ τὸ μὴ φροντίζειν**=διὰ τὴν ὀλιγωρίαν.— **μικροῦ δεῖν**=σχεδόν.— **ἔλαθεν αὐτὸν ἐπιστάς**=χωρὶς νὰ τὸν ἐνόησῃ, ἀπροόπτως ἐπέστη· **ἐφίσταμαι ἐπὶ τι**=πλησιάζω εἰς τι.— **βασιλείον**=ἀνάκτορον, καθέδρα τοῦ βασιλέως, πρωτεύουσα.— **πρὸς δὲ τοῦτον**: δηλ. τὸν Εὐαγόραν.— **ἐκ πολλοῦ**: δηλ. χρόνου.— **μεταξὺ πάσων εὖ**: τὸ ἐπίρρ. **μεταξὺ** προτάσσεται τῆς χρον. μτχ. πρὸς δήλωσιν τοῦ συγχρόνου (**μεταξὺ... ἐπεχείρησε**=συγχρόνως, ἐνῶ εὐηργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Εὐαγόρου, ἐπεχείρησε...).— **φραῦλος**=μηδαμινός, ἀσήμαντος.— **αὐτῶ**: ἀναφέρεται εἰς τὸ γιγνομένως.— **κατὰ μικρὸν**=ὀλίγον κατ' ὀλίγον, σιγά-σιγά.— **φύσις**=μεγαλοφυΐα.— **πολὺ περὶ μειζόνων**=περὶ πολὺ μειζόνων: ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης ὑπαινίσσεται τὴν ἀποστασίαν τῆς Κιλικίας καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Τύρου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Φοινίκης (πρβλ. § 62).— **ὄρμῶ - ῶ** (κεῖται ἀπολύτως)=δεικνύω ζῆλον, σπουδὴν.— **ταῖς δυνάμεσι**: δοτ. τοῦ κατὰ τι.— **ἀπολελειμμένος**: πρβλ. ἐν § 48: **λίαν ἀπολειφθῶ**.— **ἢ τοῖς ἄλλοις**=ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις.— **Πνυταγόραν**: οὗτος, ὅτε ὁ Εὐαγόρας εἰς ναυμαχίαν τινὰ ἐνίκηθη καὶ ἐπλευσεν εἰς Αἴγυπτον, ἵνα λάβῃ βοήθειαν, μόνος ἐπὶ τινὰ χρόνον ὑπερήσπισε τὴν Σαλαμίνα.— **μικροῦ ἐδέησε...**

κατασχεῖν = ὀλίγον ἔλειψε νὰ... — **Κύπρον**· τὰς πλείστας πόλεις τῆς νήσου ἐκυρίευσε. — **πολλούς**· ὑποκμ. εἰς τὸ μεμνήσθαι. — **τελευτῶν**. χρον. μτχ. ἰσοδυναμοῦσα μὲ ἐπίρρ. (=τελευταῖον, τέλος). — **ἐμπίπλημί τινά τινος** = γεμίζω τινὰ ἀπὸ κάτι, κάμνω τινὰ νὰ βαρεθῇ κάτι. — **γίγνομαι κύριος τοῦ σώματος** = συλλαμβάνω τινὰ ζωντανόν. — **ἐποίησαντο**· δηλ. οἱ Πέρσαι διὰ τοῦ Ὁρόντου, γαμβροῦ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. — **λύω νόμον** = καταργῶ τὴν συνήθειαν. — **κινῶ τι**· πρβλ. § 7. Ὁ Εὐαγόρας συνῆψεν εἰρήνην μὲ τὸν ὄρον νὰ βασιλεύῃ τῆς Σαλαμῖνος, νὰ διδῇ ὀρισμένον ἐνιαύσιον φόρον εἰς τοὺς Πέρσας καὶ «ὕπακούειν ὡς βασιλεὺς βασιλεῖ προστάττοντι». — **ἀφείλετο**· δηλ. ὁ βασιλεὺς. — **ἔτη δέκα**· 385 - 376 π.Χ. — **τῶν αὐτῶν**· δηλ. πόλεων ἢ χωρίων. — **τὴν... πόλιν, ἣν ταύτην**· μὲ ἔμφρασιν ἐπιτάσσεται ἢ δεικτικὴ ἀντωνυμία, ὅταν προτάσσεται τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἀναφορικὴ. — **γάρ**· διασαφητικόν. — **καίτοι** (ἀντὶ τοῦ **τοι**) = πράγματι, τῷ ὄντι. — **ἀρετὴ** = εὐσέβεια καὶ δικαιοσύνη. — **φανεῖται... ὑπερβαλόμενος** = θὰ παρουσιασθῇ ὅτι ὑπερέβαλε. — **τὸν τῶν ἡρώων**· ἐνν. πόλεμον. — **οἱ μὲν γάρ**· δηλ. ἥρωες. — **αὐτῶν**· ἀναφέρεται εἰς τὸ **μείζω**.

Ζ'. Συγκρινόμενος μὲ τοὺς μεγαλυτέρους ἥρωας παρουσιάζεται ἄνωτερος αὐτῶν, διότι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐξῆσεν εὐτυχῆς καὶ μετὰ θάνατον μνήμην ἀθάνατον κατέλιπε (§§ 66 - 72).

§ 66 - 69. **τῶν τότε**· δηλ. τῶν κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον ἀχμασάντων. — **ὄς** (πρβλ. § 40) = διότι οὗτος. — **πολιτεία** = διοίκησις τῆς πόλεως. — **ἄμεικτος** = ἀκοινωνήτος, ἄξενος (πρβλ. ἐν § 47: οὔτε τοὺς Ἕλληνας προσδεχομένων· καὶ ἐν § 49: ἀπροσοίστως εἶχον). — **παντάπασι** = παντελῶς. — **χρησιμώτερον... τῶν ἄλλων**· νοοῦνται οἱ λοιποὶ σύμμαχοι τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἦτοι οἱ ἄρχοντες τῶν παραλίων πόλεων, οἱ ὅποιοι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ἔδωσαν πλοῖα εἰς τὸν Κόνωνα πρὸς καταπολέμησιν τῶν Λακεδαιμονίων. — **τῆς Ἀσίας κύριος**· τοῦτο ἔγινε διὰ τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης (387 π.Χ.). — **οἱ δ' Ἕλληνες αὐτονομίας ἔτυχον**· πρβλ. ἐν § 56: οἱ δ' Ἕλληνες ἠλευθερώθησαν. — **ἐπέδωσαν** (κεῖται ἀπολύτως) = προώδευσαν. — **τὴν ἀρχὴν δώσοντας**· δηλ. τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν· τοῦτο δὲ ἔγινε μετὰ τὴν ναυμαχίαν παρὰ τὴν Κνίδον καὶ τὸν Θρίαμβον τοῦ Κόνωνος. — **Εὐαγόρα**· ποιητ. αἴτιον. — **πότερον**· ἐνταῦθα δὲν ἀκολουθεῖ, ὡς συνήθως, εἰς μόνον ἢ ἀλλὰ τρεῖς. — **καθ' ὅτι αὐτῶν** = εἰς ὅ,τι ἐξ αὐτῶν

§ 70 - 72. οἱ προγεγεννημένοι=οἱ πρόγονοι.—ἀξιούμαι τινος=κρίνομαι· ἀξίος τινος.—δωρεά=τὸ χάρισμα· ταύτης τῆς δωρεᾶς· δηλ. τῆς ἀθανασίας, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς κ.λ.π.—σημεῖον=ἀπόδειξις.—ἐνθάδε = ἐδῶ, ἐπὶ τῆς γῆς.—θεοφιλῆς = θεάρεστος. —ταῖς μεγίσταις... περιπεσόντας· λέγων ταῦτα ὁ Ἴσοκρ. ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ἰδίως τὸν Ἡρακλέα.—θαυμαστός=ἄξιος θαυμασμοῦ.—μακαριστός=ὁ νομιζόμενος εὐδαίμων.—τί ἀπέλιπεν (ἐνν. Εὐαγόρας) εὐδαιμονίας; (τὸ τί εἶναι ἀντικμ.)=ποῖον εἶδος εὐδαιμονίας τοῦ ἔλειψε; Ποία εὐτυχία τοῦ ἔλειψεν;—ὄς· (πρβλ. § 66)=διότι οὗτος.—ἐκείνω· ἀναφέρεται εἰς τὸ αὐτῶν.—τῷ σώματι=τῷ κάλλει καὶ τῇ ρώμῃ τοῦ σώματος (πρβλ. § 22 - 23, ἐνθα ἀναφέρει τὰ προτερήματα αὐτοῦ).—γνώμη· πρβλ. § 41.—ἄμοιρος=ἀμέτοχος.—τὴν ἡλικίαν· δηλ. τὴν γεροντικήν.—μήτε τῶν νόσων· καὶ αὐτὸς ὁ θάνατός του δὲν προῆλθεν ἀπὸ ἀσθένειαν.—τυχεῖν· συνάπτεται μὲ τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν ὃ... εἶναι.—εὐπαιδίας... καὶ πολυπαιδίας=εὐτεχνίας καὶ πολυτεχνίας.—διαμαρτάνω τινός=ἀποτυγχάνω τινός.—καὶ τοῦτ'· μὲ ἔμφασιν ἐπανελήφθη ἢ ἀντωνυμία.—συμπίπτει τινί τι=συμβαίνει εἰς τινὰ τι.—ιδιωτικός=ὁ ἀρμόζων εἰς ἰδιώτας (ἀπλοῦς πολίτας).—τὸν μὲν· δηλ. Νικοκλέα.—ἀνακτες ἐκαλοῦντο οἱ υἱοὶ καὶ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως, ἀνασσαὶ δὲ αἱ ἀδελφαὶ καὶ γυναῖκες (πρίγκιπες καὶ πριγκίπισσαι).—τῶν ποιητῶν· ὑπονοεῖ τὸν Ὀμηρον, ὁ ὅποιος (Ἰλ. Ω, 258) λέγει περὶ τοῦ Ἐκτορος ὅτι ἦτο θεὸς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ὠμοίαζε μὲ υἱὸν θνητοῦ ἀλλὰ θεοῦ.—περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν=περὶ τῆς φύσεως ἐκείνου (δηλ. τοῦ Εὐαγόρου).

Η'. Ἐπίλογος. Ζητεῖ συγγνώμην ἀπὸ τὸν Νικοκλέα, διότι διὰ τὴν γεροντικὴν τοῦ ἡλικίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξυμνήσῃ τὸν Εὐαγόραν ὅπως ἔπρεπε· λέγει ὅτι σκοπιμότερα εἶναι ἢ ἐν τῷ παρόντι λόγῳ εἰκὼν τοῦ Εὐαγόρου παρὰ οἱ ἰδρονόμενοι ἀνδριάντες αὐτοῦ καὶ τέλος προτρέπει αὐτόν, ὅπως ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων γίνῃ ἀντάξιος αὐτῶν (§§ 73 - 81).

§ 73 - 77. τῶν οὖν... πολλὰ μὲν· ὁ πρῶτος μὲν ἔχει τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ ἐγὼ δ', ὡ Νικόκλεις· ὁ δὲ δεῦτερος μὲν εἰς τὸ οὐ μὴν ἀλλά.—τῶν μὲν οὖν· ἐνν. ἀνηκόντων ἢ ἀναφερομένων.—ὑστερίζω τῆς ἑμαυτοῦ ἀκμῆς = δὲν ἔχω τὴν ἀκμαίαν ἡλικίαν μου.—φι-

λόπωνος = επιμελής.— ὅσον... δύναμιν=ὅσον ἐγὼ ἐγκωμιάζειν ἠδυνάμην.— τὰς τῶν πράξεων· ἐνν. εἰκόνας.— οἱ τεχνικῶς ἔχοντες λόγοι=οἱ τεχνικῶς συντεθειμένοι λόγοι.— ταύτας· δηλ. τὰς εἰκόνας.— οὕτως... ὡς=τόσον ... ὅσον.— φιλοτιμοῦμαι ἐπὶ τινι=καυχῶμαι διὰ τι.— γνώμη· προβλ. §§ 27, 41 καὶ 61.— τύποι=εἰκόνες καὶ ἀνδριάντες.— ἐξενεχθῆναι· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς εἰκόνας καὶ τοὺς ἀνδριάντας, οἱ ὅποιοι μένουσιν ὕπου τοὺς στήσουν.— διατριβαί=συναναστροφαί, συνδιαλέξεις.— ἀγαπῶμαι=ἐπιδοκιμάζομαι, ἐπαινοῦμαι, θαυμάζομαι.— εὐδοκιμῶ=ἔχω ὑπόληψιν.— πρὸς δὲ τούτοις· ἐνν. προκρίνω τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας εἰκόνας.— ὅτι=διότι.— πεπλασμένος=ὁ καμωμένος μὲ πηλόν.— γεγραμμένος=ζωγραφημένος.— ὁμοίω - ὦ τί τινι=ἐξομοιώνω, κάμνω ὅμοιον (ἴσον) τι πρὸς ἐν ἄλλο.— αἱ ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνοῦσαι=αἱ ἐνυπάρχουσαι εἰς τὰ λεγόμενα, αἱ διὰ τῶν λεγομένων φανεραὶ γιγνόμεναι: «Οὐδεὶς ἔχων ἀσθενικὸν σῶμα δύναται, παρατηρῶν προσεκτικὰ τὸν ἀνδριάντα λ.χ. τοῦ Ἡρακλέους, νὰ ἀποκτήσῃ σωματικὴν δύναμιν· καθεὶς ὅμως, ὁ ὅποῖος θέλει νὰ γίνῃ χρηστὸς ἄνθρωπος, ἀκούων τοὺς ἐπαίνους τούτους εὐκόλως δύναται νὰ μιμηθῇ τὰ ἤθη καὶ τὰ φρονήματα, τὰ ὅποια γίνονται φανερά ἀπὸ τὰ λεγόμενα».— χρηστοῖς· κατηγρμ. εἰς τὸ βουλομένοις.— γράφω· ἀντὶ συγγράφω.— τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου· ἐννοεῖ τὸν Πνυταγόραν καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς τοῦ Νικοκλέους.— παράκλησις=προτροπή (πρὸς μίμησιν τοῦ Εὐαγόρου).— θεωρεῖν· δηλ. ὡς εἰκόνα.— συνδιατρίβω τινι=ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι, μελετῶ τι.— φιλοσοφία=παιδεία.— ἐτέρους=οὐκ οἰκείους, ἀλλοτρίους.— ζηλῶ τινα=μιμοῦμαι τινα.— καὶ λέγειν καὶ πράττειν· ὁ σκοπὸς τῆς παιδείας κατὰ τὸν Ἰσοκράτη.— δυνήσει· κατὰ ἐνικὸν ἀριθμὸν, διότι ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ μόνον τὸν Νικοκλέα.

§ 78 - 81. καταγιγνώσκειν· ἐνν. σοῦ, ὡς νῦν ἀμελεῖς· τὸ καταγιγνώσκειν ἐνταῦθα συνετάχθη μὲ γενικὴν καὶ εἰδικὴν πρότασιν ἀντὶ μὲ γεν. καὶ αἰτ. τοῦ πράγματος.— ὅτι· αἰτιολ.— διακελεύομαι τινι περί τινος=δίδω συμβουλὰς εἰς τινα διὰ κάτι τι.— καὶ πρῶτος καὶ μόνος· ταῦτα εἶναι ὑπερβολικά, διότι καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἠγεμόνες ἦσαν πεπαιδευμένοι (Ἀγησίλαος, Διονύσιος).— εἰμί ἐν τινι=ἔχω τι.— ἐπιθυμεῖν· ἐκ τοῦ ποιήσεις.— διατριβή=ἐνασχόλησις εἰς τι, σπουδῆ.— ἀφερέμενός· ἐνν. τούτων.— εἰδώς· ἐναντιωμ. μτχ.— καὶ ποιῶ

καὶ ποιήσω ταῦτόν, ὅπερ... ταῦτα λέγει ὁ Ἴσοκράτης, διὰ νὰ μὴ φανοῦν αἱ συμβουλαὶ τοῦ ἀσθηραίου.—ἀπολείπομαι=μένω ὀπίσω.—ἐξ ὧν=δι' ὧν.—παροξύνω τινὰ ποιεῖν τι=παρακινῶ τινὰ νὰ...—ἐπιμελεῖσθαι... ἀσκεῖν· ἐκ τοῦ προσήκει.—ὡς ἅπανι... αἰτιολ. πρότασις.—περὶ πολλοῦ ποιῶμαι τι=θεωρῶ τι ἄξιον πολλῆς τιμῆς, ἐκ τιμῶ τι πολύ.—ἀγαπᾶν· ἐνν. σε (ἐκ τοῦ κατωτέρω τυγχάνεις).—ἀγαπῶ=ἀρκοῦμαι.—οἱ παρόντες=οἱ σύγχρονοι.—γίγνομαι ἐκ τίνος=κατάγομαι ἀπὸ τινος.—τὸ παλαιὸν... τὸ ὑπογυιότατον· ἐπίρρ.—τὸ ὑπογυιότατον=ἐπ' ἐσχάτων, πρὸ ὀλίγου.—οἱ ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντες=οἱ ἔχοντες τὸ αὐτὸ μὲ σὲ ἀξίωμα, οἱ λοιποὶ βασιλεῖς.—ἔστιν ἐπὶ σοὶ= εἰς τὸ χέρι σου εἶναι.—προσήκει· ἐνν. γενέσθαι.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Α' . Λυσίου Λόγοι	Σελ.	7 - 54
1. Είσαγωγή	»	7 - 8
2. Κείμενον	»	9 - 34
1) Περί τοῦ Σηκοῦ ἀπολογία	»	11 - 20
2) Ὑπὲρ τοῦ Ἀδυνάτου	»	21 - 27
3) Κατὰ τῶν Σιτοπωλῶν	»	28 - 33
3. Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις	»	35 - 53
1) Ἐπὶ τῆς περὶ τοῦ Σηκοῦ ἀπολογίας	»	37 - 44
2) Ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἀδυνάτου	»	45 - 49
3) Ἐπὶ τοῦ κατὰ Σιτοπωλῶν	»	50 - 53
 Β' . Ἴσοκράτους Λόγοι	 »	 55 - 145
1. Είσαγωγή	»	59 - 65
2. Κείμενον	»	67 - 110
I. Πρὸς Δημόνικον	»	69 - 79
II. Πρὸς Νικοκλέα	»	80 - 91
III. Εὐαγόρας	»	92 - 110
3. Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις	»	111 - 145
I. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Δημόνικον	»	113 - 122
II. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Νικοκλέα	»	123 - 131
III. Ἐπὶ τοῦ Εὐαγόρου	»	132 - 145

Έκδοσις ΙΕ'/Θ' 1969 - ΑΝΤΙΓΥΠΑ. 85.000 - ΣΥΜΒ. 1842/28-5-69 - 1906/5-6-69

Έκτύπ. : Χ. ΠΑΛΟΥΜΠΑ - Δ. ΧΕΛΜΗ - Βιβλιοδ. : ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

